

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

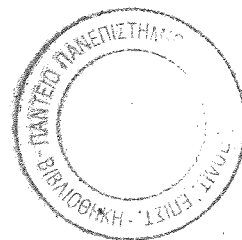
ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΣ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ :

**Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ 1994 - 1999 ΚΑΙ 2000 - 2006**

**ΦΟΙΤΗΤΗΣ
Α. Μ**

**: ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
: 0898M003**

**Μέλη Τριμελούς Εξεταστικής Επιτροπής
Α. Παπαδασκαλόπουλος
Κ. Αθανασόπουλος
Κ. Μπίθας**

ΑΘΗΝΑ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2000

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η "Περιβαλλοντική Πολιτική" βρίσκεται τα τελευταία χρόνια στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος. Το γεγονός αυτό μπορεί να δικαιολογηθεί από, τις επεμβάσεις του ανθρώπου στα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος με διάφορους τρόπους, τη διαταραχή της οικολογικής ισορροπίας, τη χειροτέρευση της ποιότητας ζωής και την εξαφάνιση πολλών ζωτικών για την ίδια την ανθρώπινη ύπαρξη στοιχείων. Για την αναστροφή της παραπάνω τάσης λαμβάνονται μια σειρά από μέτρα τα οποία έχουν ως στόχο τόσο την "πρόληψη" όσο και την "καταστολή" των αρνητικών συνεπειών της ανθρώπινης παρέμβασης στο φυσικό περιβάλλον, τη θέσπιση νομοθετικών διατάξεων, την επιβολή ποινών, αλλά και τη συνεργασία μεταξύ φορέων τόσο του δημόσιου, όσο και του ιδιωτικού τομέα. Η κοινή γνώμη από την πλευρά της αρχίζει να δείχνει όλο και μεγαλύτερη ευαισθησία στα σχετικά με το περιβάλλον και την ποιότητα ζωής ζητήματα, συνειδητοποιεί τους κινδύνους, συμμετέχει σε δράσεις και μηχανισμούς οι οποίες έχουν ως στόχο την ευαισθητοποίηση, την πληροφόρηση και την πρόληψη.

Κατά τη διάρκεια των προγραμματικών περιόδων 1994 - 99 και ιδίως 2000 - 2006 τα σχετικά με το περιβάλλον ζητήματα αποκτούν μια ιδιαίτερη βαρύτητα. Τόσο το Τομεακό σκέλος του Β' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και του Σχεδίου Ανάπτυξης 2000 - 2006 μέσω του *Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιβάλλον* (ΕΠ.ΠΕΡ) του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ, αλλά και των λοιπών Τομεακών προγραμμάτων (π.χ. *Επιχειρησιακά Προγράμματα Γεωργίας, Ενέργειας, Μεταφορών, Τουρισμού κ.α.*), όσο και το περιφερειακό μέσω των *Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων* (Π.Ε.Π) των 13 Περιφερειών της χώρας περιλαμβάνουν μια σειρά από δράσεις και προβλέπουν τη διάθεση σημαντικών πόρων στον τομέα. Οι παρεμβάσεις αυτές μεταξύ των άλλων αφορούν :

- ❖ Βελτίωση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος στα αστικά κέντρα και τις περιοχές με μεγάλη βιομηχανική συγκέντρωση.
- ❖ Βελτίωση της ποιότητας, ορθολογική διαχείριση και προστασία των υδάτινων πόρων, με την κατασκευή έργων στα δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης, δράσεις εμπλουτισμού των πηγών κ.α.
- ❖ Εύρεση τρόπων αποκομιδής, αξιοποίησης και διαχείρισης των απορριμμάτων και των αποβλήτων, συμβατών με το γενικότερο στόχο της βελτίωσης και προστασίας του περιβάλλοντος.
- ❖ Παρεμβάσεις στους τομείς του χωρικού και αστικού σχεδιασμού με στόχο την ανασυγκρότηση και ανάπλαση περιοχών, ιδίως αστικών ζωνών και ζωνών με ιδιαίτερη τουριστική ανάπτυξη.
- ❖ Προώθηση της υλοποίησης του "*Εθνικού Κτηματολογίου*" ως μέσου για την άσκηση πολιτικής σε μια σειρά από τομείς παρέμβασης.
- ❖ Δράσεις ευαισθητοποίησης, πληροφόρηση και προβληματισμού της κοινής γνώμης σε γενικότερου περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος ζητήματα.
- ❖ Εναρμόνιση της εθνικής με την κοινοτική νομοθεσία σε θέματα τα οποία σχετίζονται με τα ανώτερα επιτρεπόμενα όρια εκπομπών, την αντιμετώπιση περιβαλλοντικών κινδύνων, παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Κατά τη διάρκεια των δύο παραπάνω προγραμματικών περιόδων ένας μεγάλος αριθμός δράσεων χρηματοδοτείται από το *Ταμείο Συνοχής* της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το *Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων* (Π.Δ.Ε), το *Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης* (Ε.Π.Τ.Α), *Κοινοτικές Πρωτοβουλίες* όπως π.χ. Leader, Envireg, Urban κ.α., δράσεις σε περιφερειακή και νομαρχιακή κλίμακα όπως π.χ. ΣΑΝΑ, ΣΑΤΑ, ΣΑΕΠ κ.α.

Αντικείμενο της διπλωματικής εργασίας την οποία εκπονώ στα πλαίσια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης είναι "*Η Περιβαλλοντική Πολιτική της Περιφέρειας Πελοποννήσου κατά τις Προγραμματικές Περιόδους 1994 - 99 και 2000 - 2006*". Η εργασία αποτελείται από τις έξι παρακάτω ενότητες :

Στην Πρώτη Ενότητα γίνεται λόγος για τη σχέση μεταξύ των εννοιών της *Ανάπτυξης* και του *Περιβάλλοντος*. Αρχικά γίνεται προσδιορισμός των δύο παραπάνω εννοιών, αποτύπωση των πιο σημαντικών περιβαλλοντικών προβλημάτων και κινδύνων. Έπειτα διερευνώνται οι επιπτώσεις της ανάπτυξης στο περιβάλλον και προσδιορίζεται η έννοια αλλά και τα χαρακτηριστικά της βιώσιμης (αιεφόρου) ανάπτυξης. Τέλος παρουσιάζονται οι βασικές κατευθύνσεις της ακολουθούμενης κατά τις τελευταίες δεκαετίες Περιβαλλοντικής πολιτικής στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στη Δεύτερη Ενότητα γίνεται αποτύπωση της αναπτυξιακής φυσιογνωμίας της *Περιφέρειας Πελοποννήσου* η οποία αποτελεί και τη χωρική ενότητα μελέτης. Τα σημαντικότερα θέματα της ενότητας έχουν να κάνουν με, την οριοθέτηση, περιγραφή του αναπτυξιακού χαρακτήρα, των γεωμορφολογικών στοιχείων, του δικτύου αστικών κέντρων και οικισμών, της κατάστασης του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και τέλος των σημαντικότερων οικονομικών, κοινωνικών, δημογραφικών κ.α προβλημάτων τα οποία παρουσιάζει η Περιφέρεια.

Στην Τρίτη Ενότητα παρουσιάζονται οι παρεμβάσεις της Προγραμματικής Περιόδου του Β΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης στον τομέα του Περιβάλλοντος, ιδίως του *Δεύτερου Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιβάλλον* (ΕΠ.ΠΕΡ 1994 - 99) και του δεύτερου Π.Ε.Π της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Η παρουσίαση βασίζεται σε διαπίστωση των προβλημάτων και των αναπτυξιακών δυνατοτήτων του τομέα του περιβάλλοντος, περιγραφή των κατευθύνσεων του (ΕΠ.ΠΕΡ 1994 - 99) και του εγκεκριμένου Π.Ε.Π 1994 - 99 της Περιφέρειας Πελοποννήσου, αποτύπωση των αποτελεσμάτων της παραπάνω περιόδου και αποτίμηση του βαθμού επιτευξιμότητας των τιθέμενων στόχων.

Στην Τέταρτη Ενότητα παρουσιάζονται οι σχεδιαζόμενες να πραγματοποιηθούν παρεμβάσεις της Προγραμματικής Περιόδου 2000 - 2006, όπως αυτές προκύπτουν από το σχέδιο του *Τρίτου Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιβάλλον* (ΕΠ.ΠΕΡ 2000 - 2006) αλλά και του Τρίτου Π.Ε.Π της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Η ανάλυση και σε αυτή την περίπτωση βασίζεται σε διαπίστωση των υφιστάμενων κατά την έναρξη της περιόδου προβλημάτων και αναγκών, περιγραφή των βασικών κατευθύνσεων του ΕΠ.ΠΕΡ 2000 - 2006 και του Π.Ε.Π 2000 - 2006 της Περιφέρειας Πελοποννήσου στον τομέα του περιβάλλοντος, εκ΄ των πρότερο αξιολόγηση των κατευθύνσεων της νέας Προγραμματικής Περιόδου με παράλληλη αποτύπωση των αναμενόμενων αποτελεσμάτων.

Στην Πέμπτη Ενότητα γίνεται λόγος για τα ειδικά περιβαλλοντικά προβλήματα της Περιφέρειας, τα οποία έχουν να κάνουν κυρίως με τη λειτουργία των μονάδων του Α.Η.Σ Μεγαλόπολης και των βιομηχανικών μονάδων στην περιοχή του Κορινθιακού κόλπου, τις ακολουθούμενες πολιτικές και τα αποτελέσματά τους.

Στην Έκτη Ενότητα τέλος παρουσιάζονται τα βασικά συμπεράσματα στα οποία καταλήγει η παραπάνω εργασία αλλά και προτάσεις προκειμένου για τη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω για τη συμβολή τους στη εκπόνηση της παραπάνω μελέτης τον πρόεδρο της τριμελούς εξεταστικής επιτροπής, Καθηγητή κύριο Αθανάσιο Παπαδασκαλόπουλο για την προθυμία του να αναλάβει την

επίβλεψη της διπλωματικής μου εργασίας και το υποστηρικτικό υλικό με το οποίο με εφοδίασε. Τα υπόλοιπα δύο μέλη της Τριμελούς Εξεταστικής Επιτροπής Καθηγητή κ. Κωνσταντίνο Αθανασόπουλο και Λέκτορα κ. Κωνσταντίνο Μπίθα για τη συμβολή τους σε τμήματα της Διπλωματικής μου Εργασίας, ιδίως στο θέμα της σχέσης μεταξύ Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος και τα ειδικά περιβαλλοντικά προβλήματα της Περιφέρειας. Τη μεταπτυχιακή φοιτήτρια του τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου κυρία Βασιλική Μανίκα για τη συμβολή της στη συγκέντρωση του υποστηρικτικού υλικού αλλά και την ηθική και ψυχολογική υποστήριξή της. Τις κ. Α. Χρήστου και Κ. Σακκά από τη "*Διεύθυνση Μελετών - Κατασκευής Θερμοηλεκτρικών Έργων*" της Δ.Ε.Η και τους κ. Βασιλάκη και Πετράκη από τα Δωλιστήρια της MOTOR OIL για τις κατευθύνσεις, το υποστηρικτικό τους υλικό και την προθυμία τους να με εξυπηρετήσουν.

ΙΟΥΛΙΟΣ 2000

ΠΡΩΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Στην έννοια του "Φυσικού Περιβάλλοντος" έχουν δοθεί μέχρι σήμερα πολλοί ορισμοί. Ο επικρατέστερος από αυτούς θεωρεί ως περιβάλλον "το χώρο στον οποίο βιώνουμε σχεδιάζοντας και εκτελώντας όλες τις δραστηριότητές μας"¹. Με βάση των παραπάνω ορισμό ως περιβάλλον θεωρείται τόσο το φυσικό όσο και το ανθρωπογενές. Οι έννοιες του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος αποτελούν δύο αλληλένδετες και συμπληρωματικές έννοιες οι οποίες αποτελούν βασική προϋπόθεση για την ευημερία του ατόμου και του κοινωνικού συνόλου. Τόσο το φυσικό όσο και το ανθρωπογενές περιβάλλον δεν αποτελούν στατικές αλλά δυναμικές έννοιες, οι οποίες δέχονται πολλές φορές τις συνέπειες της παρέμβασης του ανθρώπου οι οποίες οδηγούν σε αλλοίωση και υποβάθμιση της ποιότητάς τους.

Σύμφωνα με έναν δεύτερο ορισμό ο οποίος ανταποκρίνεται σε μεγαλύτερο βαθμό στις αντιλήψεις της οικονομικής επιστήμης, "το περιβάλλον αποτελεί ένα σύνθετο περιουσιακό στοιχείο το οποίο προσφέρει στον άνθρωπο διάφορες υπηρεσίες"². Αποτελεί ειδικό περιουσιακό στοιχείο στο βαθμό όπου εξασφαλίζει τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την επιβίωσή μας. Μια από τις σημαντικότερες λειτουργίες τις οποίες επιτελεί είναι ο εφοδιασμός της οικονομίας με πρώτες ύλες και ενέργεια. Οι πρώτες ύλες μετατρέπονται μέσω της παραγωγικής διαδικασίας σε καταναλωτικά προϊόντα, τελικά όμως επιστρέφουν στο περιβάλλον ως απόβλητα. Μια άλλη εξίσου σημαντική λειτουργία είναι αυτή της παροχής διαφόρων μορφών υπηρεσιών προς τους καταναλωτές, μέσω του ατμοσφαιρικού αέρα τον οποίο αναπνέουμε, των θρεπτικών ουσιών τις οποίες λαμβάνουμε από τις τροφές, της προστασίας την οποία παρέχει μέσω της στέγης και του ρουχισμού και τέλος των απολαύσεων οι οποίες απορρέουν ως συνέπεια της επαφής με τα στοιχεία της φύσης(π.χ δάση, βιότοποι, περιοχές με ιδιαίτερο φυσικό κάλλος).

2. ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ

Όπως και στην περίπτωση του φυσικού περιβάλλοντος έτσι και σε αυτή της ρύπανσης δεν υπάρχει ένας και μόνο ορισμός, έχουν δοθεί πολλοί διαφορετικοί ορισμοί ανάλογα με τον τρόπο της προσέγγισης του θέματος η οποία επιχειρείται κάθε φορά. Σύμφωνα με έναν από τους πλέον απλούς ορισμούς ως ρύπανση θεωρείται "η κατάσταση αυτή κατά την οποία ξένες ουσίες οι οποίες μπορούν να προκαλέσουν βλάβη στους ανθρώπινους όσο και άλλους ζώντες οργανισμούς, είτε είναι αποκρουστικές στις ανθρώπινες αισθήσεις βρίσκονται στο έδαφος, την ατμόσφαιρα και τους φυσικούς πόρους"³. Η έννοια της περιβαλλοντικής ρύπανσης αποτελεί μια καθεαυτό σχετική έννοια, προβλήματα δημιουργούνται όταν υπερβεί τα προβλεπόμενα όρια τα οποία διαφέρουν σε κάθε περίπτωση. Ο όρος χρησιμοποιείται σε μεγαλύτερο βαθμό στην περίπτωση του ατμοσφαιρικού αέρα οπότε και γίνεται λόγος για την ατμοσφαιρική ρύπανση. Άλλες μορφές ρύπανσης είναι η ρύπανση των υδάτων η οποία και σχετίζεται με τους υδατινούς πόρους π.χ θάλασσες, ποτάμια, η

¹ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, Τομεακό Σκέλος "Περιβάλλον" σελ. 2 - 238

² T. Tietenberg "Οικονομική του Περιβάλλοντος και των Φυσικών Πόρων" Τόμος Α' κεφάλαιο 2. σελ. 46 Εκδόσεις Gutenberg Αθήνα 1997

³ Γ.Χ. Κώττη "Οικονομική της Προστασίας του Περιβάλλοντος" Κεφάλαιο 2, σελ. 31 εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1975

ρύπανση του εδάφους η οποία έχει να κάνει με την υποβάθμιση της ποιότητας του εδαφικού περιβάλλοντος, η ηχητική ρύπανση η οποία έρχεται ολοένα και περισσότερο στο προσκήνιο τα τελευταία χρόνια, η ρύπανση από την εκπομπή ακτινοβολιών και σωματιδίων, η οπτική ρύπανση οι οποία προκαλείται από αντιαισθητικές εικόνες και κατασκευές, η ψυχική και πνευματική ρύπανση κ.α.

3. ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

3.1 ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ

Η *Ατμοσφαιρική Ρύπανση* αποτελεί μια από τις κύριες πηγές ρύπανσης η οποία κάνει σε μεγαλύτερο βαθμό την εμφάνιση της στα αστικά κέντρα, τις περιοχές με συγκέντρωση μεγάλου αριθμού βιομηχανικών μονάδων και αυτές στις οποίες λειτουργούν θερμοκοί σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Οι κύριες ρυπογόνες πηγές είναι τα μεταφορικά μέσα, οι κεντρικές θερμάνσεις οικιών κατά τους χειμερινούς μήνες, οι βιοτεχνικές και βιομηχανικές μονάδες ιδίως αυτές του κλάδου των χημικών προϊόντων και της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Οι παραπάνω πηγές βασίζονται στη χρησιμοποίηση ενεργειακών πηγών όπως άνθρακα και υδρογονανθράκων, οι οποίες συντελούν σε εκπομπή στην ατμόσφαιρα ρυπαντικών ουσιών όπως μονοξείδιο του άνθρακα, διοξείδιο του άνθρακα, οξείδια του θείου και του αζώτου, ουσίες οι οποίες συνεπάγονται μια σημαντική υποβάθμιση του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος.

Οι παραπάνω ρυπαντικές ουσίες διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες :

- ❖ Τις Πρωτογενείς Ρυπαντικές Ουσίες, οι οποίες έχουν ως χαρακτηριστικό γνώρισμα ότι δε μεταβάλλονται ως προς τα βασικά χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα κατά την απελευθέρωση τους στην ατμόσφαιρα, με αποτέλεσμα ο εντοπισμός των πηγών προέλευσής τους να μην παρουσιάζει ιδιαίτερα προβλήματα. Δημιουργούνται κυρίως από βιομηχανικές και αστικές δραστηριότητες.
- ❖ Τις Δευτερογενείς Ρυπαντικές Ουσίες, οι οποίες σε αντίθεση με τις προηγούμενες δε άμεσα δημιουργούνται από βιομηχανικές και αστικές δραστηριότητες αλλά μέσω φωτοχημικών αντιδράσεων των πρωτογενών ρυπαντικών ουσιών. Οι δευτερογενείς ρυπαντικές ουσίες παρουσιάζουν σημαντικότερες δυσκολίες εντοπισμού αλλά και εκτίμησης των επιπτώσεων τους στους ζώντες οργανισμούς. Στην κατηγορία των δευτερογενών ρυπαντικών ουσιών εντάσσεται η ρύπανση η οποία προκαλείται από την οξείδωση υδρογονανθράκων ως συνέπεια της ατελούς καύσης και η φωτοχημική ρύπανση η οποία προκαλείται από αστικές κυρίως πηγές.

Η ατμοσφαιρική ρύπανση αποτελεί αιτία σημαντικών επιπτώσεων στην υγεία του ανθρώπου αλλά και των λοιπών έμβιων όντων. Πολλές επιστημονικές μελέτες τονίζουν τη θετική συσχέτιση μεταξύ ατμοσφαιρικής ρύπανσης και ασθενειών ιδίως του αναπνευστικού συστήματος όπως π.χ καρκίνος των πνευμόνων, βρογχίτιδα, αλλά και τους σε γενικές γραμμές υψηλούς δείκτες νοσηρότητας και θνησιμότητας σε περιοχές με ιδιαίτερα έντονη υποβάθμιση του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος. Σημαντικές είναι από την άλλη πλευρά και οι επιπτώσεις της ατμοσφαιρικής ρύπανσης σε αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία και κτιριακές εγκαταστάσεις, ξεπερνώντας πολλές φορές τις επιπτώσεις του χρόνου και της απαξίωσης. Από οικονομικής πλευράς συνεπάγεται αύξηση του χρόνου και του κόστους νοσηλείας για ασθένειες οι οποίες σχετίζονται με το φαινόμενο της

ρύπανσης, μείωση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων και αύξηση του κόστους το οποίο απαιτείται για τη συντήρησή τους.

3.2 ΡΥΠΑΝΣΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ

Η δεύτερη από άποψη σημαντικότητας πηγή ρύπανσης είναι αυτή των Υδάτων. Η ρύπανση αυτής της κατηγορίας προκαλείται κυρίως από απόβλητα των βιομηχανιών, της επεξεργασίας μετάλλου, των χημικών προϊόντων, του χαρτιού, των τροφίμων και της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Άλλοι εξίσου σημαντικοί παράγοντες είναι τα οικιακά απόβλητα και τα φυτοφάρμακα τα οποία χρησιμοποιούνται στη γεωργία.

Οι ρυπαντικές ουσίες διακρίνονται σε τρεις επιμέρους κατηγορίες, οι οποίες έχουν ως εξής :

- ❖ Αυτές οι οποίες διαλύονται, αποσυντίθενται και απορροφώνται τμηματικά όταν εκχυθούν στα νερά μιας υδάτινης επιφάνειας.
- ❖ Αυτές οι οποίες δε δύναται να διαλυθούν και να απορροφηθούν με τον παραπάνω τρόπο.
- ❖ Αυτές οι οποίες παραμένουν αναλλοίωτες για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα όπως π.χ προϊόντα από πλαστικό και ελαστικό.

Η ρύπανση των υδάτινων πόρων με βάση τα αίτια από τα οποία προκαλείται διακρίνεται στις παρακάτω βασικές κατηγορίες :

- ❖ Αυτή της ρύπανσης η οποία προκαλείται από ουσίες οι οποίες υπόκεινται σε αποσύνθεση, βασική πηγή ρύπανσης αυτής της κατηγορίας είναι τα απορρίμματα οργανικής προέλευσης π.χ οικιακά απόβλητα, απόβλητα βιομηχανίας παραγωγής χαρτιού και χημικών προϊόντων. Παρά τη σταδιακή αποσύνθεση των ουσιών της παραπάνω κατηγορίας η ρύπανση είναι σε πολλές περιπτώσεις τέτοια ώστε η κατάσταση να καθίσταται μη αναστρέψιμη.
- ❖ Η ρύπανση ως συνέπεια της ανόδου της ανόδου της θερμοκρασίας των υδάτων. Κύριες πηγές ρύπανσης αυτής της κατηγορίας μπορεί να θεωρηθούν οι μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, μεταλλικών και πετροχημικών προϊόντων, χρησιμοποιούν μεγάλες ποσότητες υδάτων οι οποίες αποκτούν κατά την παραγωγική διαδικασία τους υψηλές θερμοκρασίες, με αποτέλεσμα να προκαλούν σημαντικές βλάβες στα στοιχεία της χλωρίδας ,της πανίδας αλλά και των οικοσυστημάτων όταν επιστρέφουν στο αρχικό τους περιβάλλον.
- ❖ Η ρύπανση η οποία προκαλείται ως συνέπεια της απόρριψης τοξικών ουσιών, οι οποίες παρουσιάζουν πολλές δυσκολίες εξουδετέρωσης και αποσύνθεσης. Ουσίες της παραπάνω κατηγορίας παράγονται τόσο από τη βιομηχανία όσο και τη γεωργία κατά τη χρησιμοποίηση φυτοφαρμάκων και χημικών λιπασμάτων.
- ❖ Αδρανείς ύλες στερεάς μορφής όπως ρινίσματα μετάλλων, σκόνη κ.α, οι οποίες κατά την εναπόθεση τους σε υδάτινες επιφάνειες δεν υπόκεινται σε αποσύνθεση.
- ❖ Η ρύπανση η οποία προκαλείται από ραδιενεργές ουσίες όπως π.χ ουράνιο, πλουτώνιο κ.α. Ουσίες της παραπάνω κατηγορίας προέρχονται από πυρηνικές μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, πυρηνικά υποβρύχια, πυρηνικές δοκιμές κ.α. Οι επιπτώσεις από την εναπόθεση ρυπαντών της παραπάνω κατηγορίας είναι μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες κάθε άλλης μορφής παρουσιάζουν μια εξαιρετικά αργή διαδικασία αποσύνθεσης η

οποία απαιτεί σε πολλές περιπτώσεις την πάροδο αρκετών εκατοντάδων ακόμη και χιλιάδων ετών. Το πρόβλημα της διάθεσης των ραδιενεργών υλικών αντιμετωπίζεται πολλές φορές με την εναπόθεσή τους σε εγκαταλελειμμένα ορυχεία, φρέατα, ή ανοικτές θάλασσες. Ο παραπάνω τρόπος διάθεσης μπορεί ενδεχομένως να οδηγήσει σε σημαντική υποβάθμιση της ποιότητας των υδάτινων πόρων.

Η ρύπανση των υδάτων έχει σημαντικές επιπτώσεις στην υγεία του ανθρώπου αλλά και των υπολοίπων έμβιων όντων (σχετίζεται με την εμφάνιση μιας σειράς από ασθένειες όπως καρκίνος, γαστρεντερίτιδα, γενετικές ανωμαλίες κ.α). Το πρόβλημα είναι περισσότερο έντονο στις αναπτυσσόμενες από ότι στις ανεπτυγμένες χώρες, εξαιτίας του ότι οι πρώτες δεν έχουν τη δυνατότητα ελέγχου και περιορισμού της ρύπανσης. Η ρύπανση των υδάτων πέραν από τις επιπτώσεις τις οποίες συνεπάγεται στην υγεία των έμβιων όντων έχει σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις. Η εξάντληση των στοιχείων της χλωρίδας και της πανίδας συντελεί στη συρρίκνωση της αλιείας. Εξίσου σημαντικές είναι και οι επιπτώσεις της ρύπανσης σε ξενοδοχειακές μονάδες και γενικότερα τουριστικές εγκαταστάσεις οι οποίες γειτνιάζουν με τους υδάτινους πόρους, με αποτέλεσμα τη μείωση του αριθμού των επισκεπτών και την επακόλουθη συρρίκνωση της δραστηριότητάς τους. Η χρήση από τις βιομηχανικές μονάδες υδάτων τα οποία έχουν υποστεί σημαντική ρύπανση έχει ως συνέπεια την πρόκληση βλαβών στις εγκαταστάσεις τους, απαιτεί τη λήψη μέτρων για την αντιμετώπισή τους με αποτέλεσμα να παρατηρείται μια σε τελική ανάλυση σημαντική αύξηση του κόστους παραγωγής. Τα άτομα τα οποία χρησιμοποιούν τους υδάτινους πόρους για αναψυχή αναγκάζονται να καταφύγουν σε άλλες περιοχές προκειμένου να απολαύσουν το παραπάνω αγαθό, είτε να δημιουργήσουν δικούς τους ιδιόκτητους χώρους, γεγονός το οποίο συντελεί σε αύξηση του κόστους ζωής.

3.3 ΡΥΠΑΝΣΗ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ

Η τρίτη από άποψη σημαντικότητας πηγή ρύπανσης είναι αυτή του *Εδάφους*. Σε αντίθεση με τις δύο προηγούμενες κατηγορίες έχει ως βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα το γεγονός ότι περιορίζεται σε ορισμένες περιοχές, δεν εξαπλώνεται σε άλλες ως συνέπεια της μεταφοράς των ρυπαντικών ουσιών μέσω των ρευμάτων του αέρα και του ύδατος. Η ρύπανση του εδάφους σε μεγαλύτερο βαθμό προκαλείται από στερεάς μορφής απορρίμματα τα οποία προέρχονται από οικίες, μεταποιητικές μονάδες, ορυχεία, εγκατάλειψη παλιών αντικειμένων σε συγκεκριμένες περιοχές, χρήση φυτοφαρμάκων και χημικών λιπασμάτων τα οποία χρησιμοποιούνται από τη γεωργία.

Τα οικιακά απορρίμματα αποτελούν κατάλοιπα της καταναλωτικής δραστηριότητας των ατόμων. Ως χαρακτηριστικά παραδείγματα μπορούν να θεωρηθούν υλικά τα οποία χρησιμοποιούνται για τη συσκευασία τροφίμων, κουτιά από κονσέρβες, φιάλες από αναψυκτικά, μαγειρικά σκεύη και γενικά οικιακός εξοπλισμός ο οποίος δε χρησιμοποιείται πλέον. Ορισμένα από τα παραπάνω υλικά δύναται να αποσυντεθούν μέσα σε ένα μικρό χρονικό διάστημα από την εναπόθεσή τους, όπως π.χ υλικά τα οποία αποτελούνται από χαρτί και ξύλο; η αποσύνθεση όμως άλλων κατηγοριών οικιακών απορριμμάτων π.χ αυτών τα οποία αποτελούνται από πλαστικό, γυαλί, μεταλλικά και χημικά προϊόντα απαιτεί ένα σαφώς μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

Τα τελευταία χρόνια ως συνέπεια του υπερκαταναλωτισμού και της βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης παρατηρείται μια μεγάλη αύξηση των οικιακών απορριμμάτων με αποτέλεσμα να αυξηθούν οι ανάγκες αποκομιδής και εναπόθεσής

τους σε συγκεκριμένους χώρους. Ένα μέρος των απορριμμάτων καταστρέφεται με καύση, τα υπόλοιπα μεταφέρονται και εναποτίθενται σε ειδικούς χώρους. Οι χώροι αυτής της μορφής τα τελευταία χρόνια παρουσιάζουν μια σημαντική αύξηση, τόσο στον αριθμό όσο και την έκταση την οποία καταλαμβάνουν. Πολλοί λειτουργούν ανεξέλεγκτα και χωρίς ορθολογικό σχεδιασμό προκαλώντας σημαντικούς κινδύνους τόσο στο φυσικό περιβάλλον όσο και τη δημόσια υγεία των πολιτών.

Τα στερεά απορρίμματα των μεταποιητικών μονάδων παράγονται κατά τη διάρκεια της παραγωγικής διαδικασίας κατά τη μετατροπή των εισροών σε εκροές. Τα απορρίμματα διαφοροποιούνται από τα από τις οικονομικές μονάδες παραγόμενα τελικά προϊόντα στο βαθμό όπου τα δεύτερα αποκτούν από το μηχανισμό των τιμών τιμές, ενώ τα πρώτα από τους φορείς οι οποίοι έχουν επωμιστεί την εύθιγη της προστασίας του περιβάλλοντος. Ο μηχανισμός των τιμών είναι αυτό ο οποίος προσδιορίζει σε τελική ανάλυση την έκταση των από τις βιομηχανικές μονάδες παραγόμενων καταλοίπων. Στις ανεπτυγμένες χώρες η σπανιότητα και το υψηλό κόστος του συντελεστή εργασία σε σχέση με αυτό του συντελεστή κεφάλαιο έχει ως συνέπεια την αύξηση της παραγωγής καταλοίπων στο βαθμό όπου δε χρησιμοποιούνται πλήρως οι πρώτες ύλες. Αντίθετα στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες όπου ο συντελεστής εργασία παρουσιάζει αφθονία και χαμηλό σε γενικές γραμμές κόστος, η χρησιμοποίηση ενώ από την άλλη πλευρά των πρώτων υλών είναι περισσότερο αποτελεσματική, τα παραγόμενα κατάλοιπα είναι σαφώς μικρότερης κλίμακας. Ένας άλλος πέρα από το μηχανισμό της αγοράς παράγοντας ο οποίος ενισχύει τις δυνατότητες αξιοποίησης με αποτελεσματικό τρόπο των καταλοίπων από τις ανεπτυγμένες χώρες είναι το τεχνολογικό τους επίπεδο, το οποίο είναι σαφώς υψηλότερο από το αντίστοιχο των αναπτυσσόμενων χωρών. Αν ληφθούν υπόψη οι παραπάνω παράγοντες μεγαλύτερα προβλήματα ρύπανσης η οποία προέρχεται από τα στερεά απορρίμματα της μεταποίησης παρουσιάζουν οι ανεπτυγμένες σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Σημαντικά είναι και τα προβλήματα τα οποία δημιουργούνται από την κατασκευή ορυχείων, ιδίως στην περίπτωση των ανοικτών ορυχείων, όπου το έδαφος εκσκάπτεται έως ότου να γίνει εντοπισμός του μεταλλεύματος το οποίο και αφαιρείται σταδιακά στη συνέχεια. Η δημιουργία ανοικτών ορυχείων έχει σημαντικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον και την εικόνα μιας περιοχής.

Ένας άλλος παράγοντας είναι αυτός της εγκατάλειψης διαρκών καταναλωτικών αγαθών όπως π.χ αυτοκινήτων, οικιακών συσκευών κ.α. Το πρόβλημα εμφανίζεται σε μεγαλύτερο βαθμό στις ανεπτυγμένες βιομηχανικά χώρες, στο βαθμό όπου το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων των αναπτυσσόμενων χωρών είναι σαφώς χαμηλότερο με αποτέλεσμα να χρησιμοποιούν τα παραπάνω αγαθά για ένα μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Η εγκατάλειψη των διαρκών αγαθών σε χώρους οι οποίοι γειτνιάζουν με κατοικημένες περιοχές συνεπάγεται σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον της ευρύτερης περιοχής ενώ από την άλλη πλευρά προκαλεί τις αντιδράσεις των κατοίκων. Ένα πολύ μικρό μέρος των αγαθών αυτών μπορεί να περισωθεί και να επαναχρησιμοποιηθεί, γεγονός το οποίο σε πολλές περιπτώσεις καθίσταται ασύμφορο.

Η χρήση φυτοφαρμάκων και χημικών λιπασμάτων από τη γεωργία παρουσιάζει μια αλματώδη αύξηση τα τελευταία χρόνια. Τα φυτοφάρμακα και τα λιπάσματα συντελούν σε αύξηση της αποδοτικότητας και της παραγωγικότητας των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και προστασία των φυτών από ασθένειες και παράσιτα. Σε πολλές περιπτώσεις δεν αποσυντίθεται, εισχωρούν σωρευτικά στους έμβιους οργανισμούς προκαλώντας σημαντικές επιπτώσεις στην υγεία τους. Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα μπορεί να θεωρηθεί η περίπτωση του εντομοκτόνου

DDT η χρήση του οποίου παρουσίασε μεγάλη αύξηση κατά τη μεταπολεμική περίοδο. Η περιεκτικότητα σε DDT στο σύνολο των ζώντων οργανισμών ξεπέρασε τα από το νόμο επιτρεπόμενα όρια.

Οι επιπτώσεις από τη ρύπανση του εδάφους στην υγεία των έμβιων όντων είναι, όπως και οι αντίστοιχες της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και της ρύπανσης των υδάτων ιδιαίτερα σημαντικές. Η χρήση φυτοφαρμάκων και χημικών λιπασμάτων τα οποία περιέχουν σε μεγάλες ποσότητες τοξικές ουσίες έχει ως συνέπεια πολλά άτομα να παθαίνουν κάθε χρόνο δηλητηριάσεις οι οποίες είναι σε πολλές περιπτώσεις θανατηφόρες. Η συσσώρευση ρυπαντικών ουσιών σε ζώντες οργανισμούς μπορεί να προκαλέσει στο μέλλον γενετικές ανωμαλίες. Σημαντικότερες είναι οι επιπτώσεις της ρύπανσης του εδάφους στους υπόλοιπους πέραν του ανθρώπου ζώντες οργανισμούς οι οποίοι δε διαθέτουν τους απαραίτητους μηχανισμούς προστασίας. Οι επιπτώσεις της ρύπανσης του εδάφους στην ποιότητα των καλλιεργήσιμων εδαφών συνίσταται σε, μείωση της γονιμότητας και της αποδοτικότητάς τους, καταστροφή των απαιτούμενων μικροοργανισμών και θρεπτικών συστατικών, με σημαντικές επιπτώσεις τόσο στην ποσότητα όσο και την ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων. Η εναπόθεση στερεών απορριμμάτων σε συγκεκριμένες περιοχές έχει ως συνέπεια την απαξίωση τους, δημιουργία αντιαισθητικών τόσο για τους κατοίκους όσο και τους περίοικους εικόνων αλλά και διάθεση σημαντικών ποσών από τις αρμόδιες αρχές για τη συλλογή και αξιοποίησή τους. Η μείωση της αξίας της γης έχει ως συνέπεια την απώλεια για τις αρμόδιες αρχές φορολογικών εσόδων.

3.4 ΗΧΗΤΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ

Η *Ηχητική Ρύπανση* αποτελεί κατηγορία ρύπανσης η οποία παίρνει τη μορφή του θορύβου και των δονήσεων. Παρατηρείται σε μεγαλύτερο βαθμό στα αστικά κέντρα, τις ανεπτυγμένες βιομηχανικά και τουριστικά περιοχές. Τα τελευταία χρόνια αποκτά ολοένα και μεγαλύτερες διαστάσεις. Οι κύριες πηγές της παραπάνω κατηγορίας ρύπανσης είναι τα μεταφορικά μέσα, οι οικιακές συσκευές, οι μεταποιητικές μονάδες, τα κλιματιστικά μηχανήματα, τα κέντρα διασκέδασης κ.α. Η ηχητική ρύπανση όταν ξεπεράσει ένα συγκεκριμένο όριο προκαλεί σημαντικές επιπτώσεις τόσο στη σωματική όσο και την ψυχική υγεία των ατόμων με παράλληλη υποβάθμιση της ποιότητας ζωής στη συγκεκριμένη περιοχή.

3.5 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΙ ΡΥΠΟΙ

Η ρύπανση πολλές φορές διαχέεται σε μεγάλες αποστάσεις από το σημείο στο οποίο βρίσκονται οι ρυπογόνες πηγές, ξεπερνώντας πολλές φορές τα περιφερειακά αλλά και τα εθνικά σύνορα μιας χώρας. Η διάχυση των ρυπαντικών ουσιών πραγματοποιείται μέσω των ρευμάτων του ατμοσφαιρικού αέρα και των υδάτων⁴. Η βασική διαφορά μεταξύ των τοπικών και των περιφερειακών ρύπων είναι ότι οι επιπτώσεις των πρώτων περιορίζονται στην περιοχή γύρω από την οποία βρίσκεται η πηγή της ρύπανσης, ενώ οι αντίστοιχες των δεύτερων διαχέονται σε μια πολύ μεγαλύτερη απόσταση. Οι τοπικοί ρύποι μπορούν να λειτουργήσουν σε πολλές περιπτώσεις και ως περιφερειακοί.

Η *Όξινη Βροχή* αποτελεί ρύπο της παραπάνω κατηγορίας. Ο όρος εκφράζει την εναπόθεση στο έδαφος και τους υδάτινους πόρους όξινων ουσιών μέσω

⁴ T. Tietenberg "Οικονομική του Περιβάλλοντος και των Φυσικών Πόρων" Τόμος Β', σελ.130 Εκδόσεις Gutenberg Αθήνα 1997

της βροχής και της ατμοσφαιρικής υγρασίας. Το φαινόμενο παίρνει τα τελευταία χρόνια ολοένα και μεγαλύτερες διαστάσεις σε ένα μεγάλο αριθμό ανεπτυγμένων χωρών. Οι παράγοντες οι οποίοι συμβάλλουν στη διαμόρφωσή του μπορεί να είναι τόσο φυσικοί όσο και ανθρωπογενείς. Όπως προκύπτει από σχετικές μελέτες το φαινόμενο συνεπάγεται σημαντικές επιπτώσεις στη χλωρίδα και την πανίδα ευαίσθητων οικοσυστημάτων ιδίως υδάτινων και δασικών και τις επιφάνειες των κτιρίων στις οποίες προκαλούνται σημαντικές φθορές. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις στις οποίες προκαλείται ολοκληρωτική νέκρωση υδάτινων οικοσυστημάτων και καταστροφή δασών.

Οι περιφερειακοί ρύποι δημιουργούν παράλληλα προβλήματα και σε επίπεδο άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής στο βαθμό όπου περιέχουν το στοιχείο της *εξωτερικότητας*^{5, 6, 7}, εάν λάβουμε υπόψη μας το γεγονός ότι οι πηγές της ρύπανσης δεν ταυτίζονται σε πολλές περιπτώσεις με τους αποδέκτες οι οποίοι τυχαίνει να βρίσκονται σε διαφορετικές χώρες. Κάτω από αυτές τις συνθήκες οι θιγόμενοι επιθυμούν την άμεση λήψη μέτρων για τον περιορισμό της ρύπανσης, αντίθετα αυτοί οι οποίοι διαμένουν στην περιοχή στην οποία βρίσκεται η πηγή της ρύπανσης επιθυμούν περισσότερο συντονισμένες και σχεδιασμένες ενέργειες οι οποίες από τη μια πλευρά συμβάλλουν στην άμβλυνση του προβλήματος και από την άλλη τη διατήρηση της συνοχής του κοινωνικοοικονομικού ιστού της συγκεκριμένης περιοχής.

3.6 ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΙ ΡΥΠΟΙ

Πέρα από τα τοπικά και περιφερειακά περιβαλλοντικά προβλήματα, υπάρχουν και περιπτώσεις προβλημάτων τα οποία μπορούν να αποκτήσουν παγκόσμια διάσταση. Έχουν ως βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα ότι η εκδήλωση τους δεν περιορίζεται σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή, εμφανίζονται σε όλα τα μήκη και πλάτη της υφηλίου με διαφορετική ένταση κάθε φορά.

Μια μορφή παγκόσμιου περιβαλλοντικού προβλήματος αποτελεί η *Εξάντληση της Στοιβάδας του Όζοντος* μικρές ποσότητες του οποίου βρίσκονται στο στρώμα της στρατόσφαιρας. Το Όζον (O₃) συντελεί στην απορρόφηση των υπεριωδών ακτινοβολιών προστατεύοντας τους ζώντες οργανισμούς από αυτές, παράλληλα λειτουργεί ρυθμιστικά στις κλιματολογικές συνθήκες της γης. Η εξάντληση της στοιβάδας του όζοντος προκαλείται από τη χρήση των *χλωροφθορανθράκων* (C.F.C) οι οποίοι αποτελούν ουσίες που χρησιμοποιούνται στα ψυγεία, τα κλιματιστικά μηχανήματα, τα εντομοκτόνα, τα καλλυντικά και τις βαφές με ψεκαστήρες (αεροζόλ). Προκειμένου για την αντιμετώπιση του ενδεχομένου ολοκληρωτικής εξάντλησης του όζοντος της ατμόσφαιρας το Σεπτέμβριο του 1988 υπεγράφη από τους εκπροσώπους 24 χωρών στο Μόντρεαλ Πρωτόκολλο στο οποίο οι συμβαλλόμενοι δεσμεύτηκαν να περιορίσουν έως τις 30 - 6 - 1998 την παραγωγή και κατανάλωση αερίων τα οποία ευθύνονται για την εξάντληση του όζοντος στο 50% των επιπέδων του 1986. Τα παραπάνω μέτρα κρίθηκαν στη συνέχεια ως

⁵ Hal R. Varian "Μικροοικονομική μια Σύγχρονη προσέγγιση" Τόμος Β' Κεφάλαιο 30, σελ. 259 Εκδόσεις Κριτική Αθήνα 1993.

⁶ Θ. Γεωργακόπουλος, Β. Πατσουράτης "Δημόσια Οικονομική" Κεφάλαιο 1, σελ. 34 Εκδόσεις Σμπιλιας το Οικονομικό Αθήνα 1993.

⁷ Ν. Τάτσου "Δημοσιονομική Αποκέντρωση Θεωρία και Πράξη", Κεφάλαιο 4, σελ. 99 και 6, σελ. 169 Εκδόσεις Τυποθήτω Αθήνα 1999.

ανεπαρκή, τον Ιούλιο του 1990 πραγματοποιήθηκε Συνδιάσκεψη στο Λονδίνο στην οποία υπεγράφη από τους εκπροσώπους 59 χωρών συμφωνία για πλήρη απαγόρευση της χρήσης των χλωθορανθράκων και των αλογόνων έως το τέλος του 20^{ου} αιώνα. Παράλληλα αποφασίστηκε η κατάργηση έως το 2000 του τετραχλωρομεθανίου, του τριχλωροαιθανίου έως το 2005 και η ίδρυση ειδικού ταμείου 240 εκατομμυρίων δολαρίων τα επόμενα τρία χρόνια προκειμένου για την ενίσχυση της προσπάθειας των αναπτυσσόμενων χωρών να προβούν σε υποκατάσταση των ουσιών οι οποίες συντελούν στην εμφάνιση του φαινομένου από λιγότερο επικίνδυνες ουσίες.

Ένα τρίτο παγκόσμιο περιβαλλοντικό πρόβλημα είναι αυτό της ανόδου της θερμοκρασίας του πλανήτη, γνωστό και ως *Φαινόμενο του Θερμοκηπίου*. Το φαινόμενο προκαλείται από μια ομάδα αερίων γνωστή ως *αέρια του θερμοκηπίου*. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται το διοξείδιο του άνθρακα, οι χλωροφθοράνθρακες, το μεθάνιο και το όζον. Τα παραπάνω αέρια απορροφούν υπέρυθρη ακτινοβολία τόσο από την επιφάνεια όσο και την ατμόσφαιρα της γης, η οποία κάτω από διαφορετικές συνθήκες θα διέφευγε, συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στη δημιουργία ευνοϊκών κλιματολογικών συνθηκών τόσο στη γη όσο και τους υπόλοιπους πλανήτες. Η μεταβολή της αναλογίας των αερίων της παραπάνω κατηγορίας μπορεί να συντελέσει σε μεταβολή των κλιματολογικών συνθηκών στη γη (σταδιακή αύξηση της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη). Όπως προκύπτει από σχετικές μελέτες⁸ ο διπλασιασμός της περιεκτικότητας σε διοξείδιο του άνθρακα της ατμόσφαιρας οδηγεί σε αύξηση της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη κατά 1,5 έως 4,5° C τα επόμενα εκατό χρόνια. Η αύξηση της μέσης θερμοκρασίας κατά 3 έως 4 ° C συντελεί σε άνοδο της στάθμης των θαλασσών κατά εβδομήντα εκατοστά.

Οι σημαντικότερες από τις επιπτώσεις του φαινομένου εντοπίζονται στον πρωτογενή τομέα των αναπτυσσόμενων ιδίως χωρών οι οποίες δεν έχουν τη δυνατότητα να αντικαταστήσουν τις περισσότερο ευπαθείς καλλιέργειες με λιγότερο ευπαθείς. Το φαινόμενο δεν έχει τον ίδιο αντίκτυπο σε όλα τα μήκη και πλάτη του πλανήτη, λειτουργεί προς όφελος των χωρών με σχετικά ψυχρό κλίμα, όπως π.χ Ρωσία, Καναδάς, Σκανδιναυικές χώρες, αντίθετα οι συνέπειές του είναι ολέθριες για τις χώρες με θερμό και ξηρό κλίμα, στις οποίες καλλιεργήσιμες εκτάσεις μετατρέπονται σε ερήμους γεγονός το οποίο έχει ως συνέπεια μια σημαντική μείωση στην παραγωγή τροφίμων. Η άνοδος της μέσης στάθμης των θαλασσών εξάλλου απειλεί τις παράκτιες χώρες.

Οι παγκόσμιοι ρύποι όπως και οι περιφερειακοί εμπεριέχουν το στοιχείο της *εξωτερικότητας*, στο βαθμό όπου βαρύνουν τους κατοίκους και άλλων χωρών πέραν από αυτές στις οποίες παράγονται οι ρυπαντικές ουσίες, αλλά και τις μελλοντικές γενιές.

Η πολιτική στο θέμα της ανόδου της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη και των συνεπειών τις οποίες αυτή συνεπάγεται επικεντρώνεται στη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και άλλων ρύπων οι οποίοι ευθύνονται για την εκδήλωση του φαινομένου. Η "*Σύμβαση για την αλλαγή του κλίματος*" η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 21 - 3 - 94, αποβλέπει στη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στα επίπεδα του 1990 έως το τέλος της δεκαετίας του '90. Η παραπάνω Σύμβαση ορίζει μια ομάδα χωρών οι οποίες αναλαμβάνουν τη δέσμευση να

⁸ T. Tietenberg "Οικονομική του Περιβάλλοντος και των Φυσικών Πόρων", Τόμος Β' Κεφάλαιο 10, σελ. 150 Εκδόσεις Gutenberg Αθήνα 1997.

σταθεροποιήσουν έως το 2000 τις εκπομπές του διοξειδίου του άνθρακα. Οι επιλογές τις οποίες πρόκειται να ακολουθήσουν είναι δύο, η Πρώτη βασίζεται στην εύρεση τρόπων μείωσης της εκπομπής ρύπων εντός των ορίων των χωρών αυτών, η Δεύτερη σε αναζήτηση λύσεων σε άλλες χώρες μέσα από την ανάπτυξη μηχανισμών οι οποίοι συντελούν σε αύξηση της διάχυσης ωφελειών και περιορισμό των επιπτώσεων.

4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

4.1 ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Οι όροι "*Οικονομική Μεγένθυση*" και "*Οικονομική Ανάπτυξη*" για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα θεωρούνταν ταυτόσημοι, ιδίως τα χρόνια τα οποία ακολούθησαν μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η ταύτιση των δύο παραπάνω εννοιών απορρέει από το γεγονός ότι βασική επιδίωξη της συγκεκριμένης περιόδου ήταν η επίτευξη υψηλότερων ρυθμών αύξησης του Πραγματικού Α.Ε.Π (Ρυθμών Μεγένθυσης). Στην πραγματικότητα οι δύο έννοιες δεν ταυτίζονται.

Ο όρος "*Οικονομική Μεγένθυση*" εκφράζει την αύξηση του Πραγματικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (Α.Ε.Π) η οποία οφείλεται αφενός σε αύξηση της ποσότητας και αφετέρου της αποδοτικότητας των εισροών οι οποίες χρησιμοποιούνται στην παραγωγική διαδικασία.

Ο όρος "*Οικονομική Ανάπτυξη*" αποτελεί μια ευρύτερη έννοια, εκφράζει πέρα από την αύξηση του Πραγματικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος αλλαγές στη διάρθρωσή του, τεχνολογικές και θεσμικές μεταβολές⁹.

Η Οικονομική Ανάπτυξη αποτελεί ευρύτερη της Οικονομικής Μεγένθυσης έννοια, δε μπορεί να υπάρξει χωρίς αύξηση του Πραγματικού Α.Ε.Π, από την άλλη πλευρά όμως κάθε αύξηση του Πραγματικού Α.Ε.Π δε συνιστά κατ' ανάγκην και Οικονομική Ανάπτυξη. Οι δύο παραπάνω όροι παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές και όσον αφορά τη χρονική περίοδο την οποία καλύπτουν, ο όρος Οικονομική Μεγένθυση καλύπτει μια σε γενικές γραμμές μικρότερη χρονική περίοδο π.χ ένα έτος, αντίθετα ο όρος Οικονομική Ανάπτυξη μια σαφώς μεγαλύτερη χρονική περίοδο. Τα τελευταία χρόνια η έννοια της ανάπτυξης αποκτά ένα ευρύτερο εννοιολογικό περιεχόμενο πέραν του στενού πλαισίου της Οικονομικής Ανάπτυξης. Η ευρύτερη αυτή έννοια αφορά αλλαγές οι οποίες ξεπερνούν τα στενά πλαίσια του οικονομικού περιβάλλοντος, επεκτείνονται στους τομείς του κοινωνικού, πολιτιστικού, εργασιακού και φυσικού περιβάλλοντος, σε θέματα τα οποία σχετίζονται με την ισότητα των δύο φύλων, τη φτώχεια, τη βελτίωση των όρων διαβίωσης. Το νέο διευρυμένο πλαίσιο το οποίο σχηματίζεται χαρακτηρίζεται ως "*Ολοκληρωμένη ή Συνολική Ανάπτυξη*". Η επίτευξη της Οικονομικής Μεγένθυσης μπορεί να γίνει μέσω της αύξησης του Πραγματικού Α.Ε.Π, της Οικονομικής Ανάπτυξης μέσω των βελτιώσεων στο επίπεδο της τεχνολογίας, θεσμικών και διαρθρωτικών αλλαγών, ενώ της Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης μέσα από παρεμβάσεις οι οποίες στοχεύουν στη βελτίωση της θέσης των μειονεκτούντων ατόμων, την εξάλειψη της φτώχειας και την προστασία του περιβάλλοντος. Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη δε μπορεί να υπερβεί ένα ανώτατο όριο, στο βαθμό όπου δεν επιτυγχάνεται περαιτέρω Οικονομική Ανάπτυξη. Κανένας από τους παραπάνω στόχους δε μπορεί

⁹ Π. Ρέππας "*Οικονομική Ανάπτυξη, Θεωρίες και Στρατηγικές*" Κεφάλαιο 1, σελ.32 Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1991.

να επιτευχθεί στο βαθμό όπου δεν παρατηρείται καμία πρόοδος στους συνδεόμενους με αυτόν στόχους.

4.2 ΔΕΙΚΤΕΣ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ο πλέον αποδεκτός δείκτης με τον οποίο γίνεται μέτρηση της οικονομικής ανάπτυξης είναι το *Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν* (Α.Ε.Π). Η χρησιμοποίηση του πιο πάνω δείκτη έγκειται στο γεγονός ότι θα πρέπει αρχικά να επιτευχθεί ένας μεγαλύτερος ρυθμός μεγένθυσης και στη συνέχεια οι υπόλοιποι στόχοι της οικονομικής ανάπτυξης, όπως δίκαιη διανομή του εισοδήματος, βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και προστασία των ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων. Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν μετρά το σύνολο των τελικών προϊόντων και υπηρεσιών τα οποία παράγονται από τους συντελεστές μιας οικονομίας κατά τη διάρκεια ενός έτους και διακινούνται μέσω της αγοράς. Η χρήση του Α.Ε.Π ως μέτρου της οικονομικής ανάπτυξης δημιουργεί μια σειρά από προβλήματα, στο βαθμό όπου ένας μεγάλος αριθμός αγαθών παράγεται και καταναλώνεται χωρίς να περάσει από το μηχανισμό της αγοράς, πολλά αγαθά εξάλλου δεν ανταλλάσσονται με χρήμα, αυτοκαταναλώνονται, ή ανταλλάσσονται με άλλα αγαθά. Ως χαρακτηριστικά παραδείγματα μπορούν να θεωρηθούν, η απασχόληση της νοικοκυράς στο σπίτι, η επισκευή ενός μεταφορικού μέσου από τους ιδιοκτήτες του κ.α. Ένα άλλο πρόβλημα είναι αυτό της *Παραοικονομίας*, όπου μέρος των παραγόμενων αγαθών και υπηρεσιών αν και περνούν από το μηχανισμό της αγοράς δεν καταγράφονται από τους Εθνικούς Λογαριασμούς. Όσο μεγαλύτερο είναι το μέγεθος της Παραοικονομίας τόσο μεγαλύτερη και η υποεκτίμηση του Πραγματικού ΑΕΠ. Από την άλλη πλευρά το ΑΕΠ σε μπορεί να αποτελέσει ικανοποιητικό μέτρο της ευημερίας του πληθυσμού μιας χώρας, στο βαθμό όπου δεν περιγράφει τους αποδέκτες των παραγόμενων αγαθών και υπηρεσιών αλλά και το κατά πόσο η διανομή μεταξύ των κοινωνικών ομάδων είναι δίκαιη. Επομένως μια αύξηση του ΑΕΠ μπορεί να μη συνοδεύεται με αύξηση της ευημερίας και αντιστρόφως.

Ένας άλλος εξίσου αποδεκτός δείκτης είναι το Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ, ο οποίος εκφράζει την αναλογία μεταξύ ΑΕΠ και πληθυσμού. Όπως και ο προηγούμενος παρουσιάζει μια σειρά από μειονεκτήματα τα οποία έχουν να κάνουν με τον τρόπο μέτρησης του πληθυσμού, τη διανομή του εισοδήματος και του πλούτου κ.α. Άλλοι δείκτες οι οποίοι χρησιμοποιούνται είναι το επίπεδο της φτώχειας, το ποσοστό ανεργίας, η διανομή του εισοδήματος, η βρεφική θνησιμότητα, οι δείκτες γήρανσης και εξάρτησης του πληθυσμού, Σύνθετοι Δείκτες¹⁰ όπως, ο Δείκτης Επιπέδου Ζωής, ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης (H.D.I) κ.α.

¹⁰ Π. Ρέππας "Οικονομική Ανάπτυξη, Θεωρίες και Στρατηγικές" Κεφάλαιο 1,σελ. 53 Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1991.

Τ. Tietenberg "Οικονομική του Περιβάλλοντος και των Φυσικών Πόρων", Τόμος Β' Κεφάλαιο 21, σελ. 346 Εκδόσεις Gutenberg Αθήνα 1997.

4.3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η σχέση μεταξύ Οικονομικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος είναι αμφίδρομη. Η Οικονομική Ανάπτυξη συντελεί σε Αύξηση του Πληθυσμού, Αστικοποίηση, Εκβιομηχάνιση, Εισαγωγή Σύγχρονων Τεχνολογιών κ.α. Οι παραπάνω παράγοντες προκαλούν σημαντικές επιπτώσεις στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, αλλά και την ποιότητα και διαθεσιμότητα των φυσικών πόρων. Τα μέτρα από την άλλη πλευρά για την προστασία του περιβάλλοντος, επιδρούν πολλές φορές αρνητικά στην αναπτυξιακή διαδικασία, οδηγώντας σε συρρίκνωση ή ακόμη και τερματισμό δραστηριοτήτων οι οποίες χαρακτηρίζονται από τις δυσμενείς επιπτώσεις τις οποίες προκαλούν στο φυσικό περιβάλλον. Οι παραπάνω αρνητικές συνέπειες θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν μέσα από τη διάχυση των ωφελειών και των ευκαιριών τις οποίες συνεπάγεται η άσκηση της περιβαλλοντικής πολιτικής.

Στη συνέχεια θα γίνει εκτενέστερη αναφορά στις σημαντικότερες επιπτώσεις της Οικονομικής Ανάπτυξης στο Περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους, αλλά και της σχέσης μεταξύ Οικονομικής Ανάπτυξης και Φυσικού Περιβάλλοντος.

4.3.1 ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Ο Ρυθμός Αύξησης του Παγκόσμιου πληθυσμού παρουσιάζει διαχρονικά μια αυξητική τάση με αποτέλεσμα τα τελευταία χρόνια να διαμορφώνεται στο 2% το χρόνο. Η με τον παραπάνω ρυθμό αυξητική τάση του παγκόσμιου πληθυσμού χαρακτηρίζεται ως πληθυσμιακή έκρηξη. Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά τη Νεολιθική Εποχή ο παγκόσμιος πληθυσμός ανέρχονταν σε δέκα εκατομμύρια άτομα, την εποχή της γέννησης του Χριστού σε διακόσια πενήντα εκατομμύρια άτομα, το 17^ο αιώνα σε πεντακόσια εκατομμύρια, τη Δεκαετία του 1950 σε δύομισι δισεκατομμύρια, τη δεκαετία του 1970 σε τριάμισι δισεκατομμύρια, ενώ σήμερα ξεπερνά τα έξι δισεκατομμύρια άτομα. Εάν ακολουθηθεί η παραπάνω τάση το 2025 αναμένεται να ανέλθει σε έντεκα δισεκατομμύρια και το 2070 σε εικοσιπέντε δισεκατομμύρια άτομα. Η παραπάνω αύξηση δεν κατανέμεται σε όλες τις περιοχές της υφελίου ομοιόμορφα. Ο ρυθμός αύξησης στις ανεπτυγμένες δυτικές χώρες π.χ χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της βόρειας Αμερικής διαμορφώνεται σε επίπεδα μικρότερα του μέσου ετήσιου ρυθμού, δηλαδή του 2%. Αντίθετα στις αναπτυσσόμενες χώρες της Αφρικής, της Νότιας Ασίας και της Λατινικής Αμερικής κινείται σε επίπεδα μεγαλύτερα του 2%. Οι παραπάνω εξελίξεις αποτελούν απόρροια της μείωσης της θνησιμότητας και της αύξησης της προσδοκώμενης ζωής τόσο στις ανεπτυγμένες, όσο και τις αναπτυσσόμενες χώρες, η οποία οφείλεται στη βελτίωση των συνθηκών ιατρικής και υγειονομικής περίθαλψης και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου ιδίως στις χώρες του Τρίτου Κόσμου. Οι παραπάνω εξελίξεις συντελούν στην εμφάνιση στη διεθνή σκηνή νέων συσχετισμών δυνάμεων, αλλά και την εκδήλωση μιας σειράς οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών προβλημάτων στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η λήψη μέτρων για τον έλεγχο του πληθυσμού (πολιτική περιορισμού των γεννήσεων, μέτρα αντισύλληψης) καθίσταται ολοένα και περισσότερο επιτακτική.

Στις ανεπτυγμένες δυτικές χώρες, τις Η.Π.Α, αλλά σε μεγαλύτερο βαθμό τις χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού τις τελευταίες δεκαετίες παρουσιάζει μια φθίνουσα πορεία, η οποία αποτελεί απόρροια της μείωσης της γεννητικότητας, και της αύξησης της προσδοκώμενης ζωής. Ανάλογη είναι και η εικόνα η οποία παρατηρείται στη χώρα μας. Είναι

χαρακτηριστικό το γεγονός ότι το 1990 ο πληθυσμός των δώδεκα τότε χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανέρχονταν σε 327 εκατομμύρια άτομα, αντιστοιχούσε στο 5% του παγκόσμιου πληθυσμού, το 1960 ανέρχονταν σε 287 εκατομμύρια με αποτέλεσμα εντός τριάντα ετών να παρουσιάσει μια αύξηση της τάξης του 17,4%¹¹. Τις επόμενες δεκαετίες η αναλογία του ευρωπαϊκού στον παγκόσμιο πληθυσμό αναμένεται να παρουσιάσει πτωτική τάση. Η δημογραφική του σύνθεση χαρακτηρίζεται από μείωση της συμμετοχής ατόμων ηλικίας μεταξύ 0 έως 14 ετών, αντίστοιχη συρρίκνωση του πληθυσμού ηλικίας 15 έως 64 ετών, και αύξηση του αριθμού των συνταξιούχων ατόμων ηλικίας άνω των 65 ετών, με αποτέλεσμα ένας ολόένα και μεγαλύτερος αριθμός συνταξιούχων να αντιστοιχεί σε κάθε εργαζόμενο.

Οι παραπάνω εξελίξεις συντελούν σε σταδιακή συρρίκνωση ιδίως μετά το 2025 του πληθυσμού σε πολλές ανεπτυγμένες δυτικές χώρες, επιβάρυνση των ήδη βεβαρημένων ασφαλιστικών συστημάτων, μείωση του μεγέθους του εργατικού δυναμικού, της επενδυτικής και αποταμιευτικής συμπεριφοράς, αύξηση της κατανάλωσης διαρκών αγαθών όπως π.χ τρόφιμα, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, αλλά και των κρατικών δαπανών για υγειονομική περίθαλψη και κοινωνική πρόνοια.

Η αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού επιδρά αρνητικά στο φυσικό περιβάλλον με διάφορους τρόπους, στο βαθμό όπου ο άνθρωπος αποτελεί τον κύριο παράγοντα ρύπανσης. Η αύξηση του πληθυσμού σε μια περιοχή οδηγεί σε διεύρυνση της οικονομικής δραστηριότητας, της παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών αλλά και καταλοίπων τα οποία ως γνωστόν επιδρούν αρνητικά στο φυσικό περιβάλλον. Η αύξηση της πληθυσμιακής πυκνότητας σε μια περιοχή ενδέχεται να συντελέσει σε μείωση της απορροφητικότητας και κορεσμό του εδάφους, με αποτέλεσμα να μην είναι σε θέση να απορροφήσει τα κατάλοιπα τα οποία εναποτίθενται σε αυτό. Στον πρωτογενή τομέα η ανάγκη διατροφής ενός ολόένα και μεγαλύτερου πληθυσμού οδηγεί σε επέκταση της χρήσης φυτοφαρμάκων αλλά και λιπασμάτων τα συντελούν σε αύξηση της ποσότητας των παραγόμενων προϊόντων. Παράλληλα αυξάνουν σε μεγαλύτερο βαθμό οι ανάγκες για κατανάλωση ενέργειας από τις παραγωγικές μονάδες τα μεταφορικά μέσα και τα νοικοκυριά. Οι ελεύθεροι και κοινόχρηστοι χώροι οικοπεδοποιούνται είτε υποβαθμίζεται σημαντικά η ποιότητά τους. Η αύξηση των αναγκών για κατοικία και καλλιεργήσιμες εκτάσεις οδηγεί σε καταστροφή των δασών. Με αφορμή τις επιπτώσεις της αύξησης του παγκόσμιου πληθυσμού στο φυσικό περιβάλλον πολλοί προτείνουν τη λύση της μηδενικής αύξησης του πληθυσμού. Το άριστο πληθυσμιακό μέγεθος εξαρτάται από παράγοντες οι οποίοι διαφοροποιούνται κάθε φορά όπως π.χ το εισόδημα των νοικοκυριών, το κόστος ανατροφής των παιδιών τα θεωρούνται ως *διαρκή καταναλωτικά αγαθά*. Επομένως δεν υπάρχει κανένα γενικά αποδεκτό μοντέλο το οποίο να είναι σε θέση να περιγράψει το άριστο μέγεθος του πληθυσμού.

4.3.2 ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Η "*Αστικοποίηση*" αποτελεί έναν εξίσου σημαντικό με αυτόν της αύξησης του παγκόσμιου πληθυσμού παράγοντα. Εκφράζεται μέσα από την αύξηση της συμμετοχής του αστικού στο συνολικό πληθυσμό μιας χωρικής ενότητας, δηλαδή του πληθυσμού ο οποίος ζει σε οικισμούς με πληθυσμό μεγαλύτερο των 10.000. Τα πρώτα αστικά κέντρα έκαναν την εμφάνισή τους πριν από 5.500 έτη, ήταν συνήθως μικρού μεγέθους και περιβάλλονταν από αγροτικές περιοχές. Με την πάροδο του

¹¹ Ι. Σακέλλη, "Πληθυσμός και εργατικό δυναμικό στην Ελλάδα", Μέρος Α' Εκδόσεις Γαβριηλίδη, Αθήνα 1993.

χρόνου τα αστικά κέντρα αρχίζουν να αποκτούν μια ολοένα και μεγαλύτερη από άποψη μεγέθους και προσέλκυσης από τις αγροτικές περιοχές πληθυσμού βαρύτητα. Η Βιομηχανική Επανάσταση το 19^ο αιώνα συνέβαλε αποφασιστικά στη διεύρυνση της αστικοποίησης, μεγάλο μέρος του αγροτικού πληθυσμού μετακινήθηκε στα αστικά κέντρα αναζητώντας εργασία στις μεταποιητικές μονάδες. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι το 1920 το 20% του παγκόσμιου πληθυσμού ζούσε σε αστικά κέντρα, το 1960 το ποσοστό αυτό αυξήθηκε στο 33%, ενώ σήμερα αναμένεται να έχει ξεπεράσει το 50%. Ο βαθμός αστικοποίησης δεν είναι ίδιος σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης. Υψηλότερο βαθμό αστικοποίησης παρουσιάζουν οι ανεπτυγμένες χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής. Αντίθετα ο βαθμός αστικοποίησης στις αναπτυσσόμενες χώρες είναι σχετικά μικρότερος. Ο ρυθμός αύξησης του αστικού πληθυσμού από την άλλη πλευρά είναι μεγαλύτερος στις αναπτυσσόμενες από ότι στις ανεπτυγμένες χώρες με αποτέλεσμα να ξεπερνά πολλές φορές το ρυθμό αύξησης του συνολικού πληθυσμού.

Το φαινόμενο της αστικοποίησης αποτελεί απόρροια μιας σειράς από οικονομικούς, κοινωνικούς και πολιτικούς παράγοντες. Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες είναι αυτός ο οποίος έχει να κάνει με την αυξημένη ζήτηση για εργατικά χέρια σαν συνέπεια της μεταβολής του παραγωγικού προτύπου το οποίο βασίζεται πλέον στον Τριτογενή Τομέα. Οι ευκαιρίες οι οποίες παρέχονται στους τομείς της Υγείας, της Κοινωνικής Πρόνοιας, αλλά και της Εκπαίδευσης αποτελούν έναν εξίσου σημαντικό παράγοντα. Πολλά από τα αγαθά και τις υπηρεσίες του τριτογενή τομέα τα οποία παράγονται σε αστικά κέντρα όπως π.χ οι υπηρεσίες ενός νοσοκομείου, τριτοβάθμιου εκπαιδευτικού ιδρύματος, πνευματικού κέντρου θα πρέπει να καταναλωθούν στον τόπο στον οποίο παράγονται, δεν επιδέχονται μεταφορά, σε αντίθεση με αγαθά του πρωτογενή και του δευτερογενή τομέα τα οποία είναι δεκτικά μεταφοράς. Οι παραγωγικές μονάδες επιδιώκουν την εγκατάστασή τους σε αστικές περιοχές διότι αυτές εξασφαλίζουν μια καλύτερη πρόσβαση σε υποδομές, τόσο τεχνικές όσο και κοινωνικές, υπηρεσίες κοινής ωφέλειας όπως π.χ ηλεκτρισμού, τηλεπικοινωνιών, ύδρευσης και αποχέτευσης, έμπειρο και καταρτισμένο εργατικό δυναμικό, ερευνητικά κέντρα και τεχνολογικά ινστιτούτα, έμπειρο εργατικό δυναμικό, κυβερνητικές υπηρεσίες κ.α.^{12, 13}. Η κυβερνητική πολιτική μπορεί ενδεχομένως να ενισχύει μέσα από την παροχή κινήτρων τη χωροθέτηση των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών στα αστικά κέντρα. Ο τύπος προβάλλει συχνά με διάφορους τρόπους τα πλεονεκτήματα τα οποία συνεπάγεται η εγκατάσταση των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών στα αστικά κέντρα. Η μετεγκατάσταση μιας παραγωγικής μονάδας από ένα αστικό κέντρο στην ύπαιθρο συνεπάγεται μια σειρά από προβλήματα όπως έλλειψη προσπελασιμότητας σε πηγές πρώτων υλών, καταναλωτές, έμπειρο εργατικό δυναμικό καθώς και αύξηση του μεταφορικού κόστους για τις πρώτες ύλες και τα τελικά προϊόντα το οποίο σε πολλές περιπτώσεις καθίσταται απαγορευτικό.

Η αστικοποίηση προκαλεί σημαντικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον εξαιτίας της συγκέντρωσης ενός μεγάλου αριθμού πολιτών σε περιορισμένες γεωγραφικές ενότητες γεγονός το οποίο έχει ως συνέπεια την αύξηση της παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών αλλά και την παραγωγή μεγάλων ποσοτήτων αποβλήτων τα οποία σε πολλές περιπτώσεις ξεπερνούν την απορροφητική ικανότητα του εδάφους. Το γεγονός ότι τα κτίρια στα αστικά κέντρα έχουν σε γενικές γραμμές μεγάλο ύψος

¹² Α. Παπαδασκαλόπουλος, "Πρότυπα και Πολιτικές Περιφερειακής Ανάπτυξης", σελ. 26 Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1995.

¹³ Ν. Κόνσολας, "Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική", σελ. 145 Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1997

εμποδίζει την κυκλοφορία του ατμοσφαιρικού αέρα να αποτελέσει να καθυστερεί η διασκόρπιση σε άλλες περιοχές των ρύπων. Τα περιβαλλοντικά προβλήματα εντείνονται και ως συνέπεια της έλλειψης πρασίνου, ελεύθερων και κοινόχρηστων χώρων, της σύγκρουσης μεταξύ ασυμβίβαστων μεταξύ τους χρήσεων γης^{14, 15} όπως π.χ κατοικίας και αναψυχής, μεταποίησης και κατοικίας κ.α. Η επέκταση του μεγέθους μιας πόλης οδηγεί σε αλλαγή του τρόπου με τον οποίο χρησιμοποιούνται οι διάφορες χρήσεις γης στην περαστική ζώνη όπως π.χ γεωργικές εκμεταλλεύσεις, δασικές εκτάσεις, ελεύθεροι χώροι κ.α. Άλλα προβλήματα τα οποία δημιουργούνται είναι η ολοένα και αυξανόμενη ζήτηση για χώρους εναπόθεσης απορριμμάτων, υποδομές επεξεργασίας υγρών αποβλήτων, κατοικία για τις μεσαίου και χαμηλότερου εισοδήματος κοινωνικές ομάδες, οι οποίες εγκαθίστανται στις παρυφές των αστικών κέντρων όπου και ανθεί η αυθαίρετη δόμηση. Η λειτουργία μεταποιητικών μονάδων, η κυκλοφορία ενός μεγάλου αριθμού οχημάτων και οι κεντρικές θερμάνσεις των οικιών συμβάλλουν σε διεύρυνση του προβλήματος της ατμοσφαιρικής ρύπανσης αλλά και της υποβάθμισης της ποιότητας ζωής.

Προκειμένου για την αντιμετώπιση των τεράστιων περιβαλλοντικών προβλημάτων τα οποία προκαλεί η αστικοποίηση, πολλοί ιθύνοντες προτείνουν τη λήψη μιας σειράς από μέτρα, όπως ισόρροπη κατανομή των οικονομικών δραστηριοτήτων στο χώρο, αλλαγή της δομής του δικτύου των πόλεων και μείωση του πληθυσμιακού τους μεγέθους. Μια τέτοια λύση οδηγεί αναμφίβολα σε ένα καθαρότερο και πιο ποιοτικό περιβάλλον όμως δημιουργεί μια σειρά από προβλήματα και δυσκολίες στις παραγωγικές μονάδες και τα νοικοκυριά οι οποίες θα πρέπει να μεταβάλουν τον τόπο εγκατάστασής τους, για αυτό το λόγο σε πολλές περιπτώσεις καθίσταται μη εφικτή. Άλλες λύσεις οι οποίες έχουν διατυπωθεί χωρίς να έχουν τελικά εφαρμοστεί είναι αυτές της απασχόλησης των μη εργαζόμενων κατοίκων των αστικών κέντρων σε υπηρεσίες του ευρύτερου δημόσιου τομέα και της επιστροφής τους στον τόπο καταγωγής ή τη γενέτειρά τους.

4.3.3 ΕΚΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗ

Η "Εκβιομηχάνιση" αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος, τόσο στις αναπτυσσόμενες, όσο και τις ανεπτυγμένες χώρες. Η έννοια της εκβιομηχάνισης συνδέεται στενά με αυτή της οικονομικής ανάπτυξης, στο βαθμό όπου αποτελεί τόσο αιτία όσο και αποτέλεσμα της. Ως βασικά χαρακτηριστικά της διαδικασίας της εκβιομηχάνισης μπορούν να θεωρηθούν, η βελτίωση των τεχνικών, οργανωτικών και διοικητικών δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, πράγμα το οποίο συντελεί σε άνοδο του βιοτικού επιπέδου, αύξηση της ζήτησης για βιομηχανικά προϊόντα και περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη. Η αποτελεσματικότητα της όλης διαδικασίας εξαρτάται από τη μέθοδο η οποία ακολουθείται κάθε φορά αλλά και το κατά πόσο τα μέτρα τα οποία λαμβάνονται έχουν σχεδιαστεί ορθολογικά και αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της γενικότερης πολιτικής του κράτους.

Πέρα από τις όποιες θετικές πλευρές τις οποίες συνεπάγεται το φαινόμενο της εκβιομηχάνισης αναφορικά με την άνοδο του βιοτικού επιπέδου, και τη γενικότερη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, ασκεί σημαντικές πιέσεις στο

¹⁴ Π. Γετίμη, "Οικιστική Πολιτική στην Ελλάδα τα Όρια των Μεταρρυθμίσεων", σελ. 50 Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1989.

¹⁵ Π. Λουκάκη "Σημειώσεις Πολεοδομίας", Ειδικά Κεφάλαια, τεύχος 2, σελ. 51 Δ.Π.Θ, Ξάνθη 1985.

περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους. Οι σημαντικότερες από τις επιπτώσεις του φαινομένου στο περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους περιλαμβάνουν :

- ❖ Απόσπαση μεγάλων ποσοτήτων φυσικών υλών και μετατροπή τους σε βιομηχανικά προϊόντα, ύλης της παραπάνω κατηγορίας μπορούν να θεωρηθούν τα ορυκτά, τα γεωργικά προϊόντα και η ξυλεία ενός δάσους. Η διαδικασία απόσπασής τους έχει ως συνέπεια τη ρύπανση, και γενικά την υποβάθμιση της εικόνας των φυσικών περιοχών εναπόθεσής του π.χ ορυχείων, δασικών εκτάσεων κ.α.
- ❖ Παραγωγή και κατανάλωση μεγάλων ποσοτήτων ενέργειας, γεγονός το οποίο συνεπάγεται τεράστιες οικολογικές συνέπειες. Μεγαλύτερα είναι τα προβλήματα τα οποία δημιουργούνται όταν για την παραγωγή, είτε ως πηγές ενέργειας χρησιμοποιούνται ο άνθρακας, οι υδρογονάνθρακες, τα πυρηνικά καύσιμα κ.α.
- ❖ Χρήση μεγάλων ποσοτήτων ύδατος οι οποίες επιστρέφουν στο φυσικό περιβάλλον έχουν υποστεί μεγάλο βαθμό ρύπανσης.
- ❖ Συγκέντρωση ενός μεγάλου αριθμού μονάδων οι οποίες ανήκουν σε ένα συγκεκριμένο κλάδο σε μια περιοχή, σε αντίθεση με ότι συμβαίνει στην περίπτωση της γεωργίας όπου παρατηρείται μια σε γενικές γραμμές μεγαλύτερη διασπορά των εκμεταλλεύσεων στο χώρο. Η συγκέντρωση καταλοίπων σε μια περιοχή ως συνέπεια της συγκέντρωσης ενός μεγάλου αριθμού μονάδων σε αυτή έχει ως συνέπεια την εξασθένιση της απορροφητικής ικανότητας του εδάφους και τη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας.
- ❖ Το γεγονός ότι τα βιομηχανικά προϊόντα σε αντίθεση με αυτά του πρωτογενή τομέα σε αντίθεση με αυτά του πρωτογενή τομέα, έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον, τόσο κατά την παραγωγή όσο και την εναπόθεσή τους σε αυτό.
- ❖ Ο ρυθμός με τον οποίο λαμβάνει χώρα η παραγωγή των προϊόντων του μεταποιητικού τομέα είναι τέτοιος ώστε να μη δίνεται η δυνατότητα στο φυσικό περιβάλλον να επανορθώσει τις προκαλούμενες σε αυτό βλάβες. Αντίθετα κατά την παραγωγή αγροτικών προϊόντων μεσολαβούν μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα μεταξύ των σταδίων της παραγωγικής διαδικασίας, με αποτέλεσμα να καθίσταται δυνατή η αποκατάσταση των όποιων ανισορροπιών και προβλημάτων.

Οι οικολογικές συνέπειες της εκβιομηχάνισης γίνονται ολοένα και περισσότερο εμφανείς σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης, οι ειδικοί προειδοποιούν για το τι πρόκειται να συμβεί στο μέλλον ένα δε μεταβληθούν οι σημερινές συνθήκες. Η ανάγκη λήψης μέτρων για τον περιορισμό των περιβαλλοντικών προβλημάτων τα οποία προκαλεί το φαινόμενο της εκβιομηχάνισης καθίσταται ολοένα και πιο επιτακτική. Στις περισσότερες όμως περιπτώσεις τα μέτρα τα οποία λαμβάνονται είναι αποσπασματικά και απρογραμμάτιστα, ως συνέπεια των αντίληψης ότι οδηγούν σε αύξηση του κόστους παραγωγής, μείωση των κερδών και επηρεασμό του τύπου εγκατάστασης των μονάδων.

4.3.4 ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟΣ

Η σύγχρονη τεχνολογία αποτελεί και αυτή, με διάφορους τρόπους, ανασταλτικό παράγοντα στην κατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος. Σε πολλές περιπτώσεις γίνεται χρησιμοποίηση υλών οι οποίες είτε δεν αποσυντίθενται με φυσικές διαδικασίες, είτε παραμένουν αναλλοίωτες για ένα μεγάλο χρονικό

διάστημα, παίρνοντας τη θέση αυτών οι οποίες υφίστανται μια άμεση και φυσική διαδικασία αποσύνθεσης. Ως χαρακτηριστικά παραδείγματα μπορούν να θεωρηθούν η χρήση κονσερβών από αλουμίνιο το οποίο αντικαθιστά το χάλυβα, η αντικατάσταση στη γεωργική παραγωγή των φυσικών λιπασμάτων από φυτοφάρμακα και τεχνητά λιπάσματα, των φιαλών συσκευασίας ποτών και αναψυκτικών οι οποίες συλλέγονται και δύνανται να ξαναχρησιμοποιηθούν, από φιάλες μιας χρήσης. Στον κλάδο της υφαντουργίας παρατηρείται τάση αντικατάστασης των φυσικών ινών από μαλλί, βαμβάκι με συνθετικές ίνες. Η παραγωγή συνθετικών ινών αποτελεί μια σε γενικές γραμμές πιο σύνθετη διαδικασία η απαιτεί σε πολλές περιπτώσεις τη χρήση υδρογονανθράκων. Στον τομέα της κτηνοτροφίας η δημιουργία ειδικών χώρων για τη στέγαση και εκτροφή των ζώων παίρνει τη θέση της ελεύθερης βοσκής, όπου τα ζώα αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του φυσικού οικοσυστήματος.

Ανεξάρτητα από τις όποιες αρνητικές συνέπειες στο φυσικό περιβάλλον η σύγχρονη τεχνολογία σε πολλές περιπτώσεις συντελεί στην ανάπτυξη μεθόδων περιορισμού της ρύπανσης. Μια ευρέως χρησιμοποιούμενη τα τελευταία χρόνια μέθοδος είναι αυτή της ανακύκλωσης, η οποία δίνει τη δυνατότητα επαναχρησιμοποίησης υλών αλλά και αξιοποίησης καταλοίπων τα οποία σε διαφορετική περίπτωση θα απορρίπτονταν στο φυσικό περιβάλλον. Η σύγχρονη τεχνολογία από την άλλη πλευρά καθιστά δυνατή την παραγωγή μηχανών οι οποίες είναι ελαφρύτερες και καταναλώνουν μικρότερη ποσότητα ενέργειας.

Επομένως παρατηρούνται δυο διαφορετικές τάσεις αναφορικά με την τεχνολογική πρόοδο και τις επιπτώσεις τις οποίες αυτή συνεπάγεται στο φυσικό περιβάλλον, ορισμένες από αυτές συντελούν σε βελτίωση ενώ άλλες σε περαιτέρω επιδείνωση της ποιότητάς του. Σε γενικές γραμμές όμως υπερτερούν οι αρνητικές επιπτώσεις, ενώ από την άλλη πλευρά δεν έχει γίνει ικανοποιητική αξιοποίηση των όποιων θετικών επιπτώσεων. Οι όποιες προσπάθειες χρησιμοποίησης της σύγχρονης τεχνολογίας προς τη δεύτερη κατεύθυνση αποβλέπουν συνήθως στην ικανοποίηση οικονομικών και επιχειρηματικών συμφερόντων παρά τη βελτίωση και προστασία του περιβάλλοντος. Τα θέματα της προστασίας του περιβάλλοντος και της διατήρησης μιας γενικότερης οικολογικής ισορροπίας πολύ σπάνια βρίσκονται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος από πλευράς στελεχών και ιθυνόντων των παραγωγικών μονάδων.

4.4 Η ΑΜΦΙΔΡΟΜΗ ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η σχέση μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και περιβαλλοντικής πολιτικής αποτελεί μια αμφίδρομη σχέση. Η οικονομική ανάπτυξη με διάφορους τρόπους αποτελεί έναν από τους βασικότερους παράγοντες υποβάθμισης της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος. Η λήψη από την άλλη πλευρά μέτρων για τον περιορισμό της ρύπανσης και τη διατήρηση της γενικότερης οικολογικής ισορροπίας μπορεί να έχει ενδεχομένως ένα τεράστιο οικονομικό και κοινωνικό κόστος, το οποίο μπορεί σε πολλές περιπτώσεις να ξεπεράσει τα οφέλη τα οποία αυτή συνεπάγεται.

Η διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης συντελεί σε άνοδο του βιοτικού επιπέδου, αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος καθώς και της ζήτησης για καταναλωτικά αγαθά. Η διεύρυνση της ζήτησης αναγκάζει τις μονάδες να προβούν σε αύξηση της παραγωγής, της κατανάλωσης πρώτων υλών και ενέργειας, με παράλληλη αύξηση της εναπόθεσης ανεπιθύμητων καταλοίπων στο φυσικό περιβάλλον, χωρίς όμως να γίνεται καταβολή του απαιτούμενου αντιτίμου. Σε επίπεδο παραγωγικών δραστηριοτήτων παρατηρείται μια συνεχής διαδικασία

αναδιάταξης η οποία έχει ως συνέπεια την επικράτηση ορισμένων, αλλά και τη μείωση της σημασίας άλλων κατηγοριών δραστηριοτήτων. Πολλές νέες δραστηριότητες όπως π.χ η βιομηχανίες επεξεργασίας συνθετικών ινών εκτοπίζουν τις υφιστάμενες, όπως π.χ αυτές της επεξεργασίας φυσικών ινών, του ξύλου κ.α. Σε διεθνές επίπεδο παρατηρείται μια αξιοσημείωτη αύξηση της παραγωγής και κατανάλωσης προϊόντων, με συνέπεια τη αύξηση της παραγωγής και εναπόθεσης αποβλήτων. Η άνοδος του βιοτικού επιπέδου καθιστά πιο συχνή την επαφή του ανθρώπου με τα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος, με συνέπεια τη διεύρυνση της χρησιμοποίησης των παραπάνω αγαθών προς όφελος του, αλλά και των επιπτώσεων τις οποίες προκαλεί σε αυτό. Ως χαρακτηριστικά παραδείγματα μπορούν να θεωρηθούν οι εθνικοί δρυμοί, οι παραθεριστικές κατοικίες στην ύπαιθρο, οι χώροι αναψυχής κ.α. Η αύξηση της ζήτησης για τα παραπάνω αγαθά στο βαθμό όπου πραγματοποιείται απρογραμματίιστα και χωρίς ορθολογικό σχεδιασμό συντελεί στην υποβάθμιση της ποιότητάς τους αλλά και της εικόνας την οποία παρουσιάζουν.

Οι αρνητικές συνέπειες της ανάπτυξης στο περιβάλλον και την ποιότητα ζωής βρίσκονται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος πολλών ειδικών οι οποίοι προειδοποιούν για την έκταση την οποία έχει πάρει το πρόβλημα και το τι πρόκειται να ακολουθήσει στο μέλλον. Η οικονομική πρόοδος οι οποία καταγράφεται από τις επίσημες στατιστικές δεν εμπεριέχει τα στοιχεία του κόστους το οποίο συνεπάγεται η καταστροφή του περιβάλλοντος, η υποβάθμιση της ποιότητας ζωής, η εξάντληση των φυσικών πόρων, τα οποία αποτελούν τμήμα της όλης διαδικασίας. Το σημερινό κοινωνικοοικονομικό σύστημα ενισχύει δραστηριότητες οι οποίες σχετίζονται με την ύπαρξή του όπως π.χ εθνική άμυνα, κατασκευή έργων υποδομής κ.α, από την άλλη πλευρά όμως αδιαφορεί για δραστηριότητες οι οποίες δε σχετίζονται άμεσα με την ύπαρξη και λειτουργία του, όπως π.χ η δημιουργία ζωνών πρασίνου, ελεύθερων χώρων, χώρων αναψυχής κ.α. Παράλληλα αγνοεί και έρχεται πολλές φορές σε σύγκρουση με τις αισθητικές αξίες όπως π.χ ανάδειξη και προστασία αρχαιολογικών χώρων, εγκατάσταση σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους μεταποιητικών μονάδων κ.α. Ως λύσεις για την αντιστροφή του παραπάνω προβλήματος προτείνονται η αλλαγή νοοτροπιών σε σχετικά με το περιβάλλον ζητήματα, η μείωση της παραγωγής και της κατανάλωσης διαρκών αγαθών αλλά και γενικότερα του βιοτικού επιπέδου. Μια τέτοια λύση θα προκαλούσε ενδεχομένως την αντίδραση των ατόμων τα οποία δε διατίθενται να υποστούν οικονομικές θυσίες και ένα αξιοσημείωτο κοινωνικό κόστος για ένα καθαρότερο περιβάλλον.

Η λήψη μέτρων για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος συνεπάγεται πολλές φορές ένα τεράστιο κοινωνικοοικονομικό κόστος¹⁶. Η λήψη μέτρων περιβαλλοντικής πολιτικής οδηγεί σε αύξηση του κόστους παραγωγής των προϊόντων, με αποτέλεσμα την επακόλουθη αύξηση των τιμών των παραγόμενων προϊόντων αλλά και του γενικού επιπέδου τιμών. Οι επιπτώσεις όμως σε τελική ανάλυση των μέτρων περιβαλλοντικής πολιτικής στο γενικό επίπεδο τιμών δε θεωρούνται ιδιαίτερα σημαντικές. Η αύξηση του κόστους παραγωγής αλλά και της τιμής των παραγόμενων προϊόντων έχει ως συνέπεια τη μείωση της ζήτησης από την πλευρά των καταναλωτών, τη μείωση της ποσότητας του παραγόμενου προϊόντος, τη συρρίκνωση ή και διακοπή της παραγωγικής διαδικασίας από πολλές επιχειρήσεις. Το γεγονός συντελεί σε απώλεια θέσεων εργασίας και αύξηση του ποσοστού ανεργίας, από την οποία πλήττονται οι εργαζόμενοι σε μονάδες οι οποίες προβαίνουν σε λήψη μέτρων για τον περιορισμό της ρύπανσης. Ανάλογες είναι και οι επιπτώσεις

¹⁶ T. Tietenberg "Οικονομική του Περιβάλλοντος και των Φυσικών Πόρων", Τόμος Β' Κεφάλαιο 20, σελ. 332 Εκδόσεις Gutenberg Αθήνα 1997.

στο θέμα της οικονομικής μεγένθυσης. Η απώλεια θέσεων απασχόλησης μπορεί να αντισταθμιστεί από αντίστοιχες θέσεις οι οποίες δημιουργούνται στη βιομηχανία παραγωγής αντιρρυπαντικής τεχνολογίας και εξοπλισμού, η ζήτηση των οποίων διευρύνεται συνεχώς. Πολλές μελέτες καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η λήψη μέτρων περιβαλλοντικής πολιτικής συντελεί σε μεγαλύτερο βαθμό στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης σε σχέση με άλλους τομείς και κλάδους του δημόσιου τομέα. Οι δυσμενείς επιπτώσεις της λήψης μέτρων περιβαλλοντικής πολιτικής είναι μεγαλύτερες στο τμήμα αυτό του εργατικού δυναμικού το οποίο χαρακτηρίζεται από ένα χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, κατάρτισης και αποδοχών, ενώ από την άλλη πλευρά παρατηρούνται σε πολύ μικρότερο βαθμό στο πιο έμπειρο, υψηλών αποδοχών και καταρτισμένο εργατικό δυναμικό. Η περιβαλλοντική πολιτική μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως αντικυκλική πολιτική προκειμένου για την ενίσχυση της ενεργής ζήτησης. Οι δημιουργούμενες νέες θέσεις απασχόλησης σαν συνέπεια της άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής αφορούν διαφορετικές κατηγορίες εργαζομένων, από αυτές στις οποίες ανήκουν θέσεις οι οποίες χάνονται, η περιοχή στην οποία δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας δεν ταυνίζεται κατ' ανάγκην με αυτή στην οποία χάνονται. Η λήψη μέτρων περιβαλλοντικής πολιτικής μπορεί να υποστηριχτεί ότι οδηγεί σε μείωση της παραγωγικότητας η οποία όμως αντισταθμίζεται από την αντικατάσταση του υφιστάμενου με πιο σύγχρονο και σε γενικές γραμμές φιλικότερο προς το περιβάλλον εξοπλισμό. Σε γενικές γραμμές οι θετικές επιπτώσεις τις οποίες συνεπάγεται η άσκηση της περιβαλλοντικής πολιτικής στην απασχόληση είναι αξιoσημείωτες, ενώ στην οικονομική μεγένθυση δε θεωρούνται σημαντικές.

5. Η ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΒΙΩΣΙΜΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

5.1. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ

Η έννοια της *Βιώσιμης, Αειφόρου ή Διατηρήσιμης Ανάπτυξης* (sustainable development) βρίσκεται κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος όσον αφορά το θέμα της διαμόρφωσης της άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής. Αποβλέπει σε κατανομή των πόρων με τέτοιο τρόπο ώστε να μην απειλούνται τα συμφέροντα, οι επιδιώξεις και οι επιθυμίες των μελλοντικών γενιών, οι οποίες θα πρέπει να υφίστανται το ίδιο επίπεδο μεταχείρισης με τη σημερινή. Στην έννοια έχουν δοθεί μέχρι σήμερα πολλοί ορισμοί. Σύμφωνα με έναν ευρέως αποδεκτό, απλουστευτικό, αλλά περιεκτικό ορισμό. Η έννοια της αειφορίας εκφράζει την κατάσταση αυτή στην οποία τουλάχιστον οι μελλοντικές γενιές δε θα πρέπει να βρεθούν σε χειρότερη μοίρα από τη σημερινή¹⁷. Μια κατανομή των πόρων η οποία συντελεί σε βελτίωση της θέσης της σημερινής γενιάς χειροτερεύοντας αυτή των μελλοντικών γενιών δεν ικανοποιεί το κριτήριο της αειφορίας.

Σύμφωνα με τον ορισμό ο οποίος δίνεται ο 1987 από την "*Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη*" (Π.Ε.Π.Α), η οποία συγκροτήθηκε στα πλαίσια του Ο.Η.Ε και συνέταξε τη έκθεση με τίτλο το "*Κοινό μας Μέλλον*" (Our Common Future) : "*Διατηρήσιμη Ανάπτυξη είναι αυτή η οποία ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να εμποδίζει την επιθυμία των μελλοντικών γενιών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες*"^{18, 19}. Στη συνέχεια η έκθεση της Παγκόσμιας

¹⁷ T. Tietenberg "Οικονομική του Περιβάλλοντος και των Φυσικών Πόρων", Τόμος Α' Κεφάλαιο 2, σελ. 65 Εκδόσεις Gutenberg Αθήνα 1997.

¹⁸ Λ. Βασενχόβεν, "Αειφορία και η Ανάπτυξη των πόλεων", σελ. 1 - 15 Ημερίδα για την Αειφορία, την Οικιστική Ανάπτυξη και τον Πολεοδομικό Σχεδιασμό, Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ, Τ.Ε.Ε, Σύλλογος

Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, προέβη στη διατύπωση ακόλουθου και περισσότερο εκτενούς ορισμού : "Η Διατηρήσιμη Ανάπτυξη αποτελεί μια διαδικασία αλλαγής στην οποία η εκμετάλλευση των πόρων, η κατεύθυνση των επενδύσεων, ο προσανατολισμός της τεχνολογικής ανάπτυξης καθώς και οι θεσμικές μεταβολές θα βρίσκονται σε μεταξύ τους αρμονία ενώ παράλληλα θα ενισχύουν το τρέχον αλλά και το μελλοντικό δυναμικό ικανοποίησης των ανθρωπίνων αναγκών και επιθυμιών".

Η "Διεθνής Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης και των Φυσικών Πόρων" η οποία δημοσίευσε το 1980 τη World Conservation Strategy, υποστηρίζει ότι : "Για να είναι η Οικονομική Ανάπτυξη Διατηρήσιμη θα πρέπει, να λαμβάνει υπόψη της πέρα από τους οικονομικούς, τους κοινωνικούς και οικολογικούς παράγοντες, τη βάση των βιοτικών και μη πόρων, οι οποίοι στηρίζουν το οικονομικό και κοινωνικό σύστημα, τα βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα εναλλακτικών τρόπων δράσης".

Η έκθεση του Ο.Ο.Σ.Α με θέμα τις "Περιβαλλοντικές Πολιτικές για τις Πόλεις της Δεκαετίας του 1990", τονίζει ότι για να είναι η Ανάπτυξη Διατηρήσιμη, θα πρέπει να εμπεριέχει μια πλήρη εκτίμηση της αξίας του φυσικού και του δομημένου περιβάλλοντος, από την άποψη της συμβολής τους τόσο στην τωρινή κοινωνική ευημερία όσο και τη δικαιοσύνη μεταξύ των γενιών. Η διατηρήσιμη ανάπτυξη απαιτεί, ότι τα συνολικά αποθέματα σε περιβαλλοντικό κεφάλαιο δε θα πρέπει να φθίνουν με την πάροδο του χρόνου. Η επίτευξη μεγαλύτερης δυνατής αειφορικότητας απαιτεί την ικανοποίηση από ένα οικοσύστημα δύο βασικών αρχών :

- ❖ Της αρχής της "Λειτουργικής και Αυτορρυθμιζόμενης Ανάπτυξης".
- ❖ Της αρχής της "Ελάχιστης Σπατάλης".

Η πρώτη από τις παραπάνω αρχές βασίζεται στο γεγονός ότι, κάθε αύξηση σε συγκεκριμένο τομέα της οικονομίας θα πρέπει να προσδιορίζεται σε σχέση με το βαθμό στον οποίο επιδρά στο σύνολο του συστήματος. Η δεύτερη στη λειτουργία φυσικών οικοσυστημάτων, γεγονός το οποίο συνεπάγεται στη με αποτελεσματικό τρόπο ανακύκλωση των υλικών τα οποία απαιτούνται για την ύπαρξη της ζωής.

Η έννοια της αειφορίας μπορεί να εκφραστεί παράλληλα μέσα από τρεις εναλλακτικές προσεγγίσεις²⁰ :

- ❖ Αειφορία με την Έννοια της μη Μειούμενης Ευημερίας. Σύμφωνα με αυτό τον ορισμό η χρήση των φυσικών πόρων από τις προηγούμενες γενιές δε θα πρέπει να ξεπερνά το επίπεδο αυτό της κατανάλωσης το οποίο εξασφαλίζει το ίδιο επίπεδο ευημερίας στις επόμενες γενιές. Επομένως η αξία του συνολικού αποθέματος κεφαλαίου θα πρέπει να παραμείνει αμετάβλητη. Σε περίπτωση όπου η μείωση της αξίας ορισμένων στοιχείων αντισταθμίζεται από αύξηση αυτής των υπολοίπων με τέτοιο τρόπο ώστε η συνολική αξία να παραμείνει αμετάβλητη, το κριτήριο της αειφορίας δεν παραβιάζεται.
- ❖ Αειφορία με την Έννοια της μη Μειούμενης Αξίας του Φυσικού Κεφαλαίου. Με βάση τον ορισμό αυτό, η αξία του φυσικού κεφαλαίου δε θα πρέπει να υφίσταται μείωση. Το ενδιαφέρον σε αυτή την περίπτωση επικεντρώνεται

Πολεοδόμων και Χωροτακτών. Μάρτιος 1995.

¹⁹ Κ. Μπίθα "Οικονομική του Περιβάλλοντος. Πολιτική προς την Περιβαλλοντικά Βιώσιμη Οικονομική Ανάπτυξη, Θεωρίες - Υποδείγματα", Κεφάλαιο 1 σελ. 4 - 23 Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

²⁰ T. Tietenberg "Οικονομική του Περιβάλλοντος και των Φυσικών Πόρων", Τόμος Β' Κεφάλαιο 21, Εκδόσεις Gutenberg Αθήνα 1997.

στη διατήρηση του φυσικού κεφαλαίου (απόθεμα φυσικών και περιβαλλοντικών πόρων). Οι περιπτώσεις υποκατάστασης μεταξύ φυσικού και υλικού κεφαλαίου (κτίρια, μηχανήματα κ.α.), είναι σε γενικές γραμμές περιορισμένες.

- ❖ Αειφορία με την Έννοια της μη Μειούμενης Ροής Υπηρεσιών τις οποίες λαμβάνουμε από τους Φυσικούς Πόρους. Ο συγκεκριμένος ορισμός επικεντρώνεται στην επ' άπειρον διατήρηση του επιπέδου των ποσοτήτων οι οποίες αποσπώνται από επιλεγόμενους φυσικούς πόρους. Τα σημείο κατά τα οποία διαφοροποιείται από τους προηγούμενους εναλλακτικούς ορισμούς είναι ότι δίνει μεγαλύτερη έμφαση στη φυσική ποσότητα, παρά την οικονομική αξία των πόρων, αλλά και το γεγονός ότι επικεντρώνεται σε ορισμένους πόρους με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα σε σχέση με το σύνολο των πόρων.

Μια ορθολογική κατανομή των φυσικών πόρων θα πρέπει να αποβλέπει στην ικανοποίηση δύο κριτηρίων, αυτού της "*Οικονομικής Αποτελεσματικότητας*" και αυτού της "*Αειφορίας (Διατηρησιμότητας)*". Σε πολλές περιπτώσεις τα δύο παραπάνω κριτήρια δεν ικανοποιούνται ταυτόχρονα, ικανοποιείται για παράδειγμα το κριτήριο της Οικονομικής Αποτελεσματικότητας, χωρίς αντίστοιχη ικανοποίηση αυτού της Αειφορίας, από την άλλη πλευρά η ικανοποίηση του κριτηρίου της Αειφορίας δε συνιστά κατ' ανάγκη ταυτόχρονη ικανοποίηση αυτού της Οικονομικής Αποτελεσματικότητας. Από τις εναλλακτικές κατανομές πόρων οι οποίες ικανοποιούν το κριτήριο της Αειφορίας θα πρέπει να επιλέγεται αυτή η οποία μεγιστοποιεί ανάλογα με την περίπτωση την Οικονομική Αποτελεσματικότητα. Το κριτήριο της Διατηρησιμότητας αποτελεί περιορισμό στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Στην περίπτωση της ύπαρξης μεγάλου αριθμού κατανομών πόρων σύμφωνα με το κριτήριο της Δυναμικής Αποτελεσματικότητας θα πρέπει να επιλεγεί αυτή η οποία ελαχιστοποιεί τη σπατάλη των φυσικών πόρων.

Ο συνδυασμός μεταξύ των κριτηρίων της *Αποτελεσματικότητας* και της *Αειφορίας* έχει μεγάλη σημασία, στο βαθμό όπου ή μη ικανοποίηση πολλές φορές του κριτηρίου της Αειφορίας οφείλεται στην απουσία αυτού της Αποτελεσματικότητας, από την άλλη πλευρά η εξάλειψη της αναποτελεσματικότητας μπορεί να οδηγήσει σε αποκατάσταση της Αειφορίας αλλά και σημαντικά οφέλη για το κοινωνικό σύνολο. Πολλές φορές η ικανοποίηση του κριτηρίου της Αποτελεσματικότητας δεν επαρκεί για την επίτευξη μιας Διατηρήσιμης Ανάπτυξης στο βαθμό όπου δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στις βραχυχρόνιες από ότι στις μακροχρόνιες συνέπειες ενός περιβαλλοντικού προβλήματος.

Ο *Μηχανισμός της Αγοράς* μέσω των ατελειών τις οποίες παρουσιάζει επιδρά αρνητικά στην προσπάθεια επίτευξης μιας διατηρήσιμης ανάπτυξης. Μεταξύ των ατελειών οι οποίες διακρίνουν το μηχανισμό της αγοράς ξεχωρίζουν, οι εξωτερικότητες και οι φυσικοί πόροι ελεύθερης πρόσβασης, η υπερβολική εκμετάλλευση των οποίων από τη σημερινή γενιά μπορεί ενδεχομένως να έχει ως συνέπεια την εξάντληση των αποθεμάτων ή την εξαφάνιση ορισμένων ειδών. Ο *Μηχανισμός της Αγοράς* θα μπορούσε να συμβάλει σε ορισμένες περιπτώσεις στην εξασφάλιση της διατηρησιμότητας όταν τίθεται σε κίνδυνο η προσφορά ενός φυσικού πόρου. Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα μπορεί να θεωρηθεί η αλιεία όπου η μείωση της προσφοράς αλιευμάτων ανοίγει το δρόμο σε αναζήτηση εναλλακτικών υποκατάστατων του προϊόντος. Ανάλογες μπορούν να θεωρηθούν και οι επιπτώσεις της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου, όπου η κατάργηση των όποιων περιορισμών και ο με μη ικανοποιητικό τρόπο προσδιορισμός των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας από ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες, έχει ως συνέπεια οι χώρες οι

οποίες εισάγουν τους πόρους των πρώτων να αυξάνουν σημαντικά τη ζήτησή τους με αποτέλεσμα τη συρρίκνωση των αποθεμάτων και τη διεύρυνση κατ' επέκταση των περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Η μετάβαση στο καθεστώς της Αειφορίας προϋποθέτει την αλλαγή της στάσης απέναντι στο φυσικό περιβάλλον με παράλληλη διόρθωση των ατελειών τις οποίες παρουσιάζει ο μηχανισμός της αγοράς, αλλά και πραγματοποίηση σημαντικών αλλαγών σε θεσμικό επίπεδο. Στην περίπτωση προβλημάτων τα οποία ξεπερνούν τα όρια μεταξύ χωρών και γενιών όπως π.χ εξάντληση του όζοντος, άνοδος της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη, απαιτείται διεθνής αλλά και διαγενεακή συνεργασία, η δεύτερη όμως δεν είναι εφικτή. Η μεμονωμένη από κάθε χώρα και βιομηχανικό κλάδο αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων ενδέχεται να έχει ως συνέπεια τη συρρίκνωση της θέσης τους στο διεθνή ανταγωνισμό με ολέθριες συνέπειες για την οικονομική και κοινωνική τους βάση. Η διεθνής συνεργασία συναντά πολλά εμπόδια στο βαθμό όπου οι επιπτώσεις οι επιπτώσεις των περιβαλλοντικών προβλημάτων και τα συμφέροντα μεταξύ πολλών χωρών δεν ταυτίζονται. Η αναμόρφωση των οικονομικών κινήτρων μπορεί να καταστήσει δυνατή τη Διατηρήσιμη Ανάπτυξη, συμβάλει σε άρση της σύγκρουσης μεταξύ Οικονομικής Ανάπτυξης και Προστασίας του Περιβάλλοντος, αλλά και μετατροπή της ίδια της αναπτυξιακής διαδικασίας σε παράγοντα Προστασίας του Περιβάλλοντος. Το σύστημα βασίζεται σε τέσσερις αρχές:

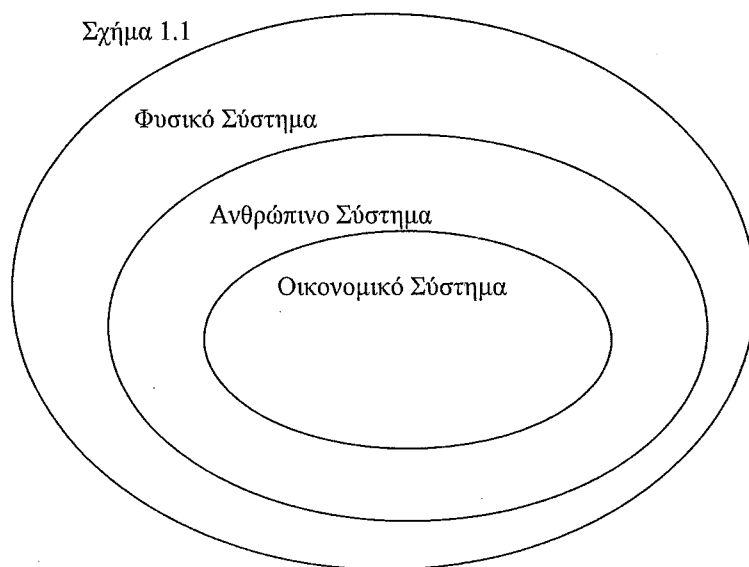
- ❖ Αρχή του Πλήρους Κόστους. Με βάση αυτή την αρχή οι χρήστες των περιβαλλοντικών πόρων θα πρέπει να καταβάλλουν το σύνολο του κόστους το οποίο αυτοί συνεπάγονται. Η λογική αυτής της αρχής έγκειται στο γεγονός ότι η ανθρωπότητα δικαιούται να βιώνει σε ένα περιβάλλον υγείας και ασφάλειας. Η εφαρμογή της συγκεκριμένης αρχής έχει ως συνέπεια την επιβάρυνση αυτών οι οποίοι εκπέμπουν επικίνδυνες ρυπαντικές ουσίες, την παραγωγή με χαμηλότερο κόστος των προϊόντων τα οποία είναι φιλικά σε σχέση με αυτά τα οποία βλάπτουν το φυσικό περιβάλλον, αλλαγή του τρόπου με τον οποίο γίνεται τιμολόγηση των φυσικών πόρων η οποία θα πρέπει να αντανακλά τη σπανιότητα και όχι το μέσο ιστορικό τους κόστος.
- ❖ Αρχή της Αποτελεσματικότητας του Κόστους. Η συγκεκριμένη αρχή ικανοποιείται στο βαθμό όπου μια πολιτική επιτυγχάνει τους στόχους της με το μικρότερο δυνατό κόστος. Μια από τις συνέπειες της αρχής είναι η μείωση των δαπανών οι οποίες στην πραγματικότητα δεν είναι απαραίτητες. Η αρχή μπορεί να καταστεί εφαρμόσιμη με την καθιέρωση ενός συστήματος ανταλλαγής αδειών εκπομπής ρύπων, το οποίο συντελεί σε σημαντική μείωση των εκπομπών με σαφώς χαμηλότερο σε σχέση με τις υπόλοιπες μεθόδους κόστος.
- ❖ Αρχή των Δικαιωμάτων Ιδιοκτησίας. Σύμφωνα με την παραπάνω αρχή οι τοπικές Κοινότητες έχουν Δικαιώματα Ιδιοκτησίας πάνω στα στοιχεία της πανίδας και της χλωρίδας η οποία βρίσκεται εντός των ορίων τους. Βασική συνέπεια της αρχής θεωρείται η συμμετοχή στα οφέλη τα οποία απορρέουν από την προστασία των ειδών των μελών της τοπικής κοινωνίας. Μια περίπτωση εφαρμογής της αρχής είναι η είσπραξη δικαιωμάτων εκμετάλλευσης από χώρες εντός των οποίων βρίσκονται οικοσυστήματα τα οποία φυτικών και ζωικών πόρων για προϊόντα και υπηρεσίες τα οποία απορρέουν από την εκμετάλλευσή τους.
- ❖ Αρχή της Διατηρησιμότητας. Οι τρεις παραπάνω αρχές συντελούν στην επίτευξη της Οικονομική Αποτελεσματικότητας, η οποία υποκινεί τη διαδικασία μεταβίβασης στην αρχή της Διατηρησιμότητας. Η μετάβαση στην

τελευταία απαιτεί τη λήψη μιας σειράς από μέτρα τα οποία και συντελούν στην αποκατάσταση της δικαιοσύνης μεταξύ των γενιών. Τα μέτρα αυτά μεταξύ των άλλων περιλαμβάνουν, μεταφορά πόρων από τη σημερινή στις μελλοντικές γενιές, προώθηση της έρευνας γύρω από το θέμα της ανακάλυψης υποκατάστατων για τους υπό εξάντληση φυσικούς πόρους, αποζημίωση των μελλοντικών γενιών για είδη τα οποία κινδυνεύουν να εξαφανιστούν, αναθεώρηση των Εθνικών Λογαριασμών ώστε το πραγματικό Α.Ε.Π να αντανακλά το σύνολο του κόστους καθώς και την απόσβεση του φυσικού κεφαλαίου.

5.2 ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ PASSET

Η Προσέγγιση του Passet (1979)²¹, βασίζεται στην ύπαρξη αλλά και τη σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ Τριών Συστημάτων, του *Φυσικού Συστήματος*, του *Ανθρώπινου ή Κοινωνικού Συστήματος* και του *Οικονομικού Συστήματος*. Το Φυσικό Σύστημα περιλαμβάνει τα φυσικά στοιχεία και λειτουργίες τα οποία είναι απαραίτητα για τη διατήρηση του ζωικού βασιλείου, αποτελεί το περιβάλλον σύστημα της κοινωνίας, το σύστημα της βιόσφαιρας. Το Ανθρώπινου Σύστημα αναφέρεται στα χαρακτηριστικά των ανθρωπίνων όντων αλλά και της βιόσφαιρας τα οποία είναι απαραίτητα για της επιβίωσή τους. Το τρίτο, το Οικονομικό δηλαδή Σύστημα αναφέρεται στη συμβολή του φυσικού περιβάλλοντος στην οικονομική ευημερία η οποία και αποτελεί των απώτερο στόχο του οικονομικού συστήματος.

Σύμφωνα με την Προσέγγιση του Passet τα τρία συστήματα (Φυσικό, Ανθρώπινο, Οικονομικό) σχετίζονται μεταξύ τους. Η σχέση αυτή εκφράζεται από ένα υπερσύστημα το οποίο αποτελείται από επιμέρους υποσυστήματα. Το μεν Φυσικό Σύστημα περιέχει ως υποσυστήματα του, τόσο το Ανθρώπινο όσο και το Οικονομικό. Επομένως το Οικονομικό αποτελεί Υποσύστημα τόσο του Φυσικού όσο και του Ανθρώπινου Συστήματος. Η σχέση μεταξύ των τριών Συστημάτων απεικονίζεται στο Σχήμα 1.

Πηγή Κ. Μπίθας, Οικονομική του Περιβάλλοντος. Πολιτική προς την Περιβαλλοντικά Βιώσιμη Οικονομική Ανάπτυξη, Θεωρίες – Υποδείγματα. Πάντειο Πανεπιστήμιο.

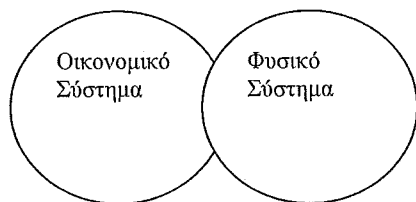
²¹ Κ. Μπίθα "Οικονομική του Περιβάλλοντος. Πολιτική προς την Περιβαλλοντικά Βιώσιμη Οικονομική Ανάπτυξη, Θεωρίες - Υποδείγματα", Κεφάλαιο 1 σελ. 4 - 23 Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Το γεγονός ότι το Οικονομικό Σύστημα αποτελεί υποσύστημα του Ανθρώπινου Συστήματος απορρέει από το γεγονός ότι όλες οι οικονομικές λειτουργίες περιέχονται στο Ανθρώπινο Σύστημα στο βαθμό όπου η λειτουργία του πρώτου αποβλέπει στην με τον καλύτερο δυνατό τρόπο ικανοποίηση των ανθρωπίνων αναγκών. Από την άλλη όλες οι λειτουργίες οι οποίες διέπουν το Ανθρώπινο Σύστημα δεν περιέχονται στο Οικονομικό Σύστημα στο βαθμό όπου οι άνθρωποι αναπτύσσουν πέραν των οικονομικών, βιολογικές, κοινωνικές και πολιτισμικές λειτουργίες. Οι κανόνες οι οποίοι διέπουν το Οικονομικό Σύστημα δεν εφαρμόζονται στο σύνολο του Ανθρώπινου Συστήματος, από την άλλη πλευρά όμως οι κανόνες αυτοί οι οποίοι διέπουν το Ανθρώπινο Σύστημα ισχύουν και στην περίπτωση του Οικονομικού Συστήματος, σε συνδυασμό με τους κανόνες του δεύτερου.

Το γεγονός ότι το Ανθρώπινο αποτελεί υποσύστημα του Φυσικού Συστήματος, οφείλεται στο ότι το ανθρώπινο είδος αποτελεί μέρος της Βιόσφαιρας. Από την άλλη πλευρά ο άνθρωπος δεν αποτελεί το μοναδικό στοιχείο της Βιόσφαιρας, στο βαθμό όπου η δεύτερη αποτελείται από ένα μεγάλο αριθμό έμβιων και μη όντων, τα οποία είναι απαραίτητα για την ύπαρξη του ανθρωπίνου είδους και σχετίζονται άμεσα με αυτό.

Το γεγονός ότι το Οικονομικό Σύστημα αποτελεί υποσύστημα του Φυσικού Συστήματος έγκειται στο ότι το Οικονομικό αποτελεί υποσύστημα του Ανθρώπινου Συστήματος, το οποίο ως γνωστό αποτελεί υποσύστημα του Συστήματος της Βιόσφαιρας. Το Οικονομικό Σύστημα βασίζεται σε φυσικά στοιχεία όπως έδαφος, νερό, αέρα κ.α, χωρίς την ύπαρξη των οποίων η ύπαρξη του σε τελική ανάλυση θα ήταν αδύνατη. Ο παραπάνω ορισμός δεν αρκεί στο βαθμό όπου τα δύο Συστήματα (φυσικό και οικονομικό) θα μπορούσαν να σχετίζονται μέσα από μια αλληλοεπικαλυπτόμενη σχέση, όπως αυτή η οποία απεικονίζεται παρακάτω στο Σχήμα 1.2.

Σχήμα 1.2

Πηγή Κ. Μπίθας, Οικονομική του Περιβάλλοντος. Πολιτική προς την Περιβαλλοντικά Βιώσιμη Οικονομική Ανάπτυξη, Θεωρίες – Υποδείγματα. Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Η όποια αλληλοεπικάλυψη όμως μεταξύ των δύο Συστημάτων αποτελεί εσφαλμένη αντίληψη, εάν λάβουμε υπόψη μας το γεγονός ότι κάθε νόμος του Φυσικού Συστήματος εφαρμόζεται στο σύνολο του Οικονομικού Συστήματος. Αντίθετα κάθε νόμος του Οικονομικού Συστήματος δεν εφαρμόζεται στο σύνολο του Φυσικού Συστήματος. Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι οι φυσικοί νόμοι ισχύουν σε κάθε μεταβολή του Οικονομικού Συστήματος, ενώ από την άλλη πλευρά οι οικονομικοί νόμοι παρά τη φυσική βάση από την οποία ξεκινούν πολλές φορές δε διέπουν το σύνολο των μεταβολών του Φυσικού Συστήματος. Επομένως το Οικονομικό Σύστημα αποτελεί υποσύστημα τόσο του Φυσικού, όσο και του Ανθρώπινου Συστήματος.

6. ΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

6.1 Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Γενικά Χαρακτηριστικά

Η μέχρι σήμερα ασκούμενη στη χώρα μας περιβαλλοντική πολιτική βασίζεται στο τρίπτυχο "*Περιβάλλον - Οικολογία - Ανάπτυξη*"²². Τα προβλήματα στους τομείς του Περιβάλλοντος και γενικότερα της Ποιότητας Ζωής αποτελούν και αναμένεται να αποτελέσουν στο μέλλον σε συνδυασμό με τα οικονομικά, κοινωνικά και δημογραφικά προβλήματα τα κύρια σημεία προβληματικότητας σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Η Ισόρροπη και Αειφόρος Ανάπτυξη προϋποθέτει την ολοκληρωμένη αξιοποίηση των φυσικών, πολιτιστικών και πλουτοπαραγωγικών πόρων, των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και των παραγωγικών δραστηριοτήτων στο σύνολο των τομέων και κλάδων της οικονομικής δραστηριότητας. Οι βασικές κατευθύνσεις της πολιτικής για την επίτευξη των δυο παραπάνω εννοιών είναι οι ακόλουθες :

- ❖ Ενίσχυση της ταυτότητας, της ιδιαιτερότητας και των αναπτυξιακών δυνατοτήτων κάθε χωρικής ενότητας και αξιοποίησή τους με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.
- ❖ Μείωση των ανισοτήτων ανάμεσα στις ανεπτυγμένες και τις προβληματικές περιφέρειες, ιδίως την πρωτεύουσα και την υπόλοιπη χώρα.
- ❖ Ανάσχεση των γενικότερων τάσεων αστικοποίησης.
- ❖ Οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανασυγκρότηση των παραμεθόριων, ορεινών και νησιωτικών περιοχών, άρση της γεωγραφικής και οικονομικής τους απομόνωσης και επανένταξή τους στον εθνικό ιστό.
- ❖ Ενίσχυση του ρόλου της Περιφερειακής, της Νομαρχιακής και της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σε θέματα σχετικά με τον τομέα του περιβάλλοντος. Ιδιαίτερη βαρύτητα αποκτά η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από την Κεντρική στις υπόλοιπες διοικητικές βαθμίδες, η εφαρμογή των αρχών της "*εκ' των άνω και της εκ' των κάτω ανάπτυξης*" σε συνδυασμό με αυτή του "*Δημοκρατικού Προγραμματισμού*".
- ❖ Η οικονομική, χωροταξική και λειτουργική οριοθέτηση των "*Ανοικτών Πόλεων*", με την ταυτόχρονη ανασυγκρότηση κατά ομάδες γειτονικών οικισμών.
- ❖ Η δημιουργία χώρων υποδοχής παραγωγικών δραστηριοτήτων όπως Βιομηχανικών Επιχειρηματικών Περιοχών, Βιοτεχνικών Πάρκων κ.α.
- ❖ Η όσο το δυνατό ταχύτερη Προώθηση του "*Εθνικού Κτηματολογίου*", το οποίο αποτελεί τη βάση άσκησης ιδίως σε περιοχές οι οποίες υφίστανται έντονες πιέσεις χωροταξικής και πολεοδομικής πολιτικής.
- ❖ Η ανάπλαση, προστασία και ανάδειξη της φυσιογνωμίας και της ταυτότητας των πόλεων και των οικισμών, με στόχο την ενίσχυση της ελκυστικότητάς τους, πράγμα το οποίο συνεπάγεται αύξηση των δημοσίων εσόδων και αξιοποίησή τους με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

²² Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ "Η Ελλάδα Οικολογικό και Πολιτιστικό Απόθεμα, Δεδομένα, Δράσεις, Προγράμματα για την Προστασία του Περιβάλλοντος", Εισαγωγή σελ. 22 - 31 Αθήνα, Ιούλιος 1995.

- ❖ Η Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος ιδίως στα μεγάλα αστικά κέντρα και τις περιοχές με ευαίσθητες οικολογικές ισορροπίες. Ιδιαίτερη βαρύτητα αποκτά η αντιμετώπιση της ατμοσφαιρική ρύπανσης, της ηχορύπανσης και η ορθολογική διαχείριση των απορριμμάτων και των αποβλήτων.
- ❖ Η Διατήρηση της ισορροπίας και της ποικιλότητας ευαίσθητων οικοσυστημάτων, όπως π.χ Εθνικών Δρυμών, Υγροβιότοπων, Μνημείων της Φύσης κ.α. Οι πολιτικές οι οποίες ακολουθούνται περιλαμβάνουν δεντροφύτευση, αναδάσωση, εφαρμογή Εθνικών Σχεδίων προστασίας, σε επιλεγόμενες περιοχές κ.α.
- ❖ Η Διαχείριση με ορθολογικό τρόπο των υδάτινων πόρων της χώρας στο βαθμό όπου το νερό αποτελεί ζωτικής σημασίας ανανεώσιμο πόρο, ο οποίος μπορεί να χρησιμοποιηθεί με διάφορους τρόπους, όπως π.χ ύδρευση οικισμών, άρδευση καλλιεργειών, αναψυχή κ.α.
- ❖ Η Αντιμετώπιση της θαλάσσιας και παράκτιας ρύπανσης με τη δημιουργία αποχετευτικών δικτύων, εγκαταστάσεων βιολογικού καθαρισμού, επεξεργασίας λυμάτων κ.α.
- ❖ Η Βελτίωση των συνθηκών εργασίας, τήρηση των κανόνων υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων, δημιουργία μηχανισμών πρόληψης των ατυχημάτων.
- ❖ Η Ενίσχυση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, ευαισθητοποίησης και πληροφόρησης της κοινής γνώμης
- ❖ Η Προώθηση της "*Διεθνούς Συνεργασίας*" και επικύρωση *Διεθνών Συμφωνιών* περιβαλλοντικού περιεχομένου.
- ❖ Η Συνεργασία με περιβαλλοντικές οργανώσεις και οικολογικά κινήματα, με παράλληλη ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών σε αυτά.
- ❖ Ο Αναπτυξιακός Σχεδιασμός θα πρέπει να λειτουργεί με τέτοιο τρόπο ώστε να ικανοποιούνται οι ανάγκες των ανθρώπων χωρίς να διαταράσσεται η ισορροπία των οικοσυστημάτων και να εξαντλούνται οι φυσικοί πόροι.
- ❖ Η εξοικονόμηση και η χρησιμοποίηση ήπιων και ανανεώσιμων μορφών ενέργειας (όπως ηλιακή, αιολική, υδροηλεκτρική κ.α) αποκτά μια ιδιαίτερη βαρύτητα.
- ❖ Η εκπόνηση έργων υποδομής ιδίως στους τομείς των μεταφορών, της γεωργίας και της ενέργειας θα πρέπει να προϋποθέτει την εκπόνηση μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- ❖ Η εφαρμογή της αρχής "*ο ρυπαίνων πληρώνει*"²³, σύμφωνα με την οποία οι μονάδες που προκαλούν ρύπανση θα πρέπει να καταβάλουν τις δαπάνες οι οποίες αντιστοιχούν στα αναγκαία για τον περιορισμό της μέτρα, αλλά και εισφορές μέσω των οποίων μπορούν να πάρουν τα συγκεκριμένα μέτρα με το χαμηλότερο δυνατό κόστος.
- ❖ Η Προώθηση της χρήσης φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών.
- ❖ Η Απόκτηση οικολογικών σημάτων από φιλικά προς το περιβάλλον προϊόντα.

Υδάτινοι Πόροι

Στο θέμα της διαχείρισης των υδάτινων πόρων επιδιώκεται, αφενός μεν η ορθολογική και με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο διαχείρισή, αφετέρου δε η εξοικονόμησή τους. Η ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων βρίσκεται στο

²³ Ν. Μούση "Ευρωπαϊκή Ένωση, Θεσμοί και Πολιτικές", Κεφάλαιο 8 Περιβάλλον, σελ. 308 Τέταρτη Αναθεωρημένη Έκδοση. Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1995.

επίκεντρο του ενδιαφέροντος τόσο κατά την προγραμματική περίοδο 1994 - 99, όσο και την περίοδο 2000 - 2006. Το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ έχει προωθήσει το Πρόγραμμα Υδροσκόπιο το οποίο αποτελεί Τράπεζα Πληροφοριών με υδρολογικής και μετεωρολογικής φύσης δεδομένα. Το Εθνικό Δίκτυο Πληροφορικής Περιβάλλοντος (Ε.Δ.Π.Π) το οποίο αποτελεί Βάση Δεδομένων με περιβαλλοντικές μεταβλητές π.χ ατμοσφαιρικό αέρα, νερό, έδαφος κ.α. Οι παραπάνω Βάσεις Δεδομένων λειτουργούν σε εθνικό επίπεδο, αποβλέπουν στη συγκέντρωση με την εξοικονόμηση χρόνου και προσπάθειας των απαιτούμενων πληροφοριών.

Οι χρήσεις των επιφανειακών υδάτων ανάλογα με τη θέση τους στη διοικητική διαίρεση της χώρας ορίζονται με Νομαρχιακές, Διανομαρχιακές, ή Υπουργικές Αποφάσεις σε περίπτωση όπου αποκτήσουν μια υπερτοπική σημασία. Έως και το 1986 διέπονταν από τις ρυθμίσεις της Υγειονομικής Διάταξης Ε1β / 221 / 21 - 1 - 65 "Περί διαθέσεως λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων". Το 1986 τέθηκε σε ισχύ η Κοινή Υπουργική Απόφαση (Κ.Υ.Α) 46399 / 1352/86 (Φ.Ε.Κ 438 / Β / 3 - 8 - 86) η οποία αποβλέπει σε εναρμόνιση της Εθνικής με την Κοινοτική Νομοθεσία, συγκεκριμένα τις Οδηγίες 75 / 440 / Ε.Ο.Κ, 76 / 160 / Ε.Ο.Κ, 79 / 923 / Ε.Ο.Κ και 79 / 869 / Ε.Ο.Κ.

Με τη εφαρμογή του Ν. 1650 / 86 οργανώνεται το "Εθνικό Δίκτυο Παρακολούθησης της Ποιότητας των Εσωτερικών Επιφανειακών Υδάτων της Χώρας", το οποίο περιλαμβάνει τη δημιουργία περιφερειακών δικτύων για την ανάλυση δειγμάτων νερού σε θέσεις των σημαντικότερων ποταμιών και λιμνών της χώρας. Το δίκτυο ξεκίνησε τη λειτουργία του το 1991 στο Υδατικό Διαμέρισμα της Θεσσαλίας με στόχο την επέκτασή του σε ολόκληρη τη χώρα. Το παραπάνω πρόγραμμα αποτελείται από τα ακόλουθα Υποπρογράμματα - Μέτρα :

- ❖ Μέτρα παρακολούθησης της ποιότητας των επιφανειακών νερών των συνοριακών σταθμών.
- ❖ Μέτρα συστηματικής παρακολούθησης της ποιότητας των επιφανειακών νερών τα οποία προορίζονται για πόση.
- ❖ Μέτρα παρακολούθησης της ποιότητας των επιφανειακών νερών της χώρας, πρόγραμμα έξι ποταμών.
- ❖ Μέτρα παρακολούθησης των επιφανειακών νερών τα οποία προορίζονται για τη διαβίωση ιχθύων.
- ❖ Μέτρα συστηματικής παρακολούθησης της ποιότητας των επιφανειακών νερών από το Υπουργείο Γεωργίας.
- ❖ Μέτρα παρακολούθησης της ποιότητας του πόσιμου νερού τόσο πριν από την επεξεργασία του, όσο και μετά από αυτή πριν από την κατανάλωση.

Στο θέμα της ποιότητας των θαλάσσιων υδάτων εφαρμόζονται από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ τα ακόλουθα δύο προγράμματα :

- ❖ "Πρόγραμμα Ελέγχου της Ποιότητας του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος, κυρίως των κλειστών κόλπων της Ελλάδας (Med. Pol) και της ανοικτής θάλασσας". Το Πρόγραμμα αποτελεί προϊόν της συνεργασίας μεταξύ της Ελληνικής Κυβέρνησης και των Ηνωμένων Εθνών, στα πλαίσια των οποίων εφαρμόζεται το πρόγραμμα U.N.E.P το οποίο αποβλέπει στην παρακολούθηση της ρύπανσης σε κλειστούς κόλπους, ανοικτές θάλασσες και νησιά. Τα αποτελέσματα των ελέγχων και μετρήσεων οι οποίες πραγματοποιούνται στα πλαίσια του παραπάνω προγράμματος κρίνονται ικανοποιητικά με εξαίρεση την περιοχή του Σαρωνικού και του Θερμαϊκού Κόλπου.

❖ "Πρόγραμμα Παρακολούθησης της Ποιότητας των Νερών Κολύμβησης της Χώρας". Η παρακολούθηση της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης είναι επιβεβλημένη αποτελεί απόρροια της Οδηγίας 76 / 160 / Ε.Ο.Κ. Τα αποτελέσματα των μετρήσεων γνωστοποιούνται στη συνέχεια στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Το Πρόγραμμα εφαρμόζεται σε 1203 ακτές στο σύνολο της χώρας. Τα αποτελέσματά του κρίνονται ικανοποιητικά για το 95% του συνόλου των ακτών της παραπάνω κατηγορίας. Μέσω της περιβαλλοντικού περιεχομένου Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Envireg προωθείται η εγκατάσταση μονάδων επεξεργασίας υγρών αποβλήτων σε παράκτιους οικισμούς, αλλά και εγκαταστάσεων υποδοχής καταλοίπων των πλοίων στα μεγάλα λιμάνια της χώρας.

Το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας προβαίνει σε εκσυγχρονισμό και βελτίωση των υποδομών πρόληψης και καταπολέμησης της ρύπανσης με δράσεις όπως (π.χ αγορά σκαφών απορρύπανσης, κατασκευή πλωτών φραγμάτων κ.α), εκπαίδευση του προσωπικού των λιμενικών αρχών, ενημέρωση της κοινής γνώμης, κύρωση Διεθνών Συμφωνιών, παρακολούθηση των εργασιών Διεθνών Οργανισμών κ.α. Πολλές από τις παραπάνω δράσεις χρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Β' Κ.Π.Σ, Κοινοτική Πρωτοβουλία Envireg κ.α.).

Ο έλεγχος των προερχόμενων από τη μεταποίηση υγρών αποβλήτων πραγματοποιείται από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, σύμφωνα με το Υπουργικό Διάταγμα Ε1β / 221 / 65, το οποίο και προβαίνει σε χορήγηση αδειών διάθεσης των αποβλήτων, σε ορισμένες όμως περιπτώσεις η άσκηση του παραπάνω ελέγχου μπορεί να γίνει από τις αρμόδιες υπηρεσίες των νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων. Τα ακολουθούμενα μέτρα περιλαμβάνουν ελέγχους ύστερα από καταγγελίες πολιτών, νομοθετικά μέτρα καθορισμού ανωτάτων επιτρεπομένων ορίων εκπομπής, διοικητικά μέτρα όπως επιβολή προστίμων, διακοπή της λειτουργίας ή μετεγκατάσταση ρυπογόνων μονάδων σε ειδικά διαμορφωμένες περιοχές. Το πρόβλημα των αστικών αποβλήτων αντιμετωπίζεται με τη δημιουργία Εγκαταστάσεων Βιολογικού Καθαρισμού οι οποίες λειτουργούν σε ένα σε ένα μεγάλο αριθμό οικισμών σε όλη τη χώρα, σύμφωνα με στοιχεία του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ εξυπηρετούν ή πρόκειται να εξυπηρετήσουν στο κοντινό μέλλον 5.292.032 άτομα, δηλαδή το 54% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Η λειτουργία τους είναι επιβεβλημένη στο σύνολο των οικισμών της χώρας ανεξαρτήτως μεγέθους με εξαίρεση ορισμένες περιπτώσεις ορεινών οικισμών, προβλέπεται από σχετική Οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 21 - 5 - 91. Οι εγκαταστάσεις Βιολογικού Καθαρισμού προβαίνουν συνήθως σε *Πρωτοβάθμια* και σε ορισμένες περιπτώσεις *Δευτεροβάθμια* Επεξεργασία των λυμάτων.

Η ρύπανση των υδάτων η οποία προέρχεται από τις δραστηριότητες του Πρωτογενή Τομέα αντιμετωπίζεται με την εφαρμογή από πλευράς Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ κατάλληλων παρεμβάσεων. Οι παρεμβάσεις αυτές αποβλέπουν στον εντοπισμό περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών και την εφαρμογή στη συνέχεια κατάλληλων πολιτικών για τον περιορισμό της ρύπανσης. Σε συνεργασία με το Υπουργείο Γεωργίας τίθενται περιορισμοί στην ανάπτυξη κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων σε ευαίσθητες περιοχές, τη χρήση χημικών λιπασμάτων, εφαρμόζονται *κώδικες ορθής γεωργικής πρακτικής* και λαμβάνονται μέτρα για τον περιορισμό της ρύπανσης προερχόμενης από αστικά λύματα. Τα προβλήματα τα οποία δημιουργούνται από τη χρήση φυτοφαρμάκων και χημικών λιπασμάτων αναμένεται στο μέλλον να ενταθούν αποκτώντας ανησυχητικές διαστάσεις, για αυτό το λόγο η ανάγκη υιοθέτησης πρακτικών ελέγχου γίνεται ολοένα και πιο επιτακτική.

Εδαφικοί Πόροι

Το ελληνικό φυσικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από ένα μεγάλο αριθμό ειδών χλωρίδας και πανίδας, πολλά από τα οποία αποτελούν σπάνια ή προς εξαφάνιση είδη. Στο θέμα της προστασίας της χλωρίδας εφαρμόζονται ρυθμίσεις οι οποίες σχετίζονται σε μεγαλύτερο βαθμό με τη διαχείριση των δασών και των βοσκοτόπων, την ανάπτυξη της γεωργίας με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η διατήρηση των ειδών και των φυσικών του τόπων. Τα εφαρμοζόμενα νομοθετήματα είναι το Προεδρικό Διάταγμα 67 / 1 971, η Σύμβαση της Βέρνης, η Σύμβαση της Ουάσιγκτον και η Οδηγία 92 / 43 / Ε.Ο.Κ. Η διαχείριση της πανίδας πραγματοποιείται μέσω των νομοθετημάτων τα οποία σχετίζονται με τη θήρα (κυνήγι), την αλιεία, τη διαχείριση των δασικών οικοσυστημάτων, των βοσκοτόπων και των υδάτινων πόρων. Τα εφαρμοζόμενα νομοθετήματα είναι το Π.Δ 617/80, η Υ.Α 180755 / 4425 / 79 του Υπουργείου Γεωργίας, η Υ.Α 414185 / 85, η Υ.Α 54335 / 1485/82, το Π.Δ 617 / 80, η Οδηγία 79 / 401 της Ευρωπαϊκής Ένωσης η πρόσφατη Οδηγία 92 / 43 και οι Συμβάσεις της Βέρνης, της Βόννης και της Ουάσιγκτον.

Η χώρα μας χαρακτηρίζεται παράλληλα από ένα μεγάλο αριθμό οικοτόπων η διατήρηση και προστασία των οποίων είναι επιβεβλημένη ιδίως ενόψει της Οδηγίας 92 / 43 της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με στοιχεία του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ το 1995 υπήρχαν 400 Βιότοποι εθνικής σημασίας, ο αριθμός τους αναμένεται να αυξηθεί σημαντικά. Το 30% του συνολικού αριθμού των βιοτόπων της χώρας απειλούνται ή βρίσκονται σε φάση σταδιακής υποβάθμισης. Η κατονομασία των προστατευόμενων οικοτόπων διέπεται από τα εξής νομοθετήματα, το Δασικό Κώδικα, το Ν. 998 / 79, το Ν. 1734 / 87, τις Συμβάσεις του Ramsar, των Παρισίων, της Βαρκελώνης και την Οδηγία 92 / 43 της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη χώρα μας υπάρχουν 10 Εθνικοί Δρυμοί, 19 Αισθητικά Δάση, 11 Υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας οι τέσσερις από τους οποίους βρίσκονται υπό καθεστώς διαχείρισης και προστασίας, 51 Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης, 615 Καταφύγια Θηραμάτων, 7 Ελεγχόμενες Κινηγетικές Περιοχές, μια Προστατευόμενη Θαλάσσια Περιοχή στη Ζάκυνθο (βιότοπος της θαλάσσιας χελώνας Καρέτα - Καρέτα), ένα Προστατευόμενο Δάσος στο Σουφλί (βιότοπος αρπαχτικών πουλιών), ένα Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο στην Αλόνησο (βιότοπος μεσογειακής φώκιας)²⁴. Παράλληλα ως συνέπεια της ειδικής μορφολογίας του της χώρας παρατηρείται η ύπαρξη ενός μεγάλου αριθμού Φυσικών Σχηματισμών και Τοπίων, πολλά από τα οποία ανεκτίμητης αισθητικής αξίας. Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Πολιτισμού υπάρχουν 300 τοπία με ιδιαίτερο φυσικό κάλλος. Το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο για παρεμβάσεις στους φυσικούς σχηματισμούς και τα τοπία αποτελεί ο Ν. 1650 / 86.

Οι πρώτες πληροφορίες σε επίπεδο νομών για το σύνολο της χλωρίδας, της πανίδας και των οικοσυστημάτων ενσωματώθηκαν στις εκθέσεις : *Οικολογικές Μελέτες* (1982) στα πλαίσια του *Πενταετούς Προγράμματος Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης* της περιόδου 1983 - 87 και *Ταχεία αναγνώριση του Φυσικού Περιβάλλοντος της Ελλάδας* (1984), οι οποίες βασίστηκαν σε στοιχεία προγενεστέρων μελετών. Τα πορίσματα στα οποία καταλήγουν χρησιμοποιούνται ακόμη και σήμερα σε ερευνητικές εργασίες. Μετά το 1979 οι προτεραιότητες οι οποίες τίθενται από τη Γραμματεία Χωροταξίας και Περιβάλλοντος επικεντρώνονται στην προστασία των 11 Υγρότοπων Διεθνούς Σημασίας (Ramsar), των Βιοτόπων των αρπαχτικών

²⁴ Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ "Η Ελλάδα Οικολογικό και Πολιτιστικό Απόθεμα, Δεδομένα, Δράσεις, Προγράμματα για την Προστασία του Περιβάλλοντος", Μέρος Β' σελ. 99 - 117 Αθήνα, Ιούλιος 1995.

πουλιών, της μεσογειακής φώκιας και της θαλάσσιας χελώνας. Από το 1983 ένα μεγάλος αριθμός μελετών είδε το φως της δημοσιότητας, η χρηματοδότηση πολλών από τις οποίες από το 1985 γίνεται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσω των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων, των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης και των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών (Medspa, Envireg, Acnat, Life). Μετά το 1985 αρχίζει η συγκέντρωση πληροφοριών και η εφαρμογή παρεμβάσεων σε είδη και βιότοπους πέραν των αρχικά προβλεπομένων. Οι ειδικότερες παρεμβάσεις στο θέμα περιλαμβάνουν :

- ❖ Νομοθετικές ρυθμίσεις για την οριοθέτηση και τη διαχείριση Υγρότοπων Ramsar.
- ❖ Λειτουργία του "Ελληνικού Κέντρου Βιοτόπων - Υγρότοπων".
- ❖ Εγκατάσταση του "Εθνικού Δικτύου Πληροφορικής Περιβάλλοντος".
- ❖ Υλοποίηση προγραμμάτων με Κοινοτική χρηματοδότηση διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος σε συγκεκριμένες περιοχές π.χ Ιόνια Νησιά, Υγρότοπος Αμβρακικού Κόλπου, Βιότοπος θαλάσσιας χελώνας στη Ζάκυνθο κ.α.
- ❖ Αξιολόγηση 25 Βιοτόπων άγριας πανίδας πτηνών σύμφωνα με την Οδηγία 79 / 409 / Ε.Ο.Κ.
- ❖ Δημιουργία της απαιτούμενης υποδομής σε προστατευόμενους βιότοπους και οικότοπους (π.χ φυλάκια, παρατηρητήρια κ.α).
- ❖ Εκπόνηση μελετών για τη δημιουργία εθνικών και τοπικών φορέων διαχείρισης.
- ❖ Έλεγχο της συμβατότητας των αναπτυξιακών σχεδίων με τη διατηρησιμότητα της φύσης, σύμφωνα με την Κ.Υ.Α 69269 / 90.

Η ανάγκη διαμόρφωσης μιας *Εθνικής Στρατηγικής* για τη διαχείριση των φυσικών πόρων η οποία θα αφορά το σύνολο της χώρας και θα περιλαμβάνει πολιτικές σε επιμέρους Τομείς όπως Γεωργία, Εμπόριο, Βιομηχανία, προστατευόμενες περιοχές έρχεται ολοένα και περισσότερο στο προσκήνιο. Το γεγονός συμβάλει αναμφίβολα στη διατήρηση και αύξηση της βιοποικιλότητας της χώρας. Η διατήρηση της βιοποικιλότητας του ελληνικού χώρου προϋποθέτει μια ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων ιδίως των ανανεώσιμων, συμμετοχή όλων των βαθμίδων της Διοίκησης σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων, εφαρμογή ύστερα από ορθολογικό σχεδιασμό δράσεων οι οποίες αποβλέπουν περισσότερο στην πρόληψη παρά την καταστολή. Η διατήρηση της ποικιλότητας των οικοσυστημάτων, της χλωρίδας και της πανίδας μπορεί να επιτευχθεί με τις ακόλουθες δράσεις :

- ❖ Τη διατήρηση των συνολικών πληθυσμών, των ορίων φυσικής εξάπλωσης των ειδών, της ποιότητας και εξάπλωσης των βιοτόπων και των οικοσυστημάτων.
- ❖ Τη διατήρηση των υπό απειλή Βιοτόπων, ειδών και οικοσυστημάτων.
- ❖ Τη διατήρηση των ειδών και οικότοπων οι οποίοι είναι χαρακτηριστικοί περιοχών της Ελληνικής Επικράτειας.
- ❖ Την ευαισθητοποίηση και πληροφόρηση της κοινής γνώμης στο θέμα.
- ❖ Την εφαρμογή αποτελεσματικών πολιτικών στους τομείς της γεωργίας, της μεταποίησης, του σχεδιασμού των χρήσεων γης κ.α.

Η εφαρμογή της *Εθνικής Στρατηγικής* είναι επιβεβλημένη ενόψει των υποχρεώσεων της χώρας μας οι οποίες απορρέουν από το πέμπτο Πρόγραμμα Δράσης για το περιβάλλον, Διεθνείς Διασκέψεις όπως αυτές του Ρίο ντε Τζανείρο το 1992, του Κιότο το 1997, Κοινοτικές Οδηγίες κ.α.

Ατμοσφαιρικό περιβάλλον

Οι κύριες πηγές ατμοσφαιρικής ρύπανσης είναι οι ακόλουθες :

Η Βιομηχανική Ρύπανση, προκαλείται κυρίως σε περιοχές όπου λειτουργούν μεγάλες βιομηχανικές μονάδες, συγκεντρώνεται ένας μεγάλος αριθμός μονάδων ανεξαρτήτως μεγέθους, λειτουργούν θερμικοί σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.

Η Αστική Ρύπανση, η οποία προκαλείται κυρίως σε περιοχές όπου παρατηρείται μεγάλη συγκέντρωση πληθυσμού, με κύριες πηγές τα μεταφορικά μέσα και τις κεντρικές θερμάνσεις των οικιών.

Οι πρώτες προσπάθειες εντοπισμού των προβλημάτων της ατμοσφαιρικής ρύπανσης ξεκίνησαν το 1974 όταν στην περιοχή της Πρωτεύουσας εγκαταστάθηκε το πρώτο δίκτυο ημιαυτόματων σταθμών μέτρησης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, αποτελούσαν από επτά σταθμούς. Το 1983 το δίκτυο εκσυγχρονίζεται, ενώ παράλληλα αυξάνεται και ο αριθμός των σταθμών. Το 1986 εγκαθίστανται παρόμοιοι σταθμοί σε άλλα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας στη Θεσσαλονίκη, την Πάτρα, το Βόλο, τη Λάρισα, τα Ιωάννινα, την Καβάλα, το Ηράκλειο, τη Χαλκίδα αλλά και σε περιοχές όπου λειτουργούν σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας Κοζάνη, Πτολεμαΐδα, Μεγαλόπολη. Τα κριτήρια τα οποία οδήγησαν στην επιλογή των συγκεκριμένων περιοχών αποτελούν, αφενός μεν η κάλυψη περιοχών οι οποίες παρουσιάζουν μεγαλύτερα προβλήματα ρύπανσης, αφετέρου δε το γεγονός ότι τα παραπάνω σημεία από γεωμορφολογική, τοπογραφική και κλιματολογική άποψη μας παρέχουν την καλύτερη δυνατή πληροφόρηση σχετικά με το θέμα. Ένας μεγάλος αριθμός μελετών έχει δει μέχρι σήμερα το φως της δημοσιότητας, εκπονούνται κυρίως από δημόσιους φορείς, επικεντρώνονται στα προβλήματα της περιοχής της Πρωτεύουσας και κατά δεύτερο λόγο αυτά της Θεσσαλονίκης. Η πρώτη ολοκληρωμένη μελέτη για το πρόβλημα της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην περιοχή της Πρωτεύουσας εκδόθηκε το 1989 από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. Πολλές από τις εκπονούμενες μελέτες καταλήγουν σε χρήσιμα για την άσκηση πολιτικής πορίσματα²⁵.

Η χώρα μας έχει προβεί σε νομοθετική κατοχύρωση των Ορίων²⁶ ποιότητας της ατμόσφαιρας τα οποία έχουν καθιερωθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση για ρύπους όπως το Διοξείδιο του Θείου, τα Οξείδια του Αζώτου, ο Μόλυβδος, ο Καπνός κ.α. Οι Μακροχρόνιοι Στόχοι ποιότητας της ατμόσφαιρας προτείνονται από την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (Π.Ο.Υ). Σε περίπτωση υπέρβασης των παραπάνω ορίων και στόχων λαμβάνονται μια σειρά από μέτρα όπως απαγόρευση της λειτουργίας ρυπογόνων μονάδων, απαγόρευση της κυκλοφορίας ορισμένων κατηγοριών οχημάτων στους κεντρικούς δακτυλίους των πόλεων κ.α.

Από το 1978 ξεκινούν οι προσπάθειες περιορισμού των τιμών του διοξειδίου του θείου και του μολύβδου, οι οποίοι αποτελούν κατηγορίες ρύπων με σοβαρές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία όταν αποκτήσουν υψηλές τιμές. Ο περιορισμός των εκπομπών διοξειδίου του θείου γίνεται με αντικατάσταση της χρησιμοποίησης του μαζούτ από πετρέλαιο ντίζελ στις κεντρικές θερμάνσεις των οικιών, μείωση της περιεκτικότητας σε θείο στο ντίζελ, το μαζούτ και τη βενζίνη. Η Εφαρμογή Τεχνικών Αποθείωσης στους Σταθμούς Παραγωγής Ηλεκτρικής

²⁵ Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ "Η Ελλάδα Οικολογικό και Πολιτιστικό Απόθεμα, Δεδομένα, Δράσεις, Προγράμματα για την Προστασία του Περιβάλλοντος", Μέρος Β' σελ. 119 - 166 Αθήνα, Ιούλιος 1995.

²⁶ Τα όρια αναφέρονται σε μια νομοθετικά κατοχυρωμένη τιμή ενός ρύπου, εφόσον ληφθούν υπόψη οι επιπτώσεις στο περιβάλλον αλλά και η δυνατότητα επίτευξης από οικονομικής και τεχνολογικής πλευράς της τιμής αυτής.

Ενέργειας. Ο περιορισμός των εκπομπών σωματιδίων και μολύβδου γίνεται μέσω της μείωσης της περιεκτικότητας σε μόλυβδο της βενζίνης σε 0,15 γραμμάρια ανά λίτρο, γενίκευση της χρήσης της αμόλυβδης βενζίνης η οποία αναμένεται να αντικαταστήσει οριστικά τη βενζίνη σούπερ (Κ.Υ.Α 93 / 87 Φ.Ε.Κ 40 / Β / 87). Από τη δεκαετία του '70 εξάλλου ξεκίνησαν οι διαδικασίες εκσυγχρονισμού των υποδομών των εργαστηρίων τα οποία είναι αρμόδια για την παροχή υπηρεσιών σε θέματα περιβάλλοντος, με στόχο την αποτελεσματικότερη διεκπεραίωση των καθηκόντων τους.

Οι παρεμβάσεις στον τομέα της μεταποίησης ειδικότερα περιλαμβάνουν :

- ❖ Τροποποίηση των αδειών λειτουργίας σε 120 μονάδες της περιοχής του λεκανοπεδίου της Αττικής, με την υιοθέτηση αυστηρότερων περιβαλλοντικών όρων (εγκατάσταση συσκευών αντιρύπανσης, κατασκευή κλειστών αποθηκών για τις πρώτες ύλες, τα ενδιάμεσα και τελικά προϊόντα, κατασκευή πλωτών οροφών σε δεξαμενές αποθήκευσης πτητικών προϊόντων).
- ❖ Διεξαγωγή ελέγχων με κινητό εργαστήριο μέτρησης των αερίων εκπομπών σε μεγάλες μονάδες. Η λειτουργία του οποίου ξεκίνησε το 1991.
- ❖ Υποβολή και αξιολόγηση από τις βιομηχανικές μονάδες "*Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων*", στις περιπτώσεις της ίδρυσης, επέκτασης, εκσυγχρονισμού των όρων λειτουργίας σύμφωνα με την Κ.Υ.Α 69296 / 538 7 / 90.
- ❖ Παροχή κινήτρων στη βιομηχανία για δράσεις αντιρύπανσης μέσω των νόμων 1682 / 86 και 1982 / 92.
- ❖ Νομοθετική κατοχύρωση των όρων λειτουργίας και των ορίων εκπομπής για βιομηχανικούς λέβητες σύμφωνα με την Υ.Α 41385 / 85 (Φ.Ε.Κ 693 / Β / 85). Οι βιομηχανικές μονάδες υποχρεούνται να αποκτήσουν όργανα μέτρησης των εκπεμπόμενων ρύπων, οι μετρήσεις στη συνέχεια θα πρέπει να καταχωρούνται σε ειδικό βιβλίο. Παράλληλα προβλέπεται η επιβολή ποινών στους παραβαίνοντες τις σχετικές διατάξεις.

Το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ έχει συγκροτήσει ειδικό σώμα το οποίο πραγματοποιεί σε μόνιμη βάση ελέγχους σε 200 βιομηχανικές μονάδες της ευρύτερης περιοχής της Πρωτεύουσας. Από τους ελέγχους αυτούς διαπιστώνονται πολλές φορές σημαντικές παραβιάσεις των προβλεπόμενων ορίων ενώ από την άλλη δεν παρατηρούνται αξιοσημείωτες τάσεις βελτίωσης.

Οι όροι λειτουργίας και τα όρια εκπομπών από τις κεντρικές θερμάνσεις των κτιρίων προβλέπονται από την Υ.Α 54678 / 86 Φ.Ε.Κ 938B / 86. Παράλληλα πραγματοποιούνται την περίοδο του χειμώνα (Νοέμβριος - Μάρτιος) έλεγχοι σε μεγάλα κτίρια, νοσοκομεία στην περιοχή του κέντρου της Πρωτεύουσας. Η ευαισθητοποίηση των πολιτών γίνεται μέσω της έκδοσης φυλλαδίων και της διαφήμισης από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Στα αρτοπεία η νομοθέτηση των ορίων εκπομπής γίνεται από το Φ.Ε.Κ 262 / Β / 21 - 5 - 87, ενώ γίνεται αντικατάσταση του μαζούτ ως χρησιμοποιούμενου καυσίμου από πετρέλαιο ντίζελ, με την Υ.Α 57520 / 45351 / 90 Φ.Ε.Κ 597 / Β / 13 - 9 - 90.

Στο χώρο των μεταφορικών μέσων προβλέπεται η προώθηση των *καθαρών αυτοκινήτων, αντιρρυπαντικής τεχνολογίας*²⁷ με την ψήφιση των Ν. 1858 / 89 και 1882 / 90 (Φ.Ε.Κ 43 / Α / 23 - 3 - 90). Η παροχή κινήτρων για απόσυρση των οχημάτων συμβατικής τεχνολογίας ιδιωτικής χρήσης μέσω των Ν. 1921 / 91 (Φ.Ε.Κ

²⁷ Θα πρέπει κατά τον εκτελωνισμό τους να πληρούν τις προδιαγραφές των Οδηγιών 88 / 76, 88 / 436, 89 / 458, 91 / 441, 91 / 542 της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

12 / Α / 9 - 2 - 91) και 2052 / 92 (Φ.Ε.Κ 34 / Α / 8 - 6 - 92). Για τα νέας τεχνολογίας οχήματα μεταξύ των άλλων προβλέπεται :

- ❖ Μείωση των Συντελεστών του *Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης*.
- ❖ Καθιέρωση κινήτρων σχετικών με την απόσυρση των παλαιάς τεχνολογίας οχημάτων όπως απαλλαγή από το ειδικό τέλος πινακίδων και τα τέλη κυκλοφορίας για πέντε χρόνια.
- ❖ Τα προοριζόμενα για δημόσια χρήση οχήματα θα πρέπει να πληρούν τα προβλεπόμενα όρια εκπομπών ρύπων.
- ❖ Οι κάτοχοι ΤΑΞΙ οι οποίοι αντικαθιστούν τα παλαιά πετρελαιοκίνητα οχήματα με νέας τεχνολογίας οχήματα τα οποία λειτουργούν με αμόλυβδη βενζίνη απαλλάσσονται από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης. Οι όροι αντικατάστασης των πετρελαιοκίνητων ΤΑΞΙ από αντιρρυπαντικής τεχνολογίας προβλέπονται από το Ν. 1882 / 90.
- ❖ Ο έλεγχος των οχημάτων γίνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα γίνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα από τα *Κέντρα Τεχνικού Ελέγχου Οχημάτων* (Κ.Τ.Ε.Ο), καθιερώνεται από το Π.Δ 138 / 81 (Φ.Ε.Κ 347 / Α / 31 - 12 - 81). Ο υποχρεωτικός τεχνικός έλεγχος και άλλες σχετικές διατάξεις προβλέπονται από το Ν. 1350 / 83 (Φ.Ε.Κ 55 / Α / 83).
- ❖ Παράλληλα με την έναρξη της λειτουργίας των Κ.Τ.Ε.Ο ξεκίνησε ο έλεγχος των οχημάτων στο δρόμο, καθιερώνεται από την Υ.Α 36790 (Φ.Ε.Κ 7333 / 5 - 12 - 85). Ο έλεγχος διενεργείται από μικτά συνεργεία της Τροχαίας, του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ και του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών. Η διαδικασία ξεκίνησε αρχικά στην περιοχή της Πρωτεύουσας και στη συνέχεια επεκτάθηκε σε άλλα μεγάλα αστικά κέντρα. Σε περίπτωση υπέρβασης των προβλεπομένων ορίων επιβάλλονται ποινές όπως χρηματικά πρόστιμα, αφαίρεση πινακίδων κ.α. Η διεξαγωγή ελέγχων από κινητά συνεργεία κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το ποσοστό των μεταφορικών μέσων τα οποία κινούνται εκτός των προβλεπομένων ορίων είναι ιδιαίτερα υψηλό, ωστόσο από το 1986 και έπειτα παρουσιάζει πτωτική τάση.
- ❖ Άλλα μέτρα τα οποία καθιερώθηκαν πρόσφατα είναι αυτά της υιοθέτησης της *Κάρτας Ελέγχου Καυσαερίων* (Κ.Ε.Κ), αλλά και της εφαρμογής προγραμμάτων εκπαίδευσης των τεχνικών οχημάτων και ενημέρωσης των οδηγών.

Οι παρεμβάσεις στη λειτουργία ενός αστικού κέντρου θα μπορούσαν να περιλάβουν μεταξύ των άλλων :

- ❖ Κατασκευή έργων στο οδικό δίκτυο όπως δημιουργία λεωφορειοδρόμων, για την εξυπηρέτηση των μαζικών μέσων μεταφοράς, ανισόπεδων κόμβων, διαπλατύνσεις οδών κ.α.
- ❖ Περιορισμό της κυκλοφορίας οχημάτων στο κέντρο των πόλεων, όπως γίνεται με την εφαρμογή του μέτρου του δακτυλίου στην περιοχή της πρωτεύουσας.
- ❖ Εφαρμογή προγραμμάτων ανάπλασης στα ιστορικά κέντρα των πόλεων με πεζοδρομήσεις, δημιουργία χώρων στάθμευσης, ελεύθερων χώρων, χώρων πρασίνου κ.α.
- ❖ Δημιουργία δικτύου Mini Bus.
- ❖ Δημιουργία χώρων στάθμευσης σε κεντρικά σημεία στα αστικά κέντρα και τις περιοχές με μεγάλη πληθυσμιακή πυκνότητα.
- ❖ Δημιουργία και επέκταση του δικτύου των μη ρυπογόνων μέσων μαζικής μεταφοράς όπως π.χ Μετρό, Τραμ κ.α.

Οι δράσεις στις οποίες έχει προβεί πρόσφατα το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ είναι οι ακόλουθες :

- ❖ Εγκατάσταση τριών νέων σταθμών μέτρησης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην περιοχή της πρωτεύουσας.
- ❖ Συμμετοχή στο πρόγραμμα διαβάθμισης των μεθόδων μέτρησης των οξειδίων του αζώτου το οποίο πραγματοποιήθηκε από το *Κοινό Ευρωπαϊκό Κέντρο Ερευνών* στην Ispra της Ιταλίας.
- ❖ Νομοθετική κατοχύρωση των ορίων λήψης εκτάκτων μέτρων σε περίπτωση υπέρβασης των προβλεπομένων ορίων ρύπανσης στην περιοχή της πρωτεύουσας, Κ.Υ.Α 11824 (Φ.Ε.Κ 69 / Β / 24 - 5 - 93).
- ❖ Συνεργασία τόσο με δημόσιους όσο και ιδιωτικούς φορείς σε θέματα τα οποία σχετίζονται με παγκόσμιες μορφές ρύπανσης όπως εξάντληση του όζοντος κλιματολογικές μεταβολές κ.α.
- ❖ Λειτουργία του αριθμού 140 στον Ο.Τ.Ε όπου παρέχονται πληροφορίες σχετικά με την ατμοσφαιρική ρύπανση στην περιοχή της πρωτεύουσας και ενός τετραψήφιου αριθμού στον οποίο μπορούν να απευθύνουν καταγγελίες οι πολίτες.
- ❖ Εφαρμογή του Προγράμματος Δράσης "*Αττική S.O.S*".

Διαχείριση των απορριμμάτων

Οι αρμόδιοι σύμφωνα με το νόμο φορείς διαχείρισης των απορριμμάτων στη χώρα μας είναι οι Ο.Τ.Α. Σε πολλές περιπτώσεις η διαδικασία της περισυλλογής και μεταφοράς γίνεται με μη ορθολογικό τρόπο, με συνέπεια την εμφάνιση περιβαλλοντικών προβλημάτων και αντιαισθητικών καταστάσεων. Το γεγονός αποτελεί απόρροια της έλλειψης οργάνωσης σε επίπεδο Ο.Τ.Α, της ανεπάρκειας πόρων, της σύγκρουσης συμφερόντων αναφορικά με τους χώρους εναπόθεσης και της έλλειψης κατάλληλα συντονισμένων πολιτικών. Η συλλογή των απορριμμάτων πραγματοποιείται από τις υπηρεσίες καθαριότητας των Ο.Τ.Α σε τακτά χρονικά διαστήματα στις αστικές περιοχές. Αντίθετα σε ημιαστικές και αγροτικές περιοχές γίνεται με αποσπασματικό τρόπο και σε ορισμένες περιπτώσεις σχεδόν ποτέ. Σε πολλούς Ο.Τ.Α έχει καθιερωθεί η χρήση της πλαστικής σακούλας περισυλλογής και της συγκέντρωσης των απορριμμάτων σε πλαστικούς ή μεταλλικούς κάδους οι οποίοι βρίσκονται σε συγκεκριμένα σημεία των δρόμων. Η μεταφορά πραγματοποιείται από απορριμματοφόρα οχήματα συνήθως κλειστά τα οποία διαθέτουν μηχανισμούς ανύψωσης των κάδων αλλά και συστήματα αλέσεως των απορριμμάτων. Σε ορισμένες περιπτώσεις σε μη αστικές συνθήκες περιοχές γίνεται χρησιμοποίηση ανοικτών απορριμματοφόρων οχημάτων, τρακτέρ, ή φορτηγών. Η μέχρι σήμερα ακολουθούμενη τακτική είναι αναποτελεσματική. Ένας πιο αποτελεσματικός τρόπος μπορεί να θεωρηθεί αυτός της δημιουργίας σταθμών μεταφόρτωσης.

Στο ζήτημα της διάθεσης των απορριμμάτων ακολουθείται η τακτική της *Εναπόθεσης*, ενώ η λύση της *Υγειονομικής Ταφής* δεν έχει προχωρήσει σε ικανοποιητικό βαθμό. Οι εγκεκριμένοι χώροι εναπόθεσης είναι σε πολλές περιπτώσεις ακατάλληλοι, ενώ δεν πληρούν τις απαραίτητες περιβαλλοντικές προδιαγραφές. Πέραν των εγκεκριμένων υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός ανεξέλεγκτων χώρων απόρριψης. Στους χώρους εναπόθεσης παρατηρούνται έντονα περιβαλλοντικά προβλήματα και αντιαισθητικές εικόνες, ενώ ο κίνδυνος πρόκλησης πυρκαγιών είναι ορατός. Αποφασιστικό βήμα στη διαχείριση των απορριμμάτων αποτελεί η κατασκευή *Πειραματικής Μονάδας Μηχανικής Διαλογής* στο Χώρο Εναπόθεσης των Απορριμμάτων των Άνω Λιοσίων, αλλά και η *Μονάδα Βιοσταθεροποίησης* στο Δήμο Καλαμάτας.

Ένας μεγάλος αριθμός Ο.Τ.Α έχει προβεί σε εφαρμογή προγραμμάτων ανακύκλωσης σε υλικά όπως γυαλί, χαρτί και αλουμίνιο. Σημαντική είναι εξάλλου η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης στο θέμα. Το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ έχει προβεί σε έλεγχο και έγκριση ενός μεγάλου αριθμού *Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων* σχετικών με Χώρους Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (Χ.Υ.Τ.Α). Σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς επεξεργάζεται σχέδιο εναρμόνισης στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 91 / 156 / Ε.Ο.Κ, παράλληλα προωθεί την υπογραφή και έκδοση της Κ.Υ.Α 82805 / 2224 / 93 (Φ.Ε.Κ 699 / Β / 93) η οποία αφορά την πρόληψη της ρύπανσης η οποία προέρχεται από εγκαταστάσεις καύσης αστικών απορριμμάτων.

Στο θέμα της διαχείρισης των προερχόμενων από τη βιομηχανία τοξικών αποβλήτων δε μπορεί να εφαρμοστεί μια ενιαία πολιτική διαχείρισης και ελέγχου εάν λάβουμε υπόψη μας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ελληνικής μεταποίησης. Στη χώρα μας παρατηρείται μια παντελής έλλειψη οργανωμένων χώρων εναπόθεσης οι οποίοι να πληρούν το σύνολο των προβλεπόμενων περιβαλλοντικών προδιαγραφών. Οι μεγάλες μονάδες εναποθέτουν τα απόβλητά τους σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους, είτε προβαίνουν σε προσωρινή αποθήκευσή τους ύστερα από τη χορήγηση σχετικής άδειας από τη συγκεκριμένη Νομαρχία (Υ.Α 7275 / 3045 / 85). Στην περίπτωση ειδικών κατηγοριών αποβλήτων για τις οποίες η χώρα μας δε διαθέτει τις ανάλογες εγκαταστάσεις επεξεργασίας, γίνεται αποθήκευση σε ειδικούς χώρους με χορήγηση σχετικής άδειας, ή μεταφορά τους στο εξωτερικό όπου και υποβάλλονται σε θερμική διαδικασία καταστροφής σύμφωνα με την Κ.Υ.Α 19744 / 454 / 88 (Οδηγία 84 / 63 Ε.Ο.Κ).

Το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ σε συνεργασία με τα αρμόδια Υπουργεία σχεδιάζει την ίδρυση δύο κέντρων επεξεργασίας τοξικών αποβλήτων και λασπών, το πρώτο στη Νότια Ελλάδα και το δεύτερο στη Θεσσαλονίκη. Επίσης προβλέπεται η λειτουργία δύο κέντρων ελεγχόμενης εναπόθεσης στερεών τοξικών αποβλήτων και λασπών. Μεγάλη από νομοθετικής πλευράς εξάλλου σημασία έχει η έναρξη από τις 6 - 5 - 94 του Κανονισμού 259 / 93 σχετικά με τον έλεγχο των διασυνοριακών μεταφορών αποβλήτων, αλλά και της Οδηγίας 84 / 631 / Ε.Ο.Κ για την υιοθέτηση της οποίας έχει εκπονηθεί σχετική έκθεση. Αναμένεται η έκδοση Κ.Υ.Α για τα ορυκτέλαια, τους συσσωρευτές και τις ηλεκτρικές στήλες με στόχο την εναρμόνιση με τις Οδηγίες 87 / 101 / Ε.Ο.Κ και 91 / 157 / Ε.Ο.Κ.

Η διαχείριση των τοξικών αποβλήτων της χώρας μας βασίζεται στη χρησιμοποίηση της πλέον κατάλληλης τεχνολογίας με στόχο τη μείωση της επικινδυνότητας τους, την ανακύκλωση, την επαναχρησιμοποίηση τους και την εξοικονόμηση ενέργειας. Η αντιμετώπιση των ιδιαίτερα επικίνδυνων αποβλήτων γίνεται με ιδιαίτερη προσοχή με στόχο την αντιμετώπιση των όποιων επιπτώσεων στον ανθρώπινο οργανισμό και το περιβάλλον. Οι αρμόδιες αρχές προβαίνουν σε παροχή της απαιτούμενης τεχνικής βοήθειας και πληροφόρησης με στόχο την αντιμετώπιση των όποιων προβλημάτων.

Η διαχείριση των *Νοσοκομειακών Απόβλητων* γίνεται σε γενικές γραμμές με έναν μη ορθολογικό τρόπο. Σε πολλές περιπτώσεις δεν υφίσταται διαχωρισμός μεταξύ αστικών και μολυσματικών αποβλήτων, παρατηρείται έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, ενώ πολλές μονάδες δε διαθέτουν αποτεφρωτικούς κλιβάνους. Οι υφιστάμενες τεχνικές αποτέφρωσης είναι σε γενικές γραμμές παλιές τεχνολογίας ενώ δεν πληρούν πολλές φορές τις απαιτούμενες προδιαγραφές. Η εντός των νοσοκομείων διαχείριση των αστικών αποβλήτων διέπεται από Εγκύκλιο η οποία έχει εκδοθεί από τα Υπουργεία Υγείας και Πρόνοιας, Εσωτερικών και Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. Η διαχείριση των μολυσματικών αποβλήτων είναι αυτή η οποία δημιουργεί τα

μεγαλύτερα προβλήματα, συνήθως γίνεται μεταφορά με ειδικά οχήματα τα οποία έχουν αγοραστεί για αυτό το σκοπό σε ειδικούς πυρολητικούς αποτεφρωτικούς κλιβάνους σε χώρους διάθεσης των απορριμμάτων. Παράλληλα έχει διαμορφωθεί από ειδική επιτροπή *Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης των Αποβλήτων* στο οποίο συμμετέχουν εκπρόσωποι των Υπουργείων Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ, Εσωτερικών, Υγείας και Πρόνοιας, Εθνικής Οικονομίας και Γεωργίας με στόχο τη με τον καλύτερο τρόπο διαχείριση των μολυσματικών αποβλήτων. Μια άλλη εξίσου σημαντική προτεραιότητα αποτελεί η ίδρυση *Κέντρου Επεξεργασίας Μολυσματικών Αποβλήτων* (Κ.Ε.Μ).

Ηχητική Ρύπανση

Για το πρόβλημα της ηχητικής ρύπανσης δεν έχει εφαρμοστεί μέχρι σήμερα καμία εμπειριστατωμένη σε γενικές γραμμές πολιτική στη χώρα μας παρά την ύπαρξη σχετικής τεχνολογίας. Απαιτείται ο συντονισμός της δράσης και η συνεργασία των εμπλεκόμενων σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο φορέων, η εκπόνηση μελετών έκθεσης του πληθυσμού στο θόρυβο και η δημιουργία μηχανισμών ελέγχου της τήρησης των προβλεπόμενων περιβαλλοντικών όρων. Οι Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων θα πρέπει να εμπεριέχουν και το στοιχείο του θορύβου. Οι μεταφορικές και παραγωγικές υποδομές αναλόγως θα πρέπει να διαθέτουν την κατάλληλη ηχοπροστασία.

Η μέχρι σήμερα ακολουθούμενη από πλευράς Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ πολιτική περιλαμβάνει τη διενέργεια ελέγχων και αυτοψιών σχετικών με το πρόβλημα του θορύβου. Το *"Τμήμα Καταπολέμησης Θορύβου"*, αποτελεί ένα ειδικό τμήμα του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ στο οποίο μπορούν να καταφεύγουν οι πολίτες ζητώντας τη λήψη μέτρων προστασίας όταν παρατηρείται έκθεση σε υπερβολικούς θορύβους. Η αποτελεσματικότητα των πιο πάνω μέτρων είναι περιορισμένη, παράλληλα συναντά μια σειρά από προβλήματα και δυσχέρειες. Η άρση των όποιων προβλημάτων και δυσχερειών προϋποθέτει αναμόρφωση της σχετικής νομοθεσίας, βελτίωση της ποιότητας του ανθρώπινου δυναμικού και της λειτουργικότητας των υποδομών. Πριν από μερικά χρόνια ξεκίνησε από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ η χαρτογράφηση του κυκλοφοριακού θορύβου σε μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, η χρηματοδότηση της οποίας έγινε αρχικά από εθνικούς πόρους και στη συνέχεια από το Α' και το Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης. Οι χάρτες του θορύβου συσχετίζονται με στοιχεία της τελευταίας Απογραφής της Ε.Σ.Υ.Ε προκειμένου να αποκτηθούν αξιόπιστες πληροφορίες. Παράλληλα έχουν εγκατασταθεί σε τέσσερα σημεία της Πρωτεύουσας σταθμοί για την σε συνεχή βάση παρακολούθηση του κυκλοφοριακού θορύβου. Στο ζήτημα του κυκλοφοριακού θορύβου έχει εκδοθεί Υπουργική Απόφαση για τη θέσπιση δεικτών και ορίων στάθμης του θορύβου η οποία υιοθετείται στο σύνολο των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων οι οποίες εκπονούνται για την κατασκευή έργων οδικής υποδομής. Σε υπάρχοντες οδικούς άξονες προβλέπεται η κατασκευή ηχοπετασμάτων. Το Πρόγραμμα *"Ήσυχα Προϊόντα"* το οποίο αποτελεί ένα πρόσφατα διαμορφούμενο πρόγραμμα αποβλέπει στην προώθηση προϊόντων (μηχανημάτων και συσκευών) των οποίων η προκαλούμενη όχληση δεν υπερβαίνει τα προβλεπόμενα όρια. Στα πλαίσια του παραπάνω Προγράμματος εντάσσεται η δημιουργία δύο εργαστηρίων τα οποία μετρούν την ηχητική στάθμη των προϊόντων και εκδίδουν τα ανάλογα πιστοποιητικά θορύβου. Προβλέπεται επίσης η έκδοση σχετικής με την υποχρεωτικότητα ή μη της έκδοσης των παραπάνω πιστοποιητικών και της επισήμανσης θορύβου των προϊόντων νομοθεσίας.

Περιβαλλοντικοί Κίνδυνοι

Η λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση των συνεπειών ατυχημάτων μεγάλης κλίμακας (π.χ πυρκαγιές, εκρήξεις, διαρροή τοξικών κ.α.) ξεκινά στις 24 - 6 - 1982 με τη θέσπιση της Οδηγίας 82 / 501 / Ε.Ο.Κ γνωστής και ως "Οδηγία Seveso".

Τα κύρια σημεία της παραπάνω Οδηγίας είναι τα ακόλουθα :

- ❖ Δήλωση του συνόλου των στοιχείων μιας βιομηχανικής δραστηριότητας.
- ❖ Εκπόνηση "Μελετών Ασφαλείας" και Σχεδίου Έκτακτης Ανάγκης" στο οποίο παρέχονται πληροφορίες για τον αριθμό των επικίνδυνων ουσιών, τις εγκαταστάσεις, τις επιπτώσεις σε περίπτωση ατυχήματα κ.α.
- ❖ Αναφορά σε περίπτωση ατυχήματος τόσο στις αρχές της συγκεκριμένης χώρας μέλους όσο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Στις 19 - 3 - 87 υπεγράφη η Οδηγία 87 / 216 / Ε.Ο.Κ η οποία αποτελεί την πρώτη τροποποίηση της αρχικής Οδηγίας και στη συνέχεια στις 24 - 11 - 88 η 88 / 610 / Ε.Ο.Κ η οποία αποτελεί τη δεύτερη τροποποίηση της αρχικής Οδηγίας. Οι δύο παραπάνω τροποποιήσεις προβλέπουν πιο αυστηρά όρια όσον αφορά τις κρίσιμες ποσότητες των επικίνδυνων ουσιών, την αύξηση του αριθμού τους και την πληροφόρηση των αρμόδιων αρχών.

Η εφαρμογή της παραπάνω Οδηγίας στη χώρα μας αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα τα οποία έχουν να κάνουν με την εναρμόνιση της εθνικής με την κοινοτική νομοθεσία. Στις 24 - 2 - 82 υπεγράφη η Κ.Υ.Α 18187 με την οποία εναρμονίζεται η ελληνική νομοθεσία με την Οδηγία 82 / 501 / Ε.Ο.Κ. Το 1993 υπεγράφη η Κ.Υ.Α 77119 / 1993 με την οποία ενσωματώνεται στην ελληνική νομοθεσία η δεύτερη τροποποίηση της Οδηγίας Seveso, η οποία ισχύει μέχρι πρόσφατα καθιερώνει πιο αυστηρά κριτήρια σε σχέση με την πρώτη ενώ παράλληλα αυξάνεται και ο αριθμός των εμπλεκόμενων φορέων.

Σε αντίθεση με τις υπόλοιπες χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου το όλο θέμα αντιμετωπίζεται με έναν πιο σφαιρικό και ολοκληρωμένο τρόπο στη χώρα μας παρατηρούνται σημαντικές ελλείψεις και αδυναμίες. Μεγάλη σημασία έχει η ενίσχυση των αρμοδίων φορέων, η συνεργασία με επιστημονικούς και ερευνητικούς φορείς, αλλά και η ενίσχυση του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Χωροταξικός Σχεδιασμός

Οι πρώτες οργανωμένες προσπάθειες ξεκίνησαν στις αρχές της δεκαετίας του '60, οπότε και έκαναν την εμφάνισή τους οι πρώτες μελέτες. Κατά τη δεκαετία του '70 θεσπίζονται τα πρώτα νομοθετήματα, ο Νόμος 360 / 76 και ο 947 / 79. Το θέμα αρχίζει να αντιμετωπίζεται από τις αρχές της δεκαετίας του '80 με έναν πιο εμπειριστατωμένο τρόπο, με τη θέσπιση του Νόμου 1337 / 83 και του 1650 / 86. Το νέο θεσμικό πλαίσιο αποτέλεσε τη βάση για την υλοποίηση μιας σειράς από παρεμβάσεις όπως, εκπόνηση *Ειδικών Χωροταξικών Μελετών* (Ε.Χ.Μ), δημιουργία *Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου* (Ζ.Ο.Ε) και εφαρμογή των *Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων* (Γ.Π.Σ)^{28, 29}.

²⁸ Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ "Η Ελλάδα Οικολογικό και Πολιτιστικό Απόθεμα, Δεδομένα, Δράσεις, Προγράμματα για την Προστασία του Περιβάλλοντος", Μέρος Γ' σελ. 235 - 245 Αθήνα, Ιούλιος 1995.

²⁹ Π. Γετίμης "Οικιστική Πολιτική στην Ελλάδα. Τα όρια των Μεταρρυθμίσεων", Εκδόσεις Οδυσσεύς Αθήνα 1989.

Π. Λουκάκης "Σημειώσεις Πολεοδομίας" Τεύχη Α' και Β' Δ.Π.Θ Ξάνθη 1985.

Η δημιουργία Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου προβλέπεται από το άρθρο 29 του Ν. 1337 / 83, αποβλέπει στην προστασία από την ανεξέλεγκτη και απρογραμματιστή δόμηση περιαστικών περιοχών, την προστασία οικολογικά ευαίσθητων περιοχών και τη μελλοντική τους ανάπτυξη σύμφωνα με τους επιθυμητούς στόχους. Υπάρχουν δύο είδη Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου, οι *Περιαστικές* και οι *Αγροτικές*. Η κήρυξη και θεσμοθέτησή τους γίνεται με Προεδρικό Διάταγμα, με τη συμμετοχή των εμπλεκόμενων φορέων. Η θεσμοθέτηση μιας Ζ.Ο.Ε προϋποθέτει την εκπόνηση χωροταξικής μελέτης, η οποία περιέχει τον καθορισμό των ορίων, τους όρους και τα χαρακτηριστικά της Ζ.Ο.Ε, συχνά παίρνει το χαρακτήρα της Ειδικής Χωροταξικής Μελέτης (Ε.Χ.Μ).

Η Ειδική Χωροταξική Μελέτη αποβλέπει στον ορθολογικό σχεδιασμό, με στόχο την ορθολογική ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος σε ευαίσθητες από οικολογική άποψη περιοχές. Μια Ειδική Χωροταξική Μελέτη μπορεί να αφορά τόσο Ζ.Ο.Ε του Ν. 1337 / 83, όσο και Ζώνες Προστασίας Περιοχών, Στοιχείων ή Συνόλων της Φύσης, *Ζώνες Ειδικών Περιβαλλοντικών Ενισχύσεων (Ζ.Ε.Π.Ε)*, *Ζώνες Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (Ζ.Α.Π.Δ)* του Ν. 1650 / 86. Η εκπόνησή τους μπορεί να γίνει σε δύο επίπεδα, είτε στην ευρύτερη περιοχή, είτε στην περιοχή στην οποία και καθορίζονται οι διάφορες ζώνες κατά φάσεις και στάδια. Το περιεχόμενο μιας Ειδικής Χωροταξικής Μελέτης είναι ευρύτερο από το αντίστοιχο μιας μελέτης Ζ.Ο.Ε. Οι πρώτες μελέτες και εγκρίσεις Ζ.Ο.Ε έγιναν από την *Επιχείρηση Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης (Ε.Π.Α)*, έως το τέλος του 1993 είχαν μελετηθεί και εγκριθεί 37 Ζ.Ο.Ε. Την περίοδο 1986 - 89 εκπονήθηκαν 21 Ειδικές Χωροταξικές Μελέτες, η χρηματοδότηση ενός μεγάλου αριθμού μελετών της παραπάνω κατηγορίας γίνεται από την Κοινοτική Πρωτοβουλία Επνίreg. Βασικό στόχο του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ αποτελεί η κάλυψη των αναγκών σε Ειδικές Χωροταξικές Μελέτες στο σύνολο των περιοχών της χώρας, ιδίως αυτών οι οποίες υφίστανται έντονες πιέσεις και παρουσιάζουν σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα. Στο γεγονός αναμένεται να συμβάλει αποφασιστικά η υφιστάμενη νομοθεσία αλλά και οι εμπειρίες του παρελθόντος.

Πολεοδομικός Σχεδιασμός

Έως και τις αρχές της δεκαετίας του '80 δεν εφαρμόζεται καμία εμπειριστωμένη πολιτική σχετικά με το θέμα. Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα ήταν αυτό της αυθαίρετης δόμησης ιδίως σε περιαστικές και παραθεριστικές ζώνες. Οι πρώτες προσπάθειες ξεκίνησαν το 1981 από την Επιχείρηση Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης και το Ν. 1337 / 83. Το 1985 αρχίζουν να αποκτούν *Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια* οι πρώτοι οικισμοί. Την περίοδο 1985 - 89 σύμφωνα με στοιχεία του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ απέκτησαν Πολεοδομικό Σχέδιο 368 Ο.Τ.Α, το 1990 23 και την περίοδο 1991 - 93 18 Ο.Τ.Α. Την περίοδο 1985 - 89 απέκτησαν *Σχέδιο Πόλης* Ο.Τ.Α και γειτονίες με συνολική έκταση 220000 στρέμματα, ενώ την περίοδο 1944 - 84 περιοχές με συνολική έκταση 250000 στρέμματα, το 1990 ο ρυθμός μειώνεται στα 23000 στρέμματα και την περίοδο 1991 - 93 στα 22000 στρέμματα. Την τελευταία δεκαετία το πρόβλημα της Αυθαίρετης Δόμησης επανέρχεται στο προσκήνιο, στην επανεμφάνισή του συντέλεσαν μια σειρά από σκοπιμότητες ιδίως ο Νόμος 2145 / 93 ο οποίος και κρίθηκε ως αντισυνταγματικός από το Συμβούλιο της Επικρατείας. Ο παραπάνω Νόμος προέβλεπε μείωση των

εισφορών σε γη και των κοινόχρηστων χώρων, λειτούργησε προς όφελος των μεγάλων ιδιοκτησιών³⁰.

Οι βασικές κατευθύνσεις στην εφαρμογή του Πολεοδομικού Σχεδιασμού, Αποβλέπουν σε αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων, ενίσχυση του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης των επιστημονικών φορέων αλλά και των ίδιων των πολιτών. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην εφαρμογή των αρχών του σχεδιασμού σε επεκτάσεις των πόλεων, αντιμετώπιση του προβλήματος της αυθαίρετης δόμησης αλλά και αυτού της μη ορθολογικής διαχείρισης των εκτός σχεδίου πόλεως περιοχών. Εξετάζεται παράλληλα η θέσπιση νομοσχεδίου το οποίο θα συμπληρώνει και θα εκσυγχρονίζει το Ν. 1337 / 83.

Το Πρόγραμμα Δράσης για την περίοδο 1994 - 97 περιελάμβανε τις ακόλουθες ενότητες :

- ❖ Ολοκλήρωση και εφαρμογή της Επιχείρησης Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης. Περιλαμβάνει την ενεργοποίηση και σταδιακή εφαρμογή των 372 εγκεκριμένων Γ.Π.Σ σε τοπικό επίπεδο, έγκριση όσων Γ.Π.Σ δεν είχαν εγκριθεί, έγκριση πολεοδομικών μελετών σε περιοχές επέκτασης του Σχεδίου Πόλης Α' και Β' κατοικίας με συνολική έκταση 300000 στρεμμάτων, κύρωση πράξεων εφαρμογής σε περιοχές Α' και Β' κατοικίας με συνολική έκταση 350000 στρεμμάτων.
- ❖ Διαχείριση των εξοαστικών περιοχών με υψηλή οικιστική ζήτηση. Αποβλέπει στην έγκριση των υπολοίπων Ζ.Ο.Ε σε μεσαίου και μεγάλου μεγέθους αστικά κέντρα, περιοχές με έντονες πιέσεις και παράκτιες ζώνες. Δημιουργία Σώματος Ελεγκτών Περιβάλλοντος για την πρόληψη και καταστολή της αυθαίρετης δόμησης και της υποβάθμισης του περιβάλλοντος σε οικολογικά ευαίσθητες περιοχές.
- ❖ Ανάδειξη και περιβαλλοντική αναβάθμιση των κέντρων των πόλεων. Περιλαμβάνει παρεμβάσεις ανάπλασης στα κέντρα των μεσαίου και μεγάλου μεγέθους πόλεων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε ιστορικά κέντρα και πολιτιστικούς πόλους, εξασφάλιση πρόσβασης σε κοινοτικά προγράμματα και συνεργασία μεταξύ του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ και άλλων Υπουργείων (Πολιτισμού, Ανάπτυξης, Εμπορίου), της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Κοινωνικών Φορέων.
- ❖ Οργάνωση και Πολεοδόμηση Παραγωγικών Πάρκων. Προβλέπει την εκπόνηση και έγκριση των απαραίτητων Μελετών (Πολεοδομικών και Εφικτότητας), η απόκτηση της απαραίτητης υποδομής για τη λειτουργία των σημαντικότερων Βιομηχανικών και Τεχνολογικών Πάρκων στις 13 Περιφέρειες της χώρας. Προτεραιότητα δίνονταν στην προώθηση πέντε έως επτά προγραμμάτων Βιομηχανικών και Τεχνολογικών Πάρκων και τη συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο φορέων.
- ❖ Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής σε ιδιαίτερα υποβαθμισμένες περιοχές. Αφορά την εκπόνηση τριών έως πέντε προγραμμάτων σε επιλεγμένες προβληματικές περιοχές με στόχο τη βελτίωση του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής. Εκπόνηση ειδικών μελετών και εφαρμογή των υφιστάμενων σε συνεργασία με φορείς όπως Ο.Τ.Α, Ευρωπαϊκή Ένωση, Δ.Ε.Π.Ο.Σ κ.α. ένταξη περιοχών σε Κοινοτικά Προγράμματα και Κοινοτικές Πρωτοβουλίες όπως π.χ η Κοινοτική Πρωτοβουλία Urban.

³⁰ Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ "Η Ελλάδα Οικολογικό και Πολιτιστικό Απόθεμα, Δεδομένα, Δράσεις, Προγράμματα για την Προστασία του Περιβάλλοντος", Μέρος Γ' σελ. 247 - 257 Αθήνα, Ιούλιος 1995.

- ❖ Ενιαίο δίκτυο αστικού πρασίνου στην πόλη. Αποβλέπει στη δημιουργία ενιαίου δικτύου πρασίνου ιδίως σε πόλεις με πληθυσμό άνω των 50000 κατοίκων οι οποίες χαρακτηρίζονται από μια γενικότερη έλλειψη σε χώρους πρασίνου. Η επιλογή των πόλεων και των ενοτήτων γίνεται με συγκεκριμένα κριτήρια.
- ❖ Διαχειριστικά, Ρυθμιστικά Σχέδια "Τοπικών δικτύων πόλεων". Περιλαμβάνει τον εντοπισμό "Αστικών Δικτύων" με τοπική και υπερτοπική σημασία αλλά και έντονη μεταξύ τους αλληλεξάρτηση, επιλογή και προώθηση σε πιλοτικό επίπεδο ομάδων πόλεων από διαφορετικές χωρικές ενότητες οι οποίες μπορούσαν να αποτελέσουν Δίκτυο Πόλεων, εφαρμογή των απαιτούμενων ρυθμιστικών παρεμβάσεων.
- ❖ Ευρωπαϊκά, Μεσογειακά και Βαλκανικά Δίκτυα Πόλεων. Στα πλαίσια συγκεκριμένων κοινοτικών προγραμμάτων και του Μεσογειακού Σχεδίου Δράσης προβλέπεται η σύνδεση των Πρωτεύουσών των Περιφερειών και των μεγάλου μεγέθους πόλεων σε Ευρωπαϊκά, Βαλκανικά και Μεσογειακά Δίκτυα Πόλεων.
- ❖ "Ανοικτές Πόλεις". Σε συνεργασία με το Υπουργείο Εσωτερικών, τις Περιφέρειες και την Κ.Ε.Δ.Κ.Ε. επιλέγονται ομάδες γειτονικών πόλεων και οικισμών στις οποίες γίνεται εκπόνηση ρυθμιστικών και αναπτυξιακών σχεδίων "Ανοικτών Πόλεων". Κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης χρονικής περιόδου προβλέπεται η υλοποίηση δέκα σχεδίων της παραπάνω κατηγορίας.
- ❖ Απόδοση πολεοδομικών αρμοδιοτήτων και πόρων στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Επιδιώκεται η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση σε θέματα εφαρμογής, τροποποίησης, αναθεώρησης και επέκτασης σχεδίων πόλεων σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του Γ.Π.Σ. Βασικές προϋποθέσεις αποτελούν η ύπαρξη κατάλληλα οργανωμένων πολεοδομικών υπηρεσιών και η έκφραση βούλησης από τους ίδιους τους Ο.Τ.Α. Ανάλογες αρμοδιότητες αναμένεται να δοθούν και στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση με έκδοση σχετικών Προεδρικών Διαταγμάτων.

Εθνικό Κτηματολόγιο

Η ιδέα του Εθνικού Κτηματολογίου στη χώρα μας ήταν γνωστή από την αρχαιότητα. Οι πρώτες προσπάθειες εισαγωγής του θεσμού στην ιστορία του σύγχρονου ελληνικού κράτους ξεκίνησαν την περίοδο της Αντιβασιλείας του Όθωνα και συγκεκριμένα το 1836. Το 1856 εισάγεται ο θεσμός των Υποθηκοφυλακείων, γεγονός το οποίο και αναιρεί τις όποιες προσπάθειες εισαγωγής του Εθνικού Κτηματολογίου. Το 1910 θεσπίζεται ο Νόμος ΓΧΖΝ "Περί Κτηματικού Χάρτου και Οροθεσίας Ακινήτων" και το Βασιλικό Διάταγμα "Περί Καταρτίσεως του Κτηματικού Χάρτου", η παραπάνω προσπάθειες διεκόπησαν στη συνέχεια ως συνέπεια των Βαλκανικών Πολέμων. Το 1923 ψηφίζεται ο Νόμος "Περί Κωδικοποιήσεων των Περί Κτηματογραφώσεως Διατάξεων", το 1943 οι Νόμοι "Περί Εκτελέσεως Εργασιών Αστικού Κτηματολογικού Χάρτη Αθηνών" και "Περί Αγροτικού Κτηματολογίου", το 1976 ο Ν. 248 / 76 "Περί Καταγραφής Μητρώων Ιδιοκτησίας και Οριοθεσίας των Δασικών Εκτάσεων" και την επόμενη χρονιά το 1977 δηλαδή ο Ν. 647 / 77 "Περί Αμπελουργικού Κτηματολογίου". Τη δεκαετία του '80 το όλο θέμα αντιμετωπίζεται με έναν περισσότερο συστηματικό και ολοκληρωμένο τρόπο. Το 1985 θεσπίζεται ο Ν. 1512 / 85 ο οποίος περιελάμβανε διατάξεις για την ίδρυση *Γραφείων*

Κτηματογράφησης και τον επόμενο χρόνο ο Ν. 1647 / 86 ο οποίος προέβλεπε την ίδρυση του *Οργανισμού Κτηματολογίου και Χαρτογραφήσεων Ελλάδας*.

Το Κτηματολόγιο αποτελεί "μία δημόσια, γενική και ενήμερη καταγραφή, η οποία περιλαμβάνει τη γεωμετρική περιγραφή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος κάθε κομματιού γης και άλλες πληροφορίες οι οποίες θεωρούνται απαραίτητες από για τις διοικητικές, τεχνικές, οικονομικές και αναπτυξιακές δραστηριότητες της χώρας"³¹. Η ισχύς του Κτηματολογίου είναι γενική και επεκτείνεται στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας. Συστατικά του στοιχεία αποτελούν οι *Κτηματικοί Χάρτες* και τα *Κτηματικά Βιβλία*, η σύνδεση των οποίων γίνεται με τον *Κωδικό Κτηματολογικό Αριθμό* ο οποίος είναι μοναδικός για κάθε ακίνητο. Η έννοια του Κτηματολογίου είναι ευρύτερη από την αντίστοιχη του Υποθηκοφυλακείου, μας δίνει απάντηση σε μια σειρά από ερωτήματα σχετικά με ο ιδιοκτησιακό καθεστώς ενός ακινήτου, τη μορφολογία του εδάφους μιας περιοχής, την αξία και τις χρήσεις γης κ.α. Με το σύστημα του Κτηματολογίου καθιερώνονται με πιο αποτελεσματικό τρόπο τα δικαιώματα ιδιοκτησίας, αίρονται οι όποιες αμφισβητήσεις σε θέματα ιδιοκτησίας γης, βελτιώνεται η διαδικασία των αγοραπωλησιών, των αποζημιώσεων και των απαλλοτριώσεων, προστατεύεται από το έργο των καταπατητών η δημόσια γη. Επιπλέον αποτελεί ένα πολύτιμο εργαλείο στην άσκηση αστικής και χωροταξικής πολιτικής σε οικολογικά ευαίσθητες περιοχές, αλλά και της αγροτικής πολιτικής.

Το Εθνικό Κτηματολόγιο αποτελεί έργο πρώτης προτεραιότητας, έχει ενταχθεί τόσο στο Β΄ όσο και το Γ΄ Κ.Π.Σ, παράλληλα έχει ανατεθεί στο Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδος και το Σύλλογο Τοπογράφων Μηχανικών η εκπόνηση μελέτης για τον προσδιορισμό της στρατηγικής, των οικονομικών, νομικών και τεχνικών κατευθύνσεων. Κάθε Κτηματογραφική Μελέτη θα πρέπει ανεξαρτήτως του φορέα υλοποίησής της να εντάσσεται στο Εθνικό Κτηματολόγιο. Από την άλλη πλευρά επιδιώκεται η σύνδεση και συμπληρωματικότητα του σχεδιασμού του Εθνικού Κτηματολογίου με τον πολεοδομικό σχεδιασμό και το πρόγραμμα της Επιχείρησης Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης. Ο Οργανισμός Κτηματολογίου και Χαρτογραφήσεων Ελλάδας εφαρμόζει το περιβαλλοντικό πρόγραμμα *Cogine Land Cover*, το οποίο αποβλέπει στη θεματική χαρτογράφηση της χώρας με τη χρήση της πιο σύγχρονης δυνατής τεχνολογίας (π.χ Τηλεπισκόπηση, Γεωγραφική Ανάλυση Πληροφοριών κ.α.).

Στην πρώτη φάση υλοποίησης δίνεται βαρύτητα σε παρεμβάσεις σε ιδιαίτερα ευαίσθητες περιοχές οι οποίες χρήζουν μια ιδιαίτερη προστασία. Οι περιοχές αυτές αποτελούν αστικές περιοχές με πληθυσμό άνω των 2.000 κατοίκων με συνολική έκταση 2.100 τετραγωνικών χιλιομέτρων, αναπτυσσόμενους οικισμούς με πληθυσμό μικρότερο των 2.000 κατοίκων και συνολική έκταση 2.600 τετραγωνικών χιλιομέτρων, παραθεριστικούς οικισμούς με συνολική έκταση 300 τετραγωνικών χιλιομέτρων, καλλιεργήσιμη γη συνολικής έκτασης 25.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων, ευαίσθητες δασικές εκτάσεις σε παρυφές πόλεων, περιοχές με ιδιαίτερο φυσικό κάλλος και πολιτιστική αξία με συνολική έκταση 3.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων.

Η σύνταξη του Εθνικού Κτηματολογίου απαιτεί Συνολική Δαπάνη 250 τρισεκατομμυρίων δραχμών σε τιμές του 1993. Οι διατιθέμενοι κατά την Προγραμματική Περίοδο 1994 - 99 πόροι ανέρχονται σε 105 δισεκατομμύρια δραχμές, από τους οποίους τα 35 δισεκατομμύρια προέρχονται από το Γεωργικό

³¹ Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ "Η Ελλάδα Οικολογικό και Πολιτιστικό Απόθεμα, Δεδομένα, Δράσεις, Προγράμματα για την Προστασία του Περιβάλλοντος", Μέρος Γ΄ σελ. 259 - 271 Αθήνα, Ιούλιος 1995.

Ταμείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Την περίοδο 2000 - 2008 αναμένεται να ανέλθουν σε 175 δισεκατομμύρια δραχμές. Η πλήρης ολοκλήρωση του έργου απαιτεί δεκαπέντε περίπου χρόνια. Τα έσοδα από τη λειτουργία του Κτηματολογίου τα επόμενα 20 χρόνια αναμένεται να ανέλθουν σε 500 δισεκατομμύρια δραχμές, για το Ελληνικό Δημόσιο, τους Ο.Τ.Α και τον Οργανισμό Κτηματολογίου και Χαρτογραφήσεων Ελλάδος. Το έργο σύμφωνα με την Οικονομολογική Μελέτη η οποία εκπονήθηκε υστερεί έως και την ολοκλήρωσή του σε έσοδα, μετά την περάτωσή του κατά τα πέντε πρώτα χρόνια της λειτουργίας του εκτιμάται ότι θα υπάρξει πλήρης απόσβεση. Οι ωφέλειες για το κοινωνικό σύνολο είναι αξιοσημείωτες, τα οφέλη από την προστασία της δημόσιας περιουσίας εκτιμώνται σε ένα τρισεκατομμύριο δραχμές. Το έργο συντελεί στη δημιουργία κατά τη φάση της υλοποίησής του 2000 θέσεων απασχόλησης το χρόνο.

Οι κύριοι φορείς υλοποίησης είναι ο Οργανισμός Κτηματολογίου και Χαρτογραφήσεων Ελλάδος και τα γραφεία τα οποία ιδρύθηκαν με το Ν.1512/85. Η στελέχωση τους θα γίνει με την ενσωμάτωση σε αυτά της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Κτηματολογίου και Χαρτογραφήσεων του Υ.Π.Ε.Χ.Ω.ΔΕ με εξειδικευμένο διοικητικό και τεχνικό προσωπικό.

6.1 Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

Η Περιβαλλοντική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης ξεκινά επίσημα το 1972. Από τότε μέχρι σήμερα έχουν καταρτιστεί πέντε *Προγράμματα Δράσης* για το *Περιβάλλον*³². Τα παραπάνω προγράμματα συντέλεσαν στη θέσπιση ενός μεγάλου αριθμού πράξεων νομοθετικού περιεχομένου. Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία συνάπτεται στις 7 Φεβρουαρίου του 1992 θέτει ως έναν από τους βασικούς στόχους στο άρθρο 2 την *προώθηση της Αειφόρου Ανάπτυξης*. Εμπεριέχει μια ξεχωριστή πολιτική στο θέμα του περιβάλλοντος όπως τονίζεται χαρακτηριστικά στην επίτευξη ενός υψηλού επιπέδου προστασίας. Οι αποφάσεις θα πρέπει να λαμβάνονται όσον το δυνατόν πιο κοντά στους πολίτες. Η περιβαλλοντική πολιτική της Κοινότητας δίνει μια ιδιαίτερη έμφαση στην προώθηση μέτρων για την αντιμετώπιση περιφερειακής και παγκόσμιας εμβέλειας προβλημάτων, όπως π.χ αλλαγή του κλίματος, ενεργειακή κρίση κ.α. Η προώθηση της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς της Κοινότητας και της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης εξαρτάται από την αποτελεσματικότητα των τομεακών πολιτικών οι οποίες εφαρμόζονται στους τομείς της γεωργίας, της βιομηχανίας, της ενέργειας, των μεταφορών κ.α, οι οποίες όμως σε τελική ανάλυση εξαρτώνται από την ποιότητα του περιβάλλοντος. Η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις τομεακές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι επιβεβλημένη από το άρθρο 130 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αρχικά επιδιώκονταν η αντιμετώπιση μέσω της παραπάνω πολιτικής η αντιμετώπιση ιδιαίτερα οξυμένων προβλημάτων εντός των ορίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στη συνέχεια το ενδιαφέρον επεκτείνεται στη συνεργασία με τρίτες χώρες με στόχο την αντιμετώπιση προβλημάτων μιας μεγαλύτερης εμβέλειας τα οποία απειλούν την οικολογική ισορροπία του πλανήτη. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Δουβλίνου τον Ιούνιο του 1990 τόνισε την ανάγκη της προώθησης σε διεθνές επίπεδο ενεργειών για την προστασία του περιβάλλοντος, την ικανοποίηση ειδικών αναγκών των αναπτυσσόμενων χωρών, αλλά και αυτών των χωρών της Κεντρικής και

³² Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων "Στόχος η Αειφορία", Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σχετικά με την Πολιτική και τη Δράση για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη. σελ. 3 - 11. Τόμος II, Βρυξέλλες 1992.

Ανατολικής Ευρώπης. Σημαντικός ήταν ο ρόλος της Κοινότητας στις Συνδιασκέψεις των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον και την ανάπτυξη στη Στοκχόλμη το 1972, το Ρίο Ντε Τζανέιρο το 1992 και το Κιότο το 1997, αλλά και οι υποχρεώσεις τις οποίες αυτή ανέλαβε (μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων κατά 8% έως το 2010).

Το πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τίτλο "Στόχος η Αειφορία" αποτελεί καινοτόμο πρόγραμμα το οποίο βασίζεται σε μια νέα στρατηγική για το περιβάλλον και την ανάπτυξη. Τα σημαντικότερα από τα καινοτόμα στοιχεία του είναι τα ακόλουθα :

- ❖ Λειτουργεί προληπτικά στα προβλήματα της υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος και της εξάντλησης των φυσικών πόρων, αντί να περιμένει να κάνουν την εμφάνισή τους τα συγκεκριμένα προβλήματα.
- ❖ Στοχεύει σε αλλαγή των σημερινών αντιλήψεων και πρακτικών οι οποίες είναι καταστροφικές για το περιβάλλον, με απώτερο σκοπό την επίτευξη της οικονομικής ευημερίας, της ανάπτυξης και της αειφορίας τόσο προς όφελος της σημερινής όσο και των μελλοντικών γενιών.
- ❖ Αποβλέπει σε αλλαγή της οικονομικής και κοινωνικής συμπεριφοράς, προσήλωση στο αίσθημα των αρχών της *κοινής ευθύνης*³³ και της *επικουρικότητας*³⁴ σε όλους τους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής ζωής (δημόσια διοίκηση, επιχειρήσεις, ευρύ κοινό).
- ❖ Σε κάθε επιμέρους θέμα προσδιορίζονται : Οι μακροπρόθεσμοι στόχοι οι οποίοι αποτελούν ένδειξη των κατευθύνσεων οι οποίες θα πρέπει να ακολουθηθούν για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης. Οι μεσοπρόθεσμες επιδιώξεις οι οποίες αποτελούν στόχους και επιδιώξεις που θα πρέπει να επιτευχθούν έως το τέλος του 2000 αλλά και ορισμένες ενέργειες οι οποίες συντελούν στην επίτευξή τους. Οι απώτεροι και ενδιάμεσοι στόχοι αποτελούν επιδόσεις οι οποίες θα πρέπει να επιτευχθούν στο απώτερο μέλλον.
- ❖ Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών με διατήρηση και αύξηση των όποιων πλεονεκτημάτων αυτές διαθέτουν αλλά και προστασία των φυσικών πόρων. Στις περισσότερες ανεπτυγμένες περιοχές δίνεται έμφαση στη διατήρηση της ποιότητας και την αποκατάσταση του περιβάλλοντος, των φυσικών πόρων, αλλά και της υφιστάμενης αναπτυξιακής πορείας.
- ❖ Η σημασία εξάλλου της συνεχούς ροής και της ποιότητας των πληροφοριών είναι ανεκτίμητη. Ένα μεγάλο μέρος της ευθύνης αναλαμβάνει ο "Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος". Η ευαισθητοποίηση και πληροφόρηση της κοινής γνώμης σε θέματα περιβάλλοντος αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα καθήκοντα της Επιτροπής.

Το Πρόγραμμα περιλαμβάνει παρεμβάσεις σε πέντε επιμέρους τομείς προτεραιότητας (Βιομηχανία, Γεωργία, Ενέργεια, Τουρισμό και Μεταφορές). Στοχεύει τόσο στην προστασία του περιβάλλοντος όσο και την αειφόρο διαχείριση των παραπάνω τομέων.

Στον Τομέα της *Βιομηχανίας*, το ενδιαφέρον μετατοπίζεται από τη θέσπιση απαγορευτικών κανόνων σε μια νέα στρατηγική, βασικό στοιχείο της οποίας

³³ Η αρχή της *κοινής ευθύνης* με τη ευρεία έννοια του όρου αποβλέπει σε μέσων και φορέων σε διάφορα επίπεδα χωρίς όμως να αναιρείται η κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ Κοινότητας, Εθνικών, Περιφερειακών και Τοπικών Αρχών.

³⁴ Σύμφωνα με την αρχή της *επικουρικότητας* η Κοινότητα αναλαμβάνει δράση στο βαθμό όπου οι στόχοι της δεν είναι δυνατόν να επιτευχθούν επαρκώς από τις χώρες μέλη, είτε λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους μπορούν να επιτευχθούν καλύτερα από την Κοινότητα.

αποτελεί η συνεργασία, ο διάλογος με τους φορείς της βιομηχανίας, αλλά και η προώθηση ανάλογα με τις περιστάσεις διαφόρων μορφών αυτοπεριορισμού. Η σχέση μεταξύ βιομηχανίας και περιβάλλοντος θα πρέπει να βασιστεί σε, ορθολογικότερη χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας τους, αξιοποίηση των διαθέσιμων πληροφοριών ώστε το κοινό να έχει μεγαλύτερη εμπιστοσύνη και ευρύτερες δυνατότητες επιλογής, υιοθέτηση κοινοτικών προτύπων στα προϊόντα και τις παραγωγικές διαδικασίες. Τα όποια μέτρα λαμβάνονται θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους την ιδιαιτερότητα της θέσης των μικρού και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων, με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη της βιομηχανίας.

Στον Τομέα της Ενέργειας, επιδιώκεται η επίτευξη συμβατότητας μεταξύ των στόχων της οικονομικής ανάπτυξης, του ασφαλούς και αποτελεσματικού εφοδιασμού με ενέργεια και της ποιότητας του περιβάλλοντος. Η ακολουθούμενη στρατηγική επιδιώκει τη βελτίωση της αποδοτικότητας των ενεργειακών πηγών, την ανάπτυξη σύγχρονων τεχνολογιών με στόχο τη στροφή σε ήπιες και ανανεώσιμες μορφές ενέργειας και τη μείωση της εξάρτησης από ενεργειακές πηγές οι οποίες βασίζονται στην κατανάλωση άνθρακα.

Στον Τομέα των Μεταφορών, βασικές επιδιώξεις αποτελούν : Η βελτίωση του αναπτυξιακού σχεδιασμού και του σχεδιασμού των χρήσεων γης, η βελτίωση του σχεδιασμού και του τρόπου χρήσης των υποδομών και των μέσων μεταφοράς, η προώθηση των μαζικών μέσων μεταφοράς, η βελτίωση της ποιότητας των οχημάτων και των καυσίμων, η προώθηση ενός πιο ορθολογικού τρόπου αντιμετώπισης των ιδιωτικής χρήσης οχημάτων, με αλλαγή των κανόνων κυκλοφορίας και των αντιλήψεων των οδηγών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προβεί στην έκδοση σχετικής με το θέμα των μεταφορών και του περιβάλλοντος ανακοίνωση.

Στον Τομέα της Γεωργίας, προβλέπεται : η ισόρροπη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών ώστε να είναι σε θέση να επιτελέσουν τις απαραίτητες οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές λειτουργίες, η ορθολογική διαχείριση και προστασία των δασών, η ανάπτυξη της οικολογικής γεωργίας, η μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής της Κοινότητας.

Ο Τομέας του Τουρισμού, μπορεί να συνδράμει ύστερα από κατάλληλες παρεμβάσεις με τους τομείς του περιβάλλοντος και της χωρικής ανάπτυξης. Ο σεβασμός απέναντι στο περιβάλλον επιβάλλεται ιδίως σε ορεινές και παράκτιες περιοχές. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δρα ενισχυτικά στον τομέα του τουρισμού πραγματοποιώντας επενδύσεις σε υποδομές. Η ισορροπία μεταξύ τουρισμού φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς βασίζεται στις αρχές της *επικουρικότητας* και της *κοινής ευθύνης* σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Οι βασικές κατευθύνσεις του προγράμματος στον τομέα του τουρισμού είναι οι ακόλουθες : Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού, βελτίωση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος και των παρεχόμενων υπηρεσιών, παροχή πληροφόρησης και διευκολύνσεων.

Οι παραπάνω παρεμβάσεις βασίζονται σε συνδυασμό διαφόρων κατηγοριών μέτρων σε αντίθεση με παλιότερες στις οποίες δίνονταν αποκλειστικά βαρύτητα σε νομοθετικού περιεχομένου μέτρα. Οι σημαντικότερες κατηγορίες μέτρων είναι οι ακόλουθες :

Νομοθετικά Μέτρα : Αποβλέπουν στον καθορισμό επιπέδων προστασίας του περιβάλλοντος ιδίως σε περιπτώσεις υψηλού κινδύνου, εφαρμογή Διεθνών Συμφωνιών, διατύπωση καινοτόμων κανόνων και προτύπων με απώτερο σκοπό τη διατήρηση της ενότητας της εσωτερικής αγοράς.

Μέτρα τα οποία σχετίζονται με το Μηχανισμό των Τιμών : Αποτελούν περίπτωση ενσωμάτωσης του εξωτερικού περιβαλλοντικού κόστους σε προϊόντα και υπηρεσίες

με στόχο την ενίσχυση της θέσης των φιλικών προς το περιβάλλον και με μικρότερη σπατάλη πόρων προϊόντων.

Οριζόντια Βοηθητικά Μέτρα : Τα συγκεκριμένα μέτρα περιλαμβάνουν τη βελτίωση των στατιστικών δεδομένων και πληροφοριών, του χωροταξικού και αστικού σχεδιασμού, την πληροφόρηση της κοινής γνώμης και την ενίσχυση της επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας με στόχο την προώθηση αντιρρυπαντικών τεχνολογιών.

Μηχανισμοί Χρηματοδότησης : Περιλαμβάνονται οι διατιθέμενοι από τον Προϋπολογισμό της Κοινότητας πόροι μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων, του Ταμείου Συνοχής, Κοινοτικών Προγραμμάτων και Πρωτοβουλιών.

Η αναστροφή των σημερινών καταναλωτικών προτύπων και προτύπων συμπεριφοράς απαιτεί χρόνο προσπάθεια και προσεκτικούς χειρισμούς. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προκειμένου για την αποτελεσματικότερη μετάβαση στο καθεστώς της αειφορίας έχει συγκροτήσει τις παρακάτω ομάδες διαλόγου :

Γενική Συμβουλευτική Επιτροπή (Forum) : Η παραπάνω Επιτροπή αποτελείται από εκπροσώπους των επιχειρήσεων, συνδικαλιστικούς φορείς, εκπροσώπους της Περιφερειακής και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Δίκτυο : Το οποίο αποτελείται από εκπροσώπους της Επιτροπής και των Εθνικών Αρχών, προκειμένου για την ανταλλαγή εμπειριών και την εφαρμογή κοινών πρακτικών.

Ομάδα Επισκόπησης της Περιβαλλοντικής Πολιτικής : Η συγκεκριμένη Ομάδα αποτελείται από εκπροσώπους των χωρών μελών και της Επιτροπής σε επίπεδο γενικών διευθυντών, με στόχο την ανταλλαγή εμπειριών σε θέματα περιβαλλοντικής πολιτικής.

Οι τρεις παραπάνω ομάδες αποσκοπούν στη σύμπραξη, τη συνεργασία και την εφαρμογή με τον πλέον διαφανή και αποτελεσματικών τρόπο των προβλεπόμενων μέτρων. Η Κοινοτική Πολιτική θα πρέπει να προσαρμόζεται συνεχώς στις νέες συνθήκες και να αναθεωρείται σε τακτά χρονικά διαστήματα λαμβάνοντας υπόψη τις όποιες παρατηρούμενες μεταβολές των αρχικών συνθηκών.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΝΟΤΗΤΑ Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

1.1 ΟΡΙΘΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου αποτελεί μια από της 13 Προγραμματικές Περιφέρειες της χώρας, η οποία βρίσκεται στο νοτιότερο άκρο της ηπειρωτικής Ελλάδας. Αποτελεί τμήμα του Γεωγραφικού Διαμερίσματος της Πελοποννήσου. Συνορεύει στα ανατολικά με την Περιφέρεια Αττικής και τα δυτικά με την Περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας. Στα ανατολικά βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος και τα δυτικά το Ιόνιο. Αποτελείται από πέντε Νομούς, της νομούς Αργολίδας, Αρκαδίας, Κορινθίας, Λακωνίας και Μεσσηνίας. Έδρα της είναι η Τρίπολη πρωτεύουσα του Νομού Αρκαδίας.

1.2 ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η συνολική έκταση της Περιφέρειας ανέρχεται σε 15.490 τετραγωνικά χιλιόμετρα, αντιστοιχεί στο 11,7% της συνολικής έκτασης της χώρας^{35,36}. Ένα από τα βασικά γεωμορφολογικά γνωρίσματα της Περιφέρειας είναι το έντονο ανάγλυφο και ο ορεινός της χαρακτήρας. Οι ορεινοί όγκοι καταλαμβάνουν το 50,1% της συνολικής της έκτασης, εντοπίζονται κυρίως στο κεντρικό της τμήμα, το 28,4% της συνολικής της έκτασης είναι ημιορεινό και το υπόλοιπο 21,5% πεδινό. Οι πεδιάδες είναι σε μεγαλύτερο βαθμό πρωσχοσιγενούς προέλευσης, εντοπίζονται κυρίως στις παράκτιες περιοχές. Παρά το μικρό αριθμό πεδινών εκτάσεων τις οποίες διαθέτει στην Περιφέρεια εντοπίζονται ορισμένες μεταξύ των πιο εύφορων πεδιάδων της χώρας όπως ο Κάμπος της Κορινθίας και ο Αργολικός Κάμπος. Το ανάγλυφο διαφοροποιείται σημαντικά καθώς μετακινούμαστε από τις εσωτερικές ορεινές ζώνες στις παράκτιες περιοχές και από νομό σε νομό.

2. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Ο πληθυσμός της Περιφέρειας Πελοποννήσου σύμφωνα με την απογραφή του 1991 της Ε.Σ.Υ.Ε ανήλθε σε 605.663 άτομα, αντιστοιχούσε στο 5,9% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Τη μεταπολεμική περίοδο παρατηρήθηκε μια σημαντική πληθυσμιακή συρρίκνωση ιδίως στον εσωτερικό ορεινό χώρο της Περιφέρειας. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι την τριακονταετία 1961 - 1991 παρατηρήθηκε μια σημαντική μείωση του πληθυσμού της τάξης του 10%, ενώ την ίδια περίοδο στο σύνολο της χώρας παρατηρήθηκε μια αύξηση της τάξης του 19%. Τη δεκαετία 1981 - 91 ανακόπτεται η παραπάνω πτωτική τάση και παρατηρείται για πρώτη φορά μια σχετική αυξητική τάση. Το 1998 σύμφωνα με εκτιμήσεις της Ε.Σ.Υ.Ε ο πληθυσμός της Περιφέρειας ανήλθε στις 670284 κατοίκους, αντιστοιχώντας στο 6,4% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Την περίοδο 1993 - 98 ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού ήταν σαφώς μεγαλύτερος του αντιστοίχου για το σύνολο της χώρας, 5,62% έναντι 1,56%. Η πληθυσμιακή εξέλιξη της τελευταίας δεκαετίας μπορεί να ερμηνευτεί σε μεγαλύτερο βαθμό από τη μετακίνηση πληθυσμού από άλλες Περιφέρειες στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, τη γειτνίαση του βόρειου

³⁵ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006 Περιφερειακό Σκέλος, "Σχέδιο Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου", σελ. 3 - 219 - 228.Υ.Π.Ε.ΘΟ Αθήνα 1999.

³⁶ Εγκριμένο Π.Ε.Π 1994 - 99 "Περιφέρειας Πελοποννήσου".

Σχέδιο Π.Ε.Π 2000 - 2006 "Περιφέρειας Πελοποννήσου", Κεφάλαιο 1 σελ. 4 - 14.

τμήματος της Περιφέρειας με τη μητροπολιτική περιοχή της Πρωτεύουσας και την παρουσία σε αυτή ενός μεγάλου αριθμού οικονομικών μεταναστών, παρά την εμφάνιση μιας θετικής δημογραφικής εξέλιξης. Η Πληθυσμιακή Πυκνότητα (πληθυσμός προς έκταση) είναι εξαιρετικά χαμηλή, το 1991 αντιστοιχούσαν 39 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, το 1998 παρατηρείται μια σχετική αύξηση με αποτέλεσμα να αντιστοιχούν 43,8 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Το ποσό είναι σαφώς μικρότερο από το αντίστοιχο του μέσου όρου της χώρας όπου το 1991 αντιστοιχούσαν 78 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο και το 1998 79,7, και της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου διαμορφώνεται στους 117 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο.

Το Επίπεδο Αστικοποίησης της Περιφέρειας είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο του μέσου όρου της χώρας. Τη δεκαετία 1981 - 1991 ο αστικός πληθυσμός (πληθυσμός ο οποίος κατοικεί σε οικισμούς με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων) παρουσιάζει μια μικρή αύξηση με αποτέλεσμα το 1991 να αντιστοιχεί στο 24% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας. Ο ημιαστικός (πληθυσμός ο οποίος κατοικεί σε οικισμούς με πληθυσμό μεταξύ 2.000 και 10.000 κατοίκων) παρουσιάζει και αυτός αυξητικές τάσεις με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στο 19% του συνολικού πληθυσμού το 1991. Ο αγροτικός πληθυσμός (πληθυσμός ο οποίος κατοικεί σε οικισμούς κάτω των δύο χιλιάδων κατοίκων) παρουσιάζει μια μικρή μείωση αντιστοιχώντας στο 57% του συνολικού πληθυσμού το ίδιο έτος.

Ένα από τα κύρια δημογραφικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας είναι η μεγάλη πληθυσμιακή γήρανση, ιδίως στις εσωτερικές ορεινές περιοχές της Περιφέρειας. Η οποία έχει ως κύρια χαρακτηριστικά γνωρίσματα την αύξηση του αριθμού των εξαρτώμενων ατόμων ηλικίας άνω των 65 ετών, με αντίστοιχη μείωση του αριθμού των εξαρτώμενων νέων ηλικίας από 0 έως 14 ετών αλλά και των ατόμων τα οποία ανήκουν σε παραγωγικές ηλικίες μεταξύ 15 και 64 ετών τη χαμηλή γεννητικότητα και την υπεροχή των θανάτων έναντι των γεννήσεων. Το γεγονός αντανακλά σε μεγαλύτερο μάλιστα βαθμό τα δημογραφικά πρότυπα τα οποία παρατηρούνται τόσο σε επίπεδο συνόλου χώρας όσο και Ευρωπαϊκής Ένωσης, οδηγεί σε διατάραξη της δημογραφικής, οικονομικής και κοινωνικής ισορροπίας αλλά και σε πληθυσμιακή συρρίκνωση των εσωτερικών ορεινών και μειονεκτημένων περιοχών.

3. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

3.1 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ - ΑΝΕΡΓΙΑ

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός (εργατικό δυναμικό) της Περιφέρειας το 1991 ανήλθε σε 210.165 άτομα αντιστοιχούσε στο 34,7% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας, την περίοδο 1991-1997 αυξάνεται στα 225.500 άτομα η αύξηση αυτή αντανακλά την αύξηση του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας κατά την τελευταία δεκαετία. Ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων το 1997 ανήλθε σε 207.000 άτομα.

Αναφορικά με την κατά τομέα κατανομή των απασχολούμενων παρατηρείται ότι ένα σημαντικό ποσοστό απασχολείται στον Πρωτογενή Τομέα το οποίο σύμφωνα με στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε το 1991 αντιστοιχούσε στο 45,5% του συνολικού και το 1997 στο 43,4%. Το ποσοστό αυτό είναι σαφώς μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του μέσου όρου της χώρας το οποίο διαμορφώνονταν στο 19,8% το 1997. Το ποσοστό των απασχολούμενων στο Δευτερογενή Τομέα το 1991 αντιστοιχούσε στο 21,3% του συνόλου και το 1997 στο 16,9%, είναι μικρότερο του εθνικού μέσου

όρου, όπου το 1997 διαμορφώθηκε στο 22,5%. Το ποσοστό των απασχολούμενων στον τριτογενή τομέα ανήλθε το 1991 στο 33,2% του συνόλου και το 1997 στο 39,7%, υπολείπεται του μέσου όρου της χώρας, όπου το αντίστοιχο ποσοστό διαμορφώνεται το 1997 στο 57,7%. Διαχρονικά παρατηρείται μια τάση ανακατανομής της κατά τομέα σύνθεσης της απασχόλησης με αύξηση της απασχόλησης στον Τριτογενή Τομέα και αντίστοιχη μείωση στους άλλους δύο τομείς τον Πρωτογενή και το Δευτερογενή.

Το Ποσοστό Ανεργίας της Περιφέρειας την τελευταία δεκαετία παρουσιάζει διαχρονικά αυξητική τάση, η οποία αντανακλά την αντίστοιχη εξέλιξη η οποία παρατηρείται στο σύνολο της χώρας. Το 1991 ανέρχονταν στο 5,6% του εργατικού δυναμικού, το 1993 στο 6,7% και το 1997 στο 8,2%. Το ποσοστό υπολείπεται του αντιστοίχου του μέσου όρου της χώρας τα οποία διαμορφώθηκε στο 9,7% το 1993 και 10,3% το 1997. Το παραπάνω ποσοστό ενδέχεται να είναι υποεκτιμημένο. Τα φαινομενικά χαμηλό ποσοστό ανεργίας μπορεί να ερμηνευτεί από το υψηλό ποσοστό απασχόλησης στον Πρωτογενή Τομέα, την πληθυσμιακή γήρανση, αλλά και το μεγάλο μέγεθος της υποαπασχόλησης, ιδίως στον Πρωτογενή Τομέα. Αναφορικά με την ταξινόμηση κατά οικονομικά, κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά το φαινόμενο πλήττει κυρίως τους νέους κάτω των 30 ετών όπου το ποσοστό ανεργίας διαμορφώνεται στο 30,1% του εργατικού δυναμικού σύμφωνα με στοιχεία του 1997, και της γυναίκες των οποίων το ποσοστό διαμορφώνεται στο 14,4% έναντι του αντιστοίχου ποσοστού 4,4% για τους άνδρες. Η μακροχρόνια ανεργία (με χρονική διάρκεια μεγαλύτερη των 12 μηνών) αποτελεί την κύρια μορφή ανεργίας, το ποσοστό της διαμορφώνεται το 1997 στο 59% του συνολικού αριθμού των ανέργων, ποσοστό το οποίο είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του μέσου όρου της χώρας.

3.2 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ

Το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π της Περιφέρειας υπολείπεται του μέσου όρου της χώρας. Το 1989 αντιστοιχούσε στο 93,6% του εθνικού μέσου όρου, το 1996 μειώθηκε στο 86,4%. Η Περιφέρεια Πελοποννήσου αποτελεί μια από τις τρεις Περιφέρειες οι οποίες την περίοδο 1986 - 96 παρουσίασαν απώλεια του δυναμισμού τους ως προς το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π, οι άλλες δύο ήταν η Ήπειρος και η Στερεά Ελλάδα³⁷. Το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π της Περιφέρειας το 1986 αντιστοιχούσε στο 61% του κοινοτικού μέσου όρου, το 1996 μειώθηκε στο 58%. Το 1986 η Περιφέρεια ήταν η 25^η φτωχότερη Περιφέρεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το 1996 βρέθηκε στη 14^η θέση μεταξύ των φτωχότερων Περιφερειών.

Το Α.Ε.Π της Περιφέρειας Πελοποννήσου αντιστοιχεί στο 5,5% του συνολικού Α.Ε.Π της χώρας. Η συμβολή των παραγωγικών τομέων στο Περιφερειακό Α.Ε.Π είναι η ακόλουθη, 30,5% για τον Πρωτογενή Τομέα, 23,2% για το Δευτερογενή και 46,3% για τον Τριτογενή, τα αντίστοιχα ποσά για το σύνολο της χώρας είναι τα ακόλουθα 15% για τον Πρωτογενή, 25% για το Δευτερογενή και 60% για τον Τριτογενή Τομέα. Επομένως η συμβολή του Πρωτογενή Τομέα είναι μεγαλύτερη ενώ των υπολοίπων μικρότερη από την αντίστοιχη για το μέσο όρο της χώρας. Μεγαλύτερη συμβολή στο Περιφερειακό Α.Ε.Π παρουσιάζουν το 1986 οι Νομοί Κορινθίας με 31,7% και Μεσσηνίας με 24,1%, ακολουθούν οι Νομοί Αργολίδας με 16,8%, Αρκαδίας με 15,3% και Λακωνίας με 12,1%.

³⁷ Οι "Περιφέρειες της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση", Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκές Κοινότητες 1999, σελ. 2 - 15 και 33 - 36.

Η Παραγωγικότητα της Περιφέρειας Πελοποννήσου υστερεί τόσο σε σχέση με αυτή της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και της χώρας ως σύνολο. Το 1988 αντιστοιχούσε στο 64% του κοινοτικού μέσου όρου, το 1993 βελτιώνεται με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στο 68% και το 1996 παρουσιάζει μια οριακή μείωση σε σχέση με το επίπεδο του 1993 στο 67%. Την ίδια περίοδο η Παραγωγικότητα του μέσου όρου της χώρας διαμορφώνεται στο 72% του κοινοτικού μέσου όρου.

3.3 ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΤΟΜΕΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Πρωτογενής Τομέας

Ο Πρωτογενής Τομέας παρά τις τάσεις συρρίκνωσης των τελευταίων ετών αποτελεί των κύριο τομέα οικονομικής δραστηριότητας. Το Α.Ε.Π του τομέα αντιστοιχεί στο 30,5% του συνολικού Περιφερειακού Α.Ε.Π και το 11% του Α.Ε.Π του Πρωτογενή Τομέα της χώρας. Μεγαλύτερη μείωση της Απασχόλησης και του Α.Ε.Π του Πρωτογενή Τομέα παρατηρείται στις εσωτερικές ορεινές ζώνες, αλλά και σε περιοχές όπου παρατηρείται αύξηση της απασχόλησης σε τουριστικές δραστηριότητες, οι οποίες απορροφούν σε εποχιακή βάση μέρος των απασχολούμενων στον Πρωτογενή Τομέα, γεγονός το οποίο δε μπορεί να αντισταθμίσει ικανοποιητικά τη μείωση της απασχόλησης στον τομέα.

Τα σημαντικότερα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζει ο Πρωτογενής Τομέας της Περιφέρειας είναι τα ακόλουθα : 1. Η έλλειψη ποιοτικών καλλιεργήσιμων εδαφών, ως συνέπεια της μορφολογίας του εδάφους και του ορεινού χαρακτήρα της Περιφέρειας. 2. Η μεγάλη καθυστέρηση στην εισαγωγή σύγχρονων μεθόδων παραγωγής, εμπορίας και διάθεσης των προϊόντων. 3. Η μεγάλη ηλικία και το χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων των απασχολούμενων στον τομέα. 4. Η έλλειψη και σε πολλές περιπτώσεις υποβάθμιση της ποιότητας των υδάτινων πόρων, ως συνέπεια της μη ορθολογικής εκμετάλλευσής τους.

Οι σημαντικότερες από τις καλλιέργειες της Περιφέρειας είναι τα αμπέλια, οι ελιές, τα εσπεριδοειδή, τα οπωροφόρα δέντρα (π.χ μηλιές, αχλαδιές), τα κηπευτικά, οι πατάτες, τα δημητριακά και τα κτηνοτροφικά φυτά. Οι σημαντικότερες από τις γεωργικές βιομηχανίες της Περιφέρειας είναι τα οινοποιεία, τα ελαιουργία, οι μονάδες χυμοποίησης εσπεριδοειδών, τα ψυγεία κ.α. Η δραστηριότητες στους υποτομείς της κτηνοτροφίας, της αλιείας και της υλοτομίας είναι περιορισμένες, συμβάλλουν σε επίπεδα μικρότερα του 50% στη διαμόρφωση του αγροτικού εισοδήματος, παρουσιάζουν μια από προβλήματα και αδυναμίες τα οποία έχουν να κάνουν με τον εκσυγχρονισμό των μεθόδων παραγωγής και εμπορίας και τη διάθεση των προϊόντων. Η κτηνοτροφία παρουσιάζει μεγαλύτερη ανάπτυξη στις εσωτερικές ορεινές περιοχές, με σημαντικότερο κλάδο αυτό των γαλακτοκομικών προϊόντων, με τη μορφή της ελεύθερης βοσκής.

Δευτερογενής Τομέας

Ο Δευτερογενής Τομέας αποτελεί τον ασθενέστερο από άποψη Α.Ε.Π και Απασχόλησης της Περιφέρειας, η συμβολή του στο συνολικό περιφερειακό Α.Ε.Π παρουσιάζει τάσεις συρρίκνωσης οι οποίες αντανακλούν τη γενικότερη τάση αποβιομηχάνισης και τριτογενοποίησης η οποία παρατηρείται στο σύνολο της χώρας. Η τάσεις συρρίκνωσης όμως του Δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια είναι μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες του μέσου όρου της χώρας. Η Παραγωγικότητα των

συντελεστών παραγωγής, της εργασίας και του κεφαλαίου, παρουσιάζει μια αυξητική τάση η οποία θα μπορούσε να ερμηνευτεί από τη μείωση της απασχόλησης στον τομέα. Από την άλλη πλευρά όμως παρατηρείται μείωση της έντασης του κεφαλαίου, γεγονός το οποίο δίνει στις μονάδες οι οποίες έχουν εγκατασταθεί στην Περιφέρεια το χαρακτήρα των "Μονάδων εντάσεως εργασίας". Στη μεταποίηση το 1997 απασχολούνταν το 4,5% του συνόλου των απασχολουμένων της Περιφέρειας, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για το σύνολο της χώρας διαμορφώνονταν στο 14,5%. Οι κύριες παραγωγικές μονάδες της Περιφέρειας ανήκουν σε παραδοσιακούς κλάδους όπως αυτούς της επεξεργασίας προϊόντων του Πρωτογενή Τομέα (π.χ τροφίμων, ποτών, προϊόντων από ξύλο), των μη μεταλλικών ορυκτών και των κατασκευών.

Τα σημαντικότερα προβλήματα τα οποία παρουσιάζει ο τομέας της μεταποίησης στην Περιφέρεια είναι τα ακόλουθα : 1. Το σε γενικές γραμμές μικρό μέγεθος, όπου ως κριτήριο λαμβάνεται ο αριθμός των απασχολουμένων, των παραγωγικών μονάδων. 2. Η εξάρτηση από παραδοσιακούς κλάδους όπως αυτοί των τροφίμων και ποτών, των μη μεταλλικών ορυκτών κ.α. 3. Η έλλειψη έκθεσης στο διεθνή ανταγωνισμό και ανάπτυξης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. 4. Το χαμηλό σε γενικές γραμμές επίπεδο της χρησιμοποιούμενης τεχνολογίας. 5. Η ελλιπής σύνδεση με υποδομές Επιστημονικής και Τεχνολογικής Έρευνας.

Τριτογενής Τομέας

Ο Τριτογενής Τομέας αποτελεί τον τομέα αυτόν ο οποίος τις παρουσιάζει μεγαλύτερες τάσεις ανάπτυξης τόσο σε επίπεδο Περιφέρειας Πελοποννήσου, όσο και σε επίπεδο συνόλου χώρας. Πέρα από τις όποιες βελτιώσεις οι οποίες παρατηρούνται η συμβολή του τόσο στην Απασχόληση, όσο και το Α.Ε.Π, διαμορφώνεται σε επίπεδα μικρότερα του εθνικού αλλά και του κοινοτικού μέσου όρου.

Οι υπηρεσίες τόσο του δημόσιου, όσο και του ιδιωτικού τομέα συγκεντρώνονται στα αστικά κέντρα. Μια από τις σημαντικότερες δραστηριότητες του Τριτογενή Τομέα στην Περιφέρεια αποτελεί το εμπόριο το οποίο και συνεισφέρει στο 23,2% του Περιφερειακού Α.Ε.Π του τριτογενή τομέα και το 10,7% του συνολικού Περιφερειακού Α.Ε.Π. Άλλη εξίσου σημαντική δραστηριότητα είναι ο τουρισμός στον οποίο η Περιφέρεια παρουσιάζει μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης, εάν λάβουμε υπόψη μας τους αρχαιολογικούς και πολιτιστικούς πόρους τους οποίους διαθέτει, τις φυσικές ομορφιές, τη γειτνίαση με τη μητροπολιτική περιοχή της Πρωτεύουσας. Η δυνατότητές της αυτές όμως δεν έχουν στην πραγματικότητα αξιοποιηθεί σε ικανοποιητικό βαθμό. Η τουριστική κίνηση την τελευταία δεκαετία παρουσιάζει σημαντικές τάσεις συρρίκνωσης, τόσο από άποψη πληρότητας των μονάδων, όσο και διανυκτερεύσεων.

Στον τομέα της Επιστημονικής Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (Ε&ΤΑ) βρίσκεται σε ένα χαμηλό σε γενικές γραμμές επίπεδο. Το 1993 συγκεντρώνονταν σε αυτή το 4,4% του συνόλου των ερευνητικών κέντρων και τεχνολογικών ινστιτούτων της χώρας, μαζί με την Περιφέρεια Ηπείρου κατείχε την 7^η σε σύνολο 13 Περιφερειών θέση. Το γεγονός αποτελεί ανασχετικό παράγοντα στην ανάπτυξη ενός σύγχρονου και τεχνολογικά προηγμένου Τριτογενή Τομέα.

Τα σημαντικότερα προβλήματα τα οποία παρουσιάζει ο Τριτογενής Τομέας της Περιφέρειας είναι τα εξής : 1. Η χαμηλή ποιότητα και παραγωγικότητα των παρεχομένων υπηρεσιών. 2. Οι σημαντικές καθυστερήσεις στην προώθηση των σύγχρονων τεχνολογιών. 3. Το μεγάλο μέγεθος το οποίο λαμβάνει η απασχόληση στον ευρύτερο δημόσιο τομέα και η αυτοαπασχόληση.

3.3 ΕΝΔΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ

Οι δύο κύριες μορφές Περιφερειακών Ανισοτήτων είναι οι ακόλουθες :

1. Οι Διανομαρχιακές Ανισότητες, αντανακλούν το "αναπτυξιακό κριτήριο" θεώρησης του περιφερειακού προβλήματος το οποίο έχει να κάνει με το διαφορετικό επίπεδο ανάπτυξης ή προβληματικότητας το οποίο χαρακτηρίζει τις διάφορες υποενότητες από τις οποίες αποτελείται μια χωρική ενότητα³⁸, στη συγκεκριμένη περίπτωση τους πέντε νομούς της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Με κριτήριο την ποσοστιαία κατανομή του Περιφερειακού Α.Ε.Π παρατηρείται μια επικυριαρχία κατά κύριο λόγο του Νομού Κορινθίας, αλλά και κατά δεύτερο λόγο των Νομών Μεσσηνίας και Αργολίδας, αντίθετα η συμβολή των υπόλοιπων δύο Νομών Αρκαδίας και Λακωνίας είναι σαφώς μικρότερη. Διαχρονικά δεν παρατηρείται τάση σύγκλισης με αποτέλεσμα οι διανομαρχιακές ανισότητες να μη μειώνονται αλλά απεναντίας να παρουσιάζουν τάσεις διεύρυνσης. Το γεγονός μπορεί να φανεί από την εκτίμηση του Συντελεστή Μεταβλητότητας της κατανομής του Α.Ε.Π για την περίοδο 1989 – 94, ο οποίος παρουσιάζει διαχρονικά μια αυξητική τάση, από το 32,1% το 1989 στο 35,2% το 1994. Η διεύρυνση αυτή απορρέει από τη βελτίωση της θέσης των δύο περισσότερο δυναμικό Νομών της Κορινθίας και της Μεσσηνίας και τη χειροτέρευση αυτής των υπολοίπων τριών (βλ. παρακάτω Πίνακας 2.1 και Διαγράμματα 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 2.6 του Παραρτήματος). Ανάλογη είναι και η εικόνα η οποία παρατηρείται στην Κατανομή του Συνολικού και του Αστικού Πληθυσμού, της απασχόλησης στο Δευτερογενή και τον Τριτογενή Τομέα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1

Νομοί	Κατά Κεφαλήν Α.Ε.Π (Χώρας =100)		% Κατανομή Α.Ε.Π		% Κατανομή του πληθυσμού		% Κατανομή του αστικού πληθυσμού	
	1989	1994	1989	1994	1989	1994	1989	1994
Αργολίδας	97,7	93,6	17	16,76	16,1	15,5	23,8	23,1
Αρκαδίας	89,2	76,3	16,56	15,29	17,3	17,3	16,4	15,3
Κορινθίας	127,1	110,5	30,66	31,70	23,3	25,1	17,1	18,6
Λακωνίας	73,1	66,7	12,29	12,13	15,8	15,7	11,4	10,5
Μεσσηνίας	78,6	78,2	23,47	24,10	27,5	26,5	31,3	32,4

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1

Νομοί	% Κατανομή της Απασχόλησης στο Δευτερογενή Τομέα		% Κατανομή της Απασχόλησης στον Τριτογενή Τομέα	
	1989	1994	1989	1994
Αργολίδας	17,6	16,4	17,5	16,9
Αρκαδίας	20,5	18,8	19,7	17,5
Κορινθίας	26,5	27,1	22,7	24,6
Λακωνίας	10,7	9,6	14,1	13,5
Μεσσηνίας	24,7	28,0	25,0	27,4

Πηγή Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, Περιφερειακό Σκέλος, "Η Περιφέρεια Πελοποννήσου", Υ.Π.Ε.Θ.Ο 1999.

³⁸ Α. Παπαδασκαλόπουλου "Μέθοδοι Περιφερειακής Ανάλυσης", Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1995.
Ν. Κόνσολας "Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική", Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1997.

2. Οι ανισότητες μεταξύ του εσωτερικού ορεινού χώρου, των παράκτιων ζωνών και των αστικών περιοχών. Οι ανισότητες της συγκεκριμένης κατηγορίας αντανακλούν το *χωροταξικό ή λειτουργικό κριτήριο*, έχουν να κάνουν με τον έντονο δυϊσμό ο οποίος παρατηρείται από τη μια πλευρά μεταξύ των εσωτερικών ορεινών και των αστικών και παράκτιων περιοχών της Περιφέρειας από την άλλη³⁹. Ο παραπάνω δυϊσμός αντανακλάται από δείκτες όπως Απασχόληση, Κατά Κεφαλήν Α.Ε.Π, παρεχόμενες Ευκαιρίες στους τομείς της Υγείας - Πρόνοιας, της Εκπαίδευσης και της Αναψυχής.

Τα σημαντικότερα προβλήματα των εσωτερικών ορεινών περιοχών αποτελούν : Η γεωγραφική απομόνωση, η δυσκολία προσπελασιμότητας σε αυτές, οι ελλείψεις σε τεχνικό και κοινωνικό εξοπλισμό, η πληθυσμιακή γήρανση και η εξάρτηση από παραδοσιακές δραστηριότητες του Πρωτογενή Τομέα.

Η αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων απαιτεί προσεκτικούς χειρισμούς, χρόνο, προσπάθεια και διάθεση σημαντικών πόρων. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην ενίσχυση της προσπελασιμότητας, τη διεύρυνση της οικονομικής και κοινωνικής βάσης, την ενίσχυση της πολυδραστηριότητας και της δημιουργίας εισοδήματος από πολλές διαφορετικές πηγές. Ο δυϊσμός θα πρέπει να δώσει τη θέση του στην *εταιρική σχέση* μεταξύ των εσωτερικών ορεινών, των παράκτιων και των αστικών περιοχών η οποία θα βασίζεται στη συνεργασία, τη συμπληρωματικότητα, την ανταλλαγή εμπειριών και την αμοιβαία εκμάθηση.

3.4 ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού της περιφέρειας ακολουθεί το πρότυπο του συνόλου της χώρας, παρατηρούνται όμως ορισμένες αποκλίσεις οι οποίες έχουν να κάνουν με το σε γενικές γραμμές χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, χαμηλότερο από το αντίστοιχο του μέσου όρου της χώρας. Το ποσοστό των αγραμμάτων αντιστοιχεί στο 8% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας, έναντι 6,8% για το σύνολο της χώρας. Μεγαλύτερη συγκέντρωση αγραμμάτων παρατηρείται στους Νομούς Αρκαδίας, Λακωνίας και Μεσσηνίας. Το ποσοστό των πτυχιούχων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης είναι μεγαλύτερο στους Νομούς Αρκαδίας και Κορινθίας. Όσον αφορά την κατά φύλο κατανομή παρατηρείται μια υπεροχή των γυναικών έναντι των ανδρών στους αγράμματους και αυτούς οι οποίοι δεν έχουν ολοκληρώσει τη Στοιχειώδη Εκπαίδευση. Στις ανώτερες όμως εκπαιδευτικές βαθμίδες παρατηρείται μια αντιστροφή της τάσης υπέρ των γυναικών. Το φαινόμενο τονίζει τις άνισες εκπαιδευτικές ευκαιρίες μεταξύ των δύο φύλων.

Το ποσοστό του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας⁴⁰ το οποίο έχει ολοκληρώσει τη Στοιχειώδη Εκπαίδευση διαμορφώνεται στο 50,4%, το αντίστοιχο το οποίο έχει ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια στο 36,8% και την Τριτοβάθμια στο 12,8%. Τα αντίστοιχα ποσοστά για το σύνολο της χώρας διαμορφώνονται στο 38,1% για την Πρωτοβάθμια, το 39% για τη Δευτεροβάθμια και το 22,95 για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Συνεπώς το ποσοστό των αποφοίτων της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στον πληθυσμό εργάσιμης ηλικίας είναι μεγαλύτερο του εθνικού μέσου όρου, ενώ τα αντίστοιχα της Δευτεροβάθμιας και της Τριτοβάθμιας είναι σαφώς μικρότερα.

³⁹ Ν. Κόνσολας "Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική", Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1997.

⁴⁰ Τα παραπάνω στοιχεία προέρχονται από την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της Ε.Σ.Υ.Ε.

4. ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

4.1 ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

Υποδομές Μεταφορών

Κατά τη διάρκεια των Προγραμματικών Περιόδων 1989 - 1993 και 1994 - 99 πραγματοποιήθηκαν μια σειρά από παρεμβάσεις τόσο στο εθνικό, όσο και το επαρχιακό οδικό δίκτυο της Περιφέρειας. Μετά το πέρας της περιόδου του Α' Κ.Π.Σ το συνολικό μήκος του οδικού δικτύου ανέρχονταν σε 5.504 χιλιόμετρα, από τα οποία τα 1.190 χιλιόμετρα αντιστοιχούσαν σε εθνικό και τα 4.314 χιλιόμετρα σε επαρχιακό οδικό δίκτυο. Κατά τη διάρκεια του Β' Κ.Π.Σ πραγματοποιήθηκαν έργα σε οδικό δίκτυο συνολικού μήκους 850 χιλιομέτρων, από τα οποία τα 60 χιλιόμετρα αφορούσαν εθνικό, τα 650 επαρχιακό και τα 140 δημοτικό οδικό δίκτυο. Το μεγαλύτερο μέρος του εθνικού οδικού δικτύου διέρχεται από τους Νομούς Κορινθίας, Αρκαδίας και Μεσσηνίας. Στο βόρειο τμήμα της Περιφέρειας διέρχεται τμήμα του οδικού άξονα της εθνικής οδού *Πατρών - Αθηνών - Θεσσαλονίκης - Ειδομένης* (Π.Α.Θ.Ε), προέκταση της οποίας αποτελεί ο *αυτοκινητόδρομος Κορίνθου - Τρίπολης*, ο υπό κατασκευή νέος *αυτοκινητόδρομος Τρίπολης - Καλαμάτας και Τρίπολης - Σπάρτης - Σκάλας - Μονεμβασιάς*. Στα δύο τελευταία έργα θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση κατά τη διάρκεια της νέας Προγραμματικής Περιόδου του Γ' Κ.Π.Σ. Ως βασικές επιδιώξεις τίθενται : Η βελτίωση της σύνδεσης της Κεντρικής και Νότιας Πελοποννήσου με το βόρειο τμήμα της Περιφέρειας, τη μητροπολιτική περιοχή της Πρωτεύουσας και την υπόλοιπη χώρα. Η ασφαλής και γρήγορη μετακίνηση επιβατών και εμπορευμάτων στις Κεντρικές και Νότιες περιοχές. Η εξοικονόμηση χρόνου και ενέργειας. Η καλύτερη διακίνηση των αγροτικών προϊόντων. Η τουριστική ανάπτυξη των Κεντρικού και Νότιου τμήματος της Περιφέρειας.

Το σιδηροδρομικό δίκτυο διέρχεται από το σύνολο των Νομών της Περιφέρειας με εξαίρεση το Νομό Λακωνίας. Παρουσιάζει προβλήματα συμβατότητας με το δίκτυο της υπόλοιπης χώρας, οι γραμμές είναι μονής κατεύθυνσης, έχουν μικρότερο πλάτος και μια σε γενικές γραμμές κακή χάραξη. Οι παρεμβάσεις στο σιδηροδρομικό δίκτυο της Περιφέρειας κατά τις Προγραμματικές Περιόδους 1989 - 93, 1994 - 99 και 2000 - 2006 είναι μικρής κλίμακας, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή μια σημαντική βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης. Ο σιδηρόδρομος καθίσταται έναντι των οδικών μεταφορών μη ανταγωνιστικό μεταφορικό μέσο.

Στις αερομεταφορές σημαντικός είναι ο ρόλος τον οποίο επιτελεί το *Αεροδρόμιο της Καλαμάτας* το οποίο αποτελεί το μοναδικό Πολιτικό Αεροδρόμιο της Περιφέρειας. Στις θαλάσσιες μεταφορές τα σημαντικότερα κατά Νομό Λιμάνια είναι τα ακόλουθα, στην Αργολίδα του Ναυπλίου, της Ερμιόνης και του Πορτοχελίου, στην Αρκαδία του Παράλιου Άστρους και του Λεωνιδίου, στην Κορινθία της Κορίνθου και του Κιάτου, τη Λακωνία του Γυθείου, στη Μεσσηνία της Καλαμάτας, της Κυπαρισσίας και της Πύλου. Το σημαντικότερο Λιμάνι της Περιφέρειας είναι αυτό της Καλαμάτας. Κατά τις Προγραμματικές Περιόδους 1994 - 99 και 2000 - 2006 πραγματοποιήθηκαν στα παραπάνω λιμάνια μια σειρά από παρεμβάσεις με στόχο την ενίσχυση της δυναμικότητας, της λειτουργικότητας, του ρόλου τον οποίο καλούνται να διαδραματίσουν στη σύνδεση με τη Νησιωτική χώρα και την τουριστική ανάπτυξη της Περιφέρειας.

Λοιπές Κατηγορίες Τεχνικών Υποδομών

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου λειτουργούν τρεις *Βιομηχανικές Περιοχές* (Β.Ι.Π.Ε), η μια στην Τρίπολη και οι άλλες δύο στα Σπερχόγεια και το Μελιγαλά της Μεσσηνίας.

Η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας στην Περιφέρεια την περίοδο 1987 - 94 αυξήθηκε με ρυθμό 44,5% μεγαλύτερο από τον αντίστοιχο της χώρας ο οποίος την παραπάνω περίοδο διαμορφώνεται στο 32%, την περίοδο 1995 - 96 παρουσίασε αύξηση κατά 5,7%. Μεγαλύτερη αύξηση σε σχέση με τις υπόλοιπες κατηγορίες παρουσιάζει η κατανάλωση ενέργειας για οικιακή χρήση κατά 14%, ενώ η αντίστοιχη για βιομηχανική χρήση παρουσιάζει διαχρονικά μια πτωτική τάση. Στην Περιφέρεια λειτουργούν τέσσερις θερμικές μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας συνολικής ισχύος 850 MW στην περιοχή της Μεγαλόπολης, και μια υδροηλεκτρική μονάδα στον ποταμό Λάδωνα ισχύος 70 MW, οι οποίες συνδέονται με το εθνικό δίκτυο μεταφοράς ενέργειας, καλύπτουν μέρος των αναγκών σε ηλεκτρική ενέργεια τόσο σε επίπεδο Περιφέρειας, όσο και σε επίπεδο συνόλου χώρας.

Οι τηλεπικοινωνιακές υποδομές της Περιφέρειας παρά τις παρεμβάσεις των τελευταίων ετών είναι υποτυπώδεις. Την περίοδο 1989 - 94 ο αριθμός των τηλεφωνικών συσκευών αυξήθηκε κατά 70,6%. Ο δείκτης τηλεφωνικές συσκευές ανά χίλιους κατοίκους διαμορφώνεται σε επίπεδα χαμηλότερα από τα αντίστοιχα του μέσου όρου της χώρας, 44,6% το 1994, έναντι 56% για το σύνολο της χώρας και 48% το 1996 έναντι 61% για το σύνολο της χώρας. Το χαμηλότερο δείκτη (τηλέφωνα ανά χίλιους κατοίκους) στην Περιφέρεια το 1996 παρουσιάζει ο Νομός Αρκαδίας με 42,5% και τον υψηλότερο ο Νομός Κορινθίας με 51,7%.

4.2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

Υγεία και Πρόνοια

Κατά τη διάρκεια της Προγραμματικής Περιόδου 1994 - 99 πραγματοποιήθηκε ένας μεγάλος αριθμός παρεμβάσεων οι οποίες αναμένεται να συνεχιστούν και κατά τη διάρκεια της νέας Προγραμματικής Περιόδου. Οι σημαντικότερες από τις παρεμβάσεις οι οποίες πραγματοποιούνται ή πρόκειται να πραγματοποιηθούν περιλαμβάνουν, τη δημιουργία του νέου Νοσοκομείου της Καλαμάτας, την ενίσχυση των υποδομών στα Νοσοκομεία της Κορίνθου, της Τρίπολης (δημιουργία Τραυματολογικού Κέντρου) και της Σπάρτης, τη δημιουργία υποδομών για τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες και Βρεφονηπιακών Σταθμών. Βασικές επιδιώξεις αποτελούν, η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών τόσο σε επίπεδο Πρωτοβάθμιας, όσο και Δευτεροβάθμιας και Τριτοβάθμιας Υγειονομικής Περίθαλψης στην Περιφέρεια, η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων, η παροχή υπηρεσίες σε ειδικές κατηγορίες του πληθυσμού όπως οι εργαζόμενες γυναίκες και τα άτομα με ειδικές ανάγκες, η ενίσχυση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας ως τόπου αναψυχής και διαμονής.

Το 1994 ο συνολικός αριθμός των κλινών ανήλθε σε 1.697 από τις οποίες οι 1.184 ήταν δημόσιες. Εκτιμάται ότι με την ολοκλήρωση των πραγματοποιούμενων έργων θα αντιστοιχούν 3,6 θεραπευτικές κλίνες ανά χίλιους κατοίκους, μέγεθος το οποίο σε μεγάλο βαθμό καλύπτει τις ανάγκες της Περιφέρειας. Ο αριθμός των γιατρών παρουσιάζει και αυτός μια αυξητική τάση, το 1991 αντιστοιχούσαν 1,55 γιατροί ανά χίλιους κατοίκους, το 1996 2,15 γιατροί ανά χίλιους κατοίκους.

Εκπαίδευση

Ο αριθμός των Δημοτικών Σχολείων της Περιφέρειας την περίοδο 1985 - 94 μειώθηκε κατά 35,8%, μεγαλύτερη μείωση παρατηρήθηκε στους Νομούς Αρκαδίας κατά 54,08% και Μεσσηνίας κατά 40,07%. Ο αριθμός των μαθητών κατά την ίδια περίοδο μειώθηκε κατά 19,12% ενώ των εκπαιδευτικών παρέμεινε σταθερός με μικρές αυξομειώσεις. Ο δείκτης μαθητές ανά σχολείο διαμορφώνεται σε επίπεδα μικρότερα του μέσου όρου της χώρας. Το γεγονός αντανακλά τη δημογραφική γήρανση του πληθυσμού, την υπογεννητικότητα και τη γενικότερη ανατροπή της πληθυσμιακής πυραμίδας προς όφελος των μεγαλύτερων ηλικιακών ομάδων.

Στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση η αναλογία μαθητών ανά αίθουσα είναι 16,3, έναντι 17,3 για το σύνολο της χώρας, κατά το σχολικό έτος 1996 - 97 το ποσοστό των Δημοτικών Σχολείων τα οποία λειτουργούν αποκλειστικά πρωί ανέρχεται στο 97,7% έναντι 81,4% για το σύνολο της χώρας. Σε επίπεδο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, στα Γυμνάσια, η αναλογία μαθητών ανά αίθουσα είναι 24,8 για την Περιφέρεια και 25,4 για το σύνολο της χώρας, το ποσοστό των σχολείων τα οποία λειτουργούν αποκλειστικά πρωί διαμορφώνεται στο 96,9% για την Περιφέρεια και 69,4% για το σύνολο της χώρας. Στα Γενικά Λύκεια ο λόγος μαθητές ανά αίθουσα είναι 23,6 για την Περιφέρεια και 24,4 για το σύνολο της χώρας, το 96,9% των Λυκείων λειτουργούν αποκλειστικά πρωί, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για το σύνολο της χώρας διαμορφώνεται στο 66,9%. Στους δείκτες της αναλογίας μαθητών ανά αίθουσα και του ποσοστού των σχολείων τα οποία λειτουργούν αποκλειστικά πρωί η Περιφέρεια βρίσκεται σε μια πιο ευνοϊκή σε σχέση με το σύνολο της χώρας θέση. Σε επίπεδο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης η Περιφέρεια δε διαθέτει κανένα Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (Α.Ε.Ι), μόνο ένα Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (Τ.Ε.Ι) στην Καλαμάτα. Η Περιφέρεια αποτελεί μια από τις τρεις Περιφέρειες της χώρας οι οποίες δε διαθέτουν Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (Α.Ε.Ι), οι άλλες δύο είναι η Δυτική Μακεδονία και η Στερεά Ελλάδα. Εντός της νέας Προγραμματικής Περιόδου πρόκειται να λειτουργήσει το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, για την ίδρυση του οποίου έχει υπογραφεί σχετικό Προεδρικό Διάταγμα.

5. ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ - ΟΙΚΙΣΜΟΙ

Ο αστικός πληθυσμός αντιστοιχεί στο 24% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας. Με βάση την Απογραφή πληθυσμού της Ε.Σ.Υ.Ε του 1991 το μεγαλύτερο αστικό κέντρο της Περιφέρειας είναι η Καλαμάτα, ο πληθυσμός του Δήμου της Καλαμάτας σύμφωνα με την απογραφή της Ε.Σ.Υ.Ε ανέρχεται σε 44.052 κατοίκους, ακολουθούν η Κόρινθος με 27.412 κατοίκους, η Τρίπολη με 22.463 κατοίκους, το Άργος με 22.289 κατοίκους, η Σπάρτη με 14.084 κατοίκους, το Ναύπλιο με 11.897 κατοίκους και το Λουτράκι με 11.086 κατοίκους. Τα στοιχεία σχετικά με τον πραγματικό πληθυσμό των αστικών κέντρων είναι ενδεχομένως υποεκτιμημένα εξαιτίας της μετακίνησης κατά την ημέρα διεξαγωγής των απογραφών των κατοίκων από τον τόπο διαμονής στον τόπο καταγωγής τους, αλλά και της ανάπτυξης περιοχών κατοικίας γύρω από τις αστικές ζώνες, με αποτέλεσμα να είναι στην πραγματικότητα μεγαλύτερος.

Η αξιοποίηση των αστικών κέντρων θα πρέπει να βασιστεί : στον προσδιορισμό του αναπτυξιακού τους ρόλου, τη βελτίωση της λειτουργικότητας των βασικών υποδομών, την προστασία του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής, την ενίσχυση των στοιχείων τα οποία αποτελούν ένδειξη της μοναδικότητας και της

ταυτότητας των πόλεων. Παράλληλα θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στην προώθηση της Ισόρροπης και Αειφόρου ανάπτυξης των αστικών κέντρων, τον εντοπισμό και την ενίσχυση των *Προωθητικών Δραστηριοτήτων*, οι οποίες με την προσέλκυση συμπληρωματικών δραστηριοτήτων θα αποτελέσουν τη βάση υποκίνησης της όλης αναπτυξιακής διαδικασίας. Στα πλαίσια της *εταιρικής σχέσης* τέλος θα πρέπει να δοθεί έμφαση στη δικτύωση, τη συμπληρωματικότητα και τη συνεργασία μεταξύ των αστικών κέντρων της Περιφέρειας και αυτών της Υπόλοιπης Χώρας, των αστικών κέντρων και των περιοχών της υπαίθρου από τις οποίες αυτά περιβάλλονται, των αστικών κέντρων και των μικρότερων οικισμών.

Τα σημαντικότερα αστικά κέντρα και οι βασικές προωθητικές τους δραστηριότητες απεικονίζονται στον πίνακα 2.2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2

Αστικό Κέντρο	Αναπτυξιακός Ρόλος	Επιχειρηματικές και Κοινωνικές Υποδομές	Προωθητικές Δραστηριότητες
Καλαμάτα	Αναπτυξιακός Πόλος σε επίπεδο Περιφέρειας	Αεροδρόμιο, Λιμάνι, Τ.Ε.Ι, Β.Ι.Π.Ε, Εθνική οδός Κορίνθου - Τρίπολης - Καλαμάτας, Σιδηροδρομικό Δίκτυο	Τριτογενής Τομέας (Εμπόριο, Μεταφορές), υπηρεσίες προς τον Πρωτογενή Τομέα.
Κόρινθος	Αναπτυξιακός Πόλος σε επίπεδο Νομού	Αξονας Π.Α.Θ.Ε, Εθνική Οδός Κορίνθου - Τρίπολης -Καλαμάτας, Σιδηροδρομικό Δίκτυο	Τουρισμός, Μεταφορές, Υπηρεσίες προς τον Πρωτογενή Τομέα
Τρίπολη	Έδρα της Περιφέρειας Διοικητικό Κέντρο	Β.Ι.Π.Ε, Εθνική Οδός Κορίνθου - Τρίπολης - Καλαμάτας, Σιδηροδρομικό Δίκτυο	Περιφερειακές Υπηρεσίες, Ειδικές Μορφές Τουρισμού
Σπάρτη	Κέντρο Ανάπτυξης σε επίπεδο Νομού	Σύνδεση με Αρχαιολογικούς χώρους, Εθνική Οδός Τρίπολης - Σπάρτης - Σκάλας - Μονεμβασιάς	Πολιτισμός, Ειδικές Μορφές Τουρισμού, Αρχαιολογικοί Πόροι
Ναύπλιο	Κέντρο Ανάπτυξης σε επίπεδο Νομού	Λιμάνι, Σιδηροδρομικό Δίκτυο	Πολιτισμός - Τουρισμός - Αναψυχή, Αρχαιολογικοί Πόροι, Ιστορικό κέντρο της Πόλης
Αργός	Κέντρο Ανάπτυξης σε επίπεδο Νομού	Σιδηροδρομικό Δίκτυο	Υπηρεσίες προς τον Τριτογενή Τομέα
Λουτράκι	Τοπικό Κέντρο Ανάπτυξης	Σύνδεση με τον άξονα της Π.Α.Θ.Ε, Σιδηροδρομικό Δίκτυο	Παραθεριστική Κατοικία, Τουρισμός - Αναψυχή

Πηγή Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, Περιφερειακό Σκέλος, "Η Περιφέρεια Πελοποννήσου", Υ.Π.Ε.Θ.Ο 1999.

Πριν από τη εφαρμογή του Προγράμματος Ιωάννης Καποδίστριας ο συνολικός αριθμός των Δήμων και των Κοινοτήτων ανέρχονταν σε 885. Ο αριθμός των νέων Ο.Τ.Α οι οποίοι δημιουργήθηκαν με την εφαρμογή του Προγράμματος Ιωάννης Καποδίστριας ο Προγράμματος Ιωάννης Καποδίστριας ανέρχεται σε 107 από τους οποίους οι 16 βρίσκονται στο Νομό Αργολίδας, οι 23 στο Νομό Αρκαδίας,

οι 15 στο Νομό Κορινθίας, οι 22 στο Νομό Λακωνίας και οι 31 στο Νομό Μεσσηνίας.

6. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

Εντός των ορίων της Περιφέρειας Πελοποννήσου εντοπίζονται δύο από τα δεκαεννέα Αισθητικά Δάση της χώρας, δεκατέσσερα από τα πενήντα δύο Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης, περιοχές με ιδιαίτερο φυσικό κάλος. Η Περιφέρεια καταλαμβάνει την πρώτη θέση στον αριθμό των Προστατευόμενων Διατηρητέων Μνημείων της Φύσης, και την τρίτη στον αριθμό των Προστατευομένων Δασών, στο σύνολο των δεκατριών Περιφερειών της χώρας. (Βλ. Πίνακες 2.3 και 2.4 παρακάτω) Έχουν παράλληλα εντοπιστεί τριάντα Υγρότοποι με συνολική έκταση 4.185 εκταρίων στους οποίους όμως δεν εφαρμόζονται με συστηματικό τρόπο μέτρα προστασίας, επτά περιοχές με προστατευόμενα είδη πουλιών, από τις εκατόν τριάντα έξι στο σύνολο της χώρας. Αναφορικά με την κατανομή των περιοχών στις οποίες εφαρμόζεται το Δίκτυο Φύση 2000 (Natura 2000) έχουν καταγραφεί είκοσι έξι τέτοιες περιοχές οι οποίες καλύπτουν το 25% της συνολικής της έκτασης. Από τις είκοσι έξι παραπάνω περιοχές, οι δεκαπέντε είναι Κατηγορίας Α', οι τρεις Κατηγορίας Β', και οι οκτώ Κατηγορίας Γ'. Στην Περιφέρεια δεν έχουν εντοπιστεί μέχρι στιγμής περιοχές περιβαλλοντικής προστασίας στις οποίες να εφαρμόζονται Συμβάσεις με υπερεθνική εμβέλεια (π.χ Σύμβαση Ramsar). Ορισμένα είδη γλωρίδας και πανίδα εντός των ορίων της Περιφέρειας προστατεύονται από τις Συμβάσεις της Βόννης και της Βέρνης.

Σημαντικές πηγές πρόκλησης περιβαλλοντικών προβλημάτων εντός των ορίων της Περιφέρειας αποτελούν, οι Μονάδες του Ατμοηλεκτρικού Σταθμού της Μεγαλόπολης και οι βιομηχανικές μονάδες στην περιοχή του Κορινθιακού Κόλπου ως συνέπεια της γειννιάσής τους με την ευρύτερη περιοχή του λεκανοπεδίου της Αττικής. Άλλα ειδικότερα προβλήματα αποτελούν οι εκπομπές ρύπων των μεταφορικών μέσων και των κεντρικών θερμάνσεων οικιών, η με μη ορθολογικό τρόπο διάθεση των απορριμμάτων και των αποβλήτων οικιακής και βιομηχανικής προέλευσης και οι πιέσεις οι οποίες ασκούνται σαν συνέπεια της ανεξέλεγκτης τουριστικής ανάπτυξης, ιδίως στο Βόρειο Τμήμα της Περιφέρειας. Οι υδάτινοι πόροι παρουσιάζουν προβλήματα εξάντλησης, υφαλμύρωσης και γενικότερης υποβάθμισης της ποιότητάς τους ως συνέπεια της υπερεντατικής εκμετάλλευσης, με ολέθριες συνέπειες για τη γεωργία, αλλά και την υγεία των κατοίκων της Περιφέρειας. Το πρόβλημα παρατηρείται σε μεγαλύτερο βαθμό στον Αργολικό Κάμπο και τον Κάμπο της Κορινθίας. Οι πυρκαγιές κατά τους καλοκαιρινούς μήνες προκαλούν μεγάλες καταστροφές στους δασικούς πόρους, συνεπάγονται σημαντικές επιπτώσεις στην πανίδα, τη γλωρίδα, αλλά και την οικολογική και γεωλογική ισορροπία ολόκληρων περιοχών. Για τα ιδιαίτερα περιβαλλοντικά προβλήματα της Περιφέρειας θα γίνει μια εκτενέστερη αναφορά στην Πέμπτη Ενότητα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3

Αισθητικά Δάση	Έτος Κήρυξης	Έκταση σε Εκτάρια
Πενικιάς Ξυλοκάστρου Κορινθίας	1974	275
Δρυόδασος Μογγόστου Κορινθίας	1977	520

Πηγή Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ "Η Ελλάδα Οικολογικό και Πολιτιστικό Απόθεμα, Δεδομένα, Δράσεις, Προγράμματα για την Προστασία του Περιβάλλοντος", Αθήνα, Ιούλιος 1995.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.4
Μνημεία της Φύσης
Ο Πλάτανος του Ναυπλίου
Η Ελιά του Ναυπλίου
Ο Φοίνικας του Ναυπλίου
Οι Ιταμοί του Κρυονερίου Αργολίδας
Οι Ελιές της Δημαίνης Αργολίδας
Ο Πλάτανος της Δημητσάνας Αρκαδίας
Ο Σφένδαμος του Σιδηροκάστρου Μεσσηνίας
Η Ελιά της Καλαμάτας
Το Δάσος των Δενδρόκεδρων στην Κυνουρία Αρκαδίας
Η Δρυς του Περιθωρίου Αρκαδίας
Η Δρυς της Δόριζας Αρκαδίας
Ο Πλάτανος του Αγ. Φλώρου Μεσσηνίας
Το Δάσος των Αειφύλλων Πλατύφυλλων στο νησί Σαπιέτζα Μεσσηνίας

Πηγή Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ "Η Ελλάδα Οικολογικό και Πολιτιστικό Απόθεμα, Δεδομένα, Δράσεις, Προγράμματα για την Προστασία του Περιβάλλοντος", Αθήνα, Ιούλιος 1995.

7. ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ.

Τα σημαντικότερα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι τα ακόλουθα :

- ❖ Η πληθυσμιακή συρρίκνωση, γήρανση και ανατροπή της δημογραφικής ισορροπίας στις εσωτερικές ορεινές περιοχές, σε συνδυασμό με τη συρρίκνωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων.
- ❖ Η αύξηση του ποσοστού ανεργίας με γρήγορους ρυθμούς η οποία αποτελεί απόρροια : της συρρίκνωσης του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα, με παράλληλη έξοδο εργατικού δυναμικού, της αδυναμίας δημιουργίας θέσεων απασχόλησης σε βιώσιμων σε μακροχρόνια βάση, της εποχικότητας δραστηριοτήτων ιδίως στους σχετικούς με τη γεωργία και τον τουρισμό κλάδους, των παρατηρούμενων σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο διαρθρωτικών προσαρμογών, της ένταξης στο εργατικό δυναμικό νέων κατηγοριών π.χ γυναικών, οικονομικών μεταναστών κ.α.
- ❖ Οι ελλείψεις σε μεταφορικές υποδομές, ιδίως στον εσωτερικό ορεινό χώρο και η χαμηλή σε γενικές γραμμές ποιότητα του οδικού δικτύου. Ανάλογη εικόνα παρατηρείται στις υποδομές στους τομείς των τηλεπικοινωνιών, της υγείας – πρόνοιας και της εκπαίδευση.
- ❖ Η χαμηλή παραγωγικότητα του Πρωτογενή Τομέα, σε συνδυασμό με την έλλειψη επενδυτικών ευκαιριών, αλλά και την ύπαρξη προβλημάτων. Τα προβλήματα αυτά έχουν να κάνουν με, την έλλειψη ποιοτικών καλλιεργειών ως συνέπεια της γεωμορφολογίας του εδάφους, την καθυστέρηση εισαγωγής νέων τεχνολογιών, την έλλειψη δικτύων εμπορίας και διάθεσης των προϊόντων, τη μεγάλη μέση ηλικία και το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των απασχολούμενων στον τομέα.
- ❖ Το μικρό μέγεθος του Δευτερογενή Τομέα σε συνδυασμό με την έλλειψη επενδυτικής δραστηριότητας ιδίως από πλευράς ιδιωτικού τομέα. Τα σημαντικότερα προβλήματα του τομέα είναι τα ακόλουθα : Η έλλειψη ειδικών περιοχών χωροθέτησης της μεταποιητικής παραγωγής. Το μικρό και μεσαίο

μέγεθος των παραγωγικών μονάδων. Η εξάρτηση από παραδοσιακούς μεταποιητικούς κλάδους π.χ τρόφιμα - ποτά, προϊόντα από ξύλο κ.α. Η έλλειψη έκθεσης στο διεθνή ανταγωνισμό και ανάπτυξης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Το χαμηλό επίπεδο της χρησιμοποιούμενης τεχνολογίας. Η έλλειψη σύνδεσης μεταξύ επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας και βιομηχανικής παραγωγής, ως συνέπεια της πλήρους σχεδόν ανυπαρξίας ερευνητικών κέντρων και ινστιτούτων στην Περιφέρεια.

- ❖ Η χαμηλή Παραγωγικότητα, έλλειψη υποδομών και κακή σε γενικές γραμμές ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών στους τομείς του Τουρισμού και της Αναψυχής. Η μη ικανοποιητική προώθηση νέων μορφών Τουρισμού. Η έντονη ανισοκατανομή της τουριστικής υποδομής η οποία λειτουργεί προς όφελος του Βόρειου Τμήματος της Περιφέρειας.
- ❖ Τα σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα τα οποία προκαλούνται στους Νομούς Αρκαδίας και Κορινθίας, ως συνέπεια της λειτουργίας θερμικών μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στον πρώτο και ρυπογόνων μονάδων (κυρίως διυλιστηρίων) στο δεύτερο.
- ❖ Οι έντονες κοινωνικοοικονομικές ανισότητες, οι οποίες παρατηρούνται σε διανομαρχιακό επίπεδο μεταξύ των Νομών Κορινθίας και Μεσσηνίας από τη μια πλευρά και των υπολοίπων τριών από την άλλη, αλλά και μεταξύ παράκτιων και εσωτερικών ορεινών περιοχών, των αστικών κέντρων, των μικρότερων οικισμών και της υπαίθρου, σε δείκτες όπως Απασχόληση, Κατά Κεφαλήν Α.Ε.Π, Βασικές Υποδομές, Υπηρεσίες Υγείας - Πρόνοιας, Εκπαίδευση κ.α.

1. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

Εδαφικό Περιβάλλον

Το Εδαφικό Περιβάλλον της χώρας μας χαρακτηρίζεται από μια ποικιλομορφία σε είδη χλωρίδας και πανίδας, ένα μεγάλο αριθμό οικότοπων και οικοσυστημάτων. Το γεγονός αυτό αποτελεί απόρροια τόσο της γεωγραφικής της θέσης ανάμεσα σε τρεις ηπείρους, όσο της γεωφυσικής της ιστορίας και των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων κατά τη διάρκεια μιας μακροαιώνιας περιόδου.

Ο αριθμός των περιοχών οι οποίες πρόκειται να ενταχθούν ή έχουν ενταχθεί στο Δίκτυο Φύση 2000 ανέρχεται σε 264, η έκταση την οποία καταλαμβάνουν αντιστοιχεί στο 16,1% της συνολικής έκτασης της χώρας. Εάν σε αυτή συμπεριληφθεί και το θαλάσσιο τμήμα, τότε η συνολική έκταση διαμορφώνεται σε επίπεδα μεγαλύτερα του 20%. Στο σύνολο των 264 περιοχών του Δικτύου Φύση 2000, οι 109 αποτελούν οικότοπους, οι 26 από τους οποίους είναι οικότοποι προτεραιότητας. Ο αριθμός των προστατευόμενων ειδών ανέρχεται σε 111 από τα οποία τα 35 αποτελούν είδη προτεραιότητας⁴¹.

Οι υποχρεώσεις της χώρας μας για την προστασία της χλωρίδας, της πανίδας, αλλά και των φυσικών οικοσυστημάτων απορρέουν τόσο από Κοινοτικές Οδηγίες, Διεθνείς Συμβάσεις και Συνθήκες, (π.χ Σύμβαση Ramsar, Σύμβαση της Βόννης και της Βέρνης) αλλά και από Συνταγματικές Διατάξεις. (Άρθρο 24 του ισχύοντος Συντάγματος, *"Η προστασία του περιβάλλοντος, αυτόνομα, αποτελεί υποχρέωση των πολιτών και του κράτους"*).

Το σημαντικότερο πρόβλημα το οποίο αντιμετωπίζει η χώρα μας στο θέμα των εδαφικών πόρων, είναι αυτό το οποίο έχει να κάνει με τη διαχείριση των απορριμμάτων. Η μη ορθολογική τους διαχείριση έχει ως συνέπεια τη ρύπανση του εδάφους, των υπογείων υδάτων, της ατμόσφαιρας κατά τη διαδικασία της καύσης, ο κίνδυνος πρόκλησης πυρκαγιών είναι ορατός, υποβαθμίζεται σημαντικά η εικόνα του τοπίου και η ελκυστικότητα από τουριστική και πολιτιστική άποψη της περιοχής.

Το πρόβλημα της διαχείρισης των οικιακών απορριμμάτων γίνεται ολοένα και πιο έντονο σαν συνέπεια της αστικοποίησης, της ανόδου του βιοτικού επιπέδου, της αλλαγής των καταναλωτικών προτύπων, της αύξησης του αριθμού των επισκεπτών ιδίως σε τουριστικές περιοχές. Οι υποχρεώσεις της χώρας μας στο θέμα διέπονται από μια σειρά Νομοθετικές Διατάξεις, Υπουργικές Αποφάσεις, Οδηγίες και Κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η συντριπτική πλειοψηφία των χώρων διάθεσης των απορριμμάτων δεν πληροί τις απαραίτητες προδιαγραφές. Το 35% του συνόλου των απορριμμάτων διατίθεται σε 3.430 ανεξέλεγκτους χώρους, οι περισσότεροι από τους οποίους βρίσκονται σε ακατάλληλες περιοχές. Το υπόλοιπο 65% διατίθενται σε εγκεκριμένους από τις αρμόδιες αρχές χώρους. Η οργανωμένη συλλογή και μεταφορά αφορά το 85% του συνόλου των παραγόμενων οικιακών αποβλήτων. Το υπόλοιπο 15% προέρχεται από ορεινές αραιοκατοικημένες και αγροτικές περιοχές. Προκειμένου για τη διευκόλυνση της διαδικασίας μεταφοράς και αξιοποίησης των αποβλήτων έχουν κατασκευαστεί Σταθμοί Μεταφόρτωσης οι οποίοι καλύπτουν το 23,4% των συνολικών αναγκών. Στο σύνολο των παραγόμενων οικιακών

⁴¹ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006 Τομεακό Σκέλος "Περιβάλλον", σελ. 3 - 329 - 336, ΥΠ.ΕΘ.Ο, Αθήνα 1999.

απορριμμάτων το 8,6% ανακυκλώνεται, το υπόλοιπο διατίθεται σε χωματερές, είτε σε *Χώρους Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων* (Χ.Υ.Τ.Α). Στο θέμα της διάθεσης των τοξικών αποβλήτων εξακολουθούν να υφίστανται προβλήματα τα οποία έχουν να κάνουν με την έλλειψη των απαιτούμενων υποδομών.

Υδάτινο Περιβάλλον

Το Υδάτινο Περιβάλλον της χώρας μας υφίσταται μια σειρά από προβλήματα τα οποία παρατηρούνται σε παγκόσμια κλίμακα. Τα προβλήματα αυτά έχουν να κάνουν με τη μείωση των αποθεμάτων και την υποβάθμιση της ποιότητας των υδάτινων πόρων, σαν συνέπεια της ρύπανσης. Οι κύριες πηγές ρύπανσης και γενικά υποβάθμισης της ποιότητας των υδάτινων πόρων είναι οι αστικές συγκεντρώσεις, οι μεταποιητικές μονάδες, η γεωργία και η απρογραμματίστη τουριστική ανάπτυξη.

Οι υποχρεώσεις της χώρας μας στο θέμα της προστασίας των υδάτινων πόρων απορρέουν : τόσο από Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (π.χ Οδηγία για το πόσιμο νερό, την παρακολούθηση των ακτών κολύμβησης, την απόρριψη στα ύδατα επικίνδυνων ουσιών κ.α.), όσο και Διεθνείς Συνθήκες (π.χ Συνθήκη MARPOL) και διακρατικές συμφωνίες στο βαθμό όπου στη χώρα μας εντοπίζονται ποτάμια τα οποία πηγάζουν από γειτονικές χώρες.

Η υποβάθμιση της ποιότητας των υδάτινων πόρων αποτελεί απειλή για τα σπάνια είδη της χλωρίδας, της πανίδας, αλλά και τους υγροβιότοπους τους οποίους διαθέτει η χώρα μας, ιδίως σε λίμνες, ποτάμια και παράκτιες ζώνες.

Ατμοσφαιρικό Περιβάλλον - Παγκόσμια Περιβαλλοντικά προβλήματα

Το προβλήματα της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης χωρίζονται σε δυο κατηγορίες, αφενός σε προβλήματα βιομηχανικής ρύπανσης και αφετέρου σε προβλήματα αστικής ρύπανσης. Προβλήματα βιομηχανικής ρύπανσης παρατηρούνται σε περιοχές όπου λειτουργούν θερμοκοιτίδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (π.χ Πτολεμαΐδα, Μεγαλόπολη κ.α.), σε περιοχές με μεγάλες βιομηχανικές συγκεντρώσεις (π.χ Δυτική Αττική, Οινόφυτα, Αγ. Θεόδωροι κ.α.). Προβλήματα αστικής ρύπανσης εντοπίζονται κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα κ.α.), με κύριες πηγές τα μεταφορικά μέσα και κατά τους χειμερινούς μήνες τις κεντρικές θερμάνσεις των οικιών.

Το θέμα της εκπομπής ακτινοβολιών έρχεται ολοένα και περισσότερο στο προσκήνιο τα τελευταία χρόνια, ως συνέπεια της αύξησης των πηγών εκπομπής, προκαλώντας πολλές φορές έντονες κοινωνικές αντιδράσεις. Οι σημαντικότερες πηγές ακτινοβολιών είναι οι γραμμές μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής τάσης, η κινητή τηλεφωνία, οι κεραίες των ραδιοτηλεοπτικών σταθμών.

Η Ατμοσφαιρική Ρύπανση τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει μια πτωτική τάση σε ορισμένες κατηγορίες ρύπων όπως σωματίδια, διοξείδιο του αζώτου, όζον. Η μείωση αυτή αποτελεί απόρροια των εφαρμοζόμενων σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο πολιτικών όπως π.χ χρήση καταλυτικών μετατροπέων σε οχήματα, μείωση της περιεκτικότητας σε ρυπαντικές ουσίες όπως μόλυβδο και θείο των καυσίμων, της θέσπισης ολοένα και αυστηρότερων ορίων εκπομπών και της εναρμόνισης της εθνικής με την κοινοτική νομοθεσία. Παρά τις όποιες βελτιώσεις τα προβλήματα εξακολουθούν να υφίστανται, η αντιμετώπιση τους απαιτεί χρόνο, προσπάθεια και προσεκτικούς χειρισμούς.

Ακουστικό Περιβάλλον

Το πρόβλημα του θορύβου και των δονήσεων έρχεται τα τελευταία χρόνια ολοένα και περισσότερο στο προσκήνιο. Σημαντικότερα είναι τα προβλήματα τα οποία παρατηρούνται σε περιοχές με μεγάλη πληθυσμιακή συγκέντρωση και τουριστικές περιοχές. Κύρια πηγή Ηχητικής Ρύπανσης αποτελούν τα οδικά μέσα μεταφοράς, άλλες πηγές θορύβου είναι οι βιοτεχνικές και βιομηχανικές δραστηριότητες, τα εργοτάξια, τα κλιματιστικά μηχανήματα, οι οικιακές συσκευές και τα κέντρα διασκέδασης.

Οι δεσμεύσεις της χώρας μας σε θέματα θορύβου αφορούν συγκεκριμένες κατηγορίες πηγών σημειακού χαρακτήρα. Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο θέμα περιλαμβάνει τη διαμόρφωση νομοθετικού περιεχομένου πράξεων (Οδηγιών) για τα αποδεκτά όρια θορύβου, μετρήσεις, παρακολούθηση και χαρτογραφήσεις περιοχών στις οποίες το πρόβλημα παρουσιάζει μεγαλύτερη ένταση.

Χωροταξικός και Αστικός Σχεδιασμός

Τα προβλήματα στους τομείς του Χωροταξικού και του Αστικού Σχεδιασμού είναι ιδιαίτερα έντονα στο σύνολο της Ελληνικής Επικράτειας τόσο εντός όσο και εκτός των ορίων των οικισμών. Τα σημαντικότερα προβλήματα τα οποία παρατηρούνται είναι : Η σύγκρουση μεταξύ ασυμβίβαστων μεταξύ τους χρήσεων γης. Η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη των αστικών κέντρων. Η με μη ορθολογικό τρόπο εκμετάλλευση των φυσικών και πλουτοπαραγωγικών πόρων. Η αυθαίρετη δόμηση. Η επιχωμάτωση και η οικοδόμηση των ρεμάτων τα οποία διέρχονται εντός αστικών περιοχών. Τα παραπάνω προβλήματα έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην ποιότητα ζωής των κατοίκων, αποτελούν εμπόδιο στη λειτουργικότητα των δραστηριοτήτων μιας περιοχής, συντελούν στην εμφάνιση φυσικών καταστροφών και την αλλοίωση της εικόνας διαφόρων περιοχών. Το υφιστάμενο σε θέματα χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού θεσμικό πλαίσιο είναι ανεπαρκές, ενώ παράλληλα παρατηρούνται σημαντικές καθυστερήσεις στην επικαιροποίηση και σε πολλές περιπτώσεις πλήρης ανυπαρξία τόσο Χωροταξικών όσο και Πολεοδομικών Σχεδίων.

Υφιστάμενο Θεσμικό Πλαίσιο

Σε θεσμικό επίπεδο έχουν αυξηθεί σημαντικά οι απαιτήσεις για τη διαμόρφωση ενός νέου κανονιστικού πλαισίου σε θέματα φυσικού περιβάλλοντος. Το διαμορφούμενο θεσμικό πλαίσιο κατά τα τελευταία χρόνια περιλαμβάνει :

- ❖ Ψήφιση του νομοσχεδίου "*Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη*".
- ❖ Ίδρυση και λειτουργία του "*Εθνικού Κέντρου Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης*" (Ε.Κ.Π.Ε.Β.Α), το οποίο θα αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου, σε συνεργασία με το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ θα παρέχει την απαιτούμενη πληροφόρηση και θα προτείνει τρόπους άσκησης της περιβαλλοντικής πολιτικής.
- ❖ Επέκταση του "*Εθνικού Δικτύου Πληροφορικής Περιβάλλοντος*" (Ε.Δ.Π.Π), με στόχο τη συγκέντρωση, επεξεργασία και παροχή όλων των απαιτούμενων πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον.

- ❖ Σύσταση "Ειδικής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος" (Ε.Υ.ΠΕ) στο Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ η οποία θα έχει ως αρμοδιότητα την εποπτεία των περιβαλλοντικών μελετών. Η σύστασή της προβλέπεται από το Π.Δ 221 / 24 - 7 - 98.
- ❖ Σύσταση "Ειδικού Σώματος Ελεγκτών για την Προστασία του Περιβάλλοντος" (Ε.Σ.Ε.Π.Π) με το Νόμο 2242 / 94.
- ❖ Ενίσχυση του θεσμικού και κανονιστικού πλαισίου σε θέματα περιβάλλοντος. Σύνταξη των απαραίτητων προδιαγραφών για την εκπόνηση των "Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων". Διάδοση και εφαρμογή συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης όπως EMAS, ISO 14000, του οικολογικού σήματος ECO - LABEL και της "Ανάλυσης Κύκλου Ζωής". Εφαρμογή της Οδηγίας για τον Ολοκληρωμένο Περιβαλλοντικό Έλεγχο (IPPC).
- ❖ Ενθάρρυνση της εισαγωγής των "Βέλτιστων Διαθεσίμων Τεχνολογιών" (Best Available Technologies - BATS).
- ❖ Υιοθέτηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης.
- ❖ Υλοποίηση μέρους του Εθνικού Κτηματολογίου κατά την Προγραμματική Περίοδο του Β' Κ.Π.Σ, μέσω του Δεύτερου Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιβάλλον του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.

Τα αποτελέσματα από το νεοδιαμορφούμενο θεσμικό πλαίσιο και τους νέους φορείς και μηχανισμούς αναμένεται να κάνουν την εμφάνισή τους στο άμεσο μέλλον.

Περιφέρεια Πελοποννήσου

Κατά την έναρξη της Προγραμματικής Περιόδου 1994 - 99 τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά προβλήματα της Περιφέρειας Πελοποννήσου ήταν τα ακόλουθα⁴² :

- ❖ Η εξάντληση των αποθεμάτων, η μη ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων και το ζήτημα του εμπλουτισμού των υπογείων υδροφόρων οριζώντων. Η μόλυνση των υδάτινων πόρων από αστικά και βιομηχανικά λύματα.
- ❖ Η υποβάθμιση των ακτών ως συνέπεια της ανεξέλεγκτης τουριστικής ανάπτυξης ιδίως στον Κορινθιακό και τον Αργολικό κόλπο.
- ❖ Η εύρεση τρόπων διαχείρισης των αστικών απορριμμάτων και των αποβλήτων.
- ❖ Η ρύπανση η οποία προκαλείται στην περιοχή της Μεγαλόπολης από τη λειτουργία του Α.Η.Σ, σε συνδυασμό με τα ζητήματα της με μη ορθολογικό τρόπο εκμετάλλευσης και αποκατάστασης των λιγνιτικών αποθεμάτων.
- ❖ Η μη ορθολογική διαχείριση και προστασία των δασών, σε συνδυασμό με το μεγάλο αριθμό πυρκαγιών οι οποίες παρατηρούνται κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.
- ❖ Η έλλειψη φορέων, μηχανισμών και έμπειρου ανθρώπινου δυναμικού σε θέματα διαχείρισης και προστασίας των περιβαλλοντικών πόρων.

Πέρα από τα όποια προβλήματα η Περιφέρεια χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη ενός τεράστιου αποθέματος σε φυσικούς, ποτιστικούς και τουριστικούς πόρους. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τα μικρότερα σε έκταση σε σχέση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες περιβαλλοντικά προβλήματα ενισχύει την ελκτικότητα της ως τόπου διαμονής, αναψυχής και παραθερισμού. Υπάρχουν τεράστιες δυνατότητες

⁴² Εγκεκριμένο Π.Ε.Π Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99 Κεφάλαιο 1 σελ. 9.

τουριστικής αξιοποίησης των φυσικών πόρων τους οποίους διαθέτει σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως αγροτουρισμός, οικολογικός τουρισμός, περιηγητικός κ.α., με απόλυτο σεβασμό στους φυσικούς και πολιτιστικούς της πόρους και με τρόπο που να ανταποκρίνεται στις ιδιαίτερες κοινωνικοοικονομικές, γεωμορφολογικές και ιστορικές της συνθήκες.

2. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Εδαφικό Περιβάλλον

Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του Τομέα απορρέουν τόσο σαν συνέπεια του τεράστιου αποθέματος σε φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους της χώρας, όσο και του γεγονότος ότι σε ένα μεγάλο μέρος της συνολικής της έκτασης εφαρμόζονται δράσεις προστασίας. Οι περιοχές αυτές μέσα από την υλοποίηση των απαιτούμενων παρεμβάσεων μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη του Πρωτογενή Τομέα και ήπιων μορφών φιλικών προς το περιβάλλον Τουρισμού.

Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη δημιουργία τω απαραίτητων υποδομών με στόχο την ανάδειξη και προστασίας της φυσικής, ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά και την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης. Παράλληλα θα πρέπει να ενισχυθεί η συμμετοχή των τοπικών φορέων σε τοπικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων στον τομέα του περιβάλλοντος με στόχο την επίτευξη κοινωνικής συναίνεσης και αποδοχής από πλευράς των τοπικών φορέων. Το κριτήριο της αειφορίας προϋποθέτει μια πιο ορθολογική από περιβαλλοντική άποψη διαχείριση των οικιακών, βιομηχανικών και επικίνδυνων αποβλήτων. Η ιδέα της ανακύκλωσης ως ο πλέον ορθολογικός τρόπος αξιοποίησής τους έρχεται ολοένα και περισσότερο στο προσκήνιο.

Υδάτινο Περιβάλλον

Στο ζήτημα των υδάτινων πόρων καταβάλλονται τελευταία πολλές προσπάθειες με στόχο την αειφόρο διαχείρισή τους και την πρόληψη ή αντιμετώπιση της ρύπανσης όταν αυτή έχει κάνει την εμφάνισή της. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη βιώσιμη διαχείριση του νερού με παρεμβάσεις οι οποίες διέπονται από τις αρχές της επικουρικότητας και της οικονομικής επιβάρυνσης των ρυπαίνοντων φορέων. Οι δράσεις στον τομέα θα πρέπει να επικεντρώνονται σε τρεις βασικές κατευθύνσεις :

- ❖ Απόκτηση των πλέον αποδεκτών μεθόδων για τον έλεγχο της ρύπανσης των υδάτων.
- ❖ Συντονισμός της εθνικής με την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και τις παγκόσμιες πολιτικές στο θέμα της αειφόρου διαχείρισης των υδάτινων πόρων.
- ❖ Αναδιάρθρωση των τομέων της οικονομικής δραστηριότητας, υιοθέτηση σε αυτούς ως βασικής κατεύθυνσης του κριτηρίου της αειφορίας. Επιδίωξη και παρακολούθηση του κριτηρίου με τη χρήση οικονομικών εργαλείων.

Ατμοσφαιρικό Περιβάλλον - Παγκόσμια Περιβαλλοντικά προβλήματα

Η ποιότητα της ατμόσφαιρας τόσο στα αστικά κέντρα όσο και τις περιοχές με μεγάλη βιομηχανική συγκέντρωση παρουσιάζει μια συνεχή βελτίωση. Παρ' όλα αυτά στο άμεσο μέλλον οι συνθήκες αναμένεται να μεταβληθούν με τη θέσπιση αυστηρότερων ορίων για τις εκπομπές ρυπογόνων ουσιών, τόσο σε εθνικό, όσο και

κοινοτικό επίπεδο. Τα όρια αυτά αναμένεται να ισχύσουν κατά την περίοδο 2000 - 2005. Από την άλλη πλευρά αναμένεται να επεκταθούν και σε κατηγορίες ρύπων στις οποίες δεν προβλέπονται όρια μέχρι σήμερα (π.χ βαρέα μέταλλα). Το γεγονός καθιστά πιο επιτακτική την ανάγκη περαιτέρω βελτίωσης της ποιότητας των ατμοσφαιρικών πόρων ιδίως στις πλέον βεβαρημένες περιοχές.

Ηχητική Ρύπανση

Στο ζήτημα της Ηχητικής Ρύπανσης απαιτούνται παρεμβάσεις όπως, τοποθέτηση ηχοπετασμάτων σε ηχογόνες πηγές, κυκλοφοριακές ρυθμίσεις, επιβολή με νομοθετικού περιεχομένου πράξεις ορίων θορύβου, παροχή κινήτρων για ανανέωση του στόλου των οχημάτων κ.α, με στόχο την άμβλυνση της υφιστάμενης κατάστασης.

Χωροταξικός και Αστικός Σχεδιασμός

Ο Χωροταξικός και Αστικός Σχεδιασμός μπορούν να διαδραματίσουν έναν ιδιαίτερο ρόλο στο θέμα της ποιότητας του περιβάλλοντος. Σε αυτή την κατεύθυνση κινείται το νέο θεσμικό πλαίσιο το οποίο έχει ή πρόκειται να κάνει την εμφάνισή του σε εθνικό επίπεδο. Οι μεγαλύτερες από τις προκλήσεις οι οποίες θα πρέπει να αντιμετωπιστούν είναι οι ακόλουθες : Η αντιμετώπιση της υποβάθμισης των ακτών και των παράκτιων ζωνών στο βαθμό όπου αποτελούν το βάθρο της τουριστικής ανάπτυξης της χώρας. Η αντιμετώπιση της ολοένα και διευρυνόμενης αισθητικής ρύπανσης σε αστικές περιοχές, οδικούς άξονες και περιοχές με σημαντική τουριστική κίνηση. Η διευθέτηση, διασφάλιση της λειτουργικότητας και ένταξη στον αστικό ιστό των αστικών ρεμάτων. Στις παραπάνω προκλήσεις έρχεται να προστεθεί και η ανάληψη από τη χώρα μας των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Το γεγονός προϋποθέτει από τη μια πλευρά παρεμβάσεις στους τομείς του χωροταξικού και αστικού σχεδιασμού με μια έντονα περιβαλλοντική διάσταση, από την άλλη δημιουργεί μια σειρά από ευκαιρίες τόσο για την ευρύτερη περιοχή της Αττικής, όσο και την υπόλοιπη χώρα μέσα από τη δημιουργία πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων.

Θεσμικό Πλαίσιο

Σε θεσμικό επίπεδο ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στη θέσπιση του Νομοσχεδίου "*Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη*" αλλά και των αντίστοιχων για την ίδρυση φορέων όπως του "*Εθνικού Κέντρου Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης*" και του "*Σώματος Επιθεωρητών Περιβάλλοντος*", η τήρηση των περιβαλλοντικών όρων και προδιαγραφών κατά την εκτέλεση των απαραίτητων έργων υποδομής. Η δημιουργία *Συστήματος Πληροφορικής* του "*Εθνικού Κτηματολογίου*", το οποίο θα πρέπει να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες και να συμβάλει στη με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο λειτουργία του Εθνικού Κτηματολογίου.

3. ΔΙΑΤΙΘΕΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 1994 - 99 ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

Οι τρεις κύριοι φορείς χρηματοδότησης των περιβαλλοντικών παρεμβάσεων της Προγραμματικής Περιόδου 1994 - 99 είναι οι ακόλουθοι :

- ❖ Το Ταμείο Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο αποτελεί και τον κύριο φορέα χρηματοδότησης κατά τη διάρκεια της παραπάνω περιόδου. Το σύνολο των διατιθέμενων πόρων ανέρχεται σε 480 δισεκατομμύρια δραχμές. Τα πραγματοποιούμενα έργα έχουν σε μεγαλύτερο βαθμό σημειακό χαρακτήρα, αφορούν τους τομείς της ύδρευσης, της αποχέτευσης, της δημιουργίας εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων, της ανάπλασης περιοχών. Ένα από τα σημαντικότερα έργα τα οποία χρηματοδοτούνται από το Ταμείο Συνοχής είναι το "Κέντρο Περιβαλλοντικής Έρευνας και Εκπαίδευσης, ΓΑΙΑ".
 - ❖ Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Περιβάλλον" του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ, το οποίο αποτελεί το δεύτερο κατά σειρά φορέα χρηματοδότησης. Οι διατιθέμενοι πόροι ανέρχονται σε 150 δισεκατομμύρια δραχμές. Αποτελεί ολοκληρωμένο πρόγραμμα με στόχο την προστασία και ορθολογική διαχείριση τόσο του φυσικού όσο και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της χώρας.
 - ❖ Οι Περιβαλλοντικές Δράσεις των Π.Ε.Π των δεκατριών Περιφερειών της χώρας. Ο συνολικός προϋπολογισμός τους ανήλθε σε 100 δισεκατομμύρια δραχμές. (βλ. πίνακες 3.1, 3.2 και 3.3 του Παραρτήματος)
- Άλλες πηγές χρηματοδότησης αποτελούν Τομεακά Προγράμματα του Β' Κ.Π.Σ, τομέων όπως της Γεωργίας, του Τουρισμού, της Ενέργειας. Οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες όπως π.χ. Enpireg, Urban κ.α. Οι διατιθέμενοι σε εθνικό επίπεδο πόροι μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε), της Σ.Α.Τ.Α, της Σ.Α.Ν.Α κ.α.

4. ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΤΟΥ Ε.Π.ΠΕΡ 94 - 99

4.1 ΕΛΑΦΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Κατά τη διάρκεια του Β' Κ.Π.Σ οι σημαντικότερες από τις πραγματοποιούμενες παρεμβάσεις οι οποίες πραγματοποιήθηκαν με στόχο την προστασία του εδαφικού περιβάλλοντος και των δασών περιλαμβάνουν⁴³ :

- ❖ Εκπόνηση "Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών" σε 20 οικότοπους και 13 βιότοπους της χώρας. Κατασκευή έργων υποδομής σε 15 βιότοπους και 20 οικότοπους. Τα έργα αυτά αφορούν κυρίως τη δημιουργία κέντρων πληροφόρησης, την αποκατάσταση ιστορικών διαδρομών, παρατηρητηρίων κ.α.
- ❖ Ολοκλήρωση πέντε Εθνικών Σχεδίων Δράσης για τα προστατευόμενα και απειλούμενα είδη.
- ❖ Ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης μέσα από την παροχή της κατάλληλης πληροφόρησης και των προώθηση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης με ειδικά προγράμματα.
- ❖ Ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ Κεντρικής, Περιφερειακής Διοίκησης Τοπικής Αυτοδιοίκησης, παραγωγικών μονάδων και περιβαλλοντικών οργανώσεων.

⁴³ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006 Τομεακό Σκέλος "Περιβάλλον", σελ 2 - 340 - 344 ΥΠ.ΕΘ.Ο, Αθήνα 1999.

- ❖ Στον τομέα της προστασίας των δασικών οικοσυστημάτων οι σημαντικότερες παρεμβάσεις περιλαμβάνουν, αναδασώσεις, λήψη μέτρων προστασίας από τις πυρκαγιές, αποκατάσταση καιγόμενων εκτάσεων, απόκτηση του απαραίτητου εξοπλισμού (ελικόπτερα, πυροσβεστικά αεροσκάφη, οδροφόρα οχήματα) από την Πυροσβεστική και τη Δασική Υπηρεσία.
Στο θέμα της προστασίας του εδάφους από τη ρύπανση ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στους ακόλουθους τομείς προτεραιότητας :
- ❖ Κατασκευή *Χώρων Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων* (Χ.Υ.Τ.Α) με στόχο την κάλυψη του 45% των αναγκών της χώρας σε απορρίματα.
- ❖ Προώθηση της *Ανακύκλωσης* οικιακών απορριμμάτων με τελική επιδίωξη την κάλυψη του 9% των συνολικών παραγόμενων απορριμμάτων.
- ❖ Εφαρμογή *Προγραμμάτων Διαλογής Υλικών* στην πηγή προέλευσης, τα οποία αναμένεται να καλύψουν το 10% των αναγκών του συνολικού πληθυσμού της χώρας.
- ❖ Δημιουργία *Σταθμών Μεταφόρτωσης*, οι οποίοι πρόκειται να καλύψουν το 23,4% των συνολικών αναγκών.
- ❖ Στο θέμα της διαχείρισης των νοσοκομειακών αποβλήτων προβλέπεται η δημιουργία δύο *Κέντρων Θερμικής Επεξεργασίας Νοσοκομειακών Αποβλήτων* σε Αττική και Θεσσαλονίκη, τα οποία βρίσκονται στα πρώτα στάδια υλοποίησης, η υλοποίησή τους αναμένεται να συνεχιστεί και κατά τη διάρκεια της περιόδου του Γ' Κ.Π.Σ.
- ❖ Στον τομέα της ανάπλασης των ακτών, πραγματοποιούνται έργα αναβάθμισης και προστασίας των ακτών με ιδιαίτερη τουριστική ανάπτυξη, η συνολική έκταση την οποία καλύπτουν ανέρχεται σε 436 χιλιόμετρα και αντιστοιχεί στο 36,3% των συνολικών αναγκών. Τα έργα τα οποία περατώθηκαν έως το τέλος του 1998 καλύπτουν το 30% των συνολικών αναγκών.

4.2 ΥΔΑΤΙΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Κατά τη διάρκεια της Προγραμματικής Περιόδου 1994 - 99 πραγματοποιήθηκε ένας μεγάλος αριθμός δράσεων οι οποίες αφορούσαν τόσο την ορθολογική διαχείριση και προστασία των υδάτινων πόρων από τη ρύπανση, όσο και τη διαχείριση των υγρών αποβλήτων. Οι σημαντικότερες από τις πραγματοποιούμενες παρεμβάσεις είναι οι ακόλουθες :

- ❖ Η εκπόνηση σε εθνικό επίπεδο *Σχεδίων Διαχείρισης των Υδάτινων Πόρων* σε δεκατέσσερες Λεκάνες Απορροής.
- ❖ Η δημιουργία σε εθνικό επίπεδο *Δικτύου* για την *Παρακολούθηση της Ποιότητας των Υδάτινων Πόρων*, (επιφανειακών νερών, υπογείων υδάτων, υδάτων κολύμβησης κ.α.) και τον *Εντοπισμό Τοξικών Ουσιών*.
- ❖ Η δημιουργία *Εργαστηρίου Διαβαθμονόμησης*, όπου η παρακολούθηση τη ποιότητας των υδάτων γίνεται μέσω αναλύσεων και δειγματοληψιών προκειμένου για τον εντοπισμό ρυπογόνων ουσιών.
- ❖ Η δημιουργία νέων και βελτίωση των υφιστάμενων εγκαταστάσεων στα Δίκτυα Ύδρευσης με στόχο την κάλυψη των αναγκών μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού.
- ❖ Η δημιουργία νέων και βελτίωση των υφιστάμενων υποδομών στα Δίκτυα Αποχέτευσης, η κατασκευή έργων αντιπλημμυρικής προστασίας, εγκαταστάσεων Βιολογικού Καθαρισμού και επεξεργασίας λυμάτων, με

βασική επιδίωξη την κάλυψη των αναγκών του 75% του συνόλου του αστικού πληθυσμού στις παραπάνω κατηγορίες υποδομών.

4.3 ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Οι δράσεις του Β' Κ.Π.Σ στο θέμα της ατμοσφαιρικής ρύπανσης μεταξύ των άλλων αφορούν :

- ❖ Δημιουργία *Επιχειρησιακού Κέντρου* για την παρακολούθηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην περιοχή του Λεκανοπεδίου της Αττικής.
- ❖ Ανάπτυξη *Εθνικού Δικτύου* για την *Παρακολούθηση της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης* προερχόμενης από όλες τις Πηγές (βιομηχανία, μεταφορικά μέσα, κεντρικές θερμάνσεις οικιών).
- ❖ Εφαρμογή του Προγράμματος "*ΑΤΤΙΚΗ S.O.S*", με βασικούς στόχους τον περιορισμό της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, παρεμβάσεις στην κυκλοφορία οχημάτων, ανάπλαση περιοχών οι οποίες υφίστανται έντονη περιβαλλοντική υποβάθμιση.
- ❖ Πραγματοποίηση μελετών, αγορά εξοπλισμού, για την καταπολέμηση της ρύπανσης, και άλλων έργων βάσης τα οποία πρόκειται να συνεχιστούν και κατά τη διάρκεια της νέας Προγραμματικής Περιόδου.

4.4 ΗΧΗΤΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ

Για την καταπολέμηση της ηχητικής ρύπανσης, οι σημαντικότερες από τις υλοποιούμενες παρεμβάσεις είναι οι ακόλουθες :

- ❖ Χαρτογράφηση του κυκλοφοριακού θορύβου σε επιλεγόμενες αστικές περιοχές.
- ❖ Κατασκευή ηχοπετασμάτων σε έξι από το σύνολο των δέκα επιλεγόμενων Δήμων.
- ❖ Αγορά και τοποθέτηση του απαιτούμενου εξοπλισμού σε οκτώ σταθμούς μέτρησης του θορύβου.

Τα έργα αντιμετώπισης του θορύβου σε τουριστικές περιοχές και του από τη βιομηχανία προερχόμενου θορύβου, θα συνεχιστούν κατά την επόμενη προγραμματική περίοδο του Γ' Κ.Π.Σ.

4.5 ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Στον τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού έχουν πραγματοποιηθεί εικοσιτέσσερις μελέτες, από τις οποίες ξεχωρίζουν, οι δεκατρείς *Μελέτες Χωρικών Επιπτώσεων Κοινοτικών Προγραμμάτων*, η *Χωροταξική Μελέτη του Δικτύου Οικισμών και της Παραθαλάσσιας Κατοικίας*, του *Παρατηρητηρίου Χωροταξίας*, της *Πολιτικής Γης* στον ελληνικό χώρο κ.α.

Στο χώρο του Αστικού Σχεδιασμού είχαν έως το τέλος του 1998 περατωθεί τριάντα οκτώ από τα ογδόντα δύο συνολικά έργα, παράλληλα έχουν ή τείνουν να ολοκληρωθούν τα οκτώ έργα *Ανάπλασης και Ενοποίησης Αρχαιολογικών Χώρων*.

4.6 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Σε θεσμικό και οργανωτικό επίπεδο κατά τη διάρκεια της Προγραμματικής Περιόδου του Β' Κ.Π.Σ, δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα στους ακόλουθους τομείς δράσης :

- ❖ Δημιουργία του "Εθνικού Κέντρου Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης" (Ε.Κ.Π.Ε.Β.Α) για το οποίο έγινε λόγος παραπάνω.
- ❖ Σύνδεση του "Εθνικού Δικτύου Πληροφορικής Περιβάλλοντος" (Ε.Δ.Π.Π) σε Δίκτυο οκτώ Νομών της χώρας με τον κεντρικό σταθμό του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.
- ❖ Υιοθέτηση ειδικών προδιαγραφών κατά την εκπόνηση "Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων" σε έργα υποδομής.
- ❖ Προώθηση της εισαγωγής Συστημάτων και Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Πιστοποίησης (όπως π.χ ISO 14000, EMAS, Σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης κ.α.).
- ❖ Δημιουργία των απαραίτητων προϋποθέσεων για την εφαρμογή της Οδηγίας για τον Ολοκληρωμένο Περιβαλλοντικό Έλεγχο (IPPC).
- ❖ Υλοποίηση "Σχεδίου Αντιμετώπισης Τεχνολογικών Ατυχημάτων Μεγάλης Έκτασης" , στη Δυτική Αττική, τον Πειραιά και τη Θεσσαλονίκη, με παράλληλη δημιουργία επιχειρησιακού κέντρου στην περιοχή της Αττικής. Η απόκτηση του απαιτούμενου για την επίτευξη των παραπάνω δράσεων εξοπλισμού έχει περατωθεί.

4.7 ΕΘΝΙΚΟ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Το Εθνικό Κτηματολόγιο αποτελεί μια από τις σημαντικότερες παρεμβάσεις της περιόδου αλλά και της τελευταίας δεκαετίας στα ζητήματα του Χωρικού και Αστικού Σχεδιασμού. Κατά τη διάρκεια του Β' Κ.Π.Σ το σύνολο της Δημόσιας Δαπάνης μαζί με την Κοινοτική Συμμετοχή ανήλθε σε 128 εκατομμύρια Ευρώ, αντιστοιχεί στο 23,3% του συνόλου της Δημόσιας Δαπάνης του Ε.Π.ΠΕΡ 94 - 99. Ως βασική επιδίωξη τίθεται η κτηματογράφηση 35.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων σε 700 Ο.Τ.Α κατά τη διάρκεια του Β' Κ.Π.Σ. Έως το τέλος του 1998 είχε περατωθεί η κτηματογράφηση 11.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων σε 447 Ο.Τ.Α. Το έργο θα συνεχιστεί και κατά την Προγραμματική Περίοδο του Γ' Κ.Π.Σ, με βασικότερη επιδίωξη την εγκατάσταση "Συστήματος Πληροφορικής του Εθνικού Κτηματολογίου".

5. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 1994

- 99

Η αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας Πελοποννήσου, εάν λάβουμε υπόψη μας τα ιδιαίτερα προβλήματα και τις αναπτυξιακές της δυνατότητες βασίζεται, στην αξιοποίηση με τον καλύτερο δυνατό τρόπο των συγκριτικών της πλεονεκτημάτων σε φυσικούς, πολιτιστικούς και ιστορικούς πόρους, της υφιστάμενης αγροτικής υποδομής αλλά και το γενικότερο εκσυγχρονισμό των οικονομικών δραστηριοτήτων^{44, 45}. Η στρατηγική αυτή εκφράζεται με τους παρακάτω άξονες προτεραιότητας.

⁴⁴ Εγκεκριμένο Π.Ε.Π Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99, Κεφάλαιο 1 σελ. 10 - 13.

⁴⁵ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006 Περιφερειακό Σκέλος "Η Περιφέρεια Πελοποννήσου", σελ 3 - 328 -

- ❖ Αναδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης της Περιφέρειας, με ιδιαίτερη έμφαση στους τομείς της γεωργίας και του τουρισμού.
- ❖ Αύξηση της παραγωγικότητας τόσο στον Πρωτογενή, όσο και το Δευτερογενή Τομέα.
- ❖ Αμβλυνση των ενδοπεριφερειακών, κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων, βελτίωση του επιπέδου ευημερίας των κατοίκων, διατήρηση της συνοχής των εσωτερικών ζωνών της Περιφέρειας.
- ❖ Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, με παράλληλη αξιοποίηση των δυνατοτήτων τις οποίες παρέχει για οικονομική ανάπτυξη και βελτίωση των όρων διαβίωσης.
- ❖ Βασική επιδίωξη της Προγραμματικής Περιόδου αποτελεί η συγκράτηση του ποσοστού ανεργίας στην Περιφέρεια μεταξύ 6 και 8% του εργατικού δυναμικού.

Επομένως η διατήρηση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος αποτελεί μια από τις βασικές κατευθύνσεις της αναπτυξιακής στρατηγικής της Περιφέρειας κατά τη συγκεκριμένη Προγραμματική Περίοδο. Αποτελεί τη βάση για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων ιδίως στους τομείς της γεωργίας και του τουρισμού, την ενίσχυση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας ως τόπου διαμονής και αναψυχής, δημιουργία θέσεων απασχόλησης και εισοδήματος αλλά και σε γενικότερη βελτίωση του επιπέδου ευημερίας των πολιτών.

6. ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ Π.Ε.Π 1994 - 99 ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Στον τομέα του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής κατά την Προγραμματική Περίοδο 1994 - 99 δίνεται έμφαση στα θέματα της Ορθολογικής Διαχείρισης των Υδάτινων Πόρων, της Συλλογής και Επεξεργασίας των Απορριμμάτων, αλλά και του Χωροταξικού και Αστικού Σχεδιασμού. Πολλές από τις παραπάνω δράσεις χρηματοδοτούνται από το Τομεακό Σκέλος του Β' Κ.Π.Σ, αλλά και το Ταμείο Συνοχής. Τα πραγματοποιούμενα στο δίκτυο ύδρευσης έργα όπως π.χ έργα μεταφοράς νερού, δημιουργίας δεξαμενών αναμένεται να καλύψουν τις ανάγκες περισσότερων από 40.000 ατόμων. Τα αντίστοιχα στο χώρο της διαχείρισης των απορριμμάτων τις ανάγκες 17.000 ατόμων.

Πολλές παρεμβάσεις, ιδίως στους τομείς της γεωργίας και του τουρισμού έχουν μια έντονα περιβαλλοντική διάσταση. Ειδικότερα στον Τομέα του Τουρισμού, επιδιώκεται η τουριστική αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας. Η προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού φιλικών προς το περιβάλλον, όπως π.χ οικολογικός, περιπατητικός κ.α. Στους τομείς του Χωροταξικού και Αστικού Σχεδιασμού προβλέπεται η χωροταξική και πολεοδομική ανασυγκρότηση των πόλεων και των οικισμών της Περιφέρειας, ο σχεδιασμός νέων περιοχών κατοικίας μέσω συμβατών πολεοδομικών λύσεων. Βασικό στόχο αποτελεί η διατήρηση της πολιτιστικής ταυτότητας και μοναδικότητας, ενίσχυση της ελκυστικότητάς τους, βελτίωση της ποιότητας ζωής και του επιπέδου των κατοίκων τους. Στον Πρωτογενή Τομέα βασικές επιδιώξεις αποτελούν η χρήση νέων τεχνολογιών και μεθόδων παραγωγής φιλικών προς το περιβάλλον, η παραγωγή οικολογικών και επώνυμων προϊόντων, η χρήση ήπιων μορφών ενέργειας, η προώθηση των απαραίτητων εγχειροβελτιωτικών έργων και έργων αναδασμού. Ιδιαίτερη βαρύτητα θα πρέπει παράλληλα να δοθεί στην αξιοποίηση των νέων

ευκαιριών της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π) της Ευρωπαϊκής Ένωσης για υγιεινή και χωρίς επιβαρύνσεις στο περιβάλλον παραγωγή. Στο θέμα της Προστασίας των Δασών από τις Πυρκαγιές προβλέπονται μια σειρά από παρεμβάσεις προληπτικού κυρίως χαρακτήρα όπως π.χ απόκτηση του απαραίτητου εξοπλισμού, δημιουργία ζωνών πυροπροστασίας κ.α, εφαρμογή προγραμμάτων αναδάσωσης των καιγόμενων εκτάσεων. Ως κριτήρια τίθενται η μείωση του ρυθμού εμφάνισης πυρκαγιών και των καιγόμενων εκτάσεων, αύξηση των εκτάσεων οι οποίες αναδασώνονται.

7. ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΟΥ Π.Ε.Π 1994 - 99 ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ⁴⁶

Υποπρόγραμμα 1 Τουριστική Ανάπτυξη

Το Συνολικό Κόστος της παρέμβασης ανέρχεται σε 100.080.000 χιλιάδες ECU, το σύνολο των διατιθέμενων πόρων προέρχεται από δημόσιες πηγές. Οι διατιθέμενοι από το Ε.Τ.Π.Α Κοινοτικοί πόροι ανέρχονται σε 74.560.000 χιλιάδες ECU, από το Ε.Κ.Τ σε 500.000 χιλιάδες ECU. (βλ. Πίνακες 3.6, 3.7 του Παραρτήματος) Βασική επιδίωξη αποτελεί η ισόρροπη διάχυση του τουριστικού ρεύματος στο σύνολο της Περιφέρειας, ιδιαίτερα στις κεντρικές και νότιες περιοχές και την ενδοχώρα. Οι παρεμβάσεις αφορούν κυρίως έργα βελτίωσης του οδικού δικτύου ιδίως στην παραλιακή ζώνη της Περιφέρειας, αλλά και την κατασκευή του οριζόντιου οδικού άξονα Άστρος - Τρίπολη - Βυτίνα- Αρχαία Ολυμπία, με στόχο τη σύνδεση των αρχαιολογικών πόρων της Δυτικής με αυτούς της Ανατολικής Πελοποννήσου.

Στους τομείς του Χωροταξικού και Αστικού σχεδιασμού επιδιώκεται η συνέχιση των προσπαθειών οι οποίες ξεκίνησαν στις αρχές της δεκαετίας του '80, με στόχο το σχεδιασμό της μελλοντικής εξέλιξης και επέκτασης των πόλεων μέσα από συμβατές πολεοδομικές λύσεις. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στη μελέτη των ειδικών προβλημάτων, την εφαρμογή μοντέλων και πρακτικών τα οποία έχουν εφαρμοστεί με επιτυχία σε άλλες περιπτώσεις, αλλά και την αποτροπή πρακτικών με ολέθριες συνέπειες στο αστικό περιβάλλον και την ποιότητα ζωής των κατοίκων τους. Οι σημαντικότερες ενέργειες περιλαμβάνουν, ανάδειξη και προστασία των ιστορικών κέντρων των πόλεων, προστασία κτιρίων με ιδιαίτερη τουριστική και αρχιτεκτονική αξία, τη δημιουργία πολιτιστικών κέντρων, κοινόχρηστων χώρων, δευτερευόντων οικιστικών κέντρων. Η υλοποίηση των παραπάνω ενεργειών είναι επιβεβλημένη εάν λάβουμε υπόψη μας τη διεύρυνση των προβλημάτων και των αναγκών στο μέλλον ως συνέπεια της αύξησης του αστικού πληθυσμού αλλά και του αριθμού των επισκεπτών στην Περιφέρεια.

Η επέκταση της τουριστικής ανάπτυξης δημιουργεί μια σειρά από πιέσεις στο περιβάλλον (φυσικό και ανθρωπογενές) αλλά και τους φυσικούς πόρους. Οι πιέσεις αυτές έχουν να κάνουν κυρίως με συγκρούσεις μεταξύ ασυμβίβαστων μεταξύ τους χρήσεων γης π.χ αγροτικών και τουριστικών δραστηριοτήτων, αγροτικών δραστηριοτήτων και παραθεριστικής κατοικίας, ρύπανση των ακτών, εξάντληση των αποθεμάτων σε πόσιμο νερό, υποβάθμιση από αισθητικής εικόνας περιοχών. Το φαινόμενο αυτό είναι ιδιαίτερα έντονο στο Βόρειο Τμήμα της Περιφέρειας, όπου η τουριστική ανάπτυξη ξεκίνησε από τη δεκαετία του '60. Προκειμένου να αποτραπεί η εκδήλωση ανάλογων φαινομένων σε άλλες περιοχές, δίνεται έμφαση στο σχεδιασμό

⁴⁶ Εγκεκριμένο Π.Ε.Π Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99, σελ. 21 - 154.

της μελλοντικής ανάπτυξης των τουριστικών περιοχών με τήρηση των απαιτούμενων προδιαγραφών, προσέλκυση τουριστών υψηλής ποιότητας με απόλυτο σεβασμό στο περιβάλλον τους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους.

Στο ζήτημα της προστασίας του τεράστιου αποθέματος σε πολιτιστικούς πόρους το οποίο διαθέτει η Περιφέρεια (όπως π.χ. αρχαιολογικούς χώρους, κάστρα, εκκλησίες και μοναστήρια), δίνεται έμφαση σε δράσεις ανάδειξης, προστασίας και προβολής τους, ως στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς της Περιφέρειας. Στους χώρους από τους οποίους περιβάλλονται προβλέπεται η δημιουργία χώρων στάθμευσης, ξενώνων, τουριστικών περιπτέρων, μουσείων κ.α. Σε πολλές περιπτώσεις εφαρμόζονται μοντέλα τα οποία είχαν υιοθετηθεί με επιτυχία σε άλλες Μεσογειακές Χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως π.χ. Ισπανία, Πορτογαλία. Ανάλογες παρεμβάσεις ακολουθούνται για την αξιοποίηση των Μεσαιωνικών Κάστρων σε δραστηριότητες οι οποίες σχετίζονται με τον πολιτισμό και την αναψυχή.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται, στη δημιουργία τουριστικής υποδομής (ξενοδοχειακών μονάδων, χώρων ελλιμενισμού των σκαφών, καταφυγίων κ.α), την ανάδειξη, προστασία και προβολή των φυσικών και περιβαλλοντικών πόρων της Περιφέρειας (π.χ. δρυμών, σπηλαίων, φαραγγιών, αισθητικών δασών κ.α.), την κινητοποίηση του ιδιωτικού τομέα μέσα από την εφαρμογή των κατάλληλων πολιτικών και κινήτρων ιδίως σε δράσεις επέκτασης και εκσυγχρονισμού των υποδομών.

Παράλληλα με τις παραπάνω ενέργειες απαιτούνται μια σειρά από παρεμβάσεις η κάλυψη του κόστους των οποίων πρόκειται να γίνει μέσω των μη κατανεμόμενων πιστώσεων. Οι παρεμβάσεις αυτές σχετίζονται με την προβολή του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας, την ανάπλαση χώρων οι οποίοι περιβάλλουν τους αρχαιολογικούς πόρους της Περιφέρειας, την προστασία από τις πιέσεις τις οποίες δέχονται των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, την αντιμετώπιση κοινών περιβαλλοντικών προβλημάτων και την προώθηση της διεθνικής, διαπεριφερειακής και διασυνοριακής συνεργασίας σε θέματα τα οποία σχετίζονται με τους τομείς του περιβάλλοντος, του τουρισμού, της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Τα Μέτρα του Υποπρογράμματος 1 με έντονη περιβαλλοντική διάσταση είναι τα ακόλουθα :

Μέτρο 1.2 Τουρισμός - Αρχαιολογικοί Χώροι

Το συνολικό κόστος του Μέτρου ανέρχεται σε 30.942.000 χιλιάδες ECU, οι διατιθέμενοι Κοινοτικοί Πόροι από το Ε.Τ.Π.Α σε 23.206.000 χιλιάδες ECU. (βλ. Πίνακας 3.8 του Παραρτήματος) Οι κύριοι φορείς υλοποίησης των παρεμβάσεων είναι το Υπουργείο Πολιτισμού, οι Εφορείες Αρχαιοτήτων, η Γενική Γραμματεία Αθλητισμού, ο Ε.Ο.Τ, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τα Νομαρχιακά Ταμεία και οι Τεχνικές Υπηρεσίες των Δήμων και των Κοινοτήτων (Τ.Υ.Δ.Κ). Κύριες περιοχές εφαρμογής αποτελούν οι περιοχές με ιδιαίτερη τουριστική ανάπτυξη, οι αρχαιολογικοί χώροι και τα μνημεία της Περιφέρειας.

Το Μέτρο αποβλέπει στη δημιουργία των απαιτούμενων υποδομών με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, την προσέλκυση τουριστών υψηλού εισοδήματος και ποιοτικής στάθμης, την προστασία των αρχαιολογικών και πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας. Βασική επιδίωξη αποτελεί η ολοκλήρωση των μαρίνων η υλοποίηση των οποίων έχει ξεκινήσει από την Προγραμματική Περίοδο των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (Μ.Ο.Π), με στόχο την καλύτερη

δυνατή εξυπηρέτηση των σκαφών αναψυχής αλλά και της προσέλκυση σκαφών από Μαρίνες άλλων Μεσογειακών Χωρών. Στο Μέτρο εντάσσονται παρεμβάσεις ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών, φιλικού προς το περιβάλλον τουρισμού, την ανάδειξη και προστασία των μνημείων και των αρχαιολογικών χώρων της Περιφέρειας, οι δράσεις προβολής και αξιοποίησης περιοχών με ιδιαίτερο φυσικό κάλλος (φαραγγιών, σπηλαίων, ακτών κ.α.), για τις όποιες έγινε λόγος παραπάνω.

Ως φυσικοί δείκτες τίθενται η περάτωση του υπολοίπου 40% των έργων σε δύο μαρίνες της Περιφέρειας. Οι παρεμβάσεις σε τρεις αρχαιολογικούς χώρους και ένα μουσείο, αλλά και σε τοπία με ιδιαίτερο φυσικό κάλλος. Το παραπάνω Μέτρο παρουσιάζει υψηλό βαθμό συνεργίας με το σύνολο των Μέτρων του Υποπρογράμματος Ι του Π.Ε.Π, τις δράσεις στους τομείς του Αγροτουρισμού και της πολιτιστικής υποδομής, τις αντίστοιχες των Μ.Ο.Π, του Π.Ε.Π της προηγούμενης Προγραμματικής Περιόδου και της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader.

Ένας μεγάλος αριθμός δράσεων χρηματοδοτείται από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Υπουργείου Πολιτισμού σε εθνικό επίπεδο. Οι δράσεις αυτές περιλαμβάνουν παρεμβάσεις στα μουσεία της Περαχώρας και της Σπάρτης, τα αρχαία θέατρα της Μεγαλόπολης, της Σπάρτης και Σικυώνας, την ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων του Άργους και την ανάδειξη αυτού της Ακροκορίνθου, παρεμβάσεις στους περιβάλλοντες των μνημείων χώρους.

Οι άμεσες επιπτώσεις περιλαμβάνουν την αύξηση της Απασχόλησης κατά τη φάση κατασκευής των έργων, την ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού, την προσέλκυση επισκεπτών υψηλής ποιοτικής και εισοδηματικής στάθμης. Οι έμμεσες επιπτώσεις περιλαμβάνουν τη δημιουργία μόνιμων θέσεων απασχόλησης και διατήρηση των ήδη υπαρχόντων, αύξηση του Περιφερειακού Α.Ε.Π, ανάδειξη και προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. Τα σημαντικότερα κριτήρια επιλογής των έργων περιλαμβάνουν, την παραχώρηση προτεραιότητας στους πιο σημαντικούς από τουριστική άποψη αρχαιολογικούς πόρους και μνημεία της Περιφέρειας, τη συνεργεία των δράσεων με αντίστοιχες οι οποίες έχουν τουριστική διάσταση.

Τα σημαντικότερα Έργα του Μέρου 1.2 είναι τα ακόλουθα :

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1

ΕΡΓΟ	ΔΙΑΤΙΘΕΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ ΣΕ ΧΙΛ. ΕΥΡΩ
Συντήρηση - Αναστήλωση Μνημείων Επιδαύρου	1.000.000.000
Αναστήλωση του Βυζαντινού Οικισμού Μυστρά	1.000.000.000
Ανασκαφές - Αναστήλωση Ιθώμης	750.000.000
Αξιοποίηση Χαράδρας του Λουσίου	400.000.000
Μαρίνα Πόλου	700.000.000
Δημιουργία καταφυγίου τουριστικών σκαφών στο Λιμάνι Λεωνιδίου	200.000.000
Δημιουργία καταφυγίου τουριστικών σκαφών στο Βραχάτι	700.000.000

Πηγή Π.Ε.Π Πελοποννήσου 1994 - 99, Ενημερωτικό Έντυπο.

Μέτρο 1.3 Χωροταξική και Πολεοδομική Ανασυγκρότηση - Ανάπλαση Πόλεων

Οι συνολικοί διατιθέμενοι πόροι ανέρχονται σε 8.864.000 χιλιάδες ECU, οι διατιθέμενοι από το Ε.Τ.Π.Α πόροι σε 6.648.000 χιλιάδες ECU. (βλ. Πίνακας 3.9 του Παραρτήματος) Οι βασικοί φορείς υλοποίησης των έργων είναι η Διεύθυνση Χωροταξίας του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ, οι Ο.Τ.Α, οι Τεχνικές Υπηρεσίες των Δήμων και των Κοινοτήτων. Το Μέτρο λειτουργεί προς όφελος του φυσικού περιβάλλοντος, των

οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων της Περιφέρειας, ιδίως σε θέματα τα οποία σχετίζονται με τον τουρισμό και την ποιότητα ζωής των κατοίκων των πόλεων και των περιοχών με ιδιαίτερη τουριστική ανάπτυξη. Κύριες περιοχές παρέμβασης αποτελούν τα αστικά κέντρα, οι περιοχές με έντονη τουριστική ανάπτυξη και αυτές στις οποίες παρατηρούνται έντονες συγκρούσεις μεταξύ ασυμβίβαστων μεταξύ τους χρήσεων γης.

Το Μέτρο αποβλέπει αρχικά στην πραγματοποίηση των απαιτούμενων Μελετών Προγραμματισμένης Επέκτασης των Πόλεων της Περιφέρειας και την υλοποίηση στη συνέχεια κατά προτεραιότητα των παρεμβάσεων οι οποίες οδηγούν σε αυτή την κατεύθυνση. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε δράσεις ανάδειξης και προστασίας των ιστορικών κέντρων των πόλεων, διάσωσης νεοκλασικών κτιρίων και βιομηχανικών μονάδων οι οποίες δε λειτουργούν πλέον, δημιουργίας ελεύθερων χώρων και ζωνών πρασίνου, πεζοδρομήσεις, αναπλάσεις ακτών, ανάδειξη και προστασία παραδοσιακών γειτονιών. Η δημιουργία ζωνών σχεδιαζόμενης ανάπτυξης, η οριοθέτηση ζωνών με μεγάλη τουριστική ανάπτυξη και η συγκέντρωση της μεταποίησης σε ειδικές ελεγχόμενες περιοχές (ΒΙ.ΠΕ, ΒΙΟ.ΠΑ) είναι επιβεβλημένη.

Εναν από τους βασικότερους στόχους του συγκεκριμένου Μέρους αποτελεί η αντιμετώπιση των χωροταξικών προβλημάτων τα οποία παρουσιάζει η Περιφέρεια και των πιέσεων τις οποίες υφίσταται ο παράκτιος χώρος ιδίως στο βόρειο τμήμα της Περιφέρειας. Οι πιέσεις αυτές έχουν να κάνουν με τη διεύρυνση της ζήτησης για παραθεριστική κατοικία, την πραγματοποίηση μεγάλης κλίμακας έργων υποδομής, την εντατικοποίηση της γεωργίας και την ύπαρξη ενός μεγάλου αριθμού διάσπαρτων παραγωγικών μονάδων. Η αντιμετώπιση του προβλήματος προϋποθέτει την εκπόνηση *Μελετών Ζωνών Τουριστικής Ανάπτυξης και Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου*, με απότερο στόχο την οριοθέτηση των παραλιακών πόλεων, των περιοχών παραθεριστικής κατοικίας, *Ζωνών Γεωργικής Παραγωγής*, και *Τουριστικής Ανάπτυξης*. Οι προγραμματιζόμενες μελέτες οικιστικού ελέγχου αφορούν της περιοχές της παραλιακής Κορινθίας, της Ερμιονίδας, της παραλιακής Κυνουρίας και αντίστοιχες στα νότια τμήματα των Νομών Λακωνίας και Μεσσηνίας.

Ως φυσικοί δείκτες τίθενται η εφαρμογή ου αστικού σχεδιασμού στα έξι μεγαλύτερα αστικά κέντρα της Περιφέρειας και τέσσερες λουτροπόλεις, παρεμβάσεις σε παραλίες με έντονη τουριστική ανάπτυξη, δράσεις ανάπλασης σε τρία αστικά κέντρα. Το Μέτρο παρουσιάζει υψηλό βαθμό συνεργίας με αντίστοιχες δράσεις των Μ.Ο.Π, του προηγούμενου Π.Ε.Π, του Υποπρογράμματος 7 (Ε.Α.Π.Τ.Α), δράσεις του Υπουργείου Πολιτισμού οι οποίες αποβλέπουν σε δημιουργία μουσείων και ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων. Οι αναμενόμενες επιπτώσεις των παραπάνω παρεμβάσεων περιλαμβάνουν τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των μόνιμων κατοίκων της Περιφέρειας, την ενίσχυση της λειτουργικότητας των τουριστικών υποδομών, τη βελτίωση της εικόνας ιδίως από λειτουργικής και αισθητικής πλευράς του αστικού χώρου και την αύξηση της απασχόλησης. Η επιλογή των δράσεων έχει ως κριτήρια, τη συμβατότητα του στόχου της τουριστικής ανάπτυξης με φιλικές προς το περιβάλλον δράσεις.

Τα σημαντικότερα Έργα του Μέρους 1.3 είναι τα ακόλουθα :

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2

ΕΡΓΟ	ΔΙΑΤΙΘΕΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ ΣΕ ΧΙΛ. ΕΥΡΩ
Διαμόρφωση Ιστορικού Κέντρου Καλαμάτας	300.000.000
Αναπαλαίωση Οικίας Καρυωτάκη	250.000.000
Ανάπλαση και εσωτερική οδοποιία Δήμου Στερνίτσας	250.000.000
Ανάπλαση παραλίας Κορίνθου	300.000.000

Πηγή Π.Ε.Π Πελοποννήσου 1994 - 99, Ενημερωτικό Έντυπο.

Μέτρο 1.4 Συμπληρωματικές Ενέργειες

Το σύνολο των διατιθέμενων πόρων ανέρχεται σε 708.000 χιλιάδες ECU, η Κοινοτική Συμμετοχή του Ε.Τ.Π.Α σε 531.000 χιλιάδες ECU. (βλ. Πίνακας 3.10 του Παραρτήματος) Οι βασικοί φορείς υλοποίησης των έργων είναι οι Ο.Τ.Α, οι Αναπτυξιακοί Σύνδεσμοί και Διαδημοτικές Εταιρείες, οι φορείς Διοίκησης των Π.Ε.Π κ.α.

Το Μέτρο περιλαμβάνει ενέργειες προβολής του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας όπως, η δημιουργία φορέα με κύριο αντικείμενο τη διαπραγμάτευση με διεθνείς ταξιδιωτικούς πράκτορες, η δημιουργία συστήματος κρατήσεων από απόσταση, ηλεκτρονικής βάσης δεδομένων με στόχο την εξυπηρέτηση των επισκεπτών. Το επόμενο πεδίο δράσης αποτελεί η διερεύνηση μοντέλων χωροταξικής οργάνωσης σε πόλεις με πληθυσμό μεταξύ 20 και 50 χιλιάδων κατοίκων σε συνεργασία με Περιφέρειες και ερευνητικά κέντρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η δημιουργία δικτύων συνεργασίας με χωρικές ενότητες του Ευρωπαϊκού και του Μεσογειακού Χώρου στους τομείς του περιβάλλοντος, του τουρισμού, του πολιτισμού με στόχο την αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων και την προστασία της Κοινής Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Το Μέτρο συνδέεται στενά με τα αντίστοιχα των υπόλοιπων Υποπρογραμμάτων τα οποία στοχεύουν σε διεύρυνση των προσπαθειών και αντιμετώπιση των όποιων δυσμενών σε επίπεδο Περιφέρειας εξελίξεων.

Υποπρόγραμμα 3 Στήριξη του Γεωργικού Τομέα και Ανάπτυξη του Αγροτικού Χώρου

Οι συνολικοί διατιθέμενοι στο Υποπρόγραμμα πόροι ανέρχονται σε 92.231.000 χιλιάδες ECU, η Δημόσια Συμμετοχή σε 79.146.000 χιλιάδες ECU, οι διατιθέμενοι από το Ε.Τ.Π.Α Κοινοτικοί Πόροι σε 15.960.000 χιλιάδες ECU, από το Ε.Κ.Τ σε 400.000 χιλιάδες ECU, το Ε.Γ.Τ.Π.Ε σε 43.000.000 χιλιάδες ECU και από ιδιωτικούς φορείς σε 13.085.000 χιλιάδες ECU (βλ. Πίνακες 3.11 και 3.12 του Παραρτήματος).

Με δεδομένες τις δυνατότητες του αγροτικού και ορεινού χώρου της Περιφέρειας (γεινίαση με τη μητροπολιτική περιοχή της Πρωτεύουσας, βελτίωση της ποιότητας του οδικού δικτύου, ύπαρξη ενός μεγάλου αριθμού αξιόλογων οικισμών), τα προβλήματα όπως (γήρανση του πληθυσμού, υποαπασχόληση, εγκατάλειψη του εσωτερικού ορεινού χώρου από τα νεώτερα σε ηλικία και πιο παραγωγικά μέλη της τοπικής κοινωνίας, χαμηλό βιοτικό επίπεδο, ελλείψεις σε υποδομές κ.α.). Ιδιαίτερη βαρύτητα δόθηκε κατά την περίοδο των Μ.Ο.Π και του προηγούμενου Π.Ε.Π στη δημιουργία μικτών αγροτουριστικών δραστηριοτήτων. Το γεγονός αποσκοπεί στην τόνωση της τοπικής οικονομίας και τη δημιουργία

εισοδήματος από διαφορετικές πηγές για τους κατοίκους της Περιφέρειας. Η αναπτυξιακή αυτή λογική συνεχίζεται και κατά τη διάρκεια του Π.Ε.Π 1994 – 99, με δράσεις οι οποίες έχουν ως εξής :

Βελτίωση των Εγγειοδιαρθρωτικών δομών. Επιδιώκεται η αντιμετώπιση των εγγειοδιαρθρωτικών προβλημάτων της Περιφέρειας. Οι σημαντικότερες παρεμβάσεις περιλαμβάνουν, την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, αφού προηγηθεί αναδασμός, την εξυγίανση και τον εμπλουτισμό των υδροφόρου ορίζοντα, την πραγματοποίηση εγγειοβελτιωτικών και αντιπλημμυρικών έργων.

Βελτίωση της Κτηνοτροφίας. Οι πραγματοποιούμενες στο χώρο της κτηνοτροφίας δράσεις αποβλέπουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, τη βελτίωση της υγιεινής και της ποιότητας του ζωικού βασιλείου, τη διαχείριση των αποβλήτων και τη μετεγκατάσταση των κτηνοτροφικών μονάδων.

Αξιοποίηση Ήπιων Μορφών Ενέργειας. Γίνεται αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας και εναλλακτικών μορφών ενέργειας, προκειμένου για την παραγωγή προϊόντων με μεγάλη εμπορική αξία. Οι επιπτώσεις της πρακτικής είναι αξιοσημείωτες για το εισόδημα των αγροτών, το περιβάλλον και την ποιότητα ζωής στην Περιφέρεια.

Εργαστήρια και Κέντρα Γεωργικής Έρευνας. Προβλέπεται η δημιουργία νέων αλλά και η ενίσχυση των υποδομών των υφιστάμενων στην Περιφέρεια Εργαστηρίων και Κέντρων Γεωργικής Έρευνας, οι δραστηριότητες των οποίων περιλαμβάνουν τη διεξαγωγή φυτοϋγειονομικών ελέγχων, ελέγχων της ποιότητας των τροφίμων κ.α.

Άρση της Απομόνωσης Εσωτερικών Περιοχών. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην κατασκευή έργων στο επαρχιακό οδικό δίκτυο με στόχο τη σύνδεση των εσωτερικών ορεινών περιοχών με την παράκτια ζώνη της Περιφέρειας και το εθνικό οδικό δίκτυο. Η λογική των δράσεων βασίζεται στη συγκέντρωση των πόρων στην κατασκευή έξι βασικών οδικών αξόνων, την αποτροπή της πολυδιάσπασης και της ενδεχόμενης πλημμελούς αντιμετώπισης του όλου θέματος.

Βελτίωση και Προστασία των Δασών. Με δεδομένα τα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζει ο δασικός πλούτος της Περιφέρειας (μεγάλος αριθμός πυρκαγιών κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, έλλειψη συντονισμένων προσπαθειών προστασίας κ.α.), και τις νέες κατευθύνσεις σαν συνέπεια της μεταρρύθμισης του Ε.Γ.Τ.Π.Ε η οποία καθιστά τους κατοίκους των ορεινών περιοχών φυσικούς διαχειριστές των δασών προς όφελος της τοπικής οικονομίας. Οι κύριες παρεμβάσεις περιλαμβάνουν την κατασκευή έργων δασικής οδοποιίας, τη διευθέτηση χειμάρρων, αναδασώσεις, προστασία του περιβάλλοντος, ενίσχυση της μελισσοκομίας κ.α.

Ενίσχυση των Οικιστικών Κέντρων Μεσαίου Μεγέθους και των Παραδοσιακών Οικισμών. Βασική επιδίωξη αποτελεί η οικιστική ανασυγκρότηση του ορεινού χώρου της Περιφέρειας, με την ενίσχυση των οικισμών οι οποίοι πληρούν τις προϋποθέσεις ώστε να αποτελέσουν πόλους διοικητικών, εκπαιδευτικών και κοινωνικών υπηρεσιών για τους οικισμούς της ενδοχώρας, αλλά και των παραδοσιακών οικισμών με στόχο την προσέλκυση εναλλακτικών μορφών τουρισμού στον ορεινό χώρο.

Παραγωγική Ανασυγκρότηση Εσωτερικών Περιοχών. Περιλαμβάνεται η δημιουργία ξενώνων σε παραδοσιακά κτίρια, μικρών μεταποιητικών μονάδων για την παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων, είτε προϊόντων τα οποία καλύπτουν τις ανάγκες της τοπικής αγοράς.

Τα Μέτρα περιβαλλοντικού περιεχομένου είναι τα ακόλουθα :

Μέτρο 3.1 Εγγειοβελτιωτικά Έργα

Το συνολικό κόστος του Μέτρου 3.1 του Υποπρογράμματος 3 ανέρχεται σε 17.724.000 χιλιάδες ECU, το σύνολο των διατιθέμενων πόρων προέρχεται από Δημόσιους Φορείς, οι διατιθέμενοι από το Ε.Γ.Τ.Π.Ε Κοινοτικοί πόροι ανέρχονται σε 13.293.000 χιλιάδες ECU. (βλ. Πίνακας 3.13 του Παραρτήματος) Οι κύριοι φορείς υλοποίησης των δράσεων είναι το Υπουργείο Γεωργίας και οι αρμόδιες σε Νομαρχιακό επίπεδο υπηρεσίες.

Οι κύριες παρεμβάσεις του Μέτρου περιλαμβάνουν Εγγειοβελτιωτικά Έργα και Έργα Αναδάσμου. Τα Εγγειοβελτιωτικά Έργα αποσκοπούν στον έλεγχο της ποιότητας των υδάτινων πόρων οι οποίοι χρησιμοποιούνται για άρδευση, τη βελτίωση και προστασία των εδαφικών πόρων, την αποτροπή φυσικών καταστροφών, τον εμπλουτισμό του υδροφόρου ορίζοντα. Τα έργα αναδάσμου στοχεύουν στη συγκέντρωση της ιδιοκτησίας η οποία υφίσταται έντονο κατακερματισμό και διασπορά στο χώρο, με στόχο την επίλυση των εγγειοδιαρθρωτικών προβλημάτων, την αναδιάρθρωση και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της γεωργικής παραγωγής. Ως φυσικοί δείκτες τίθενται η αύξηση των αποθεμάτων των υδάτινων πόρων και ο εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων δικτύων άρδευσης. Το Μέτρο παρουσιάζει υψηλό βαθμό συνεργίας με δράσεις οι οποίες αποβλέπουν αφενός την προστασία του περιβάλλοντος και αφετέρου την ανάπτυξη του εσωτερικού χώρου της Περιφέρειας. Οι αναμενόμενες επιπτώσεις περιλαμβάνουν μεταξύ των άλλων βελτίωση της ποιότητας των αγροτικών προϊόντων, μείωση του κατά μονάδα κόστους παραγωγής, διαφοροποίηση του προϊόντος του Πρωτογενή Τομέα και προστασία του περιβάλλοντος των αγροτικών περιοχών. Τα κριτήρια επιλογής των δράσεων περιλαμβάνουν, συμβατότητα με τις βασικές κατευθύνσεις της Κ.Α.Π, παραχώρηση προτεραιότητας σε έργα διαχείρισης των υδάτινων πόρων, άρδευσης και διαφοροποίησης του αγροτικού προϊόντος.

Το σημαντικότερο έργο του Μέτρου 3.1 είναι το ακόλουθο :

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3

ΕΡΓΟ	ΔΙΑΤΙΘΕΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ ΣΕ ΧΙΛ. ΕΥΡΩ
Εγγειοβελτιωτικό Έργο Ιρίων	4.200.000.000

Πηγή Π.Ε.Π Πελοποννήσου 1994 - 99, Ενημερωτικό Έντυπο.

Μέτρο 3.2 Βελτίωση της Κτηνοτροφίας

Το σύνολο των διατιθέμενων στο Μέτρο 3.2 πόρων ανέρχεται σε 5.045.000 χιλιάδες ECU, οι διατιθέμενοι από δημόσιες πηγές πόροι σε 3.440.000 χιλιάδες ECU, η Κοινοτικοί Πόροι μέσω του Ε.Γ.Τ.Π.Ε σε 2.580.000 χιλιάδες ECU και η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα σε 1.605.000 χιλιάδες ECU (βλ. Πίνακας 3.14 του Παραρτήματος). Φορείς υλοποίησης των έργων είναι το Υπουργείο Γεωργίας, οι Διευθύνσεις Κτηνιατρικής σε Νομαρχιακό επίπεδο και το Κτηνιατρικό Εργαστήριο της Περιφέρειας.

Οι κύριες δραστηριότητες τις οποίες περιλαμβάνει το Μέτρο αφορούν :

- ❖ Βελτίωση της παραγωγής κτηνοτροφικών προϊόντων μέσω των προγραμμάτων τεχνητής σπερματέγχυσης, καταπολέμηση των ασθενειών και της στειρότητας του ζωικού βασιλείου.
- ❖ Μετεγκατάσταση μονάδων και διαχείριση των αποβλήτων, εμπεριέχονται δράσεις μετεγκατάστασης μονάδων, κατασκευής εγκαταστάσεων

επεξεργασίας λυμάτων, εύρεσης τρόπων διαχείρισης με ορθολογικό τρόπο των αποβλήτων.

Οι παραπάνω παρεμβάσεις αποβλέπουν στη βελτίωση της ποιότητας του ζωικού βασιλείου και των παραγόμενων κτηνοτροφικών προϊόντων, την ενίσχυση της θέσης των παραγωγών, την εξασφάλιση βιωσιμότητας για τις παραγωγικές μονάδες, την προστασία του περιβάλλοντος και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών. Ως φυσικός δείκτης τίθεται η μετεγκατάσταση και εύρεση τρόπων διαχείρισης των αποβλήτων για σαράντα κτηνοτροφικές μονάδες. Το Μέτρο παρουσιάζει υψηλό βαθμό συνέργιας με δράσεις οι οποίες στοχεύουν στην προστασία του περιβάλλοντος, του δασικού πλούτου της Περιφέρειας, τη στήριξη των Μ.Μ.Ε, την ενίσχυση της παραγωγικότητας των τομέων. Οι αναμενόμενες επιπτώσεις έχουν να κάνουν με την αύξηση της απασχόληση ιδίως κατά τη φάση κατασκευής των έργων, την προσέλκυση επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα, την ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος και τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος. Τα κριτήρια επιλογής των δράσεων περιλαμβάνουν τη συμβατότητα με την Κ.Α.Π της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την παραχώρηση προτεραιότητας στην πραγματοποίηση έργων τα οποία αφορούν μονάδες οι οποίες συντελούν στη δημιουργία σημαντικών περιβαλλοντικών προβλημάτων και παρουσιάζουν υψηλό βαθμό συνέργιας με τις λοιπές δράσεις του Προγράμματος.

Μέτρο 3.3 Αξιοποίηση Ήπιων Μορφών Ενέργειας

Το συνολικό κόστος του Μέρους 3.3 του Υποπρογράμματος 3 ανέρχεται σε 6.880.000 χιλιάδες ECU, η συμμετοχή των Δημόσιων Φορέων σε 3.440.000 χιλιάδες ECU, η Κοινοτική Συμμετοχή του Ε.Γ.Τ.Π.Ε σε 2.580.000 χιλιάδες ECU και αυτή του Ιδιωτικού Τομέα σε 3.440.000 χιλιάδες ECU (βλ. Πίνακας 3.15 του Παραρτήματος). Οι κύριοι φορείς υλοποίησης των έργων είναι το Υπουργείο Γεωργίας, οι Διευθύνσεις Δασών σε Νομαρχιακό επίπεδο και ιδιωτικοί φορείς.

Το Μέτρο αποσκοπεί στην εγκατάσταση θερμοκηπίων σύγχρονου τεχνολογικού επιπέδου, με στόχο την παραγωγή αγροτικών προϊόντων υψηλής ποιότητας στάθμης (ιδίως κηπευτικών και ανθοκομικών προϊόντων). Η παραγωγή θα βασίζεται στην όσο το δυνατόν σε μικρότερη κλίμακα χρησιμοποίηση φυτοφαρμάκων και χημικών λιπασμάτων και την όσο το δυνατόν σε μεγαλύτερο βαθμό χρησιμοποίηση ήπιων μορφών ενέργειας (όπως ηλιακή, γεωθερμική κ.α.). Ως φυσικός δείκτης τίθεται η εγκατάσταση θερμοκηπίων συνολικής έκτασης 200 στρεμμάτων. Το Μέτρο παρουσιάζει υψηλή συνέργια με αντίστοιχα τα οποία αποβλέπουν στην προστασία του περιβάλλοντος, τη δημιουργία και ενίσχυση της ανταγωνιστικής θέσης των Μ.Μ.Ε. Οι αναμενόμενες επιπτώσεις περιλαμβάνουν αύξηση της απασχόλησης τόσο κατά τη φάση κατασκευής, όσο και της λειτουργίας των υποδομών, αύξηση του εισοδήματος των αγροτών, διαφοροποίηση της παραγωγής με παράλληλη παραγωγή νέων προϊόντων, εισαγωγή νέων τεχνολογιών, εξοικονόμηση ενέργειας. Ως κριτήρια επιλογής των δράσεων τίθενται η συμβολή της διαφοροποίησης της παραγωγής σε νέες καλλιέργειες και η αξιοποίηση ήπιων μορφών ενέργειας φιλικών στο περιβάλλον.

Μέτρο 3.4 Εργαστήρια και Κέντρα Γεωργικής Έρευνας και Προστασίας

Οι διαθέσιμοι συνολικά πόροι στο Μέτρο 3.4 ανέρχονται σε 1.772.000 χιλιάδες ECU, το σύνολο των διατιθέμενων πόρων προέρχεται από Δημόσιες Πηγές,

οι διατιθέμενοι από το Ε.Τ.Π.Α Κοινοτικοί Πόροι ανέρχονται σε 1.329.000 χιλιάδες ECU (βλ. Πίνακας 3.16 του Παραρτήματος). Οι βασικοί φορείς υλοποίησης των παρεμβάσεων είναι το Υπουργείο Γεωργίας, το "Κτηνιατρικό Εργαστήριο της Τρίπολης" και το "Περιφερειακό Κέντρο Προστασίας και Ποιοτικού Ελέγχου" του Ναυπλίου.

Οι δύο βασικές κατευθύνσεις του Μέτρου περιλαμβάνουν :

- ❖ Ενίσχυση των κτιριακών εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού των εργαστηρίων τα οποία προβαίνουν σε διεξαγωγή φυτουγειονομικών ελέγχων σε προϊόντα του φυτικού βασιλείου και φυτοφάρμακα.
- ❖ Ενίσχυση του εξοπλισμού του *Κτηνιατρικό Εργαστήριο της Τρίπολης* και διαρκής πληροφόρηση του προσωπικού γύρω από τις νέες τεχνικές οι οποίες διαμορφώνονται.

Βασική επιδίωξη αποτελεί ο έλεγχος τόσο των εισαγόμενων από τρίτες χώρες, όσο και εξαγόμενων προϊόντων του φυτικού βασιλείου. Η ενίσχυση εξάλλου των υποδομών στο *Κτηνιατρικό Εργαστήριο της Τρίπολης* συντελεί στην καλύτερη δυνατή προστασία του ζωικού βασιλείου, της υγείας των πολιτών και τη διασφάλιση της ποιότητας των τροφίμων. Οι φυσικοί δείκτες οι οποίοι τίθενται περιλαμβάνουν την ενίσχυση των υποδομών και του εξοπλισμού σε τρία κέντρα γεωργικής έρευνας και ποιοτικού ελέγχου των αγροτικών προϊόντων. Το Μέτρο παρουσιάζει υψηλό βαθμό συνέργιας με μέτρα τα οποία αποβλέπουν στην ενίσχυση της κτηνοτροφίας, τη διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής. Οι αναμενόμενες επιπτώσεις συνίσταται σε, βελτίωση της ποιότητας του φυτικού και του ζωικού βασιλείου της Περιφέρειας, διασφάλιση της υγείας των καταναλωτών και προστασία από τη ρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων. Κύριο κριτήριο επιλογή των δράσεων αποτελεί η συμβολή στην ενίσχυση της λειτουργικότητας και του ερευνητικού και επιστημονικού ρόλου των παραπάνω εργαστηρίων.

Τα σημαντικότερο έργο του Μέτρου 3.4 είναι το ακόλουθο :

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4	
ΕΡΓΟ	ΔΙΑΤΙΘΕΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ ΣΕ ΧΙΛ. ΕΥΡΩ
Εξοπλισμός Κτηνιατρικού Εργαστηρίου Τρίπολης	380.000.000

Πηγή Π.Ε.Π Πελοποννήσου 1994 - 99, Ενημερωτικό Έντυπο.

Μέτρο 3.6 Υποδομές Αγροτικής Ανάπτυξης

Οι διατιθέμενοι Συνολικοί Πόροι ανέρχονται σε 8.610.000 χιλιάδες ECU, το σύνολο των πόρων αφορά Δημόσια Συμμετοχή, οι διατιθέμενοι από το Ε.Τ.Π.Α Κοινοτικοί Πόροι ανέρχονται σε 6.457.000 χιλιάδες ECU (βλ. Πίνακας 3.17 του Παραρτήματος). Το Μέτρο λειτουργεί προς όφελος των εσωτερικών ορεινών περιοχών της Περιφέρειας (π.χ ορεινή Κορινθία, Αρκαδία, Μάνη). Οι βασικοί φορείς υλοποίησης των δράσεων είναι οι Ο.Τ.Α, οι Εφορίες Αρχαιοτήτων και οι Αναπτυξιακοί Σύνδεσμοι.

Το Μέτρο αποβλέπει σε :

- ❖ Ενίσχυση της ανασυγκρότησης των Οικισμών του ορεινού χώρου της Περιφέρειας μέσα από την ενίσχυση της θέσης οικιστικών κέντρων δευτέρου και τρίτου βαθμού ώστε να αποτελέσουν τη βάση για την ανάπτυξη οικονομικών, κοινωνικών και διοικητικών λειτουργιών στην ευρύτερη περιοχή.

- ❖ Παρεμβάσεις στους Παραδοσιακούς Οικισμούς της Περιφέρειας ώστε να αποτελέσουν τη βάση της ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (π.χ ορεινός, οικολογικός, περιπατητικός κ.α.), με κύριους αποδέκτες ιστορικά κτίρια, κάστρα, λιθόστρωτα μονοπάτια, παραδοσιακές κατοικίες κ.α.
- ❖ Ενίσχυση των υποδομών Αγροτικής Οδοποιίας, Ύδρευσης - Αποχέτευσης και των πολιτιστικών υποδομών.
- ❖ Παρεμβάσεις σε περιοχές με ιδιαίτερο φυσικό κάλος όπως (π.χ Εθνικοί Δρυμοί, Υγροβιότοποι, Φαράγγια) με στόχο την αναβάθμιση και προστασία του περιβάλλοντος και την αξιοποίησή τους σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού.
- ❖ Δημιουργία υποδομών εξυπηρέτησης (π.χ ξενώνες, αλιευτικά καταφύγια).
- ❖ Χάραξη και σήμανση μονοπατιών σε ορεινές περιοχές.

Οι φυσικοί δείκτες οι οποίοι τίθενται περιλαμβάνουν οι οποίοι τίθενται περιλαμβάνουν, την πραγματοποίηση έργων συνολικού μήκους 150 χιλιομέτρων στο ορεινό οδικό δίκτυο, την κάλυψη των αναγκών σε υποδομές ύδρευσης 20.000 κατοίκων σε εσωτερικές ορεινές περιοχές, η ανάδειξη και προστασία 20 έως 30 παραδοσιακών οικισμών και περιοχών με ιδιαίτερο φυσικό κάλος. Το Μέτρο παρουσιάζει υψηλό βαθμό συνέργιας με δράσεις της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader II, του Ειδικού Αναπτυξιακού Προγράμματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ε.Α.Π.Τ.Α) και δράσεις οι οποίες στοχεύουν σε άρση της συγκοινωνιακής απομόνωσης, παραγωγική ανασυγκρότηση του ορεινού χώρου και προστασία των δασών. Οι αναμενόμενες από την υλοποίηση των δράσεων του Μέρου επιπτώσεις περιλαμβάνουν, δημιουργία θέσεων απασχόλησης ιδίως κατά τη φάση κατασκευής των έργων, βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων ιδίως του εσωτερικού ορεινού χώρου, τουριστική αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας. Τα κριτήρια στα οποία βασίζεται η επιλογή των έργων είναι, η συνέργια με άλλες δράσεις οι οποίες αποβλέπουν στη στήριξη του αγροτικού χώρου της Περιφέρειας, αλλά και δράσεις σε περιοχές οι οποίες παρουσιάζουν σημαντικά προβλήματα από άποψη κοινωνικοοικονομικής συνοχής και διατήρησης των φυσικών και πολιτιστικών τους πόρων.

Τα σημαντικότερα Έργα του Μέρου 3.6 είναι τα ακόλουθα :

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.5	
ΕΡΓΟ	ΔΙΑΤΙΘΕΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ ΣΕ ΧΙΛ. ΕΥΡΩ
Λαγκάδια	150.000.000
Πραστός	75.000.000
Καστάνιτσα	100.000.000
Καρύταινα	100.000.000
Κυπαρίσσι	75.000.000
Καστανιά Βοιών	75.000.000
Γεράκι	110.000.000
Γκούρα	75.000.000
Δημητσάνα	150.000.000
Μουσείο Ελιάς στη Σπάρτη	450.000.000
Αποκατάσταση Πύργου Πικουλάκη	250.000.000

Πηγή Π.Ε.Π Πελοποννήσου 1994 - 99, Ενημερωτικό Έντυπο.

Μέτρο 3.7 Βελτίωση και Προστασία των Δασών

Οι διατιθέμενοι συνολικά πόροι στο Μέτρο 3.7 ανέρχονται σε 12.060.000 χιλιάδες ECU, η Κοινοτική συμμετοχή μέσω του Ε.Γ.Τ.Π.Ε σε 9.045.000 χιλιάδες ECU (βλ. Πίνακας 3.18 του Παραρτήματος). Οι σημαντικότεροι από τους φορείς υλοποίησης του Μέρους είναι το Υπουργείο Γεωργίας και σε επίπεδο Νομού οι αρμόδιες Διευθύνσεις Δασών. Περιοχή εφαρμογής του συγκεκριμένου Μέρους είναι ο ορεινός χώρος της Περιφέρειας, ο οποίος περιλαμβάνεται από τους ορεινούς όγκους της Ζήρειας, του Μαινάλου, του Πάρωνα και του Ταυγέτου.

Οι κύριες παρεμβάσεις του Μέρους με δεδομένα τα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζει ο ολόγεια και συρρικνούμενος δασικός πλούτος της Περιφέρειας και το νέο ρόλο των οποίων καλούνται να διαδραματίσουν οι κάτοικοι του εσωτερικού ορεινού χώρου στη διαχείριση και αξιοποίηση του δασικού της πλούτου έχουν ως εξής :

- ❖ Προστασία των δασών από πυρκαγιές και ασθένειες μέσω της δημιουργίας ζωνών πυροπροστασίας, τοποθέτησης δεξαμενών πυρόσβεσης κ.α..
- ❖ Πραγματοποίηση έργων αναδάσωσης και αποκατάστασης καιγόμενων εκτάσεων.
- ❖ Ανάδειξη και προστασία Δρυμών και Αισθητικών Δασών.
- ❖ Διευθέτηση χειμάρρων και γενικά των εσωτερικών υδάτων με τη δημιουργία φραγμάτων, τοιχίων υποστήριξης κ.α.
- ❖ Εκπόνηση μελετών περιβαλλοντικής διαχείρισης και προστασίας.
- ❖ Ενίσχυση του φυτικού και ζωικού βασιλείου των δασών, με ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη της μελισσοκομίας.

Οι φυσικοί δείκτες οι οποίοι τίθενται περιλαμβάνουν, πραγματοποίηση έργων αναδάσωσης σε συνολική έκταση 1800 έως 2000 στρεμμάτων, δημιουργία 15 έως 20 φραγμάτων προστασίας από τη διάβρωση του εδάφους, πραγματοποίηση έργων στο δασικό οδικό δίκτυο μήκους 150 έως 200 χιλιομέτρων. Το Μέτρο παρουσιάζει έναν υψηλό βαθμό συνέργειας με δράσεις οι οποίες αποβλέπουν στην ανάπτυξη του αγροτικού χώρου της Περιφέρειας, ιδίως αυτών οι οποίες σχετίζονται με την ανάπτυξη αγροτουριστικών δραστηριοτήτων, αλλά και τις παρεμβάσεις του Ε.Α.Π.Τ.Α. Οι αναμενόμενες επιπτώσεις περιλαμβάνουν προστασία του περιβάλλοντος, αξιοποίηση των δασικών πόρων στους τομείς της μεταποίησης, της γεωργίας και του τουρισμού, δημιουργία θέσεων απασχόλησης και αύξηση του αγροτικού εισοδήματος. Τα κριτήρια επιλογής των έργων αποτελούν, η συμβατότητα των δράσεων με τις παρεμβάσεις οι οποίες αποβλέπουν στην τουριστική ανάπτυξη, αλλά και την εφαρμοζόμενη πολιτική προστασίας των δασικών και εδαφικών πόρων.

Τα σημαντικότερα Έργα του Μέρους 3.7 είναι τα ακόλουθα :

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.6	
ΕΡΓΟ	ΔΙΑΤΙΘΕΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ ΣΕ ΧΙΛ. ΕΥΡΩ
Δασική Οδός Βυτίνα - Χιονοδρομικό Κέντρο Οστρακίνας	182.000.000
Δασική Οδός Αγ. Πέτρος - Καρυές	60.000.000
Δασική Οδός Τρίκαλα - Αγ. Βλάσης - Ζήρεια	100.000.000
Αξιοποίηση φαραγγιών Βίρου - Καρδαμύλης & Ριντόμου	100.000.000
Δρόμος Καστάνιτσα - Αγ. Βασίλειος - Κοσμάς	900.000.000

Πηγή Π.Ε.Π Πελοποννήσου 1994 - 99, Ενημερωτικό Έντυπο.

Υποπρόγραμμα 4 Βασικές Υποδομές - Ποιότητα Ζωής

Στο Υποπρόγραμμα 4 "Βασικές Υποδομές - Ποιότητα Ζωής", διατίθενται συνολικά 94.680.000 χιλιάδες ECU, οι Κοινοτική Συμμετοχή του Ε.Τ.Π.Α ανέρχεται σε 71.010.000 χιλιάδες ECU (βλ. Πίνακες 3.19, 3.20 του Παραρτήματος). Η λογική του Υποπρογράμματος 4 βασίζεται στην υλοποίηση έργων υποδομής στους τομείς των Μεταφορών, της Υγείας και Πρόνοιας, των Δικτύων Ύδρευσης και Αποχέτευσης και της διαχείρισης των Απορριμμάτων, με στόχο την ισόρροπη ανάπτυξη, την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων ιδίως στις Κεντρικές και Νότιες περιοχές και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Οι τρεις κύριοι τομείς παρέμβασης είναι οι ακόλουθοι :

Ο Τομέας των Μεταφορών, όπου οι πραγματοποιούμενες παρεμβάσεις αφορούν τους οδικούς άξονες Τρίπολης - Καλαμάτας και Τρίπολης - Σπάρτης - Σκάλας - Μονεμβασιάς, με βασική επιδίωξη τη σύνδεση του Κεντρικού και Νότιου τμήματος της Περιφέρειας, με το Βόρειο και το εθνικό οδικό δίκτυο της χώρας. Το γεγονός συντελεί στην προώθηση της τουριστικής ανάπτυξης, την ασφαλέστερη μετακίνηση των προϊόντων του Πρωτογενή και Δευτερογενή Τομέα, την εξοικονόμηση ενέργειας, την ενίσχυση της διανομαρχιακής συνεργασίας και συνοχής στο Κεντρικό και Νότιο τμήμα της Περιφέρειας.

Ο Τομέας των Υποδομών Υγείας - Πρόνοιας, όπου δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην ολοκλήρωση του νέου Νοσοκομείου της Καλαμάτας, την επέκταση και τον εκσυγχρονισμό των υποδομών στα Νοσοκομεία της Κορίνθου, της Τρίπολης και της Σπάρτης και την αναβάθμιση των υπηρεσιών Κοινωνικής Πρόνοιας για τους κατοίκους της Περιφέρειας. Με τις παρεμβάσεις στους τομείς της Υγείας και της Πρόνοιας βελτιώνεται το επίπεδο των παρεχόμενων στους τομείς της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης των παρεχόμενων υπηρεσιών, ενισχύεται η ελκυστικότητα της Περιφέρειας ως τόπου διαμονής και αναψυχής και το επίπεδο των παρεχόμενων στα άτομα με ειδικές ανάγκες υπηρεσιών.

Στους Τομείς της Ύδρευσης, της Αποχέτευσης και της Διαχείρισης των Απορριμμάτων, ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην κάλυψη των αναγκών των μεγαλύτερων αστικών κέντρων της Περιφέρειας. Οι διατιθέμενοι πόροι στοχεύουν στην κάλυψη μέρους των αναγκών στους παραπάνω τομείς, σημαντική είναι εξάλλου η συμβολή των διατιθέμενων από άλλες πηγές πόρων όπως το Ταμείο Συνοχής και οι Σ.Α.Ν.Τ / 1 σε Νομαρχιακό επίπεδο.

Μέτρο 4.4 Ύδρευσεις - Διαχείριση Απορριμμάτων

Το Μέτρο 4.4 αποτελεί το κατεξοχήν περιβαλλοντικού περιεχομένου Μέτρο του Υποπρογράμματος. Το σύνολο των διατιθέμενων σε αυτό πόρων ανέρχεται σε 8.864.000 χιλιάδες ECU, οι Κοινοτικοί Πόροι του Ε.Τ.Π.Α σε 6.648.000 χιλιάδες ECU (βλ. Πίνακας 3.21 του Παραρτήματος). Οι φορείς οι οποίοι έχουν επωμιστεί την ευθύνη υλοποίησης των έργων είναι το Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (ΥΠ.ΕΣ.Δ.Α), οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις μέσω των αρμόδιων *Διευθύνσεων Τεχνικών Υπηρεσιών* (Δ.Τ.Υ) και οι *Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης* (Δ.Ε.Υ.Α) των Δήμων της Περιφέρειας.

Οι κύριες παρεμβάσεις του Μέρους 4.4 αφορούν τον τομέα της Ύδρευσης, περιλαμβάνουν την κατασκευή αγωγών για τη μεταφορά νερού, δεξαμενών, αντλιοστασίων, εμπλουτισμό των αποθεμάτων νερού. Ένας άλλος εξίσου κρίσιμος τομέας είναι αυτός της διαχείρισης των απορριμμάτων. Για την εύρεση λύσης στο

πρόβλημα έχει ξεκινήσει η εκπόνηση μελέτης από την Προγραμματική Περίοδο του Α' Κ.Π.Σ, η οποία μετά την περάτωσή της θα υποδείξει το σύστημα το οποίο πρόκειται να ακολουθηθεί για τη διαχείριση των απορριμμάτων σε κάθε γεωγραφική ενότητα.

Η σημασία του Μέτρου μπορεί να συνειδητοποιηθεί εάν λάβουμε υπόψη μας τις πιέσεις τις οποίες υφίστανται οι υδάτινοι πόροι σαν συνέπεια της λειψυδρίας και της μη εντατικής εκμετάλλευσης, αλλά και τη συμβολή του στην τουριστική ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην Περιφέρεια. Παρ' όλα αυτά οι διαθέσιμοι πόροι από το συγκεκριμένο Μέτρο καλύπτουν ένα μικρό μέρος των συνολικών αναγκών. Ως φυσικοί δείκτες τίθενται η κάλυψη σε σημαντικό βαθμό των αναγκών 40.000 κατοίκων της Περιφέρειας και η οργανωμένη διαχείριση 56.000 τόνων αποβλήτων το χρόνο. Οι ενέργειες τις οποίες περιλαμβάνει το Μέτρο παρουσιάζουν υψηλό βαθμό συνέργιας με αντίστοιχες των υπόλοιπων Μέτρων του συγκεκριμένου αλλά και των υπολοίπων Υποπρογραμμάτων, του Π.Ε.Π 1994 - 99, του Ταμείου Συνοχής, των Μ.Ο.Π, και της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Enpireg. Οι αναμενόμενες επιπτώσεις περιλαμβάνουν, βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης για τους κατοίκους της Περιφέρειας, αναβάθμιση και προστασία του αστικού περιβάλλοντος και των παραλίων της Περιφέρειας, δημιουργία των απαραίτητων προϋποθέσεων για την προσέλκυση επισκεπτών. Σαν κριτήρια επιλογής των δράσεων τίθενται, η συγκέντρωση των πόρων στην αντιμετώπιση των σημαντικότερων αναγκών στα θέματα της ύδρευσης, της αποχέτευσης και της διαχείρισης των απορριμμάτων και η συμβολή στην με τον καλύτερο δυνατό τρόπο προστασία του περιβάλλοντος.

Υποπρόγραμμα 6 Ε.Α.Π.Τ.Α

Το Υποπρόγραμμα 6 του Π.Ε.Π 1994 - 99, αποτελεί το "*Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης*" (Ε.Α.Π.Τ.Α). Το συνολικό του κόστος ανέρχεται σε 47.866.000 χιλιάδες ECU, η Κοινοτική Συμμετοχή μέσω του Ε.Τ.Π.Α ανέρχεται σε 35.900.000 χιλιάδες ECU (βλ. Πίνακες 3.22, 3.23 του Παραρτήματος).

Το Ε.Α.Π.Τ.Α 1994 - 99 αποτελεί ένδειξη της σημαντικής κατά την τελευταία δεκαετία ενίσχυσης του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε οικονομικό, πολιτικό και θεσμικό επίπεδο, ώστε να είναι σε θέση να αναλαμβάνει μια σειρά από πρωτοβουλίες, οι οποίες έχουν ως στόχο την προώθηση της Τοπικής Ανάπτυξης, τη διατήρηση της εσωτερικής συνοχής, τον περιορισμό των ανισοτήτων σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο, την προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων. Έχει ως βασικό στόχο την οικονομική ενίσχυση των Ο.Τ.Α και των Αναπτυξιακών Συνδέσμων προκειμένου να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες τόσο σε τεχνικές όσο και κοινωνικές υποδομές, (π.χ δίκτυο ύδρευσης, διαχείριση απορριμμάτων κ.α.). Η διάρθρωση του Ε.Α.Π.Τ.Α της περιόδου 1994 - 99 είναι προσαρμοσμένη στις νέα συνθήκες οι οποίες έχουν διαμορφωθεί στο χώρο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τα αυστηρότερα κριτήρια επιλογής των έργων τα οποία καθιστούν αναγκαία τη συνεργασία μεταξύ Πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α, αλλά και τις επιταγές για πιο ορθολογική και αποδοτική διαχείριση των εθνικών και κοινοτικών πόρων. Το Ε.Α.Π.Τ.Α της περιόδου 1994 - 99 αποτελείται από τα ακόλουθα τρία Μέτρα, το Μέτρο 6.1 "*Βασικές Υποδομές*", το Μέτρο 6.2 "*Προστασία του Περιβάλλοντος*" και το Μέτρο 6.3 "*Στήριξη της Τοπικής Οικονομίας*". Τα Μέτρα του Υποπρογράμματος τα οποία έχουν περιβαλλοντική διάσταση είναι τα ακόλουθα :

Μέτρο 6.1 Βασικές Υποδομές

Οι συνολικοί διατιθέμενοι στο Μέτρο πόροι ανέρχονται σε 22.666.000 χιλιάδες ECU, οι διατιθέμενοι από το Ε.Τ.Π.Α Κοινοτικοί Πόροι σε 17.000.000 χιλιάδες ECU (βλ. Πίνακας 3.24 του Παραρτήματος). Το Μέτρο περιλαμβάνει: Έργα Κατασκευής και Επέκτασης του Οδικού Δικτύου με στόχο τη σύνδεση των οικισμών της ενδοχώρας με το επαρχιακό οδικό δίκτυο, την ενίσχυση της προσπελασιμότητας στα αστικά κέντρα και τις τουριστικές περιοχές, τη βελτίωση της ποιότητας του οδικού δικτύου των αστικών κέντρων, την άρση της απομόνωσης απομακρυσμένων περιοχών. Έργα στα Δίκτυα Ύδρευσης και Αποχέτευσης (π.χ τοποθέτηση αγωγών, κατασκευή δεξαμενών ύδατος, διεξαγωγή γεωτρήσεων, εμπλουτισμός πηγών, πραγματοποίηση έργων στο αποχετευτικό δίκτυο).

Οι φυσικοί δείκτες οι οποίοι τίθενται περιλαμβάνουν, την κατασκευή έργων συνολικού μήκους 200 έως 250 χιλιομέτρων στο επαρχιακό οδικό δίκτυο της Περιφέρειας, έργα επέκτασης και εκσυγχρονισμού στο δίκτυο ύδρευσης συνολικού μήκους 80 έως 100 χιλιομέτρων. Το Μέτρο παρουσιάζει υψηλό βαθμό συμπληρωματικότητας με τα αντίστοιχα όλων των Υποπρογραμμάτων του Π.Ε.Π 1994 - 99, ιδίως αυτά τα οποία σχετίζονται με τους τομείς των υποδομών, του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής, δράσεις της Σ.Α.Ν.Τ 1 και των *Τοπικών Αναπτυξιακών Προγραμμάτων* (Τ.Α.Π). Οι αναμενόμενες επιπτώσεις περιλαμβάνουν αύξηση της απασχόλησης κυρίως κατά τη φάση κατασκευής των έργων, βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων αλλά και των επισκεπτών στους Ο.Τ.Α της Περιφέρειας, κάλυψη βασικών αναγκών σε τεχνικό κυρίως εξοπλισμό. Σαν κριτήρια επιλογής των έργων τίθενται η συμπληρωματική σχέση με άλλα έργα του Π.Ε.Π 1994 - 99 η συμβολή στην αντιμετώπιση προβλημάτων και την προώθηση του γενικότερου στόχου της Τοπικής Ανάπτυξης.

Μέτρο 6.2 Προστασία του Περιβάλλοντος

Το συνολικό κόστος του Μέρους 6.2 του Υποπρογράμματος 6 ανέρχεται σε 6.667.000 χιλιάδες ECU, η Κοινοτική Συμμετοχή του Ε.Τ.Π.Α σε 5.000.000 χιλιάδες ECU (βλ. Πίνακας 3.25 του Παραρτήματος). Αποτελεί το κατεξοχήν περιβαλλοντικού περιεχομένου Μέτρο του Υποπρογράμματος.

Το Μέτρο αποβλέπει στην προστασία του περιβάλλοντος και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στον εσωτερικό χώρο της Περιφέρειας, με παρεμβάσεις στους ακόλουθους τομείς :

- ❖ Διαχείριση απορριμμάτων (δημιουργία χωματερών, σταθμών μεταφόρτωσης απορριμμάτων, απόκτηση του απαιτούμενου μηχανολογικού εξοπλισμού, εφαρμογή προγραμμάτων ανακύκλωσης κ.α.).
- ❖ Δημιουργία εγκαταστάσεων βιολογικού καθαρισμού και επεξεργασίας λυμάτων.
- ❖ Απόκτηση εξοπλισμού επαναχρησιμοποίησης ύστερα από επεξεργασία των λυμάτων.
- ❖ Εφαρμογή των μελετών της Επιχείρησης Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης (Ε.Π.Α), οι οποίες περιλαμβάνουν έργα και παρεμβάσεις τα οποία αποσκοπούν στην αποτελεσματικότερη λειτουργία των αστικών κέντρων και των τουριστικών περιοχών.
- ❖ Έργα δημιουργίας ελεύθερων χώρων, ανάπλασης περιοχών, κυκλοφοριακών παρεμβάσεων, ιδίως σε περιοχές με μεγάλη πληθυσμιακή συγκέντρωση.

Οι φυσικοί δείκτες του Μέτρου αφορούν τη διαχείριση 400.000 τόνων στερεών αποβλήτων το χρόνο, δράσεις στους τομείς του χωρικού και αστικού σχεδιασμού, σε παράκτιες και αστικές περιοχές των Ο.Τ.Α. Το Μέτρο 6.2 παρουσιάζει υψηλή συνέργια με αντίστοιχα του Π.Ε.Π τα οποία σχετίζονται με τους τομείς του περιβάλλοντος, της ποιότητας ζωής του κοινωνικού εξοπλισμού, την ενίσχυση της παραγωγικότητας των τομέων της οικονομίας, τις δράσεις της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Enpireg και της Σ.Α.Ν.Τ. Οι αναμενόμενες επιπτώσεις περιλαμβάνουν, βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, καλυτέρευση των όρων διαβίωσης για τους κατοίκους και τους επισκέπτες των Ο.Τ.Α της Περιφέρειας, ανασυγκρότηση των οικισμών, αύξηση της απασχόλησης και του εισοδήματος των κατοίκων. Τα κριτήρια επιλογής των δράσεων είναι, η παραχώρηση προτεραιότητας σε έργα τα οποία καλύπτουν τις ανάγκες ευρύτερων γεωγραφικών ενοτήτων και η συμβολή στη διασφάλιση, ανάδειξη και προστασία της πολιτιστικής, οικιστικής φυσιογνωμίας και ταυτότητας των οικισμών.

Υποπρόγραμμα 8 Εφαρμογή

Οι Συνολικοί διατιθέμενοι στο Μέτρο 8 Πόροι ανέρχονται σε 4.653.000 χιλιάδες ECU. Η συμμετοχή των Διαρθρωτικών Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η ακόλουθη :Οι πόροι οι οποίοι διατίθενται από το Ε.Τ.Π.Α ανέρχονται σε 2.390.000 χιλιάδες ECU, από το Ε.Κ.Τ σε 800.000 χιλιάδες ECU και το Ε.Γ.Τ.Π.Ε σε 300.000 χιλιάδες ECU (βλ. Πίνακες 3.26 και 3.27 του Παραρτήματος).

Το Υποπρόγραμμα 8 αποβλέπει στην ενίσχυση του συστήματος διοίκησης και υλοποίησης του προγράμματος, προκειμένου για την με τον καλύτερο δυνατό τρόπο επίτευξη των στόχων του. Οι βασικές επιδιώξεις του Υποπρογράμματος είναι οι ακόλουθες :

- ❖ Πληροφόρηση των δικαιούχων και γενικά των επωφελομένων από τις παρεμβάσεις και τα Υποπρογράμματα του Π.Ε.Π.
- ❖ Εφαρμογή κάθε παρέμβασης με τον ταχύτερο και αποτελεσματικότερο δυνατό τρόπο.
- ❖ Διαμόρφωση συστήματος αξιολόγησης, παρακολούθησης και ελέγχου σε συνεχή βάση.
- ❖ Ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού των Περιφερειακών και Νομαρχιακών αρχών, με αποτέλεσμα να είναι σε θέση να προβεί σε αντιμετώπιση των όποιων ζητημάτων.
- ❖ Ανταλλαγή εμπειριών των φορέων προγραμματισμού και υλοποίησης με τους αντίστοιχους φορείς άλλων προγραμμάτων τόσο στην Ελλάδα όσο και το εξωτερικό.
- ❖ Εκπόνηση των απαιτούμενων Μελετών (Τεχνικοοικονομικών, Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων) για την πραγματοποίηση των έργων.
- ❖ Απόκτηση του απαιτούμενου εξοπλισμού και κάλυψη των λειτουργικών εξόδων της Γραμματείας και της Επιτροπής Παρακολούθησης.
- ❖ Προετοιμασία της υλοποίησης Κοινοτικών Πρωτοβουλιών οι οποίες σχετίζονται άμεσα και αποβλέπουν στην επίτευξη με τον καλύτερο δυνατό τρόπο των στόχων του Β' Κ.Π.Σ.
- ❖ Διασφάλιση της ποιότητας των υλοποιούμενων έργων.
- ❖ Ανάληψη πρωτοβουλιών διαπεριφερειακής συνεργασίας, με στόχο την υποστήριξη δράσεων σε τομείς όπως αυτούς του περιβάλλοντος, της ποιότητας ζωής και της αξιοποίησης των ανθρώπινων πόρων.

- ❖ Εξασφάλιση των απαραίτητων προϋποθέσεων για τη δημιουργία επιχειρήσεων από τους Ο.Τ.Α, Αναπτυξιακών Εταιρειών και Συνδέσμων.
- ❖ Ενίσχυση της εισαγωγής των νέων τεχνολογιών της πληροφορικής και της τηλεματικής προκειμένου για την υποκίνηση της αναπτυξιακής διαδικασίας.

Μέτρο 8.1 Εφαρμογή Ε.Τ.Π.Α

Το Συνολικό Κόστος του Μέτρου 8.1 ανέρχεται σε 3.186.000 χιλιάδες ECU, η Κοινοτικοί Πόροι οι οποίοι διατίθενται από το Ε.Τ.Π.Α σε 2.390.000 χιλιάδες ECU (βλ. Πίνακας 3.28 του Παραρτήματος). Οι σημαντικότερες κατευθύνσεις του

Μέτρου έχουν ως εξής :

- ❖ Εκπόνηση μελετών και προγραμμάτων σε πιλοτικό επίπεδο με στόχο την με τον καλύτερο δυνατό τρόπο διαχείριση των αρχαιολογικών χώρων, των μουσείων και των χώρων από τους οποίους περιβάλλονται.
- ❖ Ενίσχυση των δυνατοτήτων διαπεριφερειακής και διασυνοριακής συνεργασίας με στόχο την ανάπτυξη πρωτοβουλιών στους τομείς της γεωργίας και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- ❖ Συνεργασία με Περιφέρειες οι οποίες χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερη τουριστική ανάπτυξη και παράκτιες περιοχές με στόχο την επίλυση κοινών ενδεχομένως προβλημάτων στον τομέα του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής.
- ❖ Δημιουργία των απαραίτητων προϋποθέσεων για την με τον καλύτερο τρόπο επίτευξη των στόχων του Π.Ε.Π 1994 - 99 και των υπόλοιπων προγραμμάτων και πρωτοβουλιών, την προώθηση της επιστημονικής έρευνας στον τομέα του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής.

Το Μέτρο παρουσιάζει υψηλό βαθμό συνέργιας με τα αντίστοιχα των Υποπρογραμμάτων 1,2,4,5 (Τουριστική Ανάπτυξη, Στήριξη του Δευτερογενή Τομέα, Βασικές Υποδομές - Ποιότητα Ζωής, Ανθρώπινοι Πόροι). Ως βασικό κριτήριο επιλογής των παρεμβάσεων τίθεται η συμβολή στην επίτευξη των στόχων του Προγράμματος με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Οι σημαντικότερες από τις Μελέτες τις οποίες περιλαμβάνει το Μέτρο 8.1 είναι οι ακόλουθες :

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.6

Μελέτη Σχεδιασμού της Διαχείρισης των Απορριμμάτων της Περιφέρειας Πελοποννήσου
Οικονομοτεχνική Μελέτη Σκοπιμότητας και Βιωσιμότητας ενός Κέντρου Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού στην Κεντρική Γορτυνία, στην τοποθεσία Σανατόριο Μάνας Μαγουλιάνων
Προσδιορισμός και απεικόνιση των αναγκών των νέων Ο.Τ.Α στα πλαίσια του Προγράμματος Ιωάννης Καποδίστριας
Έκθεση Κόστους Οφέλους του Αυτοκινητοδρόμου Τρίπολης - Καλαμάτας
Μελέτη Καταγραφής του Εξαγωγικού Παραγωγικού Δυναμικού της Περιφέρειας

Πηγή Π.Ε.Π Πελοποννήσου 1994 - 99, Ενημερωτικό Έντυπο.

Μέτρο 8.2 Εφαρμογή Ε.Γ.Τ.Π.Ε

Οι Συνολικοί Πόροι οι οποίοι διατίθενται στο Μέτρο 8.2 ανέρχονται σε 1.067.000 χιλιάδες ECU, η Κοινοτική Συμμετοχή μέσω του Ε.Γ.Τ.Π.Ε σε 800.000 χιλιάδες ECU (βλ. Πίνακας 3.29 Παραρτήματος). Το Μέτρο αποβλέπει στην

υλοποίηση των δράσεων του Π.Ε.Π 1994 – 99 οι οποίες χρηματοδοτούνται από το Ε.Γ.Τ.Π.Ε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, ιδίως αυτών οι οποίες σχετίζονται με την ανάπτυξη του εσωτερικού ορεινού χώρου της Περιφέρειας στους τομείς της γεωργίας και του τουρισμού. Οι σημαντικότερες κατευθύνσεις του Μέτρου περιλαμβάνουν :

- ❖ Μελέτη των δυνατοτήτων ανάπτυξης του εσωτερικού ορεινού χώρου της Περιφέρειας, στα πρότυπα αντίστοιχων περιοχών άλλων χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- ❖ Δημιουργία Δικτύων Συνεργασίας με τις αγορές προϊόντων εναλλακτικών μορφών καλλιέργειας στον ευρωπαϊκό χώρο.
- ❖ Στήριξη σε διοικητικό, επιστημονικό και οργανωτικό επίπεδο Προγραμμάτων Αγροτουρισμού και εναλλακτικών μορφών Τουρισμού.
- ❖ Ενίσχυση των δυνατοτήτων ανάληψης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών από τους κατοίκους του εσωτερικού ορεινού χώρου της Περιφέρειας.
- ❖ Ενημέρωση για τις νέες ευκαιρίες και δυνατότητες οι οποίες ανοίγονται από τη μεταρρύθμιση της Κ.Α.Π της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε κάθε χωρική ενότητα και τις συνέπειες στο εισόδημα και τις μεθόδους καλλιέργειας.
- ❖ Εξασφάλιση των απαραίτητων προϋποθέσεων για τη συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού και την ανατροπή του ενδεχομένου μετακίνησης προς τα αστικά κέντρα, με τη δημιουργία προϋποθέσεων απασχόλησης, τόσο στο Δευτερογενή όσο και τον Τριτογενή Τομέα σε περιοχές οι οποίες γειτνιάζουν με τον τόπο διαμονής του.

Το Μέτρο 8.2 παρουσιάζει υψηλότερο βαθμό συνέργιας με δράσεις της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader, παρεμβάσεις του Π.Ε.Π οι οποίες σχετίζονται με το Περιβάλλον, τον Πρωτογενή Τομέα, τις Μ.Μ.Ε και τους Ανθρώπινους Πόρους.

Η σημαντικότερη από τις Μελέτες τις οποίες περιλαμβάνει το Μέτρο 8.2 είναι η ακόλουθη :

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.7

Διαχείριση του εσωτερικού τμήματος της Πελοποννήσου, που ορίζεται από τον ορεινό χώρο της Ζήρειας, του Μαινάλου, του Ταυγέτου και του Πάρωνα, με στόχο την ήπια οικολογική - τουριστική ανάπτυξή του

Πηγή Π.Ε.Π Πελοποννήσου 1994 - 99, Ενημερωτικό Έντυπο.

8. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΤΟΥ Β΄ Κ.Π.Σ

Κατά τη διάρκεια της περιόδου του Β΄ Κ.Π.Σ προωθήθηκε ένας μεγάλος αριθμός παρεμβάσεων τόσο μέσω του Ε.Π.ΠΕΡ του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ, όσο και των Π.Ε.Π των δεκατριών Περιφερειών της χώρας σε περιφερειακό επίπεδο. Βασική επιδίωξη κατά τη συγκεκριμένη περίοδο αποτέλεσε η αναδιάρθρωση, ο εκσυγχρονισμός και ο επαναπροσδιορισμός του ρόλου τόσο των φορέων σχεδιασμού των έργων, όσο και αυτών του ευρύτερου δημόσιου τομέα ώστε οι δράσεις τους να καταστούν περισσότερο φιλικές προς το περιβάλλον και σύμφωνες με την αρχή της Αειφόρου Ανάπτυξης. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην εγκαθίδρυση θεσμών και μηχανισμών οι οποίοι είχαν ως κύριες αρμοδιότητες : Την παρακολούθηση και επεξεργασία με ολοκληρωμένο και συστηματικό τρόπο περιβαλλοντικών δεδομένων. Την ορθολογική διαχείριση και προστασία των περιβαλλοντικών πόρων. Τη

χρησιμοποίηση της γης με τον πλέον αποδεκτό τρόπο. Τη βελτίωση του πλαισίου σχεδιασμού τόσο σε επίπεδο φυσικού όσο και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος⁴⁷.

Οι παρεμβάσεις στους επιμέρους περιβαλλοντικούς τομείς μεταξύ των άλλων περιελάμβαναν :

Στον Τομέα του Εδαφικού Περιβάλλοντος, δημιουργία των απαραίτητων προϋποθέσεων για την εφαρμογή των πλέον κατάλληλων προγραμμάτων διαχείρισης, όπως π.χ εφαρμογή Εθνικών Σχεδίων Δράσεις, χαρτογράφηση βιότοπων, σύνταξη καταλόγων του Δικτύου Φύση 2000. Σημαντικός ήταν ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των μη κυβερνητικών οργανώσεων και των κοινωνικών εταίρων στο θέμα της διατήρησης και προστασίας του εδαφικού περιβάλλοντος, ο οποίος βασίζεται στις αρχές της "εταιρικής σχέσης" και της "κοινής ευθύνης".

Στο ζήτημα της Προστασίας του Υδάτινου Περιβάλλοντος, παρά τις όποιες προσπάθειες καταβλήθηκαν κατά τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου του Β' Κ.Π.Σ εξακολουθούν να παρατηρούνται σημαντικές ελλείψεις ιδίως σε υποδομές παρακολούθησης της ποιότητας και διαχείρισης με ορθολογικό τρόπο των υδάτινων πόρων. Το πρόβλημα είναι ιδιαίτερα έντονο τόσο σε εθνικό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο υδάτινων διαμερισμάτων, έχει να κάνει με μια σημαντική επιδείνωση της ποιότητας των υδάτινων πόρων με δυσμενείς επιπτώσεις τόσο για τον άνθρωπο, όσο και τους τομείς παραγωγής (π.χ γεωργία, τουρισμό, μεταποίηση).

Αναφορικά με το πρόβλημα της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης, η κατάσταση έχει βελτιωθεί σημαντικά σαν συνέπεια των πραγματοποιούμενων σε Εθνικό και Κοινοτικό επίπεδο θεσμικών και οργανωτικών παρεμβάσεων. Οι σημαντικότερες από τις οποίες είναι οι ακόλουθες, η ενίσχυση του Εθνικού Δικτύου Παρακολούθησης της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης, η εναρμόνιση της εθνικής με την κοινοτική νομοθεσία στον θέμα της εκπομπής ρυπογόνων ουσιών (μείωση της περιεκτικότητας σε μόλυβδο και θείο των καυσίμων, ιδίως αυτών τα οποία χρησιμοποιούνται από τα μεταφορικά μέσα, κυκλοφοριακές παρεμβάσεις κ.α.). Το Εθνικό Δίκτυο Παρακολούθησης και τα ανώτερα επιτρεπτά όρια αναμένεται να επεκταθούν στο μέλλον και σε άλλες κατηγορίες ρύπων όπως π.χ βενζόλιο, βαρέα μέταλλα, με αποτέλεσμα η υφιστάμενη κατάσταση να καταστεί μη αποδεκτή και να απαιτηθούν περαιτέρω παρεμβάσεις.

Σε ότι αφορά τα θέματα της Ηχητικής Ρύπανσης, της Διαχείρισης των Αποβλήτων (Βιομηχανικών και Αστικών) και των Απορριμμάτων, παρατηρείται μια σημαντική βελτίωση της κατάστασης μετά το πέρας της Προγραμματικής Περιόδου. Παρ' όλα αυτά οι ελλείψεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές στις υποδομές επεξεργασίας και διαχείρισης των αστικών λυμάτων (αποχετευτικό δίκτυο, εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού και επεξεργασίας λυμάτων), αλλά και της διαχείρισης των επικίνδυνων και τοξικών αποβλήτων της βιομηχανίας. Επομένως οι παρεμβάσεις της συγκεκριμένης περιόδου δε συνέβαλαν στην επίτευξη του στόχου, της οριστικής επίλυσης του προβλήματος της επεξεργασίας και διαχείρισης των αστικών αποβλήτων.

Στον Τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού, καλύπτονται οι ανάγκες της χώρας σε σημαντικό βαθμό με την περάτωση των Μελετών Χωρικών Επιπτώσεων, των Χωροταξικών Σχεδίων των δεκατριών Περιφερειών της χώρας αλλά και τις δράσεις ανάπλασης και ανασυγκρότησης περιοχών. Το υλικό το οποίο προκύπτει από τις παραπάνω παρεμβάσεις θα χρησιμοποιηθεί συμβουλευτικά σε μελλοντικές παρεμβάσεις.

⁴⁷ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, Τομεακό Σκέλος "Περιβάλλον", σελ. 2 - 344 - 345 Υ.ΠΕ.ΘΟ Αθήνα 1999.

Σε Επίπεδο Θεσμών, οι απαιτήσεις αυξάνονται συνεχώς με αποτέλεσμα να απαιτείται μια διαρκής προσαρμογή στις νέες συνθήκες οι οποίες έχουν ή πρόκειται να διαμορφωθούν, το συνεχώς διευρυνόμενο κανονιστικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις Διεθνείς Συνθήκες και Πρωτόκολλα περιβαλλοντικού περιεχομένου.

Ο Τομέας του Εθνικού Κτηματολογίου, παρουσιάζει μια σημαντική πρόοδο ως προς την πορεία υλοποίησής του κατά τη διάρκεια του Β' Κ.Π.Σ. Τα σημαντικότερα άμεσα αποτελέσματα ήταν η δημιουργία 10.000 νέων θέσεων εργασίας με τριετή χρονικό ορίζοντα, η εμπλοκή 800 μελετητικών γραφείων σε όλη τη χώρα και η λειτουργία 447 Γραφείων Κτηματογράφησης με απώτερο σκοπό την εξυπηρέτηση 1.500.000 πολιτών. Το όλο έργο δεν εξαντλείται από τις παρεμβάσεις της Προγραμματικής Περιόδου του Β' Κ.Π.Σ οι οποίες στοχεύουν σε μερική διεκπεραίωση του, αναμένεται να συνεχιστούν και κατά τη διάρκεια των επόμενων Προγραμματικών Περιόδων.

Για ένα μεγάλο αριθμό έργων τα οποία είχαν ενταχθεί στο Β' Κ.Π.Σ η ολοκλήρωσή τους δεν κατέστη δυνατή εντός των προβλεπόμενων χρονικών ορίων, με αποτέλεσμα να μεταφέρεται στην Προγραμματική Περίοδο του Γ' Κ.Π.Σ⁴⁸. Το γεγονός μπορεί να αποδοθεί σε καθυστέρηση εκκλήρωσης των απαιτούμενων προϋποθέσεων, σε οργανωτικό, θεσμικό και μελετητικό επίπεδο, υποεκτίμηση του πραγματικού κόστους υλοποίησης, ανεπάρκεια διαθέσιμων πόρων, αλλά και το ότι ο απαιτούμενος χρόνος υλοποίησης πολλών έργων υπερβαίνει τη διάρκεια της Προγραμματικής Περιόδου ενός Κ.Π.Σ. Η ολοκλήρωση ενός έργου σε πολλές περιπτώσεις δε συνιστά πλήρη κάλυψη των βασικότερων αναγκών οι οποίες διευρύνονται συνεχώς ως συνέπεια της βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης και της μεταβολής των καταναλωτικών προτύπων.

Όπως προκύπτει από την εμπειρία των προηγούμενων Προγραμματικών Περιόδων, βασική προϋπόθεση μιας ομαλής αναπτυξιακής διαδικασίας αποτελεί η εγκαθίδρυση των απαραίτητων θεσμών και μηχανισμών υλοποίησης των παρεμβάσεων, πέρα από την επάρκεια των διαθέσιμων πόρων και το λεπτομερή προγραμματισμό. Τα σημαντικότερα προβλήματα και δυσλειτουργίες τις οποίες παρουσιάζει το σύστημα διοίκησης και υλοποίησης των παρεμβάσεων που είχαν ως συνέπεια την εμφάνιση σημαντικών καθυστερήσεων ήταν τα ακόλουθα :

- ❖ Οι παρατηρούμενες ελλείψεις σε υλικοτεχνικές υποδομές στους τομείς της οργάνωσης, της διοίκησης, της αξιολόγησης και του προγραμματισμού.
- ❖ Οι απρόβλεπτες εξελίξεις ιδίως κατά τη φάση της υλοποίησης των μεγαλύτερων έργων.
- ❖ Οι θεσμικές, οργανωτικές και διαρθρωτικές μεταβολές οι οποίες έπρεπε να πραγματοποιηθούν κατά τη διάρκεια υλοποίησης των παρεμβάσεων με συνέπεια την εκδήλωση σημαντικών σε πολλές περιπτώσεις καθυστερήσεων.
- ❖ Οι εγγενείς αδυναμίες των Φορέων Υλοποίησης, όπως ελλείψεις σε εξειδικευμένο στελεχιακό δυναμικό, προβλήματα στη συνεργασία και το συντονισμό της δράσης των εμπλεκόμενων φορέων, θεσμικά εμπόδια. Άλλοι παράγοντες οι οποίοι σχετίζονται με την έγκριση "Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων", την ένταξη έργων στο σύστημα των κρατικών προμηθειών, την απαλλοτρίωση δασικών εκτάσεων, την αξιολόγηση εναλλακτικών προσφορών, τη διασφάλιση της ποιότητας και την τήρηση των απαιτούμενων προδιαγραφών.

⁴⁸ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, Γενικό Μέρος "Υφιστάμενη Κατάσταση", σελ. 1 - 8 - 11
Υ.Π.Ε.ΘΟ, Αθήνα 1999.

Οι εμπειρίες του παρελθόντος αλλά και οι παρεμβάσεις της περιόδου σε οργανωτικό - θεσμικό επίπεδο και τους ανθρώπινους πόρους όπως, (σύσταση της Μονάδας Οργάνωσης Διαχείρισης Μ.Ο.Δ Α.Ε και Διαχειριστικών Φορέων για τα μεγάλα έργα, εγκατάσταση Συστήματος On Line Παρακολούθησης της πορείας υλοποίησης των έργων και της διαθεσιμότητας των χρηματικών πόρων), συμβάλουν στη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης, την επίτευξη με τον καλύτερο δυνατό τρόπο των στόχων και την αντιμετώπιση των όποιων προβλημάτων του παρελθόντος.

Οι παρεμβάσεις του Π.Ε.Π 1994 - 99 της Περιφέρειας Πελοποννήσου στον τομέα του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής, ο οποίος απορροφά το 15% των συνολικών πόρων, καλύπτουν σε έναν μη ικανοποιητικό βαθμό τους αρχικούς τιθέμενους στόχους⁴⁹. Ιδίως στους τομείς της βελτίωσης, προστασίας και τουριστικής αξιοποίησης του φυσικού περιβάλλοντος, της ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών γεωργικών καλλιεργειών με τη χρήση ήπιων μορφών ενέργειας, της διαχείρισης και προστασίας των δασών κ.α. Ο βαθμός επιτευξιμότητας των στόχων για το σύνολο των παρεμβάσεων σε όλους τους τομείς δράσης του Π.Ε.Π διαμορφώνεται στο 45%. Μεγαλύτερο βαθμό επιτευξιμότητας παρουσιάζουν οι στόχοι της άμβλυνσης των ενδοπεριφερειακών κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων, της διατήρησης του κοινωνικού ιστού των εσωτερικών ζωνών της Περιφέρειας και της αναδιάρθρωσης του παραγωγικού της ιστού. Ο βαθμός επιτευξιμότητας είναι μικρότερος για τους στόχους της αύξησης της παραγωγικότητας στον Πρωτογενή και το Δευτερογενή Τομέα αλλά και αυτούς οι οποίοι σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος και τη γενικότερη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

⁴⁹ Σχέδιο Π.Ε.Π Περιφέρειας Πελοποννήσου 2000 - 2006, σελ. 16 - 17
Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006 Περιφερειακό Σκέλος. "Η Περιφέρεια Πελοποννήσου", σελ. 13 - 230 - 231Υ.ΠΕ.ΘΟ Αθήνα 1999.

ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2000 - 06

1. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ ΤΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Κατά την έναρξη της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2000 - 2006, οι σημαντικότερες από τις θετικές εξελίξεις στον τομέα του περιβάλλοντος και γενικότερα της ποιότητας ζωής ήταν οι ακόλουθες :

- ❖ Η κάλυψη μεγάλου μέρους των αναγκών σε υποδομές στα Δίκτυο Ύδρευσης, τα Δίκτυο Αποχέτευσης και την επεξεργασία λυμάτων. Σε αυτή την κατεύθυνση συνέβαλαν σε μεγάλο βαθμό οι παρεμβάσεις της Προγραμματικής Περιόδου του Β' Κ.Π.Σ, ιδίως οι διατιθέμενοι από κοινοτικές πηγές πόροι. Οι ανάγκες των μεγάλων αλλά και των μικρότερου μεγέθους αστικών κέντρων έχουν καλυφθεί σε έναν ικανοποιητικό βαθμό. Από την άλλη πλευρά πολλά από τα έργα τα οποία βρίσκονται σε εξέλιξη όταν περατωθούν θα συντελέσουν σε μια περαιτέρω βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης⁵⁰.
- ❖ Η δημιουργία συστημάτων, θεσμών και μηχανισμών παρακολούθησης και μέτρησης των βασικών περιβαλλοντικών παραμέτρων. Η δημιουργία συστήματος παρακολούθησης αποτελεί ένα αποφασιστικό βήμα, όμως απαιτείται μια σειρά από προσπάθειες ώστε να καταστεί λειτουργικό.
- ❖ Η παρεμπόδιση τυχόν επιδείνωσης και οριακή βελτίωση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος.
- ❖ Η ενίσχυση της ευαισθητοποίησης και πληροφόρησης του κοινού σε θέματα τα οποία σχετίζονται με το περιβάλλον.
- ❖ Η με τη διαμόρφωση κατάλληλου θεσμικού πλαισίου, θεώρηση του παράγοντα περιβάλλον με δράσεις στο σύνολο των τομέων της οικονομικής δραστηριότητας.

Πέρα όμως από τις παραπάνω εξελίξεις, μια σειρά από προβλήματα εξακολουθούν να παραμένουν προς επίλυση και ανάγκες προς ικανοποίηση, με αποτέλεσμα να τίθενται ως βασικές προτεραιότητες στη νέα Προγραμματική Περίοδο. Τα σημαντικότερα από αυτά είναι τα ακόλουθα :

- ❖ Η συνέχιση των προσπαθειών στον τομέα της επεξεργασίας των λυμάτων με στόχο την πλήρη κάλυψη των αναγκών Πρωτοβάθμιας επεξεργασίας και την επίτευξη μεγαλύτερης προόδου στα θέματα της Δευτεροβάθμιας και της Τριτοβάθμιας Επεξεργασίας.
- ❖ Η συνέχιση των προσπαθειών και επίτευξη περαιτέρω βελτιώσεων στο θέμα της καταπολέμησης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, αλλά και των κυκλοφοριακών προβλημάτων ιδίως στα μεγάλα αστικά κέντρα.
- ❖ Η δημιουργία νέων και η βελτίωση της λειτουργικότητας των υφιστάμενων *Χώρων Υγειονομικής Ταφής των Απορριμμάτων (Χ.Υ.Τ.Α)*, με στόχο τη μείωση του ποσοστού των απορριμμάτων 50% σήμερα το οποίο καταλήγει σε χώρους εναπόθεσης οι οποίοι δεν πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις.

⁵⁰ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, Γενικό Μέρος. "Εκ' των προτέρων αξιολόγηση", σελ. 1 - 144 - 145 Υ.ΠΕ.ΘΟ Αθήνα 1999.

- ❖ Η περάτωση και ενίσχυση της λειτουργικότητας του συστήματος παρακολούθησης των βασικών περιβαλλοντικών παραμέτρων.
- ❖ Η προώθηση με πιο γρήγορους ρυθμούς κατά τη διάρκεια της νέας Προγραμματικής Περιόδου του *Εθνικού Κτηματολογίου*, με στόχο την κάλυψη ενός μεγαλύτερου αριθμού Ο.Τ.Α και την υιοθέτηση νέων τεχνολογιών.
- ❖ Η ενίσχυση των δυνατοτήτων επιβολής της τήρησης της νομοθεσίας και πραγματοποίησης των απαραίτητων παρεμβάσεων στον τομέα του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής.
- ❖ Η συνέχιση των προσπαθειών *ευαισθητοποίησης και πληροφόρησης* της κοινής γνώμης και των επιχειρηματικών φορέων.

Η σημασία των παραπάνω παραγόντων γίνεται κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο μεγαλύτερη στο βαθμό όπου αναμένεται επιτάχυνση της αναπτυξιακής διαδικασίας, γεγονός το οποίο έχει ως συνέπεια την ένταση των πιέσεων στο περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους. Επομένως η ενσωμάτωση του παράγοντα περιβάλλον στην αναπτυξιακή διαδικασία είναι επιβεβλημένη, λειτουργεί προς όφελος των μεγαλύτερης κλίμακας παραγωγικών διαδικασιών οι οποίες παρουσιάζουν σε σχέση με τις μικρότερες ευρύτερες δυνατότητες εσωτερίκευσης της περιβαλλοντικής διάστασης των δραστηριοτήτων τους.

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου σύμφωνα με το Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, αλλά και το υπό διαμόρφωση νέο Π.Ε.Π, κατά την Προγραμματική Περίοδο 2000 - 2006⁵¹ δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας τα οποία έχουν να κάνουν με τη γεωγραφική της θέση, την ύπαρξη ενός τεράστιου αποθέματος σε φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους και την παραγωγή υψηλής στάθμης προϊόντων του Πρωτογενή Τομέα. Τονίζεται η ανάγκη αξιοποίησης των παραπάνω πλεονεκτημάτων τα οποία διαθέτει η Περιφέρεια με στόχο την ανάπτυξη ενός σύγχρονου Πρωτογενή Τομέα και νέων εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Παράλληλα γίνεται λόγος για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της Περιφέρειας το οποία έχουν να κάνουν με ελλείψεις σε υποδομές, την υποβάθμιση της ποιότητας και εξάντληση των αποθεμάτων σε υδάτινους πόρους, το χαμηλό τεχνολογικό επίπεδο σε συνδυασμό με την έλλειψη ανάπτυξης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και τον έντονο δυϊσμό τόσο σε ενδοπεριφερειακό όσο και σε διαπεριφερειακό επίπεδο.

2. ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2000 - 2006 ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Γενικά.

Οι δύο σημαντικότεροι στόχοι για το περιβάλλον κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο είναι οι ακόλουθοι⁵²:

- ❖ Η ανάληψη όλων των δράσεων και πρωτοβουλιών οι οποίες απαιτούνται με στόχο την ορθολογική διαχείριση, αναβάθμιση και προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Βασική επιδίωξη αποτελεί η

⁵¹ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, Περιφερειακό Σκέλος, "Η Περιφέρεια Πελοποννήσου", σελ. 3 - 231 - 235 Υ.ΠΕ.ΘΟ Αθήνα 1999.

Σχέδιο Π.Ε.Π, Περιφέρειας Πελοποννήσου 2000 - 2006, σελ. 18 - 20.

⁵² Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, Τομεακό Σκέλος, "Περιβάλλον", σελ. 2 - 346 - 349, Υ.ΠΕ.ΘΟ Αθήνα 1999.

εναρμόνιση της εθνικής με την κοινοτική αλλά και την παγκόσμια πολιτική πρακτική στον τομέα.

- ❖ Η επίτευξη των παραπάνω στόχων με απώτερο σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και ταυτόχρονη ολοκλήρωση όλων των φορέων και μηχανισμών οι οποίοι απαιτούνται για την άσκηση της περιβαλλοντικής πολιτικής.

Τα σχετικά με το περιβάλλον ζητήματα αποτελούν βασική προτεραιότητα κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο τόσο σε τομεακό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Ιδιαίτερη έμφαση ιδίως μέσω του Νέου *Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιβάλλον* δίνεται στην ενσωμάτωση, με τη δημιουργία των απαραίτητων υποδομών και ~~προϋποθέσεων του παράγοντα περιβάλλον στην υλοποίηση του συνόλου των Προγραμμάτων και δράσεων.~~ Η προσήλωση στις αρχές τα βιώσιμης (αιεφόρου) ανάπτυξης προϋποθέτει μια σειρά από αλλαγές στη μέχρι σήμερα ασκούμενη πολιτική. Οι αλλαγές αυτές έχουν να κάνουν τους τομείς του αναπτυξιακού και χωρικού σχεδιασμού, τις μορφές συνεργασίας, τους θεσμούς και μηχανισμούς οι οποίοι βρίσκονται σε απόλυτη συμφωνία με το κριτήριο. Η επίτευξη των παραπάνω αλλαγών συνεπάγεται ένα σημαντικό οικονομικό και κοινωνικό κόστος.

Οι δύο βασικοί στόχοι της νέας Προγραμματικής Περιόδου προκειμένου να είναι σύμφωνοι με τις αρχές στις οποίες βασίζεται το κριτήριο της αιεφορίας θα πρέπει να πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις οι οποίες έχουν ως εξής:

- ❖ Η τήρηση της εθνικής και της κοινοτικής νομοθεσίας στον τομέα του περιβάλλοντος με παράλληλη εκπλήρωση των υποχρεώσεων της χώρας μας οι οποίες απορρέουν από Διεθνείς Συμφωνίες και Πρωτόκολλα.
- ❖ Η προστασία της δημόσιας υγείας.
- ❖ Η ανάδειξη και προστασία των πολιτιστικών πόρων της χώρας.
- ❖ Η αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος ως παράγοντα ανάπτυξης της τουριστικής δραστηριότητας.
- ❖ Η εισαγωγή περιβαλλοντικού περιεχομένου δράσεων στο σύνολο των τομέων οικονομικής δραστηριότητας.
- ❖ Η ευαισθητοποίηση και πληροφόρηση της κοινής γνώμης, με βασικής επιδίωξη την ανάληψη των απαιτούμενων δράσεων.

Οι γενικοί στόχοι σε επιμέρους τομείς παρέμβασης είναι οι ακόλουθοι :

Εδαφικό Περιβάλλον

Βασικές επιδιώξεις της νέας Προγραμματικής Περιόδου στον τομέα του Εδαφικού Περιβάλλοντος αποτελούν, η διαχείριση των περιοχών του Δικτύου Φύση 2000, των υπό προστασία ειδών του φυτικού και ζωικού βασιλείου, των οικοτόπων και περιοχών με ιδιαίτερο φυσικό κάλος, η αντιμετώπιση της διάβρωσης των εδαφών και της υποβάθμισης της ποιότητας των υδάτινων πόρων. Το θέμα της διαχείρισης των απορριμμάτων και των αποβλήτων (ιδίως των υγρών και επικίνδυνων) αποτελεί μια από τις βασικές προτεραιότητες της νέας Προγραμματικής Περιόδου. Η επίτευξη προόδου στο θέμα απαιτεί την ολοκλήρωση των απαραίτητων έργων υποδομής, τα οποία αφορούν τη συλλογή, μεταφορά, επεξεργασία και διάθεση των απορριμμάτων και των αποβλήτων. Προκειμένου για την με τον καλύτερο δυνατό τρόπο ικανοποίηση των αναγκών απαιτείται δραστηριοποίηση των αρχών και φορέων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, με παράλληλη ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης.

Υδάτινο Περιβάλλον

Στον τομέα του Υδάτινου Περιβάλλοντος, κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο επιδιώκεται η με τον πλέον ορθολογικό τρόπο διαχείριση των υδάτινων πόρων, με στόχο τη διασφάλιση της ποιότητας και της επάρκειας των αποθεμάτων, με τέτοιο τρόπο ώστε να διατηρείται η ισορροπία μεταξύ φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

Ατμοσφαιρικό Περιβάλλον - Παγκόσμια Περιβαλλοντικά Προβλήματα

Η ποιότητα του Ατμοσφαιρικού Περιβάλλοντος βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος και κατά τη διάρκεια της νέας Προγραμματικής Περιόδου. Ως βασική επιδίωξη τίθεται η βελτίωση σε μεγαλύτερο βαθμό της ποιότητας της ατμόσφαιρας ιδίως στα αστικά κέντρα, τις περιοχές όπου λειτουργούν θερμικές μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και σε αυτές στις οποίες παρατηρείται συγκέντρωση ενός μεγάλου αριθμού παραγωγικών μονάδων. Σε αυτή την κατεύθυνση οδηγεί η δημιουργία μηχανισμών ελέγχου των περιβαλλοντικών παραμέτρων, η θέσπιση αυστηρότερων ορίων εκπομπής ρύπων και η εναρμόνιση της εθνικής με την κοινοτική νομοθεσία. Η βελτίωση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος επιβάλλεται ενόψει της διοργάνωσης από τη χώρα μας των *Ολυμπιακών Αγώνων του 2004*.

Στο θέμα των Παγκόσμιων Περιβαλλοντικών Προβλημάτων, έμφαση δίνεται στην προστασία του πληθυσμού από υπερβάσεις των ορίων έκθεσης σε εκπομπές ακτινοβολιών και σωματιδίων και τη συμμόρφωση της χώρας μας με τις υποχρεώσεις οι οποίες απορρέουν από Διεθνείς Συνθήκες (προστασία της στοιβάδας του όζοντος, κλιματολογικές αλλαγές, διασυνοριακή μεταφορά ρύπων κ.α.).

Ηχητικό Περιβάλλον

Σε επίπεδο Ηχητικού Περιβάλλοντος έχουν επιτευχθεί σημαντικές βελτιώσεις τα τελευταία χρόνια. Παρ' όλα αυτά οι δράσεις θα πρέπει να συνεχιστούν και κατά την τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο με στόχο την περαιτέρω βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης ιδίως σε αστικές και τουριστικές περιοχές.

Χωροταξικός και Αστικός Σχεδιασμός

Στους Τομείς του Χωρικού και Αστικού Σχεδιασμού δίνεται έμφαση στην ολοκλήρωση του σχεδιασμού στις νέες χωρικές ενότητες. Ένας μεγάλος αριθμός παρεμβάσεων πρόκειται να υλοποιηθεί στη μητροπολιτική περιοχή της Πρωτεύουσας και τα άλλα αστικά κέντρα της χώρας, σε παράκτιες ζώνες, ιστορικά κέντρα πόλεων, παραδοσιακούς οικισμούς κ.α. Δύο από τις σημαντικότερες επιδιώξεις της νέας Προγραμματικής Περιόδου αποτελούν η συνέχιση της κατάρτισης του Εθνικού Κτηματολογίου και η διαμόρφωση *Εθνικής Πολιτικής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη των Πόλεων και των Οικισμών*.

Θεσμικό Πλαίσιο

Σε θεσμικό επίπεδο, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων της χώρας μας οι οποίες απορρέουν από την κοινοτική νομοθεσία, το Πέμπτο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Διεθνείς

Συμφωνίες και Πρωτόκολλα. Παράλληλα απαιτείται η δημιουργία θεσμών ιδίως στους τομείς της εκπαίδευσης, της ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης, της πρόληψης και αντιμετώπισης μεγάλης κλίμακας περιβαλλοντικών ατυχημάτων και κινδύνων.

2.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2000 - 2006

Η στρατηγική επίτευξης των στόχων του Σ.Α 2000 - 2006 στον τομέα του περιβάλλοντος βασίζεται σε επιλογή με μια σειρά από κριτήρια των ενεργειών οι οποίες είναι απολύτως απαραίτητες για την υλοποίηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων σε αυστηρά καθορισμένες χωρικές ενότητες με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα (όπως προστατευόμενες περιοχές, ευαίσθητα οικοσυστήματα, περιοχές με αφθονία φυσικών και πολιτιστικών πόρων κ.α.). Τα κριτήρια αυτά περιλαμβάνουν :

- ❖ Η διαπίστωση ελλείψεων στις απαιτούμενες υποδομές, τόσο στον τομέα του περιβάλλοντος, όσο και σε παραγωγικούς τομείς.
- ❖ Η επιβεβαίωση του μέρους αυτού των ελλείψεων, το οποίο αντιστοιχεί αφενός σε υποδομές οι οποίες κρίνονται απαραίτητες και αφετέρου είναι δυνατή η περάτωσή τους από τους διαθέσιμους πόρους.
- ❖ Ο προσδιορισμός των δράσεων και ενεργειών οι οποίες έχουν εθνική εμβέλεια, κρίνονται ως απαραίτητες από τις υποχρεώσεις οι οποίες απορρέουν από Διεθνείς Συμβάσεις και Συμφωνίες, την εθνική και κοινοτική νομοθεσία.

2.3 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ Ε.Π.ΠΕΡ 2000 - 2006⁵³

Διατιθέμενοι Πόροι

Το συνολικό ύψος των διατιθέμενων από δημόσιες πηγές πόρων στο Τρίτο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον ανέρχεται σε 145 δισεκατομμύρια δραχμές. Ένας σημαντικός εξάλλου αριθμός παρεμβάσεων εμπεριέχεται σε άλλα Τομεακά Προγράμματα (π.χ Ενέργειας, Γεωργίας, Τουρισμού κ.α.), αλλά και τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π) των δεκατριών Περιφερειών της χώρας. Ο κύριος όμως φορέας χρηματοδότησης των δράσεων κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο όπως και κατά την προηγούμενη είναι το Ταμείο Συνοχής (Τ.Σ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πολλές εξάλλου δράσεις χρηματοδοτούνται από Κοινοτικές Πρωτοβουλίες όπως π.χ Enpireg, Urban κ.α, το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε), τη Σ.Α.Τ.Α 9929, το Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης Ε.Π.Τ.Α κ.α.

Εδαφικό Περιβάλλον

Οι ειδικές παρεμβάσεις της νέας Προγραμματικής Περιόδου λειτουργούν συμπληρωματικά με τους γενικούς στόχους για τους οποίους έγινε λόγος παραπάνω. Οι σημαντικότερες από τις ειδικές παρεμβάσεις στον Τομέα είναι οι ακόλουθες :

⁵³ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, Τομεακό Σκέλος, "Περιβάλλον", σελ. 2 - 353 - 356, Υ.ΠΕ.ΘΟ Αθήνα 1999.

- ❖ Η εκπόνηση Μελετών και εφαρμογή Προγραμμάτων για τα υπό προστασία είδη της χλωρίδας και της πανίδας, τους οικοτόπους και τις προστατευόμενες περιοχές.
- ❖ Η εκπόνηση και εφαρμογή μελετών και προγραμμάτων διαχείρισης, παρακολούθησης και προστασίας των οικοτόπων του Δικτύου Φύση 2000 και αυτών στους οποίους εφαρμόζονται Διεθνείς Συμφωνίες και Συμβάσεις π.χ περιοχές Ramsar.
- ❖ Η υλοποίηση δράσεων για τη διατήρηση και προστασία της βιοποικιλότητας των οικοσυστημάτων και της πολυμορφίας των τοπίων.
- ❖ Η πραγματοποίηση ενεργειών για την αποκατάσταση περιβαλλοντικά υποβαθμισμένων περιοχών, την αντιμετώπιση της διάβρωσης των εδαφών, της εξάντλησης και υφαλμύρωσης των υδάτινων πόρων.
- ❖ Η υλοποίηση δράσεων οι οποίες απαιτούνται για την προστασία του δασικού πλούτου της χώρας.
- ❖ Η εκπόνηση Μελετών και εφαρμογή Προγραμμάτων διαχείρισης των οικιακών απορριμμάτων και των αποβλήτων.
- ❖ Η αναζήτηση τρόπων διαχείρισης των επικίνδυνων και τοξικών αποβλήτων, με παράλληλη αποκατάσταση των βεβαρημένων περιοχών.
- ❖ Η προώθηση Προγραμμάτων Ανακύκλωσης, χρησιμοποίηση οικολογικών συσκευασιών στα προϊόντα, οργάνωση των φορέων οι οποίοι πρόκειται να αναλάβουν την ευθύνη της διαχείρισης των απορριμμάτων και των αποβλήτων.

Υδάτινο Περιβάλλον

Οι σημαντικότερες από τις υλοποιούμενες στον Τομέα του Υδάτινου Περιβάλλοντος δράσεις της νέας Προγραμματικής Περιόδου έχουν ως εξής :

- ❖ Εφαρμογή μηχανισμών και σχεδίων για την αειφόρο διαχείριση των υδάτινων πόρων.
- ❖ Ολοκλήρωση του *Εθνικού Δικτύου Παρακολούθησης της Ποιότητας των Υδάτινων Πόρων*.
- ❖ Ενίσχυση της λειτουργικότητας των εγκαταστάσεων βιολογικού, καθαρισμού της επεξεργασίας των λυμάτων και των δυνατοτήτων επαναχρησιμοποίησης ύστερα από κατάλληλη επεξεργασία των υγρών αποβλήτων.
- ❖ Αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης η οποία προέρχεται από υδρογονάνθρακες.
- ❖ Εφαρμογή δράσεων για τη διαχείριση των προερχόμενων από τη βιομηχανία υγρών αποβλήτων.

Ατμοσφαιρικό περιβάλλον, παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα

Στον Τομέα του Ατμοσφαιρικού Περιβάλλοντος πραγματοποιούνται οι ακόλουθες ειδικές δράσεις :

- ❖ Ενίσχυση των υποδομών παρακολούθησης της ποιότητας του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος.
- ❖ Πραγματοποίηση κυκλοφοριακών ρυθμίσεων και παρεμβάσεων στη χωροθέτηση των βασικών λειτουργιών των αστικών κέντρων.
- ❖ Έλεγχος της ποιότητας των καυσίμων, μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων από τα μεταφορικά μέσα και τις μεταποιητικές μονάδες.

Στους τομείς τη ηχητικής ρύπανσης και της εκπομπής ακτινοβολιών βασική επιδίωξη της νέας Προγραμματικής Περιόδου αποτελεί η υλοποίηση μελετών και προγραμμάτων με στόχο την καταγραφή και αντιμετώπιση των υφιστάμενων προβλημάτων.

Χωροταξικός και Αστικός Σχεδιασμός

Οι ειδικές δράσεις στους Τομείς του Χωρικού και Αστικού Σχεδιασμού της τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου έχουν ως εξής :

- ❖ Προώθηση του χωρικού σχεδιασμού τόσο σε εθνικό, όσο και περιφερειακό επίπεδο.
- ❖ Ολοκλήρωση του *Εθνικού Δικτύου Παρακολούθησης των Χωρικών Μεταβλητών*.
- ❖ Εφαρμογή του Αστικού Σχεδιασμού, μέσα από την κατάρτιση και επικαιροποίηση των Ρυθμιστικών Σχεδίων σε κρίσιμες περιοχές όπως αστικά κέντρα, παράκτιες ζώνες κ.α.
- ❖ Ανάδειξη, προστασία και ανάπλαση των ιστορικών κέντρων των πόλεων και των παραδοσιακών οικισμών.
- ❖ Ανάδειξη και προστασία του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος στις Ιερές Μονές της χώρας.
- ❖ Παρεμβάσεις ανάπλασης μέσα από (*Ειδικά Σχέδια Δράσης, Προγράμματα Ενοποίησης Αρχαιολογικών Χώρων*) στα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της χώρας.

Εθνικό Κτηματολόγιο

Στον Τομέα του Εθνικού Κτηματολογίου προβλέπεται η συνέχισης της υλοποίησης του έργου με πιο γρήγορους ρυθμούς, η εγκατάσταση και λειτουργία σύγχρονου πληροφοριακού συστήματος, η δημιουργία *Γραφείων Κτηματογράφησης* σε όλη τη χώρα και ηλεκτρονικής βάσης δεδομένων η οποία θα αφορά το σύνολο της Ελληνικής Επικράτειας.

Θεσμικό Πλαίσιο

Οι δράσεις οι οποίες πρόκειται να υλοποιηθούν κατά τη διάρκεια της νέας Προγραμματικής Περιόδου σε επίπεδο Θεσμών είναι οι ακόλουθες :

- ❖ Η επέκταση σε όλη την Επικράτεια και πλήρης ολοκλήρωση του *Εθνικού Δικτύου Πληροφορικής Περιβάλλοντος*.
- ❖ Η ολοκλήρωση των υποδομών, μηχανισμών και θεσμών της τήρησης των περιβαλλοντικών παραμέτρων.
- ❖ Η προαγωγή του *εθελοντισμού* στο ζήτημα της προστασίας του περιβάλλοντος.
- ❖ Η εφαρμογή μέτρων προστασίας από μεγάλης κλίμακας ατυχήματα και κινδύνους σε ευαίσθητες από περιβαλλοντική άποψη περιοχές.
- ❖ Η ολοκλήρωση του ισχύοντος σε θέματα χορήγησης περιβαλλοντικών αδειών θεσμικού πλαισίου.
- ❖ Η προώθηση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, κατάρτισης και ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης.

3. ΣΧΕΔΙΟ Π.Ε.Π 2000 - 2006 ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

3.1 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

Η Αναπτυξιακή Στρατηγική της Περιφέρειας Πελοποννήσου κατά τη διάρκεια της νέας Προγραμματικής Περιόδου βασίζεται στον παρακάτω γενικό αναπτυξιακό στόχο : Τη μείωση της αναπτυξιακής υστέρησης της ενδοχώρας και των απομακρυσμένων από τη Μητροπολιτική περιοχή της Πρωτεύουσας και τα άλλα μεγάλα αστικά κέντρα περιοχών, με ταυτόχρονη ενίσχυση της εξωστρέφειας της Περιφέρειας προς την υπόλοιπη χώρα, ιδίως τα μεγάλα αστικά κέντρα και τις νότιες περιοχές του εξωτερικού⁵⁴. Η επίτευξη του παραπάνω στόχου βασίζεται στην με τον καλύτερο δυνατό τρόπο αξιοποίηση του αποθέματος σε φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους το οποίο διαθέτει η Περιφέρεια, σε συνδυασμό με την αειφόρο διαχείριση των περιοχών οι οποίες υφίστανται ένα μεγαλύτερο επίπεδο ανάπτυξης.

Οι βασικές προτεραιότητες κατά τη διάρκεια της νέας Προγραμματικής Περιόδου είναι οι ακόλουθες :

- ❖ Η αξιοποίηση της γεωγραφικής γειννίας της Περιφέρειας με τη μητροπολιτική Περιφέρεια της Αττικής, με την κατασκευή έργων μεταφορικής υποδομής.
- ❖ Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και η αειφόρος διαχείριση του αποθέματος σε φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους το οποίο διαθέτει η Περιφέρεια.
- ❖ Η ολοκληρωμένη ανάπτυξη του εσωτερικού ορεινού χώρου, η ανάδειξη και προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.
- ❖ Η ενίσχυση της τουριστικής δραστηριότητας στις κεντρικές και νότιες περιοχές της Περιφέρειας με ταυτόχρονη αντιμετώπιση των τάσεων κορεσμού και παρακμής τις οποίες υφίστανται οι παραδοσιακά τουριστικές περιοχές.

Με δεδομένες τις παραπάνω προτεραιότητες, αλλά και τις προτάσεις των φορέων σε περιφερειακό, νομαρχιακό και τοπικό επίπεδο, το νέο Π.Ε.Π αποτελείται από επτά Άξονες Προτεραιότητας οι οποίοι έχουν ως εξής :

- ❖ Ενίσχυση και βελτίωση των βασικών μεταφορικών υποδομών.
- ❖ Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.
- ❖ Ενίσχυση, εκσυγχρονισμός του Πρωτογενή και του Δευτερογενή Τομέα και ισχυροποίηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας.
- ❖ Ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και ενίσχυση της τουριστικής δραστηριότητας.
- ❖ Ολοκληρωμένη ανάπτυξη της ορεινής ενδοχώρας και των μειονεκτημένων περιοχών.
- ❖ Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού.
- ❖ Τεχνική Βοήθεια για την εφαρμογή του Επιχειρησιακού Προγράμματος.

Οι επτά παραπάνω Άξονες Προτεραιότητας αναλύονται περαιτέρω σε Μέτρα και Έργα, έχουν την έννοια των Υποπρογραμμάτων της προηγούμενης Προγραμματικής Περιόδου του Β' Κ.Π.Σ.

⁵⁴ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, Περιφερειακό Σκέλος, "Η Περιφέρεια Πελοποννήσου", σελ. 231 - 235 Υ.ΠΕ.ΘΟ Αθήνα 1999.

Σχέδιο Π.Ε.Π, Περιφέρειας Πελοποννήσου 2000 - 2006, σελ. 18 - 20.

3.2 ΣΧΕΔΙΟ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Το σύνολο της Δημόσιας Δαπάνης κατά τη διάρκεια της νέας Προγραμματικής Περιόδου ανέρχεται σε 210 δισεκατομμύρια δραχμές, ή 549,5 εκατομμύρια Ευρώ σε τιμές του 1999. Η συμμετοχή του Ιδιωτικού Τομέα σύμφωνα με εκτιμήσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου, αναμένεται να ανέλθει στα 34 δισεκατομμύρια δραχμές ή 96,3 εκατομμύρια Ευρώ, αντιστοιχεί στο 14% των συνολικών διατιθέμενων κατά τη νέα περίοδο πόρων. Η Κοινοτική μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων συμμετοχή αναμένεται να ανέλθει σε 444,2 εκατομμύρια Ευρώ. (βλ. Πίνακας 4.5 του Παραρτήματος). Η κατανομή των διατιθέμενων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία πόρων είναι η ακόλουθη :

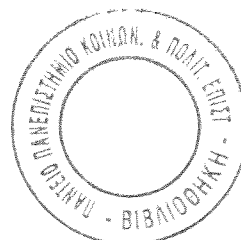
ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1

Ε.Τ.Π.Α	345,2	Εκατομμύρια Ευρώ
Ε.Κ.Τ	22,3	Εκατομμύρια Ευρώ
Ε.Γ.Τ.Π.Ε	78,6	Εκατομμύρια Ευρώ

Πηγή Σχέδιο Π.Ε.Π, Περιφέρειας Πελοποννήσου 2000 - 2006.

Ιδιαίτερη έμφαση κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο από χρηματοοικονομική πλευράς δίνεται στην κάλυψη των αναγκών στον τομέα των μεταφορικών υποδομών, στον οποίο οι διατιθέμενοι πόροι αντιστοιχούν στο 36,7% των συνολικών πόρων. Ο δεύτερος κατά σειρά Άξονας Προτεραιότητας από πλευράς άντλησης πόρων είναι αυτός της Ενίσχυσης και εκσυγχρονισμού του Πρωτογενή και Δευτερογενή Τομέα και της ενδυνάμωσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας, στον οποίο διατίθεται το 18,6% των συνολικών πόρων. Αξιοσημείωτη είναι η μικρή διαθεσιμότητα πόρων στον Άξονα Προτεραιότητας 2 Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, ο οποίος εμπεριέχει δράσεις περιβαλλοντικού περιεχομένου. Οι διατιθέμενοι πόροι αντιστοιχούν στο 9% των συνολικών πόρων. Ένα μεγάλο μέρος των αναγκών καλύπτεται από τους πόρους οι οποίοι διατίθενται από άλλες πηγές όπως το Ταμείο Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Κοινοτικές Πρωτοβουλίες, είτε τους διατιθέμενους από Εθνικές Πηγές πόρους. Στους υπόλοιπους Άξονες Προτεραιότητας η Δημόσια Δαπάνη παρουσιάζει μια ισοκατανομή, αντιστοιχεί στο 11% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος.

Η ετήσια κατανομή του προϋπολογισμού της Δημόσιας Δαπάνης και του συνολικού κόστους του Προγράμματος παρουσιάζει την ακόλουθη μορφή. Τα δύο πρώτα έτη υλοποίησης κατανέμεται το 15% του συνόλου της Δημόσιας Δαπάνης, 5% το πρώτο και 10% το δεύτερο, από το τρίτο έτος και έπειτα παρατηρείται μια σημαντική αύξηση έως το πέμπτο (2004), τα δύο τελευταία χρόνια μια πτωτική τάση. Ο σχεδιασμός της ετήσιας κατανομής των πόρων έγινε με βάση μια σειρά από κριτήρια όπως εμπειρία από τις παρελθούσες Προγραμματικές Περιόδους, απαιτήσεις στους τομείς της διοίκησης, της παρακολούθησης και του ελέγχου κατά την τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο, τα αυστηρότερα κριτήρια κατανομής των πόρων του Γ' Κ.Π.Σ.

3.3 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ Π.Ε.Π 2000 - 2006 ΚΑΤΑ ΆΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ⁵⁵

Άξονας Προτεραιότητας 2 Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής των Κατοίκων

Ο Άξονας Προτεραιότητας 2 αποβλέπει στην ενίσχυση του κοινωνικού εξοπλισμού της Περιφέρειας στους τομείς της Υγείας και της Πρόνοιας, την Προστασία του Περιβάλλοντος με παρεμβάσεις στους τομείς της Διαχείρισης των Απορριμμάτων και των Αποβλήτων, της αναβάθμισης του Δικτύου Οικισμών της Περιφέρειας, της ενίσχυσης των υποδομών στα δίκτυα Ύδρευσης και Αποχέτευσης.

~~Οι δράσεις στους τομείς της Υγείας και Πρόνοιας στοχεύουν στην ενίσχυση των υποδομών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας και την περάτωση αυτών της Τριτοβάθμιας Υγειονομικής Περίθαλψης, τη δημιουργία υποδομών Κοινωνικής Πρόνοιας (βρεφονηπιακοί, παιδικοί σταθμοί κ.α.). Στον τομέα του περιβάλλοντος οι δράσεις οι οποίες πρόκειται να υλοποιηθούν περιλαμβάνουν :~~

- ❖ Έργα τα οποία αποβλέπουν στην ορθολογική διαχείριση των απορριμμάτων και των αποβλήτων όπως δημιουργία αποχετευτικών δικτύων, *Χώρων Υγειονομικής Ταφής των Απορριμμάτων (Χ.Υ.Τ.Α)*, εγκαταστάσεων βιολογικού καθαρισμού και επεξεργασίας λυμάτων.
- ❖ Έργα στο δίκτυο ύδρευσης ιδίως στις αστικά κέντρα και τις περιοχές με ιδιαίτερη τουριστική ανάπτυξη.
- ❖ Δράσεις ανάπλασης και ανασυγκρότησης αστικών κέντρων, οικισμών και τουριστικών περιοχών μέσα από την εφαρμογή *Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (Γ.Π.Σ)*, τη δημιουργία ελεύθερων χώρων, τις κυκλοφοριακές ρυθμίσεις, την ενίσχυση της προσπελασιμότητας κ.α.
- ❖ Εκπόνηση εδαφογεολογικών και αντισεισμικών ερευνών προκειμένου για τον προσδιορισμό των όρων δόμησης στα αστικά κέντρα της Περιφέρειας.

Ο Άξονας Προτεραιότητας 2 παρουσιάζει υψηλό βαθμό συνέργιας με του Άξονες Προτεραιότητας 4 και 6 του Σχεδίου Ανάπτυξης (Σ.Α) 2000 - 2006, οι οποίοι αναφέρονται στη Βελτίωση της ποιότητας ζωής και προστασία του περιβάλλοντος και την Περιφερειακή Ανάπτυξη αντίστοιχα. Οι δράσεις στους τομείς των υποδομών και της ποιότητας ζωής του νέου Π.Ε.Π λειτουργούν συμπληρωματικά με τις αντίστοιχες του Σ.Α σε εθνικό επίπεδο. Ο βαθμός συνέργιας του Άξονας Προτεραιότητας 2 του Π.Ε.Π είναι μικρότερος με τους Άξονες Προτεραιότητας 1 και 3 του Σ.Α οι οποίοι αποβλέπουν στην ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων και την ενίσχυση της παραγωγικότητας των τομέων της οικονομικής δραστηριότητας ιδίως του Τριτογενή.

Οι ειδικοί στόχοι του Άξονας Προτεραιότητας 2 περιλαμβάνουν : Στους Τομείς της Υγείας και Πρόνοιας, βελτίωση του επιπέδου των παρεχόμενων υπηρεσιών, ιδιαίτερα σε ειδικές κατηγορίες του πληθυσμού, η αύξηση του αριθμού αυτών οι οποίοι χρησιμοποιούν τις συγκεκριμένες υπηρεσίες, η μείωση του χρόνου νοσηλείας σε μονάδες της Περιφέρειας και της εκροής νοσηλευόμενων σε άλλες Περιφέρειες. Στον Τομέα του Περιβάλλοντος μέσω της υλοποίησης των σχετικών δράσεων η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών της Περιφέρειας. Ειδικότερα επιδιώκεται η κάλυψη των αναγκών του 50% του πληθυσμού της Περιφέρειας στο θέμα της διαχείρισης των απορριμμάτων, η κάλυψη μέρους των αναγκών επεξεργασίας και διαχείρισης των υγρών αποβλήτων ιδίως σε αστικά κέντρα και τουριστικές περιοχές, η αναβάθμιση και ανασυγκρότηση του

⁵⁵ Σχέδιο Π.Ε.Π, Περιφέρειας Πελοποννήσου 2000 - 2006, σελ. 20 - 81.

περιβάλλοντος στο σύνολο των μεσαίου και μεγάλου μεγέθους οικισμών και των σημαντικότερων τουριστικών ζωνών. Οι συνολικοί διατιθέμενοι στον Άξονα Προτεραιότητας 2 πόροι, ανέρχονται σε 19.000 εκατομμύρια δραχμές, αντιστοιχούν στο 9% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος με αποτέλεσμα να μην καθίσταται δυνατή η κάλυψη του συνόλου των αναγκών, πολλές από τις οποίες αναμένεται να καλυφθούν κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο από άλλες πηγές, όπως το Τομεακό Σκέλος του Γ' Κ.Π.Σ, το Ταμείο Συνοχής και Κοινοτικές Πρωτοβουλίες. Η Κοινοτική Συμμετοχή του Ε.Τ.Π.Α σε 14.250 εκατομμύρια δραχμές και η Εθνική σε 4.750 εκατομμύρια δραχμές. (Βλ. Πίνακας 4.1 του Παραρτήματος).

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις του Άξονα Προτεραιότητας 2, πέρα από την αναβάθμιση του επιπέδου των παρεχόμενων στους τομείς της Υγείας και Πρόνοιας υπηρεσιών και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής μέσω των περιβαλλοντικού περιεχομένου δράσεων περιλαμβάνουν :

- ❖ Δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης τόσο κατά τη φάση της κατασκευής, όσο και της λειτουργίας των υποδομών. Τα εκτιμώμενα ανθρωποέτη απασχόλησης ανέρχονται σε 1.000 περίπου.
- ❖ Αύξηση του περιφερειακού Α.Ε.Π από την υλοποίηση δράσεων στους τομείς των υποδομών, της υγείας και πρόνοιας, της ύδρευσης και της διαχείρισης των απορριμμάτων.

Ο Άξονας Προτεραιότητας 2 αποτελείται από τα ακόλουθα Μέτρα περιβαλλοντικού περιεχομένου :

Μέτρο 2.2 Διαχείριση Στερεών και Υγρών Αποβλήτων και Υποδομές Ύδρευσης

Το Μέτρο 2.2 περιλαμβάνει δράσεις οι οποίες στοχεύουν στη με ορθολογικό και ολοκληρωμένο τρόπο διαχείριση των αστικών και βιομηχανικών απορριμμάτων οι οποίες σε έναν πολύ μικρό βαθμό καλύφθηκαν κατά τη διάρκεια της προηγούμενης Προγραμματικής Περιόδου. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ολοκλήρωση δράσεων οι οποίες στοχεύουν στην ολοκλήρωση δράσεων οι οποίες στοχεύουν στη διαχείριση των υγρών αποβλήτων όπως π.χ δημιουργία εγκαταστάσεων βιολογικού καθαρισμού, πραγματοποίηση έργων στο δίκτυο αποχέτευσης κ.α, οι οποίες είχαν ξεκινήσει από τις Προγραμματικές Περιόδους του Α' και του Β' Κ.Π.Σ. Τα έργα στο δίκτυο ύδρευσης τα οποία πρόκειται να υλοποιηθούν αποβλέπουν στη βελτίωση της χρησιμοποίησης των υδάτινων πόρων, περιλαμβάνουν την κατασκευή δεξαμενών, αγωγών μεταφοράς ύδατος, των εμπλουτισμό πηγών κ.α. Τα έργα στους τομείς της ύδρευσης και της επεξεργασίας των λυμάτων είναι επιβεβλημένα ως συνέπεια των μεγάλων αναγκών της Περιφέρειας, της εξάντλησης και υποβάθμισης της ποιότητας των υδάτινων πόρων αλλά και των νέων συνθηκών οι οποίες διαμορφώνονται ενόψει της συνένωσης οικισμών σε νέους ευρύτερους Ο.Τ.Α.

Οι σημαντικότεροι από τους σκοπούς στην υλοποίηση των οποίων συμβάλει των παραπάνω Μέτρο είναι οι ακόλουθοι : Η δημιουργία των απαραίτητων για την τουριστική ανάπτυξη της Περιφέρειας προϋποθέσεων, η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων με δράσεις ιδίως στους τομείς της διαχείρισης των απορριμμάτων και των αποβλήτων, η μείωση των ρυπαντικών ουσιών με παράλληλη προστασία του υδάτινου δυναμικού της Περιφέρειας, η οποία μπορεί να αποτελέσει τη βάση για την ενίσχυση της ελκτικότητας της ως τόπου διαμονής και αναψυχής.

Οι φορείς οι οποίοι έχουν αναλάβει την ευθύνη υλοποίησης των παραπάνω έργων είναι οι περιφερειακές και νομαρχιακές αρχές, οι νέοι Ο.Τ.Α οι οποίοι προέκυψαν από την εφαρμογή του Προγράμματος Ι. Καποδίστριας, οι Αναπτυξιακές Εταιρίες και Σύνδεσμοι. Οι πόροι οι οποίοι πρόκειται να διατεθούν στο Μέτρο 2.2 αντιστοιχούν στο 2% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος και το 31% του προϋπολογισμού του Άξονα Προτεραιότητας 2. Το συνολικό κόστος του Μέρους 2.2 ανέρχεται σε 6.000 εκατομμύρια δραχμές, η Κοινοτική Συμμετοχή του Ε.Τ.Π.Α σε 4.500 εκατομμύρια δραχμές και η Εθνική σε 1.500 εκατομμύρια δραχμές. (βλ. Πίνακας 4.6 του Παρατήματος).

Μέτρο 2.3 Ανασυγκρότηση, Αναβάθμιση και Αντισεισμική Προστασία Αστικών, Ημιαστικών και Τουριστικών Κέντρων

Οι δράσεις του Μέρους 2.3 του Άξονα Προτεραιότητας 2 απευθύνονται σε αστικές, ημιαστικές και τουριστικές περιοχές κατοικίας. Μεταξύ των άλλων περιλαμβάνουν : Εκπόνηση χωροταξικών και πολεοδομικών μελετών επέκτασης οικισμών και χωροθέτησης νέων δραστηριοτήτων. Τμηματικές παρεμβάσεις με στόχο τη βελτίωση και προστασία του φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος. Δημιουργία χώρων πρασίνου, ελεύθερων χώρων, χώρων αναψυχής, παιδικών χαρών κ.α. Αναπλάσεις περιοχών, μέσα από πεζοδρομήσεις και διαμόρφωση οδών με χαμηλή κυκλοφοριακή κίνηση. Εκπόνηση μελετών για την αντισεισμική θωράκιση της Περιφέρειας, η οποία βρίσκεται σε έναν κρίσιμο από άποψη σεισμικότητας χώρο.

Οι γενικότεροι σκοποί και στόχοι του Μέρους είναι η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας, η προστασία του φυσικού, οικιστικού και αστικού περιβάλλοντος, ο ολοκληρωμένος και συστηματικός έλεγχος της επέκτασης των οικιστικών συγκεντρώσεων ιδίως στις περιπτώσεις τις οποίες σχετίζονται άμεσα με την τουριστική ανάπτυξη και τη ζήτηση δεύτερης κατοικίας. Οι αρμόδιοι για την υλοποίηση των δράσεων φορείς είναι, οι περιφερειακές, νομαρχιακές και δημοτικές υπηρεσίες όπως π.χ *Διευθύνσεις Τεχνικών Υπηρεσιών* (Δ.Τ.Υ), των Δήμων και των Κοινοτήτων κ.α. Το σύνολο των σχεδιαζόμενων να διατεθούν στο Μέτρο 2.3 πόρων αντιστοιχεί στο 2,3% του συνόλου της Δημόσιας Δαπάνης του νέου Π.Ε.Π και το 26% των συνολικών πόρων οι οποίοι διατίθενται στον Άξονα Προτεραιότητας 2. Το συνολικό κόστος του Μέρους 2.3 ανέρχεται σε 5.000 εκατομμύρια δραχμές, η Κοινοτική Συμμετοχή του Ε.Τ.Π.Α σε 3.750 εκατομμύρια δραχμές και η Εθνική σε 1.250 εκατομμύρια δραχμές. (βλ. Πίνακας 4.6 του Παρατήματος).

Άξονας Προτεραιότητας 3 Ενίσχυση, Εκσυγχρονισμός του Πρωτογενή και του Δευτερογενή Τομέα και Ενδυνάμωση της Επιχειρηματικής Δραστηριότητας

Ο Άξονας Προτεραιότητας 3 αποβλέπει στην προσέλκυση άμεσα, ιδιωτικών κεφαλαίων με στόχο την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων των τομέων οικονομικής δραστηριότητας της Περιφέρειας, ιδίως του Πρωτογενή και του Δευτερογενή Τομέα. Οι δράσεις ενίσχυσης του Πρωτογενή τομέα αποβλέπουν σε, κάλυψη των βασικών αναγκών στους τομείς των υποδομών και της γεωργικής έρευνας : Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων του τομέα. Εκσυγχρονισμό των δικτύων εμπορίας και διάθεσης των προϊόντων. Δράσεις ορθολογικής διαχείρισης των φυσικών πόρων της Περιφέρειας με απώτερο σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος. Ιδιαίτερη έμφαση όπως και κατά τη διάρκεια της προηγούμενης Προγραμματικής Περιόδου δίνεται σε έργα τα οποία αποσκοπούν στην

ορθολογική διαχείριση και εξοικονόμηση των υδάτινων πόρων της Περιφέρειας οι οποίοι όπως είναι γνωστό δέχονται σημαντικές πιέσεις, με αποτέλεσμα να παρουσιάζουν τάσεις υποβάθμισης της ποιότητάς τους και εξάντλησης. Οι κύριες παρεμβάσεις περιλαμβάνουν : Εκπόνηση υδρογεολογικών μελετών, υλοποίηση εγγειοβελτιωτικών και αρδευτικών έργων και δράσεων αναδάσμου της αγροτικής γης, αναδιάρθρωση των καλλιεργειών με μετατόπιση του ενδιαφέροντος από τις μη αποδοτικές σε πιο σύγχρονες και αποδοτικές, δημιουργία αλιευτικών καταφυγίων. Στον κλάδο της κτηνοτροφίας δίνεται βαρύτητα, στην ολοκληρωμένη διαχείριση των βοσκοτόπων, την υλοποίηση δράσεων εκσυγχρονισμού και μετεγκατάστασης μονάδων, την ενίσχυση της λειτουργίας τους με τέτοιο τρόπο ώστε να προκαλούν τη μικρότερη δυνατή επιβάρυνση στο περιβάλλον. Η ανάδειξη και προστασία των δασικών οικοσυστημάτων της Περιφέρειας, των περιοχών με ιδιαίτερο φυσικό κάλος και η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, φιλικών στο περιβάλλον, αποτελούν δράσεις ενίσχυσης του Πρωτογενή Τομέα της Περιφέρειας, με μια στενή παράλληλα περιβαλλοντική διάσταση.

Στο Δευτερογενή Τομέα και ιδίως το κλάδο της μεταποίησης, επιδιώκεται η αξιοποίηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος της Περιφέρειας, το οποίο απορρέει από τη γειτνίασή της με τη μητροπολιτική Περιφέρεια της Αττικής, αλλά και τις διατάξεις των Αναπτυξιακών Νόμων, ιδίως του πρόσφατου Νόμου 2601 / 98, με απώτερο σκοπό την ενίσχυση των μηχανισμών στήριξης προς τις τοπικές Μ.Μ.Ε. Οι τομείς στους οποίους δίνεται μεγαλύτερη σημασία είναι, η υιοθέτηση σύγχρονων τεχνολογιών, η εφαρμογή νέων οργανωτικών και διοικητικών σχημάτων, η ανάπτυξη δικτύων και η προώθηση της προβολής των τοπικών προϊόντων, η δημιουργία νέων και η ενίσχυση των υφιστάμενων περιοχών υποδοχής επιχειρήσεων όπως π.χ Β.Ε.Π.Ε, ΒΙΟ.ΠΑ, ιδίως στις κεντρικές και νότιες περιοχές της Περιφέρειας.

Ο Άξονας Προτεραιότητας 3 του νέου Π.Ε.Π παρουσιάζει υψηλότερο βαθμό συνέργιας με τον τρίτο Άξονα Προτεραιότητας του Σ.Α 2000 - 2006, ο οποίος αποβλέπει στην Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των τομέων οικονομικής δραστηριότητας, ιδίως αυτών της γεωργίας, της μεταποίησης και της επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας. Υψηλός είναι εξάλλου ο βαθμός συνέργιας τον οποίο παρουσιάζει με τον Άξονα Προτεραιότητας 4 του Σ.Α 2000 - 2006, ο οποίος αποβλέπει στην Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, (διαχείριση των υδάτινων πόρων και την προστασία, την προστασία των δασών και των φυσικών οικοσυστημάτων), καθώς και τους Άξονες Προτεραιότητας 1, 5, 6 οι οποίοι αποβλέπουν στην Ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων, την προώθηση της Κοινωνίας της Πληροφορίας και την Περιφερειακή Ανάπτυξη αντίστοιχα.

Οι ειδικότεροι στόχοι του Άξονα Προτεραιότητας 3 έχουν να κάνουν με την κάλυψη των αναγκών σε υποδομές, αλλά και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας των τομέων οικονομικής δραστηριότητας. Μεταξύ των άλλων επιδιώκεται με την υλοποίηση των έργων στους τομείς, της ενίσχυσης των υποδομών, της αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών και της ορθολογικής διαχείρισης των υδάτινων πόρων, μια σε σημαντικό βαθμό κάλυψη των αναγκών σε εκτάσεις οι οποίες δεν αρδεύονται ικανοποιητικά. Η προώθηση της καλλιέργειας οικολογικών και επώνυμων προϊόντων συντελεί σε αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας στον Πρωτογενή Τομέα, αντιμετώπιση της υποαπασχόλησης και αξιοσημείωτη αύξηση της παραγωγής οικολογικών προϊόντων η οποία διαμορφώνεται σε χαμηλά μέχρι σήμερα επίπεδα. Οι δράσεις στον κλάδο της αλιείας ικανοποιούν τις ανάγκες του 50% του συνόλου των αλιέων της Περιφέρειας, αποβλέπουν στην εξασφάλιση των προϋποθέσεων παραμονής τους στο επάγγελμα, αλλά και την προσέλκυση σε αυτό νέων αλιέων. Οι παρεμβάσεις οι οποίες πρόκειται

να υλοποιηθούν στον κλάδο της μεταποίησης ικανοποιούν τις ανάγκες του 15% του συνόλου των μονάδων της Περιφέρειας, ιδίως στους τομείς του εκσυγχρονισμού του παραγωγικού ιστού, της ενίσχυσης των δυνατοτήτων εγκατάστασης σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους στο σύνολο των Νομών της Περιφέρειας και της αύξησης του πάγιου κεφαλαίου του κλάδου κατά 15 δισεκατομμύρια δραχμές.

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις του Άξονα Προτεραιότητας 3, συνίστανται σε αύξηση της απασχόλησης και του περιφερειακού Α.Ε.Π με θετικά πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα στην οικονομική και κοινωνική βάση της Περιφέρειας. Κατά τη διάρκεια της υλοποίησης των δράσεων αναμένεται η δημιουργία 2.000 ανθρωποετών Απασχόλησης. Παράλληλα αναμένεται μια σημαντική αύξηση της Προστιθέμενης Αξίας, των Πωλήσεων των παραγόμενων προϊόντων και της Παραγωγικότητας του συντελεστή Εργασία ιδίως στον Πρωτογενή Τομέα. Ο Άξονα Προτεραιότητας 3 αποτελεί το δεύτερο από χρηματοοικονομικής πλευράς Άξονα του νέου Π.Ε.Π, μετά τον Άξονα Προτεραιότητας 1, αντλεί το 20% του συνόλου της Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος. Το σύνολο των διατιθέμενων πόρων ανέρχεται σε 56.000 εκατομμύρια δραχμές, η Δημόσια Συμμετοχή σε 39.000 εκατομμύρια δραχμές, η Κοινοτική Συμμετοχή σε 29.250 εκατομμύρια δραχμές από τα οποία τα 9.750 εκατομμύρια προέρχονται από το Ε.Τ.Π.Α και τα 19.500 εκατομμύρια από το Ε.Γ.Τ.Π.Ε, η Συμμετοχή του Ιδιωτικού Τομέα σε 17.000 εκατομμύρια δραχμές. (βλ. Πίνακας 4.2 του Παραρτήματος). Τα με περιβαλλοντική διάταξη Μέτρα του Άξονα Προτεραιότητας 3 είναι τα ακόλουθα :

Μέτρο 3.1 Βασικές Αγροτικές Υποδομές και Ανάπτυξη της Έρευνας στον Πρωτογενή Τομέα

Το Μέτρο 3.1 του Άξονα Προτεραιότητας 3, αποσκοπεί στην ενίσχυση των αποθεμάτων και την αναβάθμιση της ποιότητας των υδάτινων πόρων της Περιφέρειας. Οι σημαντικότερες από τις παρεμβάσεις αφορούν, την εκπόνηση υδρογεολογικών μελετών και ερευνών, τη δημιουργία δικτύων άρδευσης, την κατασκευή δεξαμενών και φραγμάτων και τον εμπλουτισμού του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα. Ένας μεγάλος αριθμός δράσεων σχετίζεται άμεσα με τον Πρωτογενή Τομέα ενώ παράλληλα έχει μια στενή περιβαλλοντική διάσταση, οι δράσεις αυτές περιλαμβάνουν την υλοποίηση εγχειοβελτιωτικών έργων, έργων αναδάσμου, αγροτικού εξηλεκτρισμού κ.α. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται παράλληλα στην ενίσχυση και συμπληρωματικότητα των υποδομών στο χώρο της γεωργικής έρευνας, με στόχο την ενίσχυση της λειτουργικότητας δράσεων στις οποίες δόθηκε μεγαλύτερη βαρύτητα κατά τη διάρκεια της προηγούμενης Προγραμματικής Περιόδου του Β' Κ.Π.Σ.

Οι δράσεις του Μέρους 3.1 αποσκοπούν στην άμβλυση των προβλημάτων τα οποία σχετίζονται με την ποιότητα και διαθεσιμότητα των υδάτινων πόρων, την αντιμετώπιση τυχόν ελλείψεων σε υδάτινους πόρους, τη με τον καλύτερο δυνατό τρόπο αξιοποίηση των επιφανειακών και την εξοικονόμηση υπογείων υδάτων. Οι παρεμβάσεις οι οποίες σχετίζονται με την διαχείριση και προστασία των υδάτινων πόρων, σε συνδυασμό με τις αντίστοιχες οι οποίες στοχεύουν στην αναδιάρθρωση της παραγωγής και την προώθηση της γεωργικής έρευνας αποβλέπουν σε αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας του Πρωτογενή Τομέα. Από την άλλη πλευρά αποσκοπούν σε αντικατάσταση των απασχολούμενων οι οποίοι ανήκουν σε μεγαλύτερες ηλικίες, από αυτούς οι οποίοι ανήκουν σε μικρότερες, με απώτερο στόχο τη συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στην ύπαιθρο.

Οι αρμόδιοι για την υλοποίηση των έργων του Μέτρου 3.1 φορείς είναι το Υπουργείο Γεωργίας και οι αρμόδιες σε θέματα γεωργίας και κτηνοτροφίας Διευθύνσεις των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων και της Περιφέρειας. Ο εκτιμώμενος προϋπολογισμός του Μέτρου αντιστοιχεί στο 7% του συνόλου της Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος και το 38% του προϋπολογισμού της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα Προτεραιότητας 3. Το συνολικό κόστος του Μέτρου 3.1 ανέρχεται σε 15.000 εκατομμύρια δραχμές, η Κοινοτική Συμμετοχή του Ε.Γ.Τ.Π.Ε σε 11.250 εκατομμύρια δραχμές και η Εθνική σε 3.750 εκατομμύρια δραχμές. (βλ. Πίνακας 4.6 του Παραρτήματος).

Μέτρο 3.3 Ενίσχυση, Εκσυγχρονισμός και Αναδιοργάνωση της Πρωτογενούς Παραγωγής

Το Μέτρο 3.3 του Άξονα Προτεραιότητας 3, έχει ως βασικό στόχο τον εκσυγχρονισμό και τη στήριξη του Πρωτογενή Τομέα της Περιφέρειας, με τρόπο ο οποίος βρίσκεται σε απόλυτο σεβασμό με το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον. Οι σημαντικότερες από τις ενέργειες οι οποίες πρόκειται να υλοποιηθούν είναι οι ακόλουθες : Ο εκσυγχρονισμός των μεθόδων καλλιέργειας των προϊόντων του φυτικού και εκτροφής αυτών του ζωικού βασιλείου. Η στροφή στην παραγωγή οικολογικών και επώνυμων προϊόντων του Πρωτογενή Τομέα. Η μετεγκατάσταση σε νέες περιοχές των κτηνοτροφικών μονάδων και η αναζήτηση νέων μεθόδων διαχείρισης των αποβλήτων των βοσκοτόπων. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην ενίσχυση της μεταποίησης των προϊόντων του Πρωτογενή Τομέα με την υιοθέτηση νέων τεχνολογιών και μεθόδων οργάνωσης. Η προσέλκυση του Ιδιωτικού Τομέα στο θέμα της δημιουργίας δικτύων προβολής, προώθησης και εμπορίας των προϊόντων τοπικής προέλευσης είναι επιβεβλημένη.

Το Μέτρο 3.3 στοχεύει στην ενίσχυση της διαφοροποίησης της παραγωγικής βάσης της Περιφέρειας προς νέα προϊόντα, με απώτερους στόχους την αντιμετώπιση των τάσεων συρρίκνωσης και παρακμής των τελευταίων ετών, τη μείωση της υποαπασχόλησης, την ενίσχυση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας του τομέα και την παραμονή στο επάγγελμα των νέων αγροτών. Η προώθηση της παραγωγής οικολογικών και επώνυμων προϊόντων και της μετεγκατάστασης των κτηνοτροφικών μονάδων σε νέες περιοχές αποβλέπει στην αναβάθμιση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Οι φορείς οι οποίοι αναλαμβάνουν την ευθύνη της υλοποίησης των έργων του συγκεκριμένου Μέτρου είναι το Υπουργείο Γεωργίας, και οι Διευθύνσεις Γεωργίας σε επίπεδο Περιφέρειας και Νομού. Ο σχεδιαζόμενος προϋπολογισμός του Μέτρου αντιστοιχεί στο 2% του συνόλου του προϋπολογισμού Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος και το 10% του προϋπολογισμού του Άξονα Προτεραιότητας 3. Το συνολικό κόστος του Μέτρου 3.3 ανέρχεται σε 9.000 εκατομμύρια δραχμές, η συνολική Δημόσια Δαπάνη σε 4.000 εκατομμύρια δραχμές, η Κοινοτική Συμμετοχή του Ε.Γ.Τ.Π.Ε σε 3.000 εκατομμύρια δραχμές, η Εθνική Δημόσια Δαπάνη σε 1.000 εκατομμύρια δραχμές και αυτή του Ιδιωτικού Τομέα σε 5.000 (βλ. Πίνακας 4.6 του Παραρτήματος).

Μέτρο 3.4 Προστασία, Αξιοποίηση των Δασών και Ανάδειξη περιοχών Φυσικού Κάλλους και Οικοσυστημάτων

Το Μέτρο 3.4 του Άξονα Προτεραιότητας 3 αποσκοπεί στην προστασία και αξιοποίηση του δασικού πλούτου της Περιφέρειας, ο οποίος δέχεται σημαντικές

πίεσεις τα τελευταία χρόνια με αποτέλεσμα να παρουσιάζει συνεχείς τάσεις συρρίκνωσης. Τα έργα αξιοποίησης και προστασίας του δασικού πλούτου περιλαμβάνουν : Αναδασώσεις καιγόμενων εκτάσεων, έργα πυροπροστασίας, διάνοιξης οδών, αξιοποίησης των δασών στον τομέα του ήπιου οικολογικού τουρισμού. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται παράλληλα στην ανάδειξη, προστασία και ορθολογική διαχείριση των μνημείων της φύσης στα οποία αν και έχουν καταγραφεί εφαρμόζονται μόνο αποσπασματικά μέτρα προστασίας.

Ο βασικός στόχος του Μέτρου 3.4 είναι, η ανάδειξη και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, των δασικών πόρων και των στοιχείων της χλωρίδας και της πανίδας της Περιφέρειας. Οι υλοποιούμενες δράσεις ανάδειξης και προστασίας των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, δίνουν τη δυνατότητα ανάπτυξης ήπιων, φιλικών προς το περιβάλλον μορφών τουρισμού. Οι αρμόδιοι φορείς για την υλοποίηση των έργων του Μέτρου 3.4 είναι οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Γεωργίας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο (Δασαρχεία, Διευθύνσεις Δασών), κοινωνικοί φορείς και εθελοντικές ομάδες. Ο ενδεικτικός προϋπολογισμός του Μέτρου 3.4 αντιστοιχεί στο 3% του συνόλου του προϋπολογισμού Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος και το 18% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα Προτεραιότητας 3. Το συνολικό του κόστος ανέρχεται σε 7.000 εκατομμύρια δραχμές, η Κοινοτική Συμμετοχή του Ε.Γ.Τ.Π.Ε σε 5.250 εκατομμύρια δραχμές και η Εθνική σε 1.750 εκατομμύρια δραχμές. (βλ. Πίνακας 4.6 του Παραρτήματος).

Μέτρο 3.5 Διεύρυνση, Ενίσχυση και Εκσυγχρονισμός της Επιχειρηματικής και Εξαγωγικής Δραστηριότητας

Το Μέτρο 3.5 του Άξονα Προτεραιότητας 3 αποβλέπει στη στήριξη των Μ.Μ.Ε της Περιφέρειας στους τομείς : Της εισαγωγής νέων τεχνολογιών, στην παραγωγή, την οργάνωση και τη διοίκηση. Της προώθησης της εξαγωγικής δραστηριότητας. Της μετεγκατάστασης μονάδων σε οργανωμένες περιοχές π.χ Β.Ε.Π.Ε, ΒΙΟ.ΠΑ κ.α, ο οποίος αποτελεί τομέα με στενή περιβαλλοντική διάσταση.

Το Μέτρο έχει ως κύριο σκοπό την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών επιχειρήσεων, της εξωστρέφειας της παραγωγής και των τομεακών και κλαδικών διασυνδέσεων. Η μετεγκατάσταση των μονάδων σε ειδικούς χώρους υποδοχής συμβάλει στην προστασία του περιβάλλοντος, ιδίως στις περιοχές αυτές στις οποίες παρατηρείται μια έντονη διασπορά παραγωγικών μονάδων. Οι φορείς οι οποίοι έχουν αναλάβει την ευθύνη της υλοποίησης των δράσεων του Μέτρου είναι το ΥΠ.ΕΘ.Ο, το Υπουργείο Ανάπτυξης, η Γενική Γραμματεία της Περιφέρειας και ενδεχομένως Ενδιάμεσοι Φορείς οι οποίοι έχουν αναλάβει την ευθύνη της στήριξης των Μ.Μ.Ε. Ο ενδεικτικός προϋπολογισμός του Μέτρου αντιστοιχεί στο 3% περίπου της συνολικής Δαπάνης του Προγράμματος και το 15% του προϋπολογισμού του Άξονα Προτεραιότητας 3. Το συνολικό κόστος του Μέτρου 3.5 ανέρχεται σε 15.000 εκατομμύρια δραχμές, η συνολική Δημόσια Δαπάνη σε 6.000 εκατομμύρια δραχμές, η Κοινοτική Συμμετοχή του Ε.Τ.Π.Α σε 4.500 εκατομμύρια δραχμές, η Εθνική Δημόσια Δαπάνη σε 1.500 εκατομμύρια δραχμές και αυτή του Ιδιωτικού Τομέα σε 9.000 εκατομμύρια δραχμές. (βλ. Πίνακας 4.6 του Παραρτήματος).

Μέτρο 3.6 Βελτίωση και Επέκταση Περιοχών Υποδοχής Επιχειρήσεων

Οι δράσεις του Μέτρου 3.6 του Άξονα Προτεραιότητας 3, έχουν ως στόχο τη βελτίωση και επέκταση των υφιστάμενων περιοχών υποδοχής επιχειρήσεων και τη δημιουργία νέων σε περιοχές η επιλογή των οποίων γίνεται με διάφορα κριτήρια. Η

χωροθέτηση των περιοχών υποδοχής, Βιομηχανικών Επιχειρηματικών Περιοχών (Β.Ε.Π.Ε) και Βιομηχανικών Πάρκων (ΒΙΟ.ΠΑ) στοχεύει μεταξύ των άλλων στη μετεγκατάσταση των διάσπαρτων στον οικιστικό ιστό και την ύπαιθρο Μεταποιητικών Μονάδων. Ο καθορισμός του θεσμικού πλαισίου και των όρων δημιουργίας νέων περιοχών υποδοχής επιχειρηματικής δραστηριότητας θα πραγματοποιηθεί από το Υπουργείο Ανάπτυξης.

Το Μέτρο 3.6 του Άξονα Προτεραιότητας 3 με τη δημιουργία των απαραίτητων προϋποθέσεων χωροθέτησης σε συγκεκριμένες περιοχές των παραγωγικών μονάδων, συντελεί σε τελική ανάλυση στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και της λειτουργικότητας των παραγωγικών διαδικασιών, τη μείωση του κόστους παραγωγής, τη λήψη μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος και τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας για τους απασχολούμενους. Ο σχεδιαζόμενος προϋπολογισμός του Μέρου αντιστοιχεί στο 1,5% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος και το 8% του προϋπολογισμού του Άξονα Προτεραιότητας 3. Το συνολικό κόστος του Μέρου 3.6 ανέρχεται σε 5.000 εκατομμύρια δραχμές, η συνολική Δημόσια Δαπάνη σε 3.000 εκατομμύρια δραχμές, η Κοινοτική Συμμετοχή του Ε.Τ.Π.Α σε 2.250 εκατομμύρια δραχμές, η Εθνική σε 750 εκατομμύρια δραχμές. Η συμμετοχή του Ιδιωτικού Τομέα αντιστοιχεί στο 50% του συνολικού προϋπολογισμού του Μέρου διαμορφώνεται στα 2.000 εκατομμύρια δραχμές. (βλ. Πίνακας 4.6 του Παραρτήματος).

Μέτρο 3.7 Δημιουργία, Λειτουργία Μηχανισμών Οργάνωσης και Υποστήριξης της Επιχειρηματικής Δραστηριότητας, Εφαρμογής Καινοτομιών και νέων Τεχνολογιών

Το Μέτρο 3.7 του Άξονα Προτεραιότητας 3 αποβλέπει στην ίδρυση και λειτουργία μηχανισμών στήριξης της επιχειρηματικής δραστηριότητας και ανάπτυξης καινοτόμων τεχνολογιών. Οι όροι και προϋποθέσεις λειτουργίας των νέων φορέων θα αποτελέσουν αντικείμενο μελετών οι οποίες θα υποβληθούν στη Γενική Γραμματεία της Περιφέρειας από τους εμπλεκόμενους φορείς. Η τελική επιλογή θα γίνει με καθαρά ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια βιωσιμότητας και ανταποδοτικότητας των προσφερόμενων προς τις επιχειρήσεις υπηρεσιών.

Οι κύριες επιδιώξεις του Μέρου 3.7 περιλαμβάνουν ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μονάδων, εισαγωγή καινοτόμων τεχνολογιών ιδίως στον τομέα της παραγωγής οικολογικών και επώνυμων προϊόντων, ενίσχυση των δικτύων εμπορίας και διάθεσης των προϊόντων. Ο ενδεικτικός προϋπολογισμός του Μέρου αντιστοιχεί στο 0,5% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος και το 3% του προϋπολογισμού του Άξονα Προτεραιότητας 3. Το συνολικό του κόστος ανέρχεται σε 2.000 εκατομμύρια δραχμές, η συνολική Δημόσια Δαπάνη σε 1.000 εκατομμύρια δραχμές, η Κοινοτική του Ε.Τ.Π.Α σε 750 εκατομμύρια δραχμές και των Εθνικών Δημόσιων πηγών σε 250 εκατομμύρια δραχμές. Η συνεισφορά του Ιδιωτικού Τομέα αντιστοιχεί στο 50% του συνολικού προϋπολογισμού του Μέρου, ανέρχεται σε 1.000 εκατομμύρια δραχμές. (βλ. Πίνακας 4.6 του Παραρτήματος).

Άξονας προτεραιότητας 4 Ανάδειξη της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και Ενίσχυση της Τουριστικής Δραστηριότητας

Ο Άξονας Προτεραιότητας 4 αποτελεί έναν από τους βασικότερους Άξονες, προκειμένου για την επίτευξη του γενικότερου αναπτυξιακού στόχου της Περιφέρειας κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο. Η συμβολή του στην κατανομή

του προϋπολογισμού της Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος αντιστοιχεί στον 11% των συνολικών διατιθέμενων κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο πόρων, ποσό σε γενικές γραμμές μικρό το οποίο δεν ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες της Περιφέρειας. οι οποίες καλύπτονται σε μεγάλο βαθμό από τους διατιθέμενους από τον Ιδιωτικό Τομέα πόρους και τις δράσεις άλλων Αξόνων Προτεραιότητας. Οι συνολικοί διατιθέμενοι πόροι ανέρχονται σε 35.000 εκατομμύρια δραχμές, η Συμμετοχή των Δημόσιων Φορέων σε 24.000 εκατομμύρια δραχμές, η Κοινοτική μέσω του Ε.Τ.Π.Α σε 18.000 εκατομμύρια δραχμές και αυτή του Ιδιωτικού Τομέα σε 11.000 εκατομμύρια δραχμές. (βλ. Πίνακας 4.3 του Παραρτήματος).

Βασικές επιδιώξεις του Άξονα Προτεραιότητας 4 αποτελούν η ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση του τεράστιου αποθέματος σε φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους το οποίο διαθέτει η Περιφέρεια, η ενίσχυση της επενδυτικής δραστηριότητας στον τομέα του τουρισμού, η ορθολογική διαχείριση, διαφήμιση και προβολή του τουριστικού προϊόντος το οποίο διαθέτει η Περιφέρεια. Οι παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας 4 συμβάλουν σε αύξηση σε όρους μεγέθους και ποιότητας του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας, εκσυγχρονισμό των υποδομών, κάλυψη των αναγκών και προσέλκυση επενδύσεων από πλευράς Ιδιωτικού Τομέα. Η υλοποίηση των προβλεπόμενων δράσεων θα πραγματοποιηθεί σε συγκεκριμένες περιοχές ιδίως της Κεντρικής και Νότιας Πελοποννήσου οι οποίες παρά την ύπαρξη ενός τεράστιου αποθέματος σε φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους δεν έχουν παρουσιάσει μέχρι σήμερα αξιόλογη τουριστική κίνηση. Ένας μεγάλος αριθμός δράσεων πρόκειται να υλοποιηθεί παράλληλα με στόχο την ορθολογική διαχείριση του τουριστικού προϊόντος και σε περιοχές οι οποίες έχουν αναπτύξει αξιόλογη τουριστική δραστηριότητα, τα τελευταία όμως χρόνια υφίστανται τάσεις παρακμής και κορεσμού. Το σύνολο των δράσεων οι οποίες πρόκειται να υλοποιηθούν στους τομείς του Τουρισμού και του Πολιτισμού, θα πρέπει να βρίσκεται σε απόλυτο σεβασμό με το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον της Περιφέρειας.

Ο Άξονας Προτεραιότητας 4 του νέου Π.Ε.Π παρουσιάζει υψηλό βαθμό συνέργιας με τον τρίτο Άξονα Προτεραιότητας του Σ.Α 2000 - 2006, ο οποίος στοχεύει στην Ενίσχυση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας των τομέων οικονομικής δραστηριότητας στην προκειμένη περίπτωση αυτών του Τουρισμού και του Πολιτισμού. Υψηλός είναι εξάλλου και ο βαθμός συνέργιας με τους Άξονες Προτεραιότητας 2 και 6, της Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και της Περιφερειακής Ανάπτυξης αντίστοιχα. Στο βαθμό όπου επιδιώκεται η ενίσχυση της οικονομικής βάσης της Περιφέρειας, η αξιοποίηση και προστασία του αποθέματος σε φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους, παράλληλα ένας μεγάλος αριθμός δράσεων πρόκειται να πραγματοποιηθεί στην ύπαιθρο σε περιοχές εκτός αστικών κέντρων.

Ειδικότεροι στόχοι του Άξονα Προτεραιότητας 4 αποτελούν, η αύξηση της δυναμικότητας κατά 60% των τουριστικών κλινών σε σχέση με την υφιστάμενη κατάσταση, η αύξηση της μέσης ετήσιας πληρότητας στο 55% και η διεύρυνση των χρονικών ορίων της τουριστικής περιόδου. Οι δράσεις ανάδειξης και προστασίας του αποθέματος σε πολιτιστικούς πόρους της Περιφέρειας (αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία), ενδέχεται να συμβάλουν σε αύξηση του μέσου σε ημερήσια και ετήσια βάση αριθμού των επισκεπτών. Από τις δράσεις στήριξης των τομέων του Τουρισμού και του Πολιτισμού αναμένεται να επωφεληθεί το 60% των δραστηριοποιούμενων στους τομείς μονάδων της Περιφέρειας.

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις των δράσεων σε όρους απασχόλησης και προϊόντος είναι ιδιαίτερα σημαντικές στο βαθμό όπου συμβάλουν σε αύξηση της τουριστικής κίνησης στην Περιφέρεια και είναι περισσότερο Εντάσεως Εργασίας.

Κατά τη διάρκεια της νέας Προγραμματικής Περιόδου εκτιμάται η δημιουργία 1.500 ανθρωποετών Απασχόλησης. Η περάτωση των έργων θα συντελέσει σε μια με σαφώς μεγαλύτερους ρυθμούς αύξησης της Απασχόλησης και του Προϊόντος.

Τα Μέτρα από τα οποία αποτελείται ο Άξονα Προτεραιότητας 4 είναι τα ακόλουθα :

Μέτρο 4.1 Ιδιωτικές Τουριστικές Υποδομές

Το Μέτρο 4.1 του Άξονα Προτεραιότητας 4 αποβλέπει στην ορθολογική και βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη της Περιφέρειας. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται : Σε περιοχές οι οποίες δεν παρουσιάζουν αξιόλογη τουριστική ανάπτυξη, στη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, την προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων, με στόχο τη δημιουργία νέων και τον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων τουριστικών μονάδων. Στις περιοχές αντίθετα οι οποίες παρουσιάζουν μια αξιόλογη τουριστική ανάπτυξη επιδιώκεται ο εκσυγχρονισμός, η αναμόρφωση και προσαρμογή του τουριστικού προϊόντος στις νέες συνθήκες.

Οι σημαντικότερες από τις υλοποιούμενες ενέργειες περιλαμβάνουν :

- ❖ Δημιουργία και εκσυγχρονισμό των τουριστικών καταλυμάτων, βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών με προσέλκυση ιδιωτικών πόρων.
- ❖ Εγκαθίδρυση ειδικών τουριστικών υποδομών όπως π.χ συνεδριακών κέντρων, γκολφ κ.α.
- ❖ Ενίσχυση των επιχειρηματικών φορέων, οι οποίοι έχουν επωμισθεί την ευθύνη της προβολής και προώθησης του τουριστικού προϊόντος.
- ❖ Χωροθέτηση ενοτήτων με ολοκληρωμένη και ορθολογική τουριστική ανάπτυξη.

Ως βασικές επιδιώξεις του Μέτρου 4.1 μπορούν να θεωρηθούν, η προσέλκυση υψηλής ποιοτικής και εισοδηματικής στάθμης τουριστών, η αύξηση της πληρότητας των καταλυμάτων, η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και της διάρκειας παραμονής των επισκεπτών. Μια από τις κύριες προτεραιότητες εξάλλου αποτελεί η τουριστική αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων τους οποίους διαθέτει η Περιφέρεια. Οι φορείς οι οποίοι αναλαμβάνουν την ευθύνη υλοποίησης των έργων του Μέτρου 4.1 είναι οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υ.ΠΕ.ΘΟ σε περιφερειακό επίπεδο, οι εμπλεκόμενοι στο χώρο του Τουρισμού φορείς όπως ο Ε.Ο.Τ, το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο, η Ένωση Ξενοδόχων κ.α. Ο ενδεικτικός προϋπολογισμός του Μέτρου 4.1 αντιστοιχεί στο 2% της Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος και το 20% αυτής του Άξονα Προτεραιότητας 4. Το συνολικό κόστος του Μέτρου 4.1 ανέρχεται σε 14.000 εκατομμύρια δραχμές, η συνολική Δημόσια Δαπάνη σε 5.000 εκατομμύρια δραχμές, η Κοινοτική Συμμετοχή του Ε.Τ.Π.Α σε 3.750 εκατομμύρια δραχμές, η Εθνική Δημόσια Συμμετοχή σε 1.250 εκατομμύρια δραχμές. Η συμμετοχή του Ιδιωτικού Τομέα αντιστοιχεί στο 65% των συνολικών διατιθέμενων πόρων, ανέρχεται σε 9.000 εκατομμύρια δραχμές. (βλ. Πίνακας 4.6 του Παραρτήματος).

Μέτρο 4.2 Προστασία, Ανάδειξη, Αξιοποίηση Αρχαιολογικών πόρων, Βυζαντινών Μνημείων, Πολιτιστικών Πόρων και Μνημείων Φυσικού Κάλλους

Το Μέτρο 4.2 αποτελεί το κατεξοχήν περιβαλλοντικού περιεχομένου Μέτρο του Άξονα Προτεραιότητας 4, αποσκοπεί στην ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση των βασικών αρχαιολογικών, ιστορικών και πολιτιστικών πόρων της

Περιφέρειας, οι οποίοι χαρακτηρίζονται από μια ιδιαίτερη τουριστική και πολιτιστική αξία. Η αξιοποίησή τους κατά τη διάρκεια της προηγούμενης Προγραμματικής Περιόδου του Β' Κ.Π.Σ δεν ολοκληρώθηκε, ή δεν κατέστη δυνατή. Ως κριτήρια για την επιλογή των δράσεων τίθενται η συγκέντρωση αξιόλογων στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς σε μια περιοχή, με παράλληλη ύπαρξη σημαντικών δυνατοτήτων αξιοποίησης.

Οι σημαντικότερες από τις δράσεις του Μέτρου είναι οι ακόλουθες :

- ❖ Η ανάδειξη, προστασία και προβολή των σημαντικότερων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της Περιφέρειας.
- ❖ Η ανάδειξη και προστασία ενοτήτων με ανεκτίμητη ιστορική και πολιτιστική αξία.
- ❖ Η ανάπτυξη των ιστορικών κέντρων των πόλεων και των οικισμών της Περιφέρειας.
- ❖ Η υλοποίηση δράσεων σε ιστορικούς, παραδοσιακούς και διατηρητέους οικισμούς.
- ❖ Η ανάδειξη, προστασία και τουριστική αξιοποίηση των περιοχών με ιδιαίτερο φυσικό κάλος.
- ❖ Η δημιουργία νέων μουσείων.
- ❖ Η πραγματοποίηση δράσεων δημιουργίας νέων και ενίσχυσης των υφιστάμενων ιστορικών διαδρομών.
- ❖ Η ανάδειξη της νεώτερης πολιτιστικής κληρονομιάς με ενέργειες όπως π.χ δημιουργία λαογραφικών μουσείων κ.α.

Το Μέτρο 4.2 αποβλέπει μέσα από την τουριστική αξιοποίηση του αποθέματος σε φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους το οποίο διαθέτει η Περιφέρεια, στην ενίσχυση της πολυμορφίας, τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, την ενίσχυση της επισκεψιμότητας σε χώρους της παραπάνω κατηγορίας. Οι φορείς υλοποίησης των έργων του Μέτρου 4.2 είναι οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού π.χ Εφορείες Αρχαιοτήτων, Βυζαντινών Μνημείων, των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων και των Πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. Το Μέτρο παρουσιάζει μια ιδιαίτερη από χρηματοοικονομικής πλευράς σημασία, ο προϋπολογισμός του αντιστοιχεί στο 8% περίπου της Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος και το 70% της αντίστοιχης του Άξονα Προτεραιότητας 4. Το συνολικό του κόστος ανέρχεται σε 17.000 εκατομμύρια δραχμές, η Κοινοτική Συμμετοχή του Ε.Τ.Π.Α σε 12.750 εκατομμύρια δραχμές, η Εθνική Δημόσια Δαπάνη σε 4.250 εκατομμύρια δραχμές. Το σύνολο των διατιθέμενων πόρων προέρχεται από Δημόσιες Πηγές. (βλ. Πίνακας 4.6 του Παραρτήματος).

Μέτρο 4.3 Μηχανισμοί Υποστήριξης και Προβολής του Τουριστικού Προϊόντος

Το Μέτρο 4.3 του Άξονα Προτεραιότητας 4, στοχεύει στη στήριξη των φορέων οι οποίοι δραστηριοποιούνται στο χώρο του Τουρισμού, όπως π.χ τουριστικές επιχειρήσεις, τοπικοί φορείς, ταξιδιωτικοί πράκτορες κ.α, αλλά και την προβολή του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας. Η προβολή πραγματοποιείται με τη χρήση διαφόρων μέσων, όπως προβολή διαφημιστικών μηνυμάτων από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, δημιουργία Ιστοσελίδων στο Διαδίκτυο, έκδοση εντύπων τα οποία προβάλλουν τους ιστορικούς αρχαιολογικούς και πολιτιστικούς πόρους της Περιφέρειας.

Ο σχεδιαζόμενος προϋπολογισμός του Μέτρου 4.3 αντιστοιχεί στο 1% του προϋπολογισμού Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος, το 8% του προϋπολογισμού της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα Προτεραιότητας 4. Το συνολικό κόστος του

Μέτρου 4.3 ανέρχεται σε 4.000 εκατομμύρια δραχμές, η συνολική Δημόσια Δαπάνη σε 2.000 εκατομμύρια δραχμές, η Κοινοτική Συμμετοχή του Ε.Τ.Π.Α σε 1.500 εκατομμύρια δραχμές, η Εθνική Δημόσια Δαπάνη σε 500 εκατομμύρια δραχμές. Η συνεισφορά του Ιδιωτικού Τομέα αντιστοιχεί στο 50% των συνολικών διατιθέμενων πόρων, διαμορφώνεται στα 2.000 εκατομμύρια δραχμές. (βλ. Πίνακας 4.6 του Παραρτήματος).

Άξονας Προτεραιότητας 5 Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Ορεινής Ενδοχώρας και των Μειονεκτημένων Περιοχών

Ο Άξονας Προτεραιότητας 5 του νέου Π.Ε.Π της Περιφέρειας Πελοποννήσου αποβλέπει στην ανάπτυξη των εσωτερικών, ορεινών και μειονεκτημένων περιοχών με στόχο την άρση του δυϊσμού, ο οποίος παρατηρείται μεταξύ του εσωτερικού ορεινού χώρου, της παράκτιας ζώνης και των μεγαλύτερων αστικών κέντρων, την άμβλυνση των ενδονομαρχιακών και διανομαρχιακών ανισοτήτων, με θετικές επιπτώσεις σε αναπτυξιακούς όρους για το σύνολο της Περιφέρειας. Για την επίτευξη του παραπάνω στόχου, απαιτούνται μια σειρά από δράσεις οι οποίες έχουν ως εξής :

- ❖ Κάλυψη των αναγκών σε Υποδομές ιδίως στους τομείς της Αγροτικής Οδοποιίας, του Οδικού Δικτύου το οποίο συνδέει τους σημαντικότερους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους, των Δικτύων Ύδρευσης και Αποχέτευσης.
- ❖ Ανάδειξη, προστασία και τουριστική αξιοποίηση των στοιχείων της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς όπως π.χ μνημείων, παραδοσιακών οικισμών, καθώς και του δασικού πλούτου του εσωτερικού ορεινού χώρου
- ❖ Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών Τουρισμού, όπως π.χ ορεινός, περιπατητικός κ.α, δημιουργία αγροτουριστικών μονάδων, μικρών βιοτεχνιών, χειροτεχνικών και οικοτεχνικών μονάδων.
- ❖ Ενίσχυση της παραγωγής και εμπορίας τοπικών οικολογικών και επώνυμων προϊόντων.

Η τελική επιλογή των δράσεων οι οποίες πρόκειται να υλοποιηθούν θα βασιστεί σε μια σειρά από κριτήρια, οικονομικού, κοινωνικού, δημογραφικού και γεωμορφολογικού περιεχομένου, όπως υψόμετρο, απασχόληση, κατά κεφαλήν Α.Ε.Π, ποσοστό ορεινών Ο.Τ.Α κ.α.

Η με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο επίτευξη των δράσεων του παραπάνω Άξονα Προτεραιότητας, προϋποθέτει τη δημιουργία κατάλληλου μηχανισμού δραστηριοποίησης, ευαισθητοποίησης και ενίσχυσης των φορέων και των κατοίκων του ορεινού εσωτερικού χώρου. Ως βασικές επιδιώξεις τίθενται : Η ενίσχυση της πολυδραστηριότητας, η διεύρυνση της οικονομικής βάσης και η διατήρηση της εσωτερικής συνοχής του κοινωνικοοικονομικού ιστού. Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και η γενικότερη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Η συγκράτηση του πληθυσμού και ανανέωση των ηλικιακών πυραμίδων. Η με ορθολογικό τρόπο διάχυση της ανάπτυξης στο σύνολο των ενοτήτων της Περιφέρειας.

Ο Άξονας Προτεραιότητας 5 του νέου Π.Ε.Π παρουσιάζει μεγαλύτερο βαθμό συμπληρωματικότητας με τον έκτο Άξονα Προτεραιότητας του Σ.Α 2000 - 2006, ο οποίος αποβλέπει στην Περιφερειακή Ανάπτυξη, ιδίως όσον αφορά τις παρεμβάσεις σε αναξιοποίητες εσωτερικές ορεινές ζώνες. Σημαντικός είναι παράλληλα και ο βαθμός συνέργιας του Άξονα Προτεραιότητας 5 του Π.Ε.Π, με τους Άξονες Προτεραιότητας 1, 2 και 3 του Σ.Α 2000 - 2006, οι οποίοι αποβλέπουν στην

Ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων, την Προστασία του περιβάλλοντος και βελτίωση της ποιότητας ζωής και την Ενίσχυση της παραγωγικότητας των τομέων οικονομικής δραστηριότητας αντίστοιχα.

Οι ειδικοί στόχοι του Άξονας Προτεραιότητας 5, περιλαμβάνουν της δημιουργία 150 Αγροτουριστικών Μονάδων, με συνολική δυναμικότητα 1.500 κλινών, 80 βιοτεχνικών, οικοτεχνικών και χειροτεχνικών Μονάδων, οι οποίες θα συνδέονται με τον Αγροτουρισμό και τη Γεωργία. Τα έργα στο ορεινό οδικό δίκτυο είναι συνολικού μήκους 200 χιλιομέτρων, συντελούν σε βελτίωση της προσπελασιμότητας των κατοίκων και των επισκεπτών στον ορεινό χώρο. Οι δράσεις του Άξονας Προτεραιότητας 5 λειτουργούν προς όφελος ενός μεγάλου τμήματος του συνολικού πληθυσμού και των επιχειρήσεων της Περιφέρειας. Η αναλογία των επωφελούμενων αντιστοιχεί στο 40% του συνολικού πληθυσμού, με την πάροδο του χρόνου αναμένεται να ανέλθει στο 50%. Οι διατιθέμενοι στον Άξονας Προτεραιότητας 5 πόροι αντιστοιχούν στο 11,4% των συνολικών πόρων ανέρχονται σε 30.000 εκατομμύρια δραχμές, η Δημόσια Συμμετοχή σε 24.000 εκατομμύρια δραχμές, η Κοινοτική σε 18.000 εκατομμύρια δραχμές, από τις οποίες τα οποία τα 10.500 εκατομμύρια δραχμές προέρχονται από το Ε.Τ.Π.Α και τα 7.500 εκατομμύρια δραχμές από το Ε.Γ.Τ.Π.Ε, η Συμμετοχή του Ιδιωτικού Τομέα ανέρχεται σε 6.000 εκατομμύρια δραχμές. (βλ. Πίνακας 4.4 του Παραρτήματος).

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις του παραπάνω Άξονα Προτεραιότητας είναι θετικές, τόσο σε όρους Απασχόλησης, όσο και Προϊόντος, παρ' όλα αυτά δεν αναμένονται ιδιαίτερα θεαματικά αποτελέσματα, εάν λάβουμε υπόψη μας το μέγεθος της υποαπασχόλησης αλλά και το χαμηλό εισοδηματικό επίπεδο των παραπάνω περιοχών. Οι επιπτώσεις σε όρους Απασχόλησης είναι μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες σε όρους Εισοδήματος στο βαθμό όπου οι δράσεις είναι εντάσεως εργασίας, στοχεύουν στην άμβλυνση της υποαπασχόλησης και τη δημιουργία έως το τέλος της Προγραμματικής Περιόδου 1.500 ανθρωποετών απασχόλησης.

Τα Μέτρα περιβαλλοντικού περιεχομένου του Άξονα Προτεραιότητας 5 είναι τα ακόλουθα :

Μέτρο 5.1 Οδοποιία σε Ορεινές και Μειονεκτημένες Περιοχές

Το Μέτρο 5.1 του Άξονας Προτεραιότητας 5, περιλαμβάνει έργα επέκτασης και ενίσχυσης του ορεινού Οδικού Δικτύου της Περιφέρειας, με στόχο τη διασύνδεση του ορεινού χώρου με τους βασικούς Οδικούς Άξονες και τα αστικά κέντρα, των ορεινών χωρικών ενότητων και των στοιχείων της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς μεταξύ τους. Η βελτίωση του οδικού δικτύου του εσωτερικού ορεινού χώρου συμβάλει στην ενίσχυση της προσπελασιμότητας σε αυτόν, της εμπορίας και διάθεσης των προϊόντων του και την ενίσχυση της ποιότητας ζωής των κατοίκων του. Το Μέτρο 5.1 παρουσιάζει μια ιδιαίτερη από χρηματοοικονομικής πλευράς σημασία μιας και σε αυτό διατίθεται το 42% του προϋπολογισμού Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα Προτεραιότητας 5 και το 5% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος. Το συνολικό του κόστος ανέρχεται σε 10.000 εκατομμύρια δραχμές, η Κοινοτική Συμμετοχή του Ε.Τ.Π.Α σε 7.5000 εκατομμύρια δραχμές και η Εθνική Δημόσια Δαπάνη σε 2.500 εκατομμύρια δραχμές. (βλ. Πίνακας 4.6 του Παραρτήματος).

Μέτρο 5.2 Ανάδειξη και Αξιοποίηση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Το Μέτρο 5.2 αποσκοπεί στην ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος του εσωτερικού ορεινού χώρου της Περιφέρειας. Τα σημαντικότερα από τα έργα τα οποία πρόκειται να υλοποιηθούν αφορούν τους ακόλουθους τομείς, της ανάδειξη των παραδοσιακών οικισμών και μνημείων όπως π.χ ναών, γεφυριών, παραδοσιακών οικιών κ.α, της δημιουργία λαογραφικών μουσείων, της διατήρηση της πολιτιστικής ταυτότητας και μοναδικότητας του εσωτερικού ορεινού χώρου. Βασική επιδίωξη του Μέρου αποτελεί η τουριστική αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς της Περιφέρειας με στόχο την προσέλκυση υψηλού εισοδήματος και ποιοτικής στάθμης τουριστών και τη διεύρυνση των χρονικών περιόδων επισκεψιμότητας.

Οι αρμόδιοι για την υλοποίηση των δράσεων του Μέρου φορείς είναι, οι υπηρεσίες των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, των Πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α και οι Αναπτυξιακές Εταιρείες. Ο ενδεικτικός προϋπολογισμός του Μέρου αντιστοιχεί στο 20% του προϋπολογισμού του Άξονα Προτεραιότητας και το 2% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος. Το συνολικό κόστος του Μέρου 5.2 ανέρχεται σε 5.000 εκατομμύρια δραχμές, η Κοινοτική Συμμετοχή του Ε.Γ.Τ.Π.Ε σε 3.750 εκατομμύρια δραχμές και η Εθνική Δημόσια Δαπάνη σε 1.250 εκατομμύρια δραχμές. (βλ. Πίνακας 4.6 του Παραρτήματος).

Μέτρο 5.3 Ενίσχυση και Βελτίωση των Υποδομών στον Ορεινό Χώρο

Το Μέτρο 5.3 περιέχει δράσεις ενίσχυσης των υλικοτεχνικών Υποδομών στον εσωτερικό ορεινό χώρο της Περιφέρειας. Οι κύριες παρεμβάσεις αφορούν, τμηματικές βελτιώσεις στο Δίκτυο Ύδρευσης των Οικισμών, δράσεις ανάπλασης περιοχών κατοικίας, δημιουργία ελεύθερων και κοινόχρηστων χώρων, ζωνών πρασίνου, χώρων στάθμευσης, χάραξη και σήμανση μονοπατιών και διαδρομών τα οποία συνδέουν τους βασικούς τουριστικούς και πολιτιστικούς πόρους τόσο μεταξύ τους όσο και με τις υποδομές υποστήριξης. Το Μέτρο έχει ως βασικές επιδιώξεις τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στον εσωτερικό ορεινό χώρο της Περιφέρειας, την αναστροφή των δυσμενών δημογραφικών εξελίξεων, την ενίσχυση της τουριστικής δραστηριότητας, τη διατήρηση και προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος του εσωτερικού ορεινού χώρου. Ο σχεδιαζόμενος προϋπολογισμός του Μέρου αντιστοιχεί στο 12% περίπου του προϋπολογισμού της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα Προτεραιότητας 5 και το 1% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος. Το συνολικό κόστος του Μέρου 5.3 ανέρχεται σε 3.000 εκατομμύρια δραχμές, η Κοινοτική Συμμετοχή του Ε.Τ.Π.Α σε 2.250 εκατομμύρια δραχμές και η Εθνική Δημόσια Δαπάνη σε 750 εκατομμύρια δραχμές. (βλ. Πίνακας 4.6 του Παραρτήματος).

Μέτρο 5.4 Ενίσχυση των Παραγωγικών Δραστηριοτήτων στον Ορεινό Χώρο

Το Μέτρο 5.4 στοχεύει στην ενίσχυση των οικονομικών δραστηριοτήτων του ορεινού χώρου της Περιφέρειας, ιδίως στους τομείς της παραγωγής οικολογικών, επώνυμων και παραδοσιακών τοπικών προϊόντων του Πρωτογενή Τομέα και της ενίσχυσης των δικτύων εμπορίας και διάθεσής τους. Παράλληλα ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη δημιουργία μικρής κλίμακας μεταποιητικών μονάδων θα δραστηριοποιούνται κυρίως στην επεξεργασία των προϊόντων του Πρωτογενή Τομέα, την ενίσχυση του Αγροτουρισμού και γενικά των εναλλακτικών μορφών φιλικού

προς το περιβάλλον τουρισμού. Το παραπάνω Μέτρο σε τελική ανάλυση συμβάλλει στην ενίσχυση της πολυδραστηριότητας, τη διεύρυνση της οικονομικής βάσης, τη δημιουργία των απαραίτητων προϋποθέσεων για την παραμονή του πληθυσμού στον μέχρι σήμερα τόπο κατοικίας του.

Οι φορείς οι οποίοι έχουν αναλάβει την ευθύνη υλοποίησης των δράσεων του Μέρου 5.4 είναι οι αρμόδιες υπηρεσίες της Γενικής Γραμματείας της Περιφέρειας Πελοποννήσου, των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, των νέων Πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α και οι Ενδιάμεσοι Φορείς οι οποίοι έχουν συσταθεί για αυτό το σκοπό. Ο ενδεικτικός προϋπολογισμός του Μέρου αντιστοιχεί στο 20% περίπου του προϋπολογισμού της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα Προτεραιότητας 5 και το 2% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος. Το συνολικό κόστος του Μέρου 5.4 ανέρχεται σε 10.000 εκατομμύρια δραχμές, η συνολική Δημόσια Δαπάνη σε 5.000 εκατομμύρια δραχμές, η Κοινοτική Συμμετοχή του Ε.Γ.Τ.Π.Ε σε 3.750 εκατομμύρια δραχμές, η Εθνική Δημόσια Δαπάνη σε 1.250 εκατομμύρια δραχμές. Η συμμετοχή του Ιδιωτικού Τομέα αντιστοιχεί στο 50% των συνολικών διατιθέμενων πόρων, ανέρχεται σε 5.000 εκατομμύρια δραχμές. (βλ. Πίνακας 4.6 του Παραρτήματος).

Μέτρο 5.5 Δημιουργία και Λειτουργία Μηχανισμών Στήριξης

Το Μέτρο 5.5 περιλαμβάνει τη δημιουργία ειδικών φορέων οι οποίοι θα έχουν ως βασική ευθύνη το σχεδιασμό και την προσαρμογή του αναπτυξιακού προτύπου του εσωτερικού ορεινού χώρου της Περιφέρειας στις νέες συνθήκες, την ευαισθητοποίηση - πληροφόρηση των κατοίκων και των τοπικών επιχειρηματικών φορέων προκειμένου να αναλάβουν τις απαραίτητες δράσεις και ενέργειες. Οι βασικοί Φορείς Υλοποίησης των παρεμβάσεων του Μέρου είναι τα Επιμελητήρια, οι Επαγγελματικοί Σύλλογοι, οι Γεωργικοί Συνεταιρισμοί και οι νέοι Πρωτοβάθμιοι Ο.Τ.Α μέσα από τις αρμόδιες υπηρεσίες. Ο σχεδιαζόμενος προϋπολογισμός του Μέρου 5.5 αντιστοιχεί στο 4% περίπου του προϋπολογισμού της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα Προτεραιότητας 5 και το 0,5% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος. Το συνολικό κόστος του Μέρου 5.5 ανέρχεται σε 2.000 εκατομμύρια δραχμές, η συνολική Δημόσια Δαπάνη σε 1.000 εκατομμύρια δραχμές, η Κοινοτική Συμμετοχή του Ε.Τ.Π.Α σε 750 εκατομμύρια δραχμές, η Εθνική Δημόσια Δαπάνη σε 250 εκατομμύρια δραχμές. Η συμμετοχή του Ιδιωτικού Τομέα αντιστοιχεί στο 50% των συνολικών διατιθέμενων πόρων, ανέρχεται σε 1.000 εκατομμύρια δραχμές. (βλ. Πίνακας 4.6 του Παραρτήματος).

Άξονας Προτεραιότητας 7 Τεχνική Βοήθεια για την Εφαρμογή του Επιχειρησιακού Προγράμματος

Η άμεση έναρξη της λειτουργίας των φορέων και μηχανισμών Τεχνικής Βοήθειας αποτελεί βασική προϋπόθεση για την υλοποίηση με τον καλύτερο δυνατό τρόπο του νέου Π.Ε.Π. Οι σημαντικότερες δράσεις στο θέμα της Τεχνικής Βοήθειας περιλαμβάνουν, εκπόνηση μελετών προσανατολισμού και ειδίκευσης των δράσεων, μελετών σκοπιμότητας και βιωσιμότητας, οικονομοτεχνικών εκθέσεων κ.α. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται εξάλλου στην ενίσχυση των φορέων υλοποίησης, διοίκησης και παρακολούθησης των δράσεων του Προγράμματος. Η έναρξη της εφαρμογής των δράσεων του Άξονα Προτεραιότητας 7 Τεχνική Βοήθεια, θα πρέπει να γίνει αμέσως μετά την έναρξη της υλοποίησης του νέου Π.Ε.Π και την ολοκλήρωση των προκαταρκτικών εργασιών όπως π.χ εκπόνηση μελετών ωρίμανσης των έργων,

ολοκλήρωση του συστήματος διοίκησης, διαχείρισης και παρακολούθησης. Οι συνολικοί πόροι οι οποίοι πρόκειται να διατεθούν στον Άξονα Προτεραιότητας 7 ανέρχονται σε 3.000 εκατομμύρια δραχμές, η Κοινοτική Συμμετοχή σε 2.250 εκατομμύρια δραχμές, οι πόροι οι οποίοι διατίθενται από το Ε.Τ.Π.Α σε 1.125 εκατομμύρια δραχμές, από το Ε.Κ.Τ σε 375 εκατομμύρια δραχμές και το Ε.Γ.Τ.Π.Ε σε 750 εκατομμύρια δραχμές. (βλ. Πίνακας 4.5 του Παραρτήματος).

Οι με περιβαλλοντική διάσταση δράσεις του Άξονα Προτεραιότητας 7 είναι οι ακόλουθες :

Μέτρο 7.1 Τεχνική Βοήθεια Ε.Τ.Π.Α

Το Μέτρο 7.1 του Άξονα Προτεραιότητας 7 αποσκοπεί, στη στήριξη, προετοιμασία και υλοποίηση με τον καλύτερο δυνατό τρόπο των δράσεων οι οποίες συγχρηματοδοτούνται από το Ε.Τ.Π.Α, πολλές από τις οποίες αφορούν τον τομέα του περιβάλλοντος ή έχουν και περιβαλλοντικό περιεχόμενο, αμέσως μετά την έναρξη της Τεχνικής Βοήθειας. Βασική επιδίωξη του Μέρους 7.1 αποτελεί η κάλυψη των αναγκών του νέου Π.Ε.Π ιδίως σε δράσεις υποστήριξης ενόψει των απαιτήσεων τις οποίες συνεπάγονται οι νέοι αυστηρότεροι Κανονισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο κύριος φορέας υλοποίησης των ενεργειών του Μέρους είναι η *Εταιρία Διαχείρισης Τεχνικής Βοήθειας*. Ο ενδεικτικός προϋπολογισμός του Μέρους 7.1 αντιστοιχεί στο 50% περίπου του προϋπολογισμού της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα Προτεραιότητας 5 και το 0,7% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος. Το συνολικό κόστος του Μέρους 7.1 ανέρχεται σε 1.500 εκατομμύρια δραχμές, η Κοινοτική Συμμετοχή του Ε.Τ.Π.Α σε 1.125 εκατομμύρια δραχμές, η Εθνική Δημόσια Δαπάνη σε 375 εκατομμύρια δραχμές. (βλ. Πίνακας 4.6 του Παραρτήματος).

Μέτρο 7.2 Τεχνική Βοήθεια Ε.Γ.Τ.Π.Ε

Το Μέτρο 7.2 αποβλέπει στην ικανοποίηση των αναγκών στα θέματα της προετοιμασίας και της υλοποίησης δράσεων οι οποίες αποσκοπούν στη στήριξη του Πρωτογενή Τομέα και του αγροτικού χώρου της Περιφέρειας, είτε συγχρηματοδοτούνται από το Γεωργικό Ταμείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι κύριες παρεμβάσεις του Μέρους 7.2 περιλαμβάνουν, εκπόνηση τεχνικών μελετών και μελετών προσανατολισμού, στήριξη της εφαρμογής προγραμμάτων τα οποία αποβλέπουν στην ανάπτυξη του Πρωτογενή Τομέα και του αγροτικού χώρου, πληροφόρηση για τις δυνατότητες τις οποίες παρέχει το νέο Π.Ε.Π στον αγροτικό χώρο της Περιφέρειας. Ο σχεδιαζόμενος προϋπολογισμός του Μέρους 7.2 αντιστοιχεί στο 33% περίπου του προϋπολογισμού της Δημόσιας Δαπάνης του Άξονα Προτεραιότητας 5 και το 0,5% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος. Το συνολικό κόστος του Μέρους 7.2 ανέρχεται σε 500 εκατομμύρια δραχμές, η Κοινοτική Συμμετοχή του Ε.Γ.Τ.Π.Ε σε 375 εκατομμύρια δραχμές, η Εθνική Δημόσια Δαπάνη σε 125 εκατομμύρια δραχμές. (βλ. Πίνακας 4.6 του Παραρτήματος).

4. ΕΚ' ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2000 - 2006

Η διατήρηση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος αποκτά μια ιδιαίτερη βαρύτητα κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο, με δεδομένες τις ολοένα

και πιο έντονες πιέσεις οι οποίες ασκούνται στους φυσικούς πόρους. Βασικό Στόχο του Σ.Α 2000 - 2006 αποτελεί η προσήλωση στις αρχές της *αειφόρου ανάπτυξης* και της *προστασίας του περιβάλλοντος* και των *φυσικών πόρων*, στο βαθμό όπου το δεύτερο αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων ιδίως στους τομείς της γεωργίας, της μεταποίησης και του τουρισμού. Για την επίτευξη του παραπάνω στόχου μεγάλη σημασία αποκτά η συμπληρωματικότητα του Ε.Π.ΠΕΡ 2000 - 2006 με τα υπόλοιπα Προγράμματα και παρεμβάσεις του Γ' Κ.Π.Σ. Πέραν του Ε.Π.ΠΕΡ 2000 - 2006 μια ιδιαίτερη περιβαλλοντική διάσταση αποκτούν τα παρακάτω Τομεακά Προγράμματα της νέας Προγραμματικής Περιόδου⁵⁶ :

- ❖ Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Ενέργειας (Ε.Π.Ε), το οποίο αποσκοπεί στη χρησιμοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, φιλικών προς το περιβάλλον, την ανάπτυξη τεχνικών εξοικονόμησης ενέργειας και την προώθηση της χρησιμοποίησης του φυσικού αερίου ως ενεργειακής πηγής.
- ❖ Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Γεωργίας, με τις παρεμβάσεις οι οποίες στοχεύουν στην ορθολογική διαχείριση και προστασία των δασών, την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου και την προώθηση φιλικών απέναντι στο περιβάλλον μεθόδων παραγωγής και προϊόντων.
- ❖ Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Αλιείας, οι δράσεις του οποίου στοχεύουν στην αειφόρο διαχείριση των αλιευτικών πόρων.
- ❖ Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Βιομηχανίας, το οποίο δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη χρήση φιλικών απέναντι στο περιβάλλον μορφών ενέργειας, τη μετεγκατάσταση των μονάδων σε ειδικά διαμορφωμένες περιοχές, τη χρήση τεχνολογιών και την παραγωγή προϊόντων φιλικών στο περιβάλλον.
- ❖ Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Μεταφορών, το οποίο αποσκοπεί στην ανάπτυξη και προώθηση μέσω μεταφοράς των οποίων οι επιπτώσεις στο περιβάλλον είναι περιορισμένης κλίμακας και τα οποία εξοικονομούν ενέργεια όπως π.χ δημόσιες συγκοινωνίες.
- ❖ Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Τουρισμού, το οποίο θέτει ως βασικές προτεραιότητες την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών φιλικών προς το περιβάλλον Τουρισμού, όπως π.χ οικολογικός, περιπατητικός Τουρισμός κ.α, την ανάδειξη και προστασία της φυσικής και της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Το Τρίτο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον εξάλλου, αποσκοπεί στην προώθηση της επιστημονικής έρευνας, την ανάπτυξη καινοτόμων τεχνολογιών, τη στήριξη της δημιουργίας Μ.Μ.Ε οι οποίες θα δραστηριοποιούνται στο χώρο της συμβατής με το περιβάλλον τεχνολογίας και της γενικότερης ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας. Ιδιαίτερα υψηλός είναι ο βαθμός συνέργειας των οποίων παρουσιάζει το νέο Ε.Π.ΠΕΡ με τις περιβαλλοντικού περιεχομένου δράσεις των Π.Ε.Π των δεκατριών Περιφερειών της χώρας, τις αντίστοιχες οι οποίες χρηματοδοτούνται από το Ταμείο Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις περιβαλλοντικού περιεχομένου Κοινοτικές Πρωτοβουλίες.

Από την άλλη πλευρά η περιβαλλοντική πολιτική της περιόδου 2000 - 2006 παρουσιάζει υψηλό βαθμό συνεκτικότητας με την αντίστοιχη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδίως τα *Δέκα Περιβαλλοντικά Κριτήρια Αειφορίας*, τα οποία διέπουν τη συμβατότητα των Προγραμμάτων και δράσεων με τους στόχους της *Βιώσιμης*

⁵⁶ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, Γενικό Μέρος. "Εκ' των προτέρων αξιολόγηση", σελ. 1- 159 - 161 Υ.ΠΕ.ΘΟ Αθήνα 1999.

Ανάπτυξης⁵⁷. Τα Δέκα Κριτήρια Αειφορίας της Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι τα ακόλουθα :

1. Η ελαχιστοποίηση της χρήσης των μη ανανεώσιμων πόρων.
2. Η χρήση των ανανεώσιμων πόρων εντός των ορίων τα οποία καθορίζονται από τις δυνατότητες ανάκτησής τους.
3. Η περιβαλλοντικά ορθή χρήση και διαχείριση των επικίνδυνων - ρυπογόνων ουσιών και αποβλήτων.
4. Η διατήρηση και βελτίωση της κατάστασης της άγριας ζωής, των οικοτόπων και των τοπίων.
5. Η διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας των εδαφών και των υδάτινων πόρων.
6. Η διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας των ιστορικών και πολιτιστικών πόρων.
7. Η διατήρηση και βελτίωση της τοπικής περιβαλλοντικής ποιότητας.
8. Η προστασία της ατμόσφαιρας (φαινόμενο του θερμοκηπίου).
9. Η ανάπτυξη της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, εκπαίδευσης και επιμόρφωσης.
10. Η προαγωγή της συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων οι οποίες σχετίζονται με την αειφόρο ανάπτυξη.

Οι στρατηγικοί στόχοι του Σ.Α 2000 - 2006 για το περιβάλλον, σχετίζονται με τα δέκα παραπάνω κριτήρια αειφορικότητας της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως εξής, (βλ. Πίνακας 4.2 του Κειμένου) :

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.2		
A /A	Στρατηγικοί Στόχοι του Σ.Α 2000 - 2006	Κριτήρια
1.	Δίκτυο Φύση 2000	4,7
2.	Προστασία της γλωρίδας, της πανίδας, των οικοτόπων, των οικοσυστημάτων και των τοπίων	4,7
3.	Διαχείριση των υδάτινων πόρων	2,3,4,5
4.	Βελτίωση της ποιότητας της ατμόσφαιρας	3,4,7
5.	Έλεγχος και προστασία του πληθυσμού από τις ακτινοβολίες	7
6.	Προστασία της ανώτερης στοιβάδας του όζοντος, κλιματολογικές αλλαγές, διασυνοριακή μεταφορά της ρύπανσης	8
7.	Βελτίωση του ακουστικού περιβάλλοντος	4,7
8.	Διαχείριση των στερεών, υγρών και επικίνδυνων απορριμμάτων	3
9.	Απορρύπανση και αποκατάσταση ρυπασμένων περιοχών	5,7
10.	Ευαισθητοποίηση των πολιτών	9,10
11.	Προώθηση του στρατηγικού χωρικού σχεδιασμού και ολοκλήρωση του πολεοδομικού σχεδιασμού	6,7,10
12.	Ανάδειξη των αστικών, παραδοσιακών και διατηρητέων οικισμών	6
13.	Ανάδειξη της παράκτιας ζώνης σε τουριστικές περιοχές	6,7

Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, Τομεακό Σκέλος, "Περιβάλλον " Υ.ΠΕ.ΘΟ Αθήνα 1999.

Οι περιβαλλοντικού περιεχομένου δράσεις της Προγραμματικής Περιόδου 2000 - 2006, συνδέονται άμεσα με την *Ευρωπαϊκή Στρατηγική* αλλά και το "*Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση*" (Ε.Σ.Δ.Α). Τα οποία θέτουν ως βασικές

⁵⁷ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, Τομεακό Σκέλος, "Περιβάλλον ", σελ. 2 - 350 - 353 Υ.ΠΕ.ΘΟ Αθήνα 1999.

προτεραιότητες, την ενίσχυση της ένταξης του ανθρώπινου δυναμικού στην αγορά εργασίας, την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, της προσαρμοστικότητας και των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, την προώθηση ίσων ευκαιριών μεταξύ των δύο φύλων στην αγορά εργασίας. Οι παρεμβάσεις της νέας Προγραμματικής Περιόδου στον τομέα του Περιβάλλοντος συντελούν στη δημιουργία νέων και τη διατήρηση των υφιστάμενων θέσεων απασχόλησης, πολλές από τις νέες θέσεις εργασίας δημιουργούνται σε περιοχές της υπαίθρου. Οι νέες θέσεις απασχόλησης προέρχονται από :

- ❖ Τους νέους όρους και απαιτήσεις τους που δημιουργεί η άσκηση της περιβαλλοντικής πολιτικής, στους οποίους θα πρέπει να προσαρμοστεί λειτουργία των παραγωγικών μονάδων.
- ❖ Την ανάπτυξη νέων καινοτόμων πολλές φορές παραγωγικών δραστηριοτήτων, οι οποίες αναλαμβάνουν την παραγωγή των απαιτούμενων για την άσκηση της περιβαλλοντικής υπηρεσιών.
- ❖ Την προώθηση της Επιστημονικής και Τεχνολογικής Έρευνας, σε Τομείς οι οποίοι σχετίζονται με τη διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος.
- ❖ Τη δημιουργία μη Κυβερνητικών Οργανισμών, πολλοί από τους οποίους δραστηριοποιούνται σε περιβαλλοντικής φύσεως ζητήματα.

Οι νέες θέσεις απασχόλησης, οι οποίες πρόκειται να δημιουργηθούν απευθύνονται σε ιδιαίτερα ευαίσθητες ομάδες του εργατικού δυναμικού όπως τους νέους και τις γυναίκες, σε πολλές περιπτώσεις έχουν *εθελοντικό και μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα* (προσφορά έργου χωρίς την καταβολή αντιτίμου).

Οι στόχοι του Σ.Α της Προγραμματικής Περιόδου 2000 - 2006 δε διαφέρουν σημαντικά από τους αντίστοιχους της προηγούμενης Προγραμματικής Περιόδου και συγκεκριμένα του Ε.Π.ΠΕΡ 1994 - 99⁵⁸. Οι στόχοι αυτοί οι οποίοι σχετίζονται με την ενίσχυση, τη βελτίωση της ποιότητας και την οικολογική διαχείριση των στοιχείων του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος αποτελούν στόχους προτεραιότητας και κατά τη διάρκεια της νέας Προγραμματικής Περιόδου, διότι παρά την πρόοδο η οποία παρατηρήθηκε εξακολουθούν ακόμη να παραμένουν πολλές ανάγκες προς κάλυψη.

Στο πρόβλημα της Ρύπανσης των Υδάτων από οικιακά απόβλητα ιδίως σε αστικές και τουριστικές περιοχές, έχει παρατηρηθεί μια σημαντική βελτίωση σε όρους έργων υποδομών (αποχετευτικό δίκτυο, εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων, βιολογικού καθαρισμού κ.α). Το ποσοστό των οικιών το οποίο έχει συνδεθεί με αποχετευτικό δίκτυο, αλλά και των αποβλήτων τα οποία υφίστανται έστω και πρωτοβάθμια επεξεργασία έχει αυξηθεί σημαντικά. Επομένως κατά τη διάρκεια της νέας Προγραμματικής Περιόδου θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην ολοκλήρωση και ενίσχυση της λειτουργικότητας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο των υποδομών οι οποίες δημιουργήθηκαν κατά τις προηγούμενες Προγραμματικές Περιόδους.

Στο θέμα της Διαχείρισης των Απορριμμάτων παρά το γεγονός ότι κατά την προηγούμενη Προγραμματική Περίοδο διατέθηκαν σημαντικοί πόροι, τα προβλήματα εξακολουθούν να είναι ιδιαίτερα σημαντικά και οι ανάγκες να παραμένουν προς ικανοποίηση. Τα σημαντικότερα προβλήματα εντοπίζονται στο θέμα της με έναν περισσότερο περιβαλλοντικά αποδεκτό τρόπο επεξεργασίας και διάθεσης των απορριμμάτων. Συνεπώς θα πρέπει κατά τη διάρκεια της τρέχουσας

⁵⁸ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, Γενικό Μέρος. "Εκ' των προτέρων αξιολόγηση", σελ. 1 - 162 - 166 Υ.ΠΕ.ΘΟ Αθήνα 1999.

Προγραμματικής Περιόδου να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στη, δημιουργία *Χώρων Υγειονομικής Ταφής (Χ.Υ.Τ.Α)*, *Σταθμών Μεταφόρτωσης*, την υλοποίηση έργων εξυγίανσης σε υφιστάμενους χώρους εναπόθεσης και την προώθηση της ανακύκλωσης ως καινοτόμου τρόπου διαχείρισης.

Η ατμοσφαιρική ρύπανση, η οποία προκαλείται στα αστικά κέντρα, από την κυκλοφορία οχημάτων και τις κεντρικές θερμάνσεις οικιών έχει περιοριστεί, σαν συνέπεια της ακολουθούμενης κατά τις δύο προηγούμενες Προγραμματικές Περιόδους πολιτικής. Οι όποιες προσπάθειες θα πρέπει να συνεχιστούν και κατά τη διάρκεια της τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου, με ιδιαίτερη έμφαση στη θέσπιση αυστηρότερων ορίων εκπομπής ρύπων και τον έλεγχο της αποτελεσματικότητας των μέτρων της προηγούμενης Προγραμματικής Περιόδου (όπως π.χ λειτουργία των Καταλυτικών Οχημάτων της Πρώτης Γενιάς). Στους τομείς της προερχόμενης από τη βιομηχανία ρύπανσης και της συμμόρφωσης της χώρας με Διεθνείς Συμφωνίες και Πρωτοκόλλα, παρά τις οποίες προσπάθειες δεν έχει υπάρξει μέχρι σήμερα ουσιαστική πρόοδος, για αυτό το λόγο οι παρακάτω θα πρέπει να αποτελέσουν κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο τομείς προτεραιότητας.

Στο θέμα της διαχείρισης των τοξικών αποβλήτων δεν έχει υπάρξει μέχρι σήμερα καμιά συστηματική πολιτική, με αποτέλεσμα η κατάσταση να είναι κρίσιμη και να παρουσιάζει συνεχείς τάσεις επιδείνωσης. Εξάιρεση αποτελούν ορισμένες προσπάθειες εναρμόνισης της εθνικής με την κοινοτική νομοθεσία στο θέμα. Η άμβλυση του προβλήματος θα πρέπει να αποτελέσει μια από τις βασικές προτεραιότητες της νέας Προγραμματικής Περιόδου σε εθνικό επίπεδο. Ανάλογη είναι και η εικόνα στην περίπτωση της ηχητικής ρύπανσης, ιδίως σε αστικά κέντρα και τουριστικές περιοχές, όπου μεγάλο μέρος του πληθυσμού ζει σε συνθήκες από άποψη θορύβου πέραν των αποδεκτών ορίων.

Στο ζήτημα της προστασίας των στοιχείων της γλωρίδας, της πανίδας και των οικοσυστημάτων έχει παρατηρηθεί μια σημαντική μέχρι σήμερα πρόοδος, όμως εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικά προβλήματα και ανάγκες, μέρος των οποίων πρόκειται να καλυφθεί κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο. Μια από τις εξελίξεις της προηγούμενης Προγραμματικής Περιόδου ήταν η προώθηση του Δικτύου Φύση 2000, η υιοθέτηση του οποίου αναμένεται να συνεχιστεί και κατά την τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο.

Οι Τομείς του Χωροταξικού και Αστικού Σχεδιασμού αποτελούν βασικούς τομείς προτεραιότητας κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη διαμόρφωση και εφαρμογή *Εθνικής Πολιτικής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη των Πόλεων και των Οικισμών*, αλλά και τη συνέχιση του *Εθνικού Κτηματολογίου*, μέρος του οποίου προχώρησε κατά την περίοδο του Β' Κ.Π.Σ. Το θέμα του Εθνικού Κτηματολογίου αποκτά μια ιδιαίτερη σημασία με δεδομένες τις καθυστερήσεις οι οποίες έχουν παρατηρηθεί μέχρι σήμερα, αλλά και τις νέες συνθήκες οι οποίες έχουν ή πρόκειται να διαμορφωθούν. Η διαδικασία υλοποίησης του έργου αναμένεται να γίνει με πιο γρήγορους ρυθμούς και αποτελεσματικό σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο τρόπο, την υιοθέτηση νέων τεχνολογιών και αντιλήψεων, με απώτερο σκοπό την κάλυψη μεγαλύτερου μέρους των υφιστάμενων αναγκών.

Σε Θεσμικό Επίπεδο, ιδίως στο ζήτημα της εγκαθίδρυσης θεσμών και μηχανισμών παρακολούθησης των περιβαλλοντικών παραμέτρων δεν έχει παρατηρηθεί καμιά μέχρι σήμερα ουσιαστική πρόοδος. Οι σχετικές με το θέμα των θεσμών δράσεις του Ε.Π.ΠΕΡ 1994 - 99, συνεχίζονται και κατά την τρέχουσα περίοδο, με στόχο τη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης.

Οι σημαντικότερες προκλήσεις οι οποίες θα πρέπει να αντιμετωπιστούν κατά τη διάρκεια της νέας Προγραμματικής Περιόδου είναι οι ακόλουθες :

- ❖ Η Συνεργασία μεταξύ των Φορέων του Δημόσιου και του Ιδιωτικού Τομέα, προκειμένου για την υλοποίηση παρεμβάσεων με καταλυτική σημασία, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας, της κοινής ευθύνης και της ισόρροπης και αειφόρου ανάπτυξης.
- ❖ Η μεταβίβαση Αρμοδιοτήτων από τις Ανώτερες στις Κατώτερες Διοικητικές Βαθμίδες, αποτελεί μια δεύτερη πρόκληση, η οποία απορρέει από την ενίσχυση της διοικητικής αποκέντρωσης, αλλά και το νέο ρόλο τον οποίο καλείται να διαδραματίσει η Τοπική Αυτοδιοίκηση (εφαρμογή του θεσμού της Δευτεροβάθμιας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, συγκρότησης της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης με συνενώσεις Δήμων και Κοινοτήτων σε νέους Ο.Τ.Α). Οι παραπάνω εξελίξεις καθιστούν το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ ως κεντρικό φορέα άσκησης της περιβαλλοντικής πολιτικής, επιτελικό και συντονιστικό, των νέων φορέων άσκησης πολιτικής, όργανο, με αποτέλεσμα οι αρμοδιότητές του να περιορίζονται με ενίσχυση αυτών των περιφερειακών, νομαρχιακών και τοπικών αρχών.
- ❖ Οι προκλήσεις της Πιλοτικότητας, της Καινοτομίας, του Παραδειγματικού Χαρακτήρα, της προώθησης Δύσκολων Δράσεων και αυτών οι οποίες απαιτούν σχεδιασμό σε Κεντρικό Επίπεδο.
- ❖ Η ενίσχυση της συμμετοχής σε δράσεις με έντονα περιβαλλοντική διάσταση των Φορέων του Ιδιωτικού Τομέα, με στόχο την αύξηση των διαθέσιμων πόρων και την προώθηση φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντων και παραγωγικών διαδικασιών.
- ❖ Η προαγωγή νέων αναθεωρημένων αντιλήψεων οι οποίες βασίζονται σε εκ' των προτέρων πρόληψη, σε αντίθεση με τη μέχρι τώρα ακολουθούμενη πρακτική της εκ' των υστέρων αντιμετώπισης των προβλημάτων. Η πρόληψη μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τη μεταβολή των τεχνολογιών, οι οποίες χρησιμοποιούνται στην παραγωγική διαδικασία, των προτύπων και των αντιλήψεων.
- ❖ Η σημασία την οποία αποκτούν οι δράσεις στον αγροτικό χώρο και τον Πρωτογενή Τομέα, εξαιτίας του ότι αποτελεί πηγή μιας σειράς προβλημάτων όπως π.χ υφαλμύρωση, εξάντληση των αποθεμάτων των υδάτινων πόρων, χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, αλλά και των νέων δεδομένων σαν συνέπεια της μεταρρύθμισης της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π) της Ευρωπαϊκής Ένωσης (συρρίκνωση καλλιεργούμενων εκτάσεων, χρήση φιλικών προς το περιβάλλον μεθόδων παραγωγής κ.α.).

Το νέο υπό διαμόρφωση Π.Ε.Π της Περιφέρειας Πελοποννήσου περιλαμβάνει ένα μεγάλο αριθμό περιβαλλοντικού περιεχομένου δράσεων⁵⁹. Οι δράσεις αυτές αφορούν κυρίως : Τη δημιουργία υποδομών στα Δίκτυα Ύδρευσης και Αποχέτευσης. Την ορθολογική Διαχείριση και Προστασία των Υδάτινων Πόρων. Τη Χωροταξική και Πολεοδομική ανασυγκρότηση των Πόλεων και των Οικισμών της Περιφέρειας. Την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών φιλικού στο περιβάλλον Τουρισμού. Την αξιοποίηση ήπιων μορφών ενέργειας στην παραγωγή τοπικών οικολογικών και επώνυμων προϊόντων. Πολλές από τις παραπάνω παρεμβάσεις είχαν ξεκινήσει από την προηγούμενη Προγραμματική Περίοδο, με αποτέλεσμα βασική

⁵⁹ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, Περιφερειακό Σκέλος, "Η Περιφέρεια Πελοποννήσου", σελ. 3 - 235 - 238 Υ.ΠΕ.ΘΟ Αθήνα 1999.

Σχέδιο Π.Ε.Π, Περιφέρειας Πελοποννήσου 2000 - 2006, σελ. 18 - 20.

επιδίωξη της τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου να αποτελεί η ολοκλήρωση και ενίσχυση της λειτουργικότητάς τους. Οι βασικές κατευθύνσεις του νέου υπό διαμόρφωση Π.Ε.Π στον Τομέα του Περιβάλλοντος δε διαφέρουν σημαντικά από τις αντίστοιχες του Π.Ε.Π της προηγούμενης Προγραμματικής Περιόδου. Εξάλλου παρατηρείται υψηλός βαθμός συμπληρωματικότητας μεταξύ των δράσεων του νέου Π.Ε.Π, με τις αντίστοιχες του Ε.Π.ΠΕΡ 2000 - 2006, τις βασικές κατευθύνσεις της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις δράσεις Τομεακών Προγραμμάτων σε τομείς όπως αυτούς της Γεωργίας, του Τουρισμού και της Ενέργειας και Κοινοτικές Πρωτοβουλίες. Ο Άξονας Προτεραιότητας 2 του νέου Π.Ε.Π ο οποίος εμπεριέχει ένα μεγάλο αριθμό δράσεων περιβαλλοντικού περιεχομένου παρουσιάζει υψηλό βαθμό συνέργιας με τους Άξονες Προτεραιότητας 3, 4 και 5 οι οποίοι αποβλέπουν στην Ενίσχυση της Παραγωγικότητας των Τομέων Οικονομικής Δραστηριότητας, την Ανάδειξη της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και την Τουριστική Ανάπτυξη και την Ανάπτυξη του Εσωτερικού Ορεινού Χώρου της Περιφέρειας αντίστοιχα, εμπεριέχουν ένα μεγάλο αριθμό περιβαλλοντικού περιεχομένου δράσεων. Οι διατιθέμενοι σε τομείς σχετικούς με το περιβάλλον πόροι διαμορφώνονται σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα, εάν λάβουμε υπόψη μας τις πραγματικές ανάγκες του τομέα. Ένα μεγάλο μέρος των οποίων πρόκειται να καλυφθεί από άλλες πηγές όπως τα Τομεακά Προγράμματα του Γ' Κ.Π.Σ, του πόρους οι οποίοι διατίθενται από το Ταμείο Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες.

ΠΕΜΠΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΙΔΙΚΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η πέμπτη ενότητα τις πτυχιακής εργασίας έχει ως τίτλο τον ακόλουθο :
"Ειδικά Περιβαλλοντικά Προβλήματα τις Περιφέρειας Πελοποννήσου". Γίνεται λόγος για τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζει η Περιφέρεια, τις ακολουθούμενες πολιτικές για την αντιμετώπισή τις καθώς και τα αποτελέσματα τα οποία αυτές συνεπάγονται. Τα κύρια περιβαλλοντικά προβλήματα τις Περιφέρειας είναι τα ακόλουθα :

- ❖ Η ρύπανση η οποία προκαλείται από τις μονάδες του Ατμοηλεκτρικού Σταθμού τις Δ.Ε.Η στην περιοχή τις Μεγαλόπολης.
- ❖ Η ρύπανση στην ευρύτερη περιοχή του Κορινθιακού Κόλπου η οποία προκαλείται από τις εκεί λειτουργούσες μονάδες, ιδίως τα διυλιστήρια τις Motor Oil.
- ❖ Η υποβάθμιση τις ποιότητας, υφαλμύρωση και εξάντληση των αποθεμάτων των Υδάτινων Πόρων, ως συνέπεια τις υπερεντατικής εκμετάλλευσής τις.
- ❖ Η ανεξέλεγκτη Τουριστική Ανάπτυξη, ιδίως σε παράκτιες περιοχές τις Βόρειας Πελοποννήσου, η οποία συντελεί στην εκδήλωση σημαντικών πέσεων για το περιβάλλον και τις φυσικούς πόρους τις περιοχής (π.χ καταπατήσεις δημοσίων και δασικών εκτάσεων, σύγκρουση μεταξύ ασυμβίβαστων χρήσεων γης, αυθαίρετη δόμηση κ.α) .
- ❖ Οι πυρκαγιές στα δάση κατά τις καλοκαιρινούς μήνες, οι οποίες συνεπάγονται συνεχή συρρίκνωση του δασικού πλούτου, υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος καθώς και ένα τεράστιο κοινωνικοοικονομικό κόστος για την περιοχή.
- ❖ Η Ατμοσφαιρική Ρύπανση η οποία προκαλείται ιδίως σε περιοχές με μεγάλη πληθυσμιακή συγκέντρωση, από τα μεταφορικά μέσα, τις παραγωγικές δραστηριότητες (βιομηχανικές, βιοτεχνικές μονάδες κ.α) και τις κεντρικές θερμάνσεις των οικιών.
- ❖ Το πρόβλημα τις εύρεσης περιβαλλοντικά συμβατών χώρων εναπόθεσης αλλά και μεθόδων αξιοποίησης των απορριμμάτων και των αποβλήτων (οικιακών και βιομηχανικών), Χώρων Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (Χ.Υ.Τ.Α), Σταθμών Μεταφόρτωσης, Εγκαταστάσεων Επεξεργασίας Λυμάτων κ.α.

Πολλά από τα παραπάνω περιβαλλοντικά προβλήματα απατώνται και τις υπόλοιπες Περιφέρειες τις χώρας όπως π.χ εξάντληση και υποβάθμιση τις ποιότητας των υδάτινων πόρων, καταστροφή των δασικών πόρων από πυρκαγιές, ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη. Προκειμένου για την άμβλυνση τις εφαρμόζεται τις μεγάλος αριθμός παρεμβάσεων, τόσο κατά τη διάρκεια τις Προγραμματικής Περιόδου του Β' Κ.Π.Σ 1994 - 1999, όσο και ατής του Γ' Κ.Π.Σ 2000 - 2006, στα πλαίσια του Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιβάλλον, των Π.Ε.Π των δύο παραπάνω Προγραμματικών Περιόδων, των Τομεακών Προγραμμάτων (Γεωργίας, Ενέργειας, Τουρισμού κ.α), του Ταμείου Συνοχής τις Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων και των περιβαλλοντικής φύσης Κοινοτικών Πρωτοβουλιών. Μια εκτενής αναφορά γίνεται τις ενότητες τρία και τέσσερα τις εν' λόγω εργασίας.

Ιδιαίτερη βαρύτητα αποκτούν τα προβλήματα τα οποία δημιουργούνται από τη λειτουργία των μονάδων του Α.Η.Σ Μεγαλόπολης και των μονάδων οι οποίες λειτουργούν στην περιοχή του Κορινθιακού Κόλπου. Τα προβλήματα αυτά, έχουν να

κάνουν με την καύση στερεών καυσίμων π.χ Λιγνίτη και Υδρογονανθράκων και την επακόλουθη εκπομπή στην ατμόσφαιρα αερίων ρύπων, την εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου και των υδάτινων πόρων, τη δημιουργία αποβλήτων και την αλλοίωση τις εικόνας του τοπίου. Για την άμβλυνσή τις εφαρμόζονται πολιτικές τις εγκατάσταση Σταθμών Μέτρησης τις Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης, δημιουργία Μονάδων Αποθείωσης των Καυσαερίων, εγκατάσταση Ηλεκτροστατικών Φίλτρων κ.α, η υιοθέτηση τις αποσκοπεί σε βελτίωση τις υφιστάμενης κατάστασης, μια εκτενέστερη αναφορά για τις ακολουθούμενες πολιτικές και τα αποτελέσματα τα οποία αυτές συνεπάγονται γίνεται παρακάτω.

2. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΥ Α.Η.Σ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΗΣ

Στην περιοχή της Μεγαλόπολης λειτουργούν τέσσερις Μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, με συνολική εγκατεστημένη ισχύ 850 MW, από τις οποίες οι τρεις πρώτες αποτελούν τον Α.Η.Σ Μεγαλόπολης Α' με ισχύ 125, 125 και 300 MW αντίστοιχα, η Τέταρτη Μονάδα αποτελεί των Α.Η.Σ Μεγαλόπολης Β' με ισχύ 300 MW^{60, 61}. Η περιοχή της Μεγαλόπολης αποτελεί το δεύτερο μετά την περιοχή της Πτολεμαΐδας και του Αμυνταίου ενεργειακό κέντρο της χώρας. Ως καύσιμη ύλη χρησιμοποιείται ο Λιγνίτης, ο οποίος εξασφαλίζει μια σειρά από πλεονεκτήματα σε σχέση με τα εισαγόμενα από το εξωτερικό καύσιμα όπως π.χ πετρέλαιο, φυσικό αέριο κ.α. Η εκμετάλλευση των κοιτασμάτων λιγνίτη της περιοχής ξεκίνησε το 1969. Ο λιγνίτης ιδίως αυτός ο οποίος προέρχεται από την περιοχή της Μεγαλόπολης, χαρακτηρίζεται από χαμηλή θερμογόνο δύναμη, υψηλή υγρασία καθώς και περιεκτικότητα σε θείο και τέφρα. Αποτελεί ενδεχομένως το κατώτερης σε παγκόσμια κλίμακα ποιότητας καύσιμο. Τα χαρακτηριστικά του προερχόμενου από την περιοχή της Μεγαλόπολης λιγνίτη απεικονίζονται παρακάτω στον Πίνακα 5.1 του Κεμμένου, σε σύγκριση με τα αντίστοιχα του προερχόμενου από την περιοχή Πτολεμαΐδας - Αμυνταίου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5. 1

Ποιοτικά χαρακτηριστικά του Λιγνίτη	Λιγνιτικό Κέντρο Μεγαλόπολης	Λιγνιτικό Κέντρο Πτολεμαΐδας - Αμυνταίου
Υγρασία %	60	55
Τέφρα %	18	16
Άνθρακας %	14	18
Υδρογόνο %	1,4	1,9
Οξυγόνο %	5	8
Θείο %	1,2	0,6
Άζωτο %	0,4	0,5

⁶⁰ "Εφαρμογή της Σύγχρονης Αντιρρυπαντικής Τεχνολογίας στους Λιγνιτικούς Σταθμούς της Δ.Ε.Η - Προστασία του Ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος" σελ. 1 - 36, Ερευνητική Ομάδα Α. Χρήστου, Κ. Σακκά Δ.Ε.Η, Διεύθυνση Μελετών - Κατασκευής Θ.Η.Ε, Αθήνα 1999.

⁶¹ "Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων Τύπου Α', για το Συγκρότημα Αποθείωσης των Καυσαερίων του Α.Η.Σ Μεγαλόπολης Β'", σελ. 50 - 76, Ερευνητική Ομάδα Π. Μανιατάκου, Α. Χρήστου, Δ.Ε.Η, Διεύθυνση Μελετών - Κατασκευής Θ.Η.Ε, Αθήνα 1999.

Σύνολο	100	100
Κατωτέρα θερμογόνος δύναμη (Kcal/Kg)	1.000	1.300

Πηγή Δ.Ε.Η, Διεύθυνση Μελετών - Κατασκευής Θ.Η.Ε

Οι σημαντικότερες κατηγορίες ρύπων οι οποίες προέρχονται από την καύση του λιγνίτη είναι τα Οξειδία του Αζώτου, το Διοξείδιο του Θείου και τα Αιωρούμενα Σωματίδια (τέφρα). Στην περίπτωση του Α.Η.Σ Μεγαλόπολης, μεγαλύτερα προβλήματα εντοπίζονται από τις εκπομπές Διοξειδίου του Θείου και των Αιωρούμενων Σωματιδίων, εξαιτίας της υψηλής περιεκτικότητας σε θείο και τέφρα του καυσίμου. Τα προβλήματα από τις εκπομπές Οξειδίων του Αζώτου δεν είναι ιδιαίτερα σημαντικά.

3. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΟΡΙΑ ΕΚΠΟΜΠΩΝ ΡΥΠΩΝ

Τα ανώτατα επιτρεπτά όρια των εκπομπών Διοξειδίου του Θείου, ορίζονται από την Κ.Υ.Α 58751 / 2370 / 93 με τίτλο "Καθορισμός Μέτρων και Όρων για τον Περιορισμό της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης που προέρχεται από Μεγάλες Εγκαταστάσεις Καύσης". Η παραπάνω απόφαση αποτελεί εναρμόνιση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 88 / 609 / Ε.Ο.Κ, η οποία διέπει το σύνολο των εγκαταστάσεων καύσης με ισχύ μεγαλύτερη των 50 MW. Οι Μονάδες Καύσης διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, τις Νέες Εγκαταστάσεις των οποίων η αρχική άδεια λειτουργίας ή κατασκευής έχει δοθεί από την 1 - 7 - 87 και έπειτα και αυτές των οποίων η αρχική άδεια λειτουργίας ή κατασκευής έχει δοθεί πριν από την 1 - 7 - 97. Για τις υφιστάμενες εγκαταστάσεις τα όρια εκπομπής σύμφωνα με την Κ.Υ.Α 58751 / 2370 / 93 είναι για το Διοξείδιο του Θείου τα 320 Kt το χρόνο και για τα Οξειδία του Αζώτου τα 70 Kt το χρόνο. Για τις νέες εγκαταστάσεις καύσης με ισχύ μικρότερη των 500 MW τα προβλεπόμενα όρια εκπομπής είναι για το Διοξείδιο του Θείου τα 400 mg / Nm³ ξηρών καυσαερίων και για τα Οξειδία του Αζώτου τα 650 mg / Nm³ ξηρών καυσαερίων. Στο θέμα των αιρούμενων σωματιδίων η παραπάνω Κ.Υ.Α αφορά μόνο τις νέες εγκαταστάσεις, όπου για Μονάδες με ισχύ κάτω των 500 MW η οριακή τιμή είναι τα 50 mg / Nm³ ξηρών καυσαερίων και για Μονάδες με ισχύ μεγαλύτερη των 500 MW τα 100 mg / Nm³ ξηρών καυσαερίων. Οι Μονάδες οι οποίες λειτουργούσαν και πριν την 1 - 7 - 87 διέπονται από το Π.Δ 1180 / 81 (Φ.Ε.Κ 293Α, 6 - 10 - 81), όπου τα προβλεπόμενα όρια ανέρχονται σε 150 Nm³ ξηρών καυσαερίων για τις υφιστάμενες και 100 Nm³ ξηρών καυσαερίων για τις μεταγενέστερες του Νόμου Μονάδες.

4. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ

4.1 ΟΞΕΙΔΙΑ ΤΟΥ ΑΖΩΤΟΥ

Η περιεκτικότητα σε Οξειδία του Αζώτου του προερχόμενου από την περιοχή της Μεγαλόπολης Λιγνίτη, κυμαίνεται σε γενικές γραμμές σε χαμηλά επίπεδα. Το γεγονός απορρέει από τη χαμηλή θερμογόνο δύναμη και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του καυσίμου, όπως το μεγάλο ποσοστό υγρασίας από το οποίο διακρίνεται.

Η μέθοδος η οποία εφαρμόζεται για τη μείωση των εκπομπών Οξειδίων του Αζώτου είναι οι ακόλουθη : Αρχικά ο Λιγνίτης ξηραίνεται και στη συνέχεια κονιορτοποιείται. Μέρος των καυσαερίων περνά αρχικά από τους μύλους του Λιγνίτη

όπου και αναμιγνύεται και στη συνέχεια οδηγείται στους καυστήρες όπου το καύσιμο χωρίζεται σε δύο επίπεδα . Το Πρώτο Επίπεδο, αποτελείται από χονδρόκοκκο καύσιμο το οποίο οδηγείται στα κατώτερα τμήματα του καυστήρα. Το Δεύτερο Επίπεδο, περιλαμβάνει το λεπτόκοκκο καύσιμο, πτητικές ουσίες και υδρατμούς, οι οποίες οδηγούνται στα Ηλεκτροστατικά Φίλτρα του Λιγνίτη, ενώ ο ξηρός Λιγνίτης προορίζεται για καύση. Η παραπάνω διαδικασία διαχωρισμού σε δύο επίπεδα του καυσίμου, με την παράλληλη επανακυκλοφορία των καυσαερίων και την ειδική διάταξη των χώρων καύσης (εφαπτομενική - γωνιακή), εξασφαλίζει χαμηλά επίπεδα εκπομπών στην ατμόσφαιρα Οξειδίων του Αζώτου.

4.2 ΔΙΟΞΕΙΔΙΟ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ

Σε αντίθεση με τις εκπομπές Οξειδίων του Αζώτου, οι εκπομπές Διοξειδίου του Θείου από τη λειτουργία των Μονάδων του Α.Η.Σ διαμορφώνονται σε υψηλά επίπεδα, σαφώς υψηλότερα από τα αντίστοιχα των Μονάδων του Βορείου Συστήματος. Το φαινόμενο της *Φυσικής Αποθείωσης* εξαιτίας των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του καυσίμου διαμορφώνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα 38% περίπου, έναντι 90% στην περίπτωση του Βορείου Συστήματος. Οι εκπομπές Διοξειδίου του Θείου ανά κυβικό μέτρο καυσαερίων απεικονίζονται παρακάτω στον Πίνακα 5.2 του κειμένου :

ΠΙΝΑΚΑΣ 5. 2

Σταθμός	Διοξείδιο του Θείου σε mg / Nm ³
Α.Η.Σ Αγ. Δημητρίου	180 - 300
Α.Η.Σ Καρδιάς	250 - 350
Α.Η.Σ Πτολεμαΐδας	200 - 300
Α.Η.Σ Αμυνταίου	2.000 - 2.500
Α.Η.Σ Μεγαλόπολης	6.000 - 8.000

Πηγή Δ.Ε.Η, Διεύθυνση Μελετών - Κατασκευής Θ.Η.Ε

Προκειμένου για τον περιορισμό των εκπομπών Διοξειδίου του Θείου και τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος στην ευρύτερη περιοχή η Δ.Ε.Η προχώρησε στην εγκατάσταση *Συγκροτήματος Αποθείωσης των Καυσαερίων* στον Α.Η.Σ Μεγαλόπολης Β'. Το συνολικό κόστος του έργου ανέρχεται σε 28 δισεκατομμύρια δραχμές σε τιμές του 1999. το έργο έχει περατωθεί πλήρως, οι πρώτες δοκιμαστικές εργασίες έγιναν το 1999. Η μείωση των εκπομπών Διοξειδίου από τη θέση σε λειτουργία του έργου, εκτιμάται σε 50 έως 70 Kt.⁶²

Η υιοθετούμενη μέθοδος αποθείωσης είναι αυτή της "*Κλασσικής Υγρής Μεθόδου με Ασβεστόλιθο*", η οποία λειτουργεί ως εξής : Τα δύο ρεύματα καυσαερίων τα οποία προέρχονται από τα Ηλεκτροστατικά Φίλτρα του Λιγνίτη και αυτά της Τέφρας, τα οποία κάτω από διαφορετικές συνθήκες θα διέφευγαν στην ατμόσφαιρα, ενώνονται και προωθούνται με ειδικό ανεμιστήρα στον *Πύργο Απορρόφησης*. Ο Πύργος Απορρόφησης χωρίζεται σε δύο τμήματα τα οποία αντιστοιχούν σε δύο βαθμίδες αποθείωσης. Τα προς επεξεργασία καυσαέρια οδηγούνται, αρχικά στην πρώτη βαθμίδα του Πύργου Απορρόφησης, όπου αναμειγνύονται με γύψο και

⁶² "Εφαρμογή της Σύγχρονης Αντιρρυπαντικής Τεχνολογίας στους Λιγνιτικούς Σταθμούς της Δ.Ε.Η - Προστασία του Ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος" σελ. 1 - 36, Ερευνητική Ομάδα Α. Χρήστου, Κ. Σακκά Δ.Ε.Η, Διεύθυνση Μελετών - Κατασκευής Θ.Η.Ε, Αθήνα 1999.

ασβεστόλιθο σε υγρή μορφή, με αποτέλεσμα να ψύχονται και να υφίστανται μερική αποθείωση. Στη συνέχεια οδηγούνται στη δεύτερη βαθμίδα όπου και υφίστανται μια περαιτέρω επεξεργασία. Μετά το πέρας της διαδικασίας εξέρχονται από την κορυφή του Πύργου Απορρόφησης, περνώντας μέσα από κατακρατητές υγρών σταγονιδίων, οι οποίοι κατακρατούν τα συμπαρασυρόμενα με αυτά υγρά σταγονίδια. Οι κατακρατητές των υγρών σταγονιδίων πλένονται σε τακτά χρονικά διαστήματα, ώστε να αποφευχθεί η εναπόθεση σε αυτούς στερεών ουσιών. Με ειδικό αγωγό μεταφέρονται από τον Πύργο Απορρόφησης, στα κατώτερα τμήματα του Πύργου Ψύξης, όπου αναμειγνύονται με τον αέρα και τους υδρατμούς της ψύξης, στη συνέχεια εξέρχονται από την κορυφή του Πύργου Ψύξης στην ατμόσφαιρα. Τα απόβλητα τα οποία δημιουργούνται από τη λειτουργία του Πύργου Απορρόφησης οδηγούνται σε δεξαμενή απορρόφησης με συνολική χωρητικότητα 100m³, όπου και εκκενώνονται ή μεταφέρονται στη δεξαμενή έκτακτης για να υποστούν την απαραίτητη επεξεργασία.

Η λειτουργία της Μονάδας Αποθείωσης συντελεί στην παραγωγή των παρακάτω παραπροϊόντων, γύψου σε υγρή μορφή, υγρής και ιπτάμενης τέφρας και υγρών αποβλήτων. Τα παραπροϊόντα μεταφέρονται σε τέσσερις αναμικτήρες, όπου αναμειγνύεται ο γύψος με την υγρή και ιπτάμενη τέφρα και στη συνέχεια το μίγμα το οποίο προκύπτει μεταφέρεται με δύο ταινιόδρομους και εναποτίθεται στο εξαντλημένο ορυχείο της Θωκνίας. Η διαδικασία της Αποθείωσης απαιτεί τη χρησιμοποίηση 245 έως 375 m³ νερό την ώρα. Το χρησιμοποιούμενο νερό μπορεί να προέλθει τόσο από τον Πύργο Ψύξης, όσο και το σύστημα κατεργασίας των υγρών αποβλήτων. Η χρησιμοποίηση του νερού το οποίο προέρχεται από τον Πύργο Ψύξης παρουσιάζει μια σειρά από πλεονεκτήματα, τόσο από οικονομική, όσο και περιβαλλοντική άποψη όπως χαμηλή περιεκτικότητα σε αλκοόλες και θεικές ενώσεις. Το νερό το οποίο πρόκειται να χρησιμοποιηθεί στη διαδικασία της αποθείωσης αποθηκεύεται σε δεξαμενές με συνολική χωρητικότητα 960 κυβικών μέτρων. Οι Μονάδα Αποθείωσης καταναλώνει παράλληλα σημαντική ποσότητα ηλεκτρικής ενέργειας της τάξης των 10 MW, η οποία καταναλώνεται κυρίως από τον ανεμιστήρα προώθησης των καυσαερίων και της αντλίας ανακυκλοφορίας.

Η εγκατάσταση της Μονάδας Αποθείωσης στον Α.Η.Σ Μεγαλόπολης Β', ενδέχεται να συντελέσει σε σημαντική μείωση των εκπομπών Διοξειδίου του Θείου και Σωματιδίων στην ατμόσφαιρα. Ειδικότερα οι εκπομπές Διοξειδίου του Θείου αναμένεται να μειωθούν κατά 95% περίπου και να κυμανθούν σε επίπεδα χαμηλότερα των προβλεπομένων από την Κ.Υ.Α 58751 / 2370 / 93. Ο Πίνακας 5.3 του κειμένου παρακάτω απεικονίζει την εκπομπή αερίων ρύπων από τον Α.Η.Σ Μεγαλόπολης, τόσο με, όσο και χωρίς τη λειτουργία του Συγκροτήματος Αποθείωσης των καυσαερίων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.3 ΕΚΠΟΜΠΕΣ ΑΕΡΙΩΝ ΡΥΠΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΗΣ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΗΣ Β'

Ρύποι	Α.Η.Σ Μεγαλόπολης Β', χωρίς Συγκρότημα Αποθείωσης Καυσαερίων	Α.Η.Σ Μεγαλόπολης Β', με Συγκρότημα Αποθείωσης Καυσαερίων
Διοξείδιο του Θείου	6.000 έως 11.000 ²	< 400 ¹
Σωματίδια του Αζώτου	150 έως 250	< 650
Σωματίδια	< 85	< 50

1) Δ.Ε.Η, Διεύθυνση Μελετών - Κατασκευής Θ.Η.Ε

2) Βασικές τιμές εκπομπής.

Οι εκπομπές Διοξειδίου του Θείου είναι υπερεκτιμημένες, ώστε να καλύπτουν κάθε υπέρβαση των προβλεπομένων ορίων.

Στο Παράρτημα παρατίθεται φωτογραφικό υλικό για τη Μονάδα Αποθείωσης του Α.Η.Σ Μεγαλόπολης Β', το οποίο προέρχεται από τη Διεύθυνση Μελετών - Κατασκευής Θεροηλεκτρικών Έργων της Δ.Ε.Η.

4.3 ΑΙΩΡΟΥΜΕΝΑ ΣΩΜΑΤΙΔΙΑ

Τα Σωματίδια (Τέφρα) παράγονται κατά τη διαδικασία της καύσης μέσα από χημικές και φυσικές διεργασίες. Ένα μικρό μέρος των παραγόμενων Σωματιδίων, 10% περίπου απομακρύνεται από το κατώτερο τμήμα του χώρου της καύσης, το υπόλοιπο 90% μαζί με τα καυσαέρια από την καμινάδα. Η πλέον αποδεκτή μέθοδος κατακράτησης των Σωματιδίων είναι αυτή της χρησιμοποίησης *Ηλεκτροστατικών Φίλτρων*, η οποία και χρησιμοποιείται στην περίπτωση του Α.Η.Σ Μεγαλόπολης. Η χρησιμοποίηση της μεθόδου εξασφαλίζει μια σειρά από πλεονεκτήματα, όπως υψηλό Βαθμό Απόδοσης της τάξης του 99% και πλέον, αντοχή σε υψηλές θερμοκρασίες κ.α. Τα Ηλεκτροστατικά Φίλτρα αποτελούνται από δύο κατηγορίες ηλεκτροδίων, τα *Ηλεκτρόδια Συλλογής* (πλάκες) και τα *Ηλεκτρόδια Εκπομπής* (σύρματα), εντός των οποίων διέρχονται τα καυσαέρια. Μεταξύ των δύο παραπάνω κατηγοριών ηλεκτροδίων δημιουργείται ένα ισχυρό ηλεκτροστατικό πεδίο, από ανορθωτή υψηλής τάσης, το οποίο είναι ισχυρότερα γύρω από τα ηλεκτρόδια εκπομπής. Κατά μήκος των ηλεκτροδίων εκπομπής δημιουργείται ηλεκτρική εκκένωση με αποτέλεσμα τα καυσαέρια να ιονίζονται, αποκτώντας έτσι μεγάλες ποσότητες, τόσο θετικών, όσο και αρνητικών ιόντων. Τα θετικά ιόντα έλκονται από τα ετερόνυμα τους αρνητικά φορτισμένα ηλεκτρόδια εκπομπής (σύρματα), ενώ τα αρνητικά ιόντα από τις θετικά φορτισμένες πλάκες (ηλεκτρόδια συλλογής). Με αυτό τον τρόπο τα στερεά Σωματίδια συλλέγονται από τις πλάκες των Ηλεκτροστατικών Φίλτρων και στη συνέχεια πέφτουν σε ειδικούς χώρους οι οποίοι βρίσκονται κάτω από αυτά. Στο Παράρτημα παρατίθεται φωτογραφικό υλικό για τη λειτουργία των Η / Σ Φίλτρων, το οποίο προέρχεται από τη Διεύθυνση Μελετών - Κατασκευής Θεροηλεκτρικών Έργων της Δ.Ε.Η.

Με την πάροδο του χρόνου τα Ηλεκτροστατικά Φίλτρα, τα οποία έχουν εγκατασταθεί στους Λιγνιτικούς Σταθμούς της Δ.Ε.Η καθίστανται πεπερασμένου τεχνολογικού επιπέδου, με αποτέλεσμα να τίθεται θέμα αντικατάστασης ή εκσυγχρονισμού τους, προκειμένου για τη μείωση των εκπομπών Σωματιδίων και την αύξηση της απόδοσης τους. Η αντικατάστασή τους συνεπάγεται ένα υψηλό κόστος το οποίο κρίνεται πολλές φορές απαγορευτικό, με αποτέλεσμα σε πολλές περιπτώσεις να προκρίνεται η λύση της αύξησης με διάφορους τρόπους του Βαθμού Απόδοσής τους.

Οι νέες Μονάδες, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της σχετικής με τα όρια εκπομπής Σωματιδίων νομοθεσίας, θα πρέπει να διαθέτουν Ηλεκτροστατικά Φίλτρα νέας τεχνολογίας και υψηλής απόδοσης της τάξης του 99,9%. Το γεγονός απαιτεί επενδύσεις μεγαλύτερης κλίμακας και υψηλότερου κόστους, το οποίο αντισταθμίζεται από τη μείωση της ενέργειας η οποία δαπανάται. Τα παραπάνω χαρακτηριστικά πληρούνται από τα Ηλεκτροστατικά Φίλτρα του Α.Η.Σ Μεγαλόπολης Β', τα οποία είναι υψηλότερου τεχνολογικού επιπέδου και παρουσιάζουν υψηλότερο βαθμό απόδοσης σε σχέση με τα αντίστοιχα του Α.Η.Σ Μεγαλόπολης Α'.

Στις υφιστάμενες Μονάδες του Α.Η.Σ Μεγαλόπολης Α' τίθεται θέμα αντικατάστασης, ή αναβάθμισης του τεχνολογικού επιπέδου των υφιστάμενων Ηλεκτροστατικών Φίλτρων. Το πια τελικά λύση θα επιλεγεί είναι συνάρτηση παραγόντων όπως παλαιότητα, κόστος της διαδικασίας ανακαίνισης, διαθεσιμότητα

χώρου για την κατασκευή νέων φίλτρων κ.α. Το κόστος της αντικατάστασης είναι ιδιαίτερα υψηλό, για μια μονάδα ισχύος 300 MW ανέρχεται σε τρία έως οκτώ τρισεκατομμύρια δραχμές. Άλλες εναλλακτικές της αντικατάστασης λύσης περιλαμβάνουν παρεμβάσεις τόσο σε επίπεδο καυσαερίων όπως (μείωση της ταχύτητας και της θερμοκρασίας, προσθήκη χημικών κ.α.), όσο και σε επίπεδο Ηλεκτροστατικών Φίλτρων όπως αλλαγή ηλεκτροδίων, συστημάτων ρύθμισης και ελέγχου κ.α. Με την αντικατάσταση των υφιστάμενων από νέας τεχνολογίας Ηλεκτροστατικών Φίλτρων, η εκπομπή Σωματιδίων μειώνεται στα 50mg / Nm³ καυσαερίων, αυξάνεται ο Βαθμός Απόδοσης σε επίπεδα μεγαλύτερα του 99,9% και μειώνεται η κατανάλωση ενέργειας. Στα Η / Σ Φίλτρα της Τρίτης Μονάδας του Α.Η.Σ Μεγαλόπολης Α' προβλέπεται η πραγματοποίηση εργασιών αναβάθμισης των υφιστάμενων και εισαγωγής νέων φίλτρων τέφρας. Το Συνολικό Κόστος του έργου εκτιμάται σε 7,5 δραχμές. Για την Πρώτη και Δεύτερη Μονάδα προβλέπεται η αλλαγή και ο εκσυγχρονισμός του Συστήματος Ρύθμισης και Ελέγχου των Η / Σ Φίλτρων. Η ανάθεση του έργου έχει πραγματοποιηθεί, το έργο αναμένεται να συμβάλει σε μείωση των εκπομπών κατά 30%.

4.4 ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΟΜΠΗΣ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΩΝ ΡΥΠΩΝ

Οι εκπομπές Ατμοσφαιρικών Ρύπων παρακολουθούνται και καταγράφονται σε συνεχή βάση από τη Δ.Ε.Η με τη χρήση ευρέως αποδεκτών σε διεθνή κλίμακα μεθόδων. Η επιλογή τους γίνεται σε συνεργασία με το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. Η μέτρηση των εκπομπών Σωματιδίων γίνεται στο σύνολο των Μονάδων του Α.Η.Σ Μεγαλόπολης. Στην Τέταρτη Μονάδα καθίσταται επιπλέον δυνατή η πραγματοποίηση μετρήσεων για τα επίπεδα και τη θερμοκρασία του Διοξειδίου του Θείου, των Οξειδίων του Αζώτου, του Οξυγόνου σε συνεχή βάση. Τα όργανα μέτρησης έχουν τη δυνατότητα αποθήκευσης και επεξεργασίας των δεδομένων. Τα στοιχεία των μετρήσεων καταχωρούνται σε συνεχή βάση σε ειδικό χάρτη. Για τις Μονάδες του Α.Η.Σ Μεγαλόπολης Β' οι μετρήσεις πραγματοποιούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα (κάθε τρεις μήνες) από ειδικό συνεργείο της Δ.Ε.Η. Στην περιοχή πρόκειται να εγκατασταθεί Δίκτυο με τρεις νέους Σταθμούς μέτρησης το οποίο πρόκειται να αντικαταστήσει το υφιστάμενο. Τα αποτελέσματα των μετρήσεων θα μεταδίδονται άμεσα στις αρμόδιες υπηρεσίες της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αρκαδίας.

4.5 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ

Οι Υδάτινοι Πόροι οι οποίοι χρησιμοποιούνται για την παραγωγή του ατμού, προέρχονται από γεωτρήσεις της Δ.Ε.Η πλησίον του Ατμοηλεκτρικού Σταθμού. Το νερό ύστερα από τη χρησιμοποίησή του, υπόκειται σε κατάλληλες διεργασίες (πέρασμα μέσα από εναλλάκτες θερμότητας, εναπόθεση σε δεξαμενές ηρεμίας), ώστε να ψυχθεί και να καταστεί δυνατή η επαναχρησιμοποίησή του στην παραγωγική διαδικασία. Ο ατμός μετά τη χρησιμοποίησή του, υπόκειται σε υγροποίηση στον Πύργο Ψύξης με αποτέλεσμα να καθίσταται δυνατή η επαναχρησιμοποίησή του. Η επεξεργασία των αποβλήτων γίνεται από Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων, ή υφιστάμενη κατάσταση των οποίων απαιτεί περαιτέρω βελτιώσεις. Η λειτουργία των Μονάδων του Α.Η.Σ Μεγαλόπολης δε δημιουργεί ιδιαίτερα προβλήματα στα υπόγεια ύδατα της ευρύτερης περιοχής, εξαιτίας των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του εδάφους (ύπαρξη αργιλωδών εδαφών) τα οποία συντελούν στην κατακράτηση των ρυπογόνων ουσιών.

4.6 ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΞΟΡΥΞΗΣ

Η εξόρυξη των κοιτασμάτων Λιγνίτη, συνεπάγεται σημαντικές επιπτώσεις τόσο για την ποιότητα του εδάφους, όσο και τα στοιχεία της χλωρίδα και της πανίδας της περιοχής⁶³. Η Δ.Ε.Η εφαρμόζει μια σειρά από παρεμβάσεις, ανάπλασης και προστασίας σε περιοχές όπου λειτουργούσαν στο παρελθόν Μονάδες Εξόρυξης. Οι δράσεις αποκατάστασης δίνουν τη δυνατότητα επαναχρησιμοποίησης των εδαφικών πόρων στους τομείς της Γεωργίας, της κατοικίας και της αναψυχής. Τα μη χρησιμοποιούμενα υλικά τα οποία προκύπτουν από την εκσκαφή εναποτίθενται σε ειδικούς χώρους, συνήθως σε αυτούς στους οποίους εναποτίθεται η τέφρα η οποία προέρχεται από την καύση του Λιγνίτη. Η συνολική έκταση των χώρων εναπόθεσης του Α.Η.Σ Μεγαλόπολης ανέρχεται σε 3.000 στρέμματα. Στους χώρους εναπόθεσης εφαρμόζονται προγράμματα δεντροφύτευσης (ιδίως θάμνων και δέντρων του δάσους), πειραματικής καλλιέργειας δημητριακών και κηπευτικών. Στην περιοχή των ορυχείων του Α.Η.Σ Μεγαλόπολης τα οποία δε χρησιμοποιούνται πλέον την περίοδο 1978 - 93 φυτεύτηκαν 220.500 φυτά σε συνολική έκταση 1.235 στρεμμάτων. Οι υλοποιούμενες παρεμβάσεις στους χώρους εναπόθεσης και η απόδοσή τους σε περιβαλλοντικά αποδεκτές χρήσεις, σε συνδυασμό με πολιτικές περιορισμού και ελέγχου της ατμοσφαιρικής ρύπανσης αποτελούν τις σημαντικότερες από τις ακολουθούμενες στα θέματα της ανάδειξης και προστασίας του περιβάλλοντος δράσεις.

5. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ

Η δεύτερη μετά τη λειτουργία των μονάδων του Α.Η.Σ Μεγαλόπολης πηγή πρόκλησης περιβαλλοντικών προβλημάτων είναι οι Μεταποιητικές Μονάδες οι οποίες λειτουργούν στην περιοχή του Κορινθιακού Κόλπου, η οποία γειτνιάζει με τη μητροπολιτική περιοχή της Πρωτεύουσας. Σημαντικότερα είναι τα προβλήματα δημιουργούνται από τη λειτουργία των διωλιστηρίων της Motor Oil, στους Αγ. Θεοδώρους. Τα προβλήματα σχετίζονται με την εκπομπή αερίων ρύπων, τη μεταφορά και αποθήκευση καυσίμων, τη ρύπανση των υδάτινων και εδαφικών πόρων από την έκχυση αποβλήτων κ.α.

Οι ακολουθούμενες πολιτικές περιλαμβάνουν : Εγκατάσταση Σταθμού Μέτρησης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην ευρύτερη περιοχή, τα στοιχεία των μετρήσεων στη συνέχεια μεταδίδονται στις αρμόδιες υπηρεσίες του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ και της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Κορινθίας. Πραγματοποίηση σε τακτά χρονικά διαστήματα λήψης δειγμάτων θαλάσσιου ύδατος από την παράκτια ζώνη πλησίον της Μονάδας τα οποία εξετάζονται ως προς την περιεκτικότητά τους σε ρυπογόνες ουσίες. Παρακολούθηση της ροής των αποβλήτων. Η Μονάδα διαθέτει εξάλλου δικό της Σύστημα Πυροπροστασίας, ενώ πρόκειται να γίνει και εγκατάσταση Κατανεμημένου Συστήματος Ελέγχου (D.C.S), το οποίο δίνει τη δυνατότητα παρακολούθησης και ελέγχου της όλης παραγωγικής διαδικασίας με έναν πιο σύγχρονο, αποτελεσματικό τρόπο, συντελώντας σε σημαντική εξοικονόμηση χρόνου, κόστους και προσπάθειας.

⁶³ Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ "Η Ελλάδα Οικολογικό και Πολιτιστικό Απόθεμα, Δεδομένα, Δράσεις, Προγράμματα για την Προστασία του Περιβάλλοντος", Μέρος Γ', σελ. 273 - 279 Αθήνα, Ιούλιος 1995.

ΕΚΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Κατά τη διάρκεια των Προγραμματικών Περιόδων 1994 - 99 και 2000 - 2006 πραγματοποιήθηκε ένας μεγάλος αριθμός δράσεων στον τομέα του Περιβάλλοντος και γενικότερα της Ποιότητας Ζωής.

Οι δράσεις τόσο του Ε.Π.ΠΕΡ, όσο και του Π.Ε.Π 1994 - 1999 της Περιφέρειας Πελοποννήσου είχαν ως στόχο την κάλυψη μέρους των συνολικών αναγκών του τομέα και την έως ένα βαθμό βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης. Οι κύριες παρεμβάσεις αφορούσαν τους παρακάτω τομείς : Της Προστασίας του Ατμοσφαιρικού Περιβάλλοντος και της άμβλυνσης των Παγκόσμιων Περιβαλλοντικών Προβλημάτων. Της ορθολογικής διαχείρισης των υδάτινων πόρων. Της ανάδειξης και προστασία των ειδών της χλωρίδας και της πανίδας. Της Επεξεργασίας και Εναπόθεσης των Απορριμμάτων και των Αποβλήτων. Του Χωροταξικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού, όπου το Εθνικό Κτηματολόγιο αποτέλεσε και εξακολουθεί να αποτελεί εργαλείο για την άσκηση πολιτικής σε ένα μεγάλο αριθμό τομέων δράσεις. Σε περιφερειακό επίπεδο ιδιαίτερη έμφαση στα πλαίσια του Π.Ε.Π 1994 - 1999 δόθηκε, στην ορθολογική διαχείριση και προστασία των υδάτινων πόρων, τη διαχείριση των απορριμμάτων και των αποβλήτων, τη χωροταξική και πολεοδομική ανασυγκρότηση των πόλεων και των οικισμών, την προστασία των ευαίσθητων οικοσυστημάτων και την ανάδειξη και προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Ένας μεγάλος αριθμός τομεακών παρεμβάσεων εμπεριείχε μια στενή περιβαλλοντική διάσταση, ιδίως στους τομείς της Γεωργίας (χρησιμοποίηση ήπιων μορφών ενέργειας στην παραγωγή οικολογικών τοπικών προϊόντων), του Τουρισμού (ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών φιλικού προς το περιβάλλον Τουρισμού) και της Ενέργειας.

Οι παραπάνω παρεμβάσεις είχαν ως στόχο την άμβλυνση και όχι την οριστική αντιμετώπιση των προβλημάτων του τομέα. Μια οριστική αντιμετώπιση ήταν τεχνικά ανέφικτη, θα απαιτούσε χρόνο, προσπάθεια, ορθολογικούς χειρισμούς και διάθεση σημαντικών τόσο σε εθνικό, όσο και σε περιφερειακό επίπεδο πόρων. Σε ορισμένους Τομείς παρατηρείται μεγαλύτερος βαθμός επιτευξιμότητας των αρχικών στόχων όπως π.χ αυτούς του Ατμοσφαιρικού Περιβάλλοντος, του Χωροταξικού και Αστικού Σχεδιασμού, της κάλυψης των αναγκών στα δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης. Αντίθετα σε άλλους τομείς ο βαθμός επιτευξιμότητας των αρχικών στόχων ήταν μικρότερος, όπως σε αυτούς της διατήρησης της βιοποικιλότητας των οικοσυστημάτων, της προστασίας των ειδών της χλωρίδας και της πανίδας, της διαχείρισης των απορριμμάτων και των αποβλήτων. Ο βαθμός επιτευξιμότητας των στόχων σε επίπεδο Περιφέρειας Πελοποννήσου εξάλλου είναι μη ικανοποιητικός. Οι ανάγκες οι οποίες εξακολουθούν να υφίστανται είναι σημαντικές, ιδίως στους τομείς της διαχείρισης των Υδάτινων Πόρων με ένα περιβαλλοντικά συμβατό τρόπο, της Προστασίας των Δασικών Οικοσυστημάτων, της χρησιμοποίησης ήπιων μορφών ενέργειας στο χώρο της Οικολογικής Γεωργίας και της ανάπτυξης ήπιων και εναλλακτικών μορφών φιλικού προς το περιβάλλον Τουρισμού, της διαχείρισης των οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων. Πολλές από τις μη ολοκληρωθείσες δράσεις αναμένεται να μεταφερθούν στην επόμενη Προγραμματική Περίοδο του Γ' Κ.Π.Σ. Ως βασικοί παράγοντες οι οποίοι συνέβαλαν στη μη υλοποίηση προβλεπόμενων δράσεων μπορούν να θεωρηθούν : Η έλλειψη συντονισμού της δράσης μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων, η σύγκρουση αντιπάλων συμφερόντων, οι γραφειοκρατικές διαδικασίες και αδυναμίες της Διοίκησης τόσο σε κεντρικό, όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, η διαθεσιμότητα σε ένα μεγάλο αριθμό δράσεων μικρότερης κλίμακας πόρων από αυτούς οι οποίοι απαιτούνται στην πραγματικότητα καθώς και το γεγονός

ότι σε ένα μεγάλο αριθμό δράσεων ο πραγματικός χρόνος υλοποίησης ξεπερνά τα στενά χρονικά πλαίσια μιας Προγραμματικής Περιόδου.

Κατά τη διάρκεια της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2000 - 2006, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη συνέχιση πολλών δράσεων της προηγούμενης περιόδου σε μια πιο σύγχρονη και αποτελεσματική δράση όπως ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων, προώθηση του Χωροταξικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού σε νέες περιοχές. Ένα άλλο στοιχείο στο οποίο δίνεται επίσης ιδιαίτερη βαρύτητα είναι αυτό της ενίσχυσης της λειτουργικότητας δράσεων οι οποίες είχαν ολοκληρωθεί κατά την προηγούμενη Προγραμματική Περίοδο όπως π.χ εγκαταστάσεων επεξεργασίας των λυμάτων, προσαρμογή στις νέες συνθήκες οι οποίες διαμορφώνονται σε θεσμικό επίπεδο, ως συνέπεια των επιταγών της Κοινοτικής και Διεθνούς Νομοθετικής πρακτικής. Οι Συνολικοί διατιθέμενοι Πόροι διαμορφώνονται σε χαμηλότερα σε σχέση με την προηγούμενη Προγραμματική Περίοδο επίπεδα, τόσο σε επίπεδο συνόλου χώρας, όσο και σε επίπεδο Περιφέρειας, παρά το μεγάλο εύρος των αναγκών και προβλημάτων του τομέα. Για αυτό το λόγο αποκτά μια ιδιαίτερη βαρύτητα η συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων του νέου υπό διαμόρφωση Ε.Π.ΠΕΡ και του νέου Π.Ε.Π με άλλες πηγές χρηματοδότησης όπως το Ταμείο Συνοχής, τα τομεακά Προγράμματα του Γ' Κ.Π.Σ κ.α.

Οι δράσεις τόσο του νέου υπό διαμόρφωση Ε.Π.ΠΕΡ όσο και του Σχεδίου Π.Ε.Π της νέας Προγραμματικής Περιόδου εμπεριέχουν μια σειρά από καινοτόμα στοιχεία τα οποία έχουν ως εξής : Προώθηση καινοτόμων δράσεων ιδίως στους τομείς της διατήρησης της βιοποικιλότητας των οικοσυστημάτων και της υλοποίησης του Εθνικού Κτηματολογίου. Ύπαρξη υψηλού βαθμού συμπληρωματικότητας με δράσεις άλλων τομεακών Προγραμμάτων όπως αυτών της Γεωργίας, του Τουρισμού, της Ενέργειας, των Μεταφορών, δράσεις οι οποίες χρηματοδοτούνται από το Ταμείο Συνοχής, τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες και Εθνικές καθεαυτό Πηγές. Ύπαρξη ενός υψηλού βαθμού συμπληρωματικότητας με την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα, ιδίως τα Δέκα Κριτήρια Αειφόριας της Περιβαλλοντικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε επίπεδο Περιφέρειας Πελοποννήσου δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη συνέχιση των κατευθύνσεων της πολιτικής της Προηγούμενης Προγραμματικής Περιόδου σε τομείς όπως αυτούς της Ορθολογική Διαχείριση και Προστασία των Υδάτινων Πόρων, της ανασυγκρότησης των Πόλεων και των Οικισμών, της εύρεσης τρόπων και μεθόδων διαχείρισης των απορριμμάτων και των αποβλήτων, της προώθηση του οικολογικού Τουρισμού και της οικολογικής Γεωργίας, σε μια νέα περισσότερο καινοτόμα δράση.

Όσον αφορά τα ειδικά περιβαλλοντικά προβλήματα της Περιφέρειας, όπως π.χ η ρύπανση η οποία προκαλείται από τη λειτουργία των Μονάδων του Α.Η.Σ Μεγαλόπολης και αυτών στην περιοχή του Κορινθιακού Κόλπου, οι πιέσεις στο Υδάτινο Δυναμικό, η καταστροφή των Δασικών Οικοσυστημάτων από πυρκαγιές, εφαρμόζονται μια σειρά από πολιτικές, στις περισσότερες περιπτώσεις με έναν αποσπασματικό και απρογραμματίστο τρόπο με αποτέλεσμα να μην έχουν επιφέρει μέχρι σήμερα τα επιθυμητά αποτελέσματα. Οι σημαντικότερες από τις ακολουθούμενες πολιτικές περιλαμβάνουν την ανάπτυξη Τεχνικών Αποθείωσης των Καυσαερίων, την εγκατάσταση Η / Σ Φίλτρων στον Α.Η.Σ Μεγαλόπολης, την παρακολούθηση της ροής των αποβλήτων και την εγκατάσταση Σταθμών Μέτρησης της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης. Η αντιμετώπιση πολλών από τα ειδικά περιβαλλοντικά προβλήματα της Περιφέρειας τα οποία αποκτούν εθνική εμβέλεια έχει ενταχθεί στις πολιτικές των δύο υπό μελέτη Προγραμματικών Περιόδων 1994 - 99 και 2000 - 2006.

Προκειμένου για την με τον καλύτερο δυνατό τρόπο επίτευξη των στόχων οι οποίοι τίθενται στον τομέα του περιβάλλοντος με τον καλύτερο δυνατό τρόπο θα πρέπει να δοθεί μια ιδιαίτερη έμφαση στη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης στα παρακάτω σημεία :

- ❖ Τον ορθολογικό σχεδιασμό των δράσεων οι οποίες πρόκειται να πραγματοποιηθούν, το συντονισμό της δράσης μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων και την επίτευξη μιας όσο το δυνατόν μεγαλύτερης απορροφητικότητας των διατιθέμενων πόρων. Σε αυτό το γεγονός μπορούν να συμβάλουν και οι εμπειρίες από αντίστοιχες δράσεις του παρελθόντος.
- ❖ Τον εκσυγχρονισμό, την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και της λειτουργικότητας των Φορέων Διοίκησης, Υλοποίησης, Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των πραγματοποιούμενων δράσεων.
- ❖ Τη συγκέντρωση των διατιθέμενων πόρων σε τομείς οι οποίοι εμπεριέχουν καινοτόμα στοιχεία, όπως αυτούς της διατήρησης της βιοποικιλότητας των οικοσυστημάτων και της προώθησης του *Εθνικού Κτηματολογίου*.
- ❖ Την υλοποίηση δράσεων οι οποίες στοχεύουν στην ενίσχυση της λειτουργικότητας των υποδομών των οποίων η διαδικασία υλοποίησης έχει ολοκληρωθεί, ιδίως στον τομέα της διαχείρισης των λυμάτων.
- ❖ Την εναρμόνιση της Εθνικής με την Κοινοτική Νομοθεσία και τις Διεθνείς Συμβάσεις, την προσαρμογή του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου στις νέες καταστάσεις οι οποίες έχουν είτε πρόκειται να διαμορφωθούν. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση των Παγκόσμιων και γενικά Υπερεθνικών Περιβαλλοντικών Προβλημάτων όπως εκπομπή ακτινοβολιών, εξάντληση της στοιβάδας του όζοντος, κλιματολογικές αλλαγές κ.α.
- ❖ Την υιοθέτηση των κριτηρίων των αρχών της Ισόρροπης και Αειφόρου Ανάπτυξης στο σύνολο των τομέων οικονομικής δραστηριότητας, ιδίως σε αυτούς της Γεωργίας, του Τουρισμού και της Ενέργειας.
- ❖ Την εισαγωγή του παράγοντα Περιβάλλον ως βασικής παραμέτρου της διαδικασίας υλοποίησης όλων των μεγάλων έργων υποδομής.
- ❖ Την προώθηση ενός όσο το δυνατόν μεγαλύτερου βαθμού Διοικητικής Αποκέντρωσης, μέσα από τη μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από την Κεντρική Διοίκηση (Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ) σε αποκεντρωμένες μορφές, σε περιφερειακό, νομαρχιακό και τοπικό επίπεδο, όπως τις αρμόδιες σε θέματα περιβάλλοντος υπηρεσίες των Περιφερειών, των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων και των νέων Πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α.
- ❖ Την *ευαισθητοποίηση* και *πληροφόρηση* της κοινής γνώμης γύρω από τις διαστάσεις τις οποίες έχουν λάβει τα προβλήματα και τη δραστηριοποίησή τους στην εύρεση πιθανών τρόπων αντιμετώπισής τους.
- ❖ Την ενίσχυση της συμπληρωματικότητας μεταξύ Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα στην αναζήτηση χρηματικών πόρων και ενδεχόμενων τρόπων άμβλυνσης της υφιστάμενης στον τομέα κατάστασης.
- ❖ Την παροχή κινήτρων σε παραγωγικές δραστηριότητες οι οποίες πρόκειται να υιοθετήσουν φιλικές προς το περιβάλλον τεχνολογίες και μεθόδους παραγωγής.
- ❖ Την αλλαγή νοοτροπιών, προτύπων συμπεριφοράς και τακτικών απέναντι στα στοιχεία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, τόσο από την πλευρά των μεμονωμένων πολιτών όσο και αυτή των παραγωγικών μονάδων, με χαρακτηριστικά όπως τη συμμετοχή σε προγράμματα

ανακύκλωσης τη στροφή σε φιλικά προς το περιβάλλον μαζικά μέσα μεταφοράς κ.α .

- ❖ Την ενίσχυση των δυνατοτήτων επιβολής της τήρησης της Περιβαλλοντικής Νομοθεσίας, του εντοπισμού και σύλληψης των παραβατών και της επιβολής αυστηρών ποινών σε περίπτωση όπου παραβιάζονται οι βασικές διατάξεις.
- ❖ Την ενίσχυση σε διεθνικό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο της Συνεργασίας χωρικών ενοτήτων στα πλαίσια της *Εταιρικής Σχέσης* με στόχο την αντιμετώπιση κοινών περιβαλλοντικών προβλημάτων μέσα από, τη συνεργασία, τη συμπληρωματικότητα, την ανταλλαγή εμπειριών και την αμοιβαία εκμάθηση. Ιδιαίτερη βαρύτητα αποκτά η συνεργασία μεταξύ χωρικών ενοτήτων οι οποίες προβαίνουν στην από κοινού εκμετάλλευση φυσικών πόρων.
- ❖ Την αύξηση των διατιθέμενων πόρων, τόσο σε επίπεδο Δημοσίων όσο και Ιδιωτικών Φορέων, για την εισαγωγή νέων πρωτοπόρων τεχνολογιών, την προώθηση της Επιστημονικής και Τεχνολογικής Έρευνας στον Τομέα του Περιβάλλοντος.
- ❖ Την προώθηση της *περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και κατάρτισης*, σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, με παράλληλη δημιουργία αντιστοίχων Τμημάτων στα Τριτοβάθμια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.
- ❖ Την άσκηση της Περιβαλλοντικής Πολιτικής με τρόπο ο οποίος θα συντελεί στην τόνωση της επιχειρηματικότητας, τη δημιουργία νέων και τη διατήρηση των υφιστάμενων θέσεων απασχόλησης, την αύξηση του εισοδήματος και τη γενικότερη βελτίωση των όρων διαβίωσης.

Σε επίπεδο Περιφέρειας Πελοποννήσου ειδικότερα θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στην άντληση μεγαλύτερης κλίμακας πόρων, προκειμένου να καταστεί δυνατή μια σε ένα αποδεκτό επίπεδο ικανοποίηση των αναγκών, αλλά και την επίτευξη μεγαλύτερη απορροφητικότητα σε σχέση με την προηγούμενη Προγραμματική Περίοδο αναφορικά με τους πόρους οι οποίοι πρόκειται να διατεθούν. Παράλληλα θα πρέπει να επιδιωχθεί ένας μεγαλύτερος βαθμός επιτευξιμότητας για τους στόχους οι οποίοι έχουν τεθεί για τη νέα Προγραμματική Περίοδο, ιδίως στους τομείς της ορθολογικής Διαχείρισης των Υδάτινων Πόρων, της Προστασίας των Δασών, της ανασυγκρότησης των Αστικών Κέντρων και των Οικισμών και της προώθησης τομεακών δράσεων με μια έντονη περιβαλλοντική διάσταση όπως ήπια τουριστική ανάπτυξη, παραγωγή οικολογικών προϊόντων κ.α. Εξάλλου θα ήταν σκόπιμη η εφαρμογή Κοινοτικών Πρωτοβουλιών με περιβαλλοντικό περιεχόμενο ιδίως σε περιοχές οι οποίες δέχονται έντονες πιέσεις, οι οποίες μπορούν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά με τις δράσεις του νέου Π.Ε.Π και των άλλων Προγραμμάτων της περιόδου. Οι σχετικές με τα ειδικά περιβαλλοντικά προβλήματα δράσεις θα πρέπει να αντιμετωπιστούν με πιο ορθολογικό σχεδιασμένο και ολοκληρωμένο τρόπο. Ακόμη θα πρέπει να περιέχουν στοιχεία όπως, επίτευξη καινοτόμων δράσεων, αύξηση των διαθέσιμων πόρων και ενίσχυση των πιθανοτήτων συμμόρφωσης με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο.

Με αυτό τον τρόπο οι πραγματοποιούμενες κατά τη διάρκεια των δύο παραπάνω Προγραμματικών Περιόδων πολιτικές θα λειτουργήσουν με έναν πιο ορθολογικό και εποικοδομητικό τρόπο με στόχο τη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης εντός των προβλεπομένων περιθωρίων δράσης. Η ανάδειξη και προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αναμένεται να έχει θετικές επιπτώσεις στην ποιότητα ζωής των πολιτών, την εδραίωση της *αειφορικότητας* των φυσικών και πολιτιστικών πόρων με παράλληλη άμβλυνση των ασκούμενων σε

αυτούς πιέσεων, την ενίσχυση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας ως τόπου διαμονής και αναψυχής, τη διατήρηση της μοναδικότητας και της πολιτιστικής της ταυτότητας και την προσαρμογή στις νέες συνθήκες οι οποίες έχουν, ή πρόκειται να διαμορφωθούν. Οι επιπτώσεις των υλοποιούμενων δράσεων θα λειτουργήσουν πολλαπλασιαστικά προς όφελος της όλης αναπτυξιακής διαδικασίας και των όρων διαβίωσης για τους πολίτες, με ευνοϊκές εξελίξεις, σε όρους απασχόλησης, προϊόντος, ευημερίας και δημοσίων εσόδων.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

A.E	Ανώνυμη Εταιρεία
A.E.I	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
A.E.Π	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
A.Η.Σ	Ατμοηλεκτρικός Σταθμός
A.N	Αναγκαστικός Νόμος
B.A.T's	Best Available Technologies, Βέλτιστες Διαθέσιμες Τεχνολογίες
B.Δ	Βασιλικό Διάταγμα
B.E.Π.E	Βιομηχανική Επιχειρηματική Περιοχή
BIO.ΠΑ	Βιοτεχνικό Πάρκο
ΒΙ.ΠΕ	Βιομηχανική Περιοχή
Γ.Π.Σ	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
D.C.S	Distributed Control System, Κατανεμημένο Σύστημα Ελέγχου
Δ.Ε.Η	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
Δ.Ε.Κ.Ε	Διεύθυνση Ελέγχου Κατασκευής Έργων
ΔΕ.ΜΕ	Διεύθυνση Μελετών
Δ.Ε.Υ.Α	Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης Αποχέτευσης
E.A.Π.Τ.Α	Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης
E.Γ.Τ.Π.Ε	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων - Τμήμα Προσανατολισμού
E.C.U	European Currency Unit - Ευρωπαϊκή Λογιστική Μονάδα
E.Δ.Π.Π	Εθνικό Δίκτυο Πληροφορικής Περιβάλλοντος
E.E	Ευρωπαϊκή Ένωση
E.E.K	Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
E.Κ.ΠΕ.Β.Α	Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης
E.K.T	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
E.O.K	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
E.O.Π	Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος
E.Π.Α	Επιχείρηση Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης
E.Π.Ε	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ενέργειας
E.Π.ΠΕΡ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον
E.Π.Τ.Α	Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης
E.Σ.Δ.Α	Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση
E.Σ.Υ.Ε	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος
E.Σ.Ε.Π.Π	Ειδικό Σώμα Επιθεωρητών Περιβάλλοντος
E & T.A	Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη
E.T.B.A	Εθνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης
E.T.Επ	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
E.T.E.P.Π.Σ	Εθνικό Ταμείο Εφαρμογής Ρυθμιστικών και Πολεοδομικών Σχεδίων
E.T.Π.Α	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
E.Y.ΠΕ	Ειδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος
E.X.M	Ειδική Χωροταξική Μελέτη
Z.A.Π.Δ	Ζώνη Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων
Z.E.Π.Ε	Ζώνη Ειδικών Περιβαλλοντικών Ενισχύσεων
Z.O.E	Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου

Η / Σ Φίλτρα	Ηλεκτροστατικά Φίλτρα
Θ.Η.Ε	Θερμοηλεκτρικά Έργα
U.N.E.P	United Nations Environment Protection, Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για την Προστασία του Περιβάλλοντος
IPPC	Οδηγία για τον Ολοκληρωμένο Περιβαλλοντικό Έλεγχο
I.S.O	International Standardization Organization, Παγκόσμιος Οργανισμός Τυποποίησης
Κ.Ε.Δ.Κ.Ε	Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδος
Κ.Ε.Κ	Κάρτα Ελέγχου Καυσαερίων
Κ.Π.Σ	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
Κ.Τ.Ε.Ο	Κέντρο Τεχνικού Ελέγχου Οχημάτων
Κ.Υ.Α	Κοινή Υπουργική Απόφαση
M.M.E	Μικρομεσαίες Μεταποιητικές Επιχειρήσεις
M.O.Δ	Μονάδα Οργάνωσης Διαχείρισης
M.O.Π	Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα
M.Π.Ε	Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
O.B.O.A	Οικολογικά Βιώσιμη Οικονομική Ανάπτυξη
O.T.A	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
O.T.E	Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος
Π.Α.Θ.Ε	Εθνική Οδός, Πατρών - Αθηνών - Θεσσαλονίκης - Ειδομένης
Π.Δ	Προεδρικό Διάταγμα
Π.Δ.Ε	Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων
Π.Ε.Π	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Π.Ε.Π.Α	Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη
Π.Ο.Υ	Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας
Σ.Α	Σχέδιο Ανάπτυξης
Σ.Α.Ε.Π	Συλλογική Απόφαση Εθνικού Προϋπολογισμού
Σ.Α.Ν.Α	Συλλογική Απόφαση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης
Σ.Α.Ν.Τ	Συλλογική Απόφαση Νομαρχιακών Ταμείων
Σ.Α.Τ.Α	Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Σ.Π.Α	Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης
Σ.τ.Ε	Συμβούλιο της Επικρατείας
Τ.Α.Π	Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα
Τ.Ε.Δ.Κ	Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων
Τ.Ε.Ε	Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος
Τ.Ε.Ι	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
Τ.Σ	Ταμείο Συνοχής
Τ.Υ.Δ.Κ	Τεχνικές Υπηρεσίες Δήμων και Κοινοτήτων
Υ.Α	Υπουργική Απόφαση
Υ.Β.Ε.Τ	Υπουργείο Βιομηχανίας Ενέργειας και Τεχνολογίας
Υ.Δ	Υγειονομική Διάταξη
Υ.Ε.Ν	Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας
ΥΠ.ΕΘ.Ο	Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας
ΥΠ.ΕΣ.ΔΑ	Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης
Υ.Π.Ε.ΧΩ.ΔΕ	Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων

Φ.Ε.Κ
Χ.Μ.Π.Α
Χ.Υ.Τ.Α

Φύλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης
Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας
Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ. 1
ΠΡΩΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	
1. ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	σελ. 4
2. ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ	σελ. 4
3. ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ	σελ. 5
3.1 ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ	σελ. 5
3.2 ΡΥΠΑΝΣΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ	σελ. 6
3.3 ΡΥΠΑΝΣΗ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ	σελ. 7
3.4 ΗΧΗΤΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ	σελ. 9
3.5 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΙ ΡΥΠΟΙ	σελ. 9
3.6 ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΙ ΡΥΠΟΙ	σελ. 10
4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	σελ. 12
4.1 ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	σελ. 12
4.2 ΔΕΙΚΤΕΣ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	σελ. 13
4.3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	σελ. 14
4.3.1 ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	σελ. 14
4.3.2 ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ	σελ. 15
4.3.3 ΕΚΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗ	σελ. 17
4.3.4 ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟΣ	σελ. 18
4.3.5 Η ΑΜΦΙΔΡΟΜΗ ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	σελ. 19
5. Η ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΒΙΩΣΙΜΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	σελ. 21
5.1. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ	σελ. 21
5.2 ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ PASSET	σελ. 25
6. ΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	σελ. 27
6.1 Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	σελ. 27
6.2 Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ	σελ. 44
ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΝΟΤΗΤΑ Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	
1. ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	σελ. 48
2. ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	σελ. 48
3. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	σελ. 48
4. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	σελ. 49
4.1 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ - ΑΝΕΡΓΙΑ	σελ. 49
4.2 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ	σελ. 50
4.3 ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΤΟΜΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	σελ. 51
Πρωτογενής Τομέας	σελ. 51
Δευτερογενής Τομέας	σελ. 51
Τριτογενής Τομέας	σελ. 52
4.4 ΕΝΔΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ	σελ. 53
4.5 ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	σελ. 54
5. ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	σελ. 55
5.1 ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ	σελ. 55
5.2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ	σελ. 56
6. ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ - ΟΙΚΙΣΜΟΙ	σελ. 57

7. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ	σελ. 59
8. ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ
ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	σελ. 60

ΤΡΙΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1994 - 99

1. ΔΙΑΠΣΤΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ	σελ. 62
2. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	σελ. 66
3. ΔΙΑΤΙΘΕΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΠΕΡΙΟΔΟ 1994 - 99 ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ	σελ. 67
4. ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΤΟΥ Ε.Π.ΠΕΡ 94 - 99	σελ. 68
4.1 ΕΔΑΦΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	σελ. 68
4.2 ΥΔΑΤΙΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	σελ. 69
4.3 ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	σελ. 70
4.4 ΗΧΗΤΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ	σελ. 70
4.5 ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	σελ. 70
4.6 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	σελ. 71
4.7 ΕΘΝΙΚΟ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	σελ. 71
5. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΠΕΡΙΟΔΟ 1994 - 99	σελ. 71
6. ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ Π.Ε.Π 1994 - 99 ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	σελ. 72
7. ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΟΥ Π.Ε.Π 199 - 99 ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ	σελ. 73
8. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ
ΤΟΥ Β' Κ.Π.Σ	σελ. 89

ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2000 - 06

1. ΔΙΑΠΣΤΩΣΗ ΤΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	σελ. 93
2. ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2000 - 2006
ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	σελ. 94
3. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ
ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2000 - 2006	σελ. 97
4. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ Ε.Π.ΠΕΡ 2000 - 2006	σελ. 97
5. ΣΧΕΔΙΟ Π.Ε.Π 2000 - 2006 ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	σελ.100
5.1 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ
ΝΕΑΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ	σελ.100
5.2 ΣΧΕΔΙΟ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	σελ.101
5.3 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ Π.Ε.Π 2000 - 2006 ΚΑΤΑ ΆΞΟΝΕΣ
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ	σελ.102
6. ΕΚ' ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ
ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2000 - 2006	σελ.117

ΠΕΜΠΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΙΔΙΚΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ. 124
2. ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΥ
Α.Η.Σ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΗΣ	σελ. 125
3. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΟΡΙΑ ΕΚΠΙΟΜΠΩΝ ΡΥΠΩΝ	σελ. 126

4. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ	σελ. 126
4.1 ΟΞΕΙΔΙΑ ΤΟΥ ΑΖΩΤΟΥ	σελ. 126
4.2 ΔΙΟΞΕΙΔΙΟ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ	σελ. 127
4.3 ΑΙΩΡΟΥΜΕΝΑ ΣΩΜΑΤΙΔΙΑ	σελ. 129
4.4 ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΟΜΠΗΣ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΩΝ ΡΥΠΩΝ	σελ.130
4.5 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ	σελ. 130
4.6 ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΞΟΡΥΞΗΣ	σελ.131
5. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ	σελ.131

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	σελ. 132
---------------------------------	----------

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	σελ. 137
-----------------------	----------

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	σελ. 140
--------------------	----------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	σελ.143
---------------------	---------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	σελ. 146
------------------	----------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

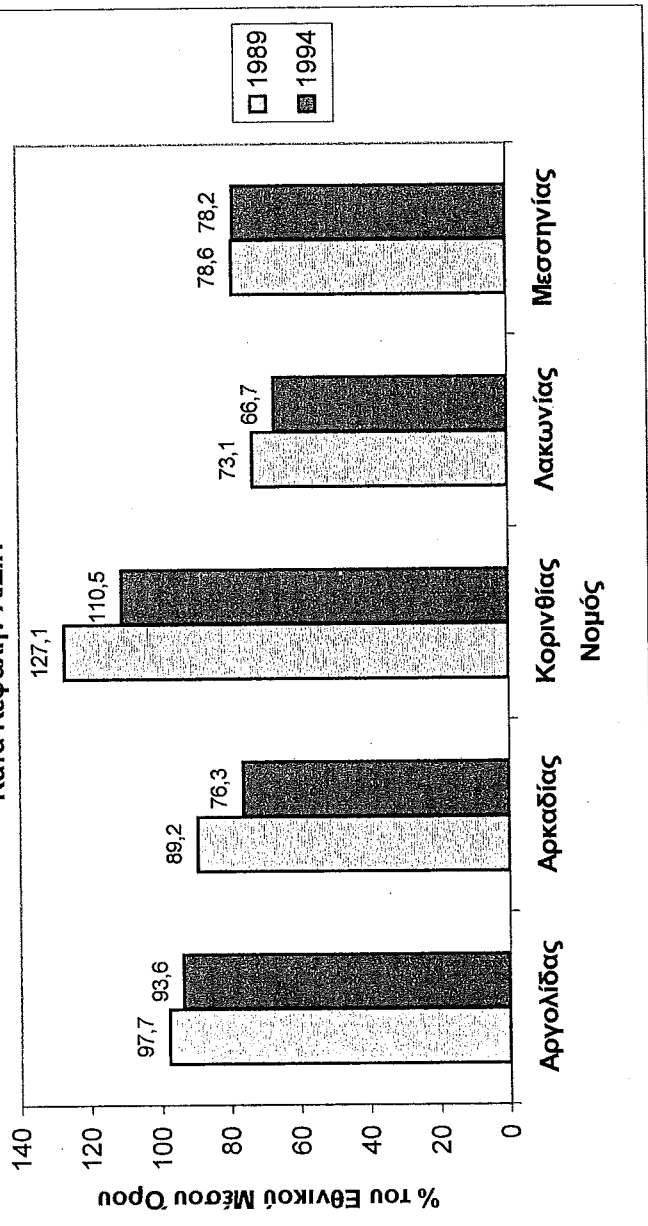
1. Hal R. Varian "Μικροοικονομική μια Σύγχρονη Προσέγγιση", Τόμοι Α' και Β', Εκδόσεις Κριτική Επιστημονική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1993.
2. Λ.Βασενχόβεν "Αειφορία και η Ανάπτυξη των Πόλεων". Ημερίδα για την Αειφορία την Οικιστική Ανάπτυξη και τον Πολεοδομικό Σχεδιασμό, Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ, Τ.Ε.Ε, Σύλλογος Πολεοδόμων και Χωροτακτών, Μάρτιος 1995.
3. Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Πελοποννήσου "Σχέδιο Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιφέρειας Πελοποννήσου 2000 - 2006", Νοέμβριος 1999.
4. Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Πελοποννήσου "Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 1999". Ενημερωτικό Έντυπο.
5. Π. Γετίμης "Οικιστική Πολιτική στην Ελλάδα τα Όρια των Μεταρρυθμίσεων", Εκδόσεις Οδυσσέας Αθήνα 1989.
6. Π. Γετίμης "Πανεπιστημιακές Σημειώσεις Χωροταξίας", Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών.
7. Θ.Γεωργακόπουλος - Β. Πατσουράτης "Δημόσια Οικονομική", Εκδόσεις Σμπίλιας Το Οικονομικό Αθήνα 1993.
8. Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού, Διεύθυνση Μελετών - Κατασκευών Θ.Η.Ε, "Εφαρμογή της Σύγχρονης Αντιρρυπαντικής Τεχνολογίας στους Λιγνιτικούς Σταθμούς της Δ.Ε.Η - Προστασία του Ατμοσφαιρικού Περιβάλλοντος". Ερευνητική Ομάδα Κ. Σακκά - Α. Χρήστου, Αθήνα 1999.
9. Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού, Διεύθυνση Μελετών - Κατασκευών Θ.Η.Ε, "Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων Τύπου Α, για το Συγκρότημα Αποθείωσης των Καυσαερίων του Ατμοηλεκτρικού Σταθμού Μεγαλόπολης Β". Ερευνητική Ομάδα Π. Μανιατάκου - Α. Χρήστου, Αθήνα Οκτώβριος 1997.
10. R. Dornbusch - S. Fiscer "Μακροοικονομική" Εκδόσεις Κριτική Επιστημονική Βιβλιοθήκη Αθήνα 1993.
11. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων "Εγκεκριμένο Π.Ε.Π Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 1999", Βρυξέλες Ιούλιος 1994.
12. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων "Οι Περιφέρειες της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Πελοπόννησος, Δυτική Ελλάδα, Ήπειρος, Ιόνια Νησιά". Ερευνητική Ομάδα, Ζ. Δεμαθάς, Χ. Κοκκώσης, Π. Λουκάκης, Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο 1999.
13. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων "Στόχος η Αειφορία, Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Πολιτική και τη Δράση, για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη". Τόμος II Βρυξέλες 1992.

14. Ευρωπαϊκή Επικαιρότητα. Δεκαπενθήμερη Έκδοση της Αντιπροσωπείας της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην Ελλάδα "Προς έναν Ευρωπαϊκό Χώρο Δικαιοσύνης, Ελευθερίας & Ασφάλειας". Τεύχος 127, Νοέμβριος 1999.
15. Δ. Π. Καραγεωργας "Δημόσια Οικονομική", Τόμος Α' "Οι Οικονομικές Λειτουργίες του Κράτους", Τόμος Β' "Οι Δημοσιονομικοί Θεσμοί", Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1981.
16. Ν. Κόνσολας "Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική", Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1997.
17. Γ. Χ. Κώττης "Οικονομική της Προστασίας του Περιβάλλοντος", Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1975.
18. Π. Λουκάκης "Σημειώσεις Πολεοδομίας", Τεύχη Α' και Β' Δ.Π.Θ Ξάνθη 1985
19. Π. Λουκάκης "Πανεπιστημιακές Σημειώσεις Χωροταξίας", Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών 1996.
20. N. G. Mankiw "Μακροοικονομική Θεωρία", Τόμοι Α' και Β', Εκδόσεις Gutenberg Αθήνα 1997.
21. Ν. Μούσης "Ευρωπαϊκή Ένωση, Θεσμοί και Πολιτικές", Τέταρτη Αναθεωρημένη Έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1995.
22. Κ. Μπίθας "Οικονομική του Περιβάλλοντος. Πολιτική προς την Περιβαλλοντικά Βιώσιμη Οικονομική Ανάπτυξη. Θεωρίες - Υποδείγματα". Διδακτορική Διατριβή Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών.
23. Α. Παπαδασκαλόπουλος "Μέθοδοι Περιφερειακής Ανάλυσης", Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1995.
24. Α. Παπαδασκαλόπουλος "Πρότυπα και Πολιτικές Περιφερειακής Ανάπτυξης", Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1995.
25. Π. Ρέππας "Οικονομική Ανάπτυξη, Θεωρίες και Στρατηγικές", Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1991.
26. Η. Richardson "Περιφερειακή Οικονομική", Τόμοι Α' και Β', Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1971.
27. Ι. Σακέλης "Πληθυσμός και Εργατικό Δυναμικό στην Ελλάδα", Εκδόσεις Γαβριηλίδη Αθήνα 1993.
28. Η. Σιδηρόπουλος "Οικονομική των Αστικών Κέντρων", Πανεπιστημιακές Παραδόσεις Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών.
29. F. Stilwel "Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική", Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα 1971.

30. Ν. Τάτσος "Δημοσιονομική Αποκέντρωση, Θεωρία και Πράξη", Εκδόσεις Τυποθήτω Γ. Δάρδακος Αθήνα 1999.
31. Τ. Tietenberg "Οικονομική του Περιβάλλοντος και των Φυσικών Πόρων" Τόμοι Α΄ και Β΄, Εκδόσεις Gutenberg Αθήνα 1997.
32. Υ.ΠΕ.ΘΟ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, Γενικό Μέρος "Εκ΄ των Προτέρων Αξιολόγηση", Αθήνα 1999.
33. Υ.ΠΕ.ΘΟ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, Περιφερειακό Σκέλος "Η Περιφέρεια Πελοποννήσου", Αθήνα 1999.
34. Υ.ΠΕ.ΘΟ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, Τομεακό Σκέλος "Περιβάλλον", Αθήνα 1999.
35. Υ.ΠΕ.ΘΟ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, Γενικό Μέρος "Υφιστάμενη Κατάσταση", Αθήνα 1999.
36. Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ "Η Ελλάδα Οικολογικό και Πολιτιστικό Απόθεμα, Δεδομένα, Δράσεις και Προγράμματα για την Προστασία του Περιβάλλοντος", Αθήνα Ιούλιος 1995.

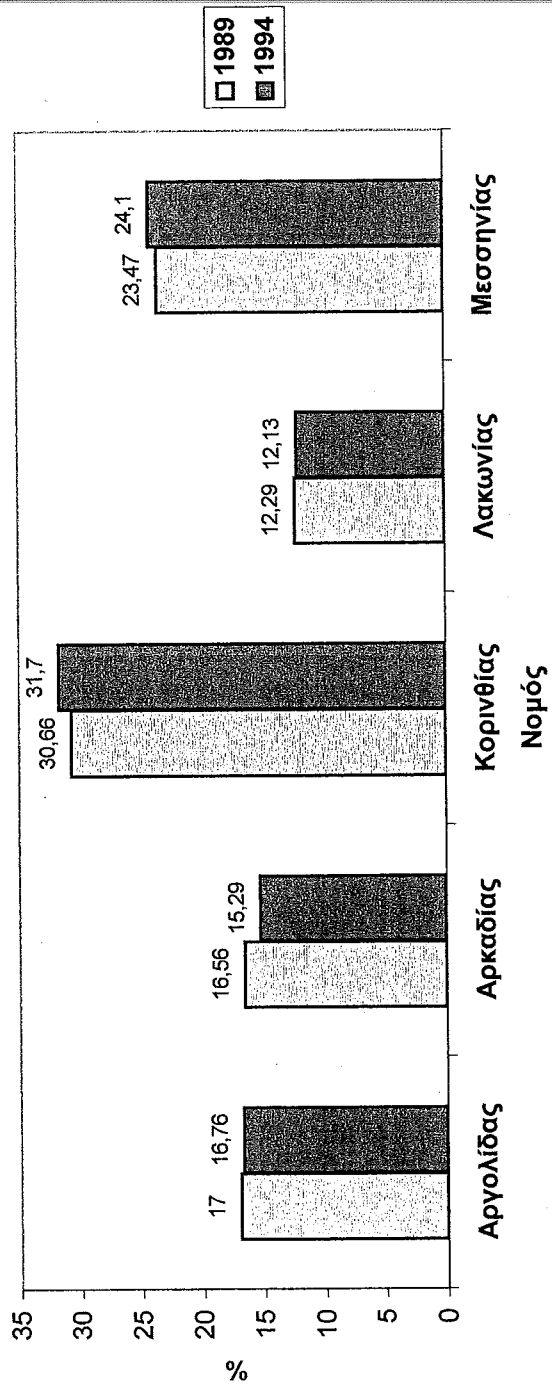
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.1 Επίπεδο Χώρας = 100
Κατά Κεφαλήν Α.Ε.Π

Πηγή Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 – 2006, Περιφερειακό Σκέλος, Η Περιφέρεια Πελοποννήσου.

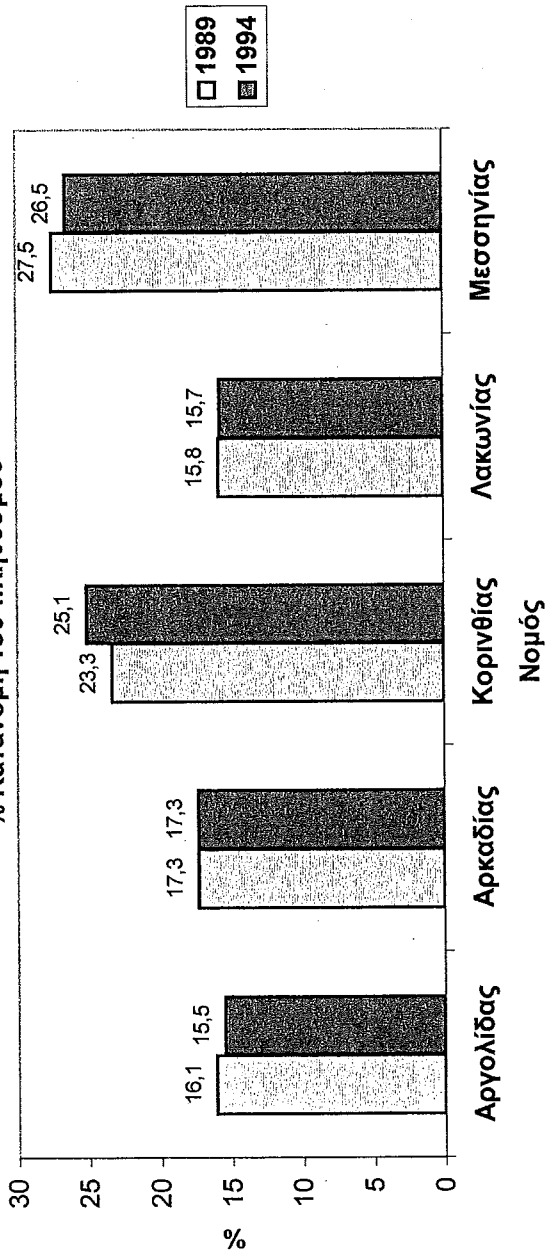
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2. 2
% Κατανομή του Περιφερειακού Α.Ε.Π

Πηγή Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 – 2006, Περιφερειακό Σκέλος, Η Περιφέρεια Πελοποννήσου.

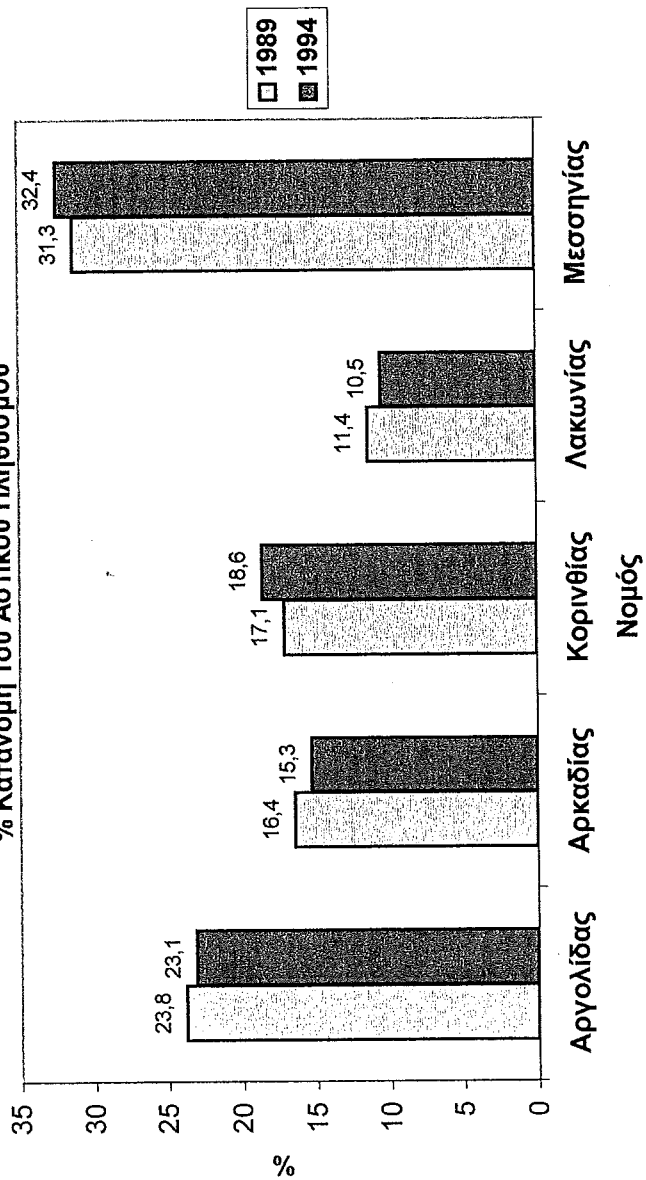
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.3

% Κατανομή του πληθυσμού

Πηγή Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 – 2006, Περιφερειακό Σκέλος, Η Περιφέρεια Πελοποννήσου.

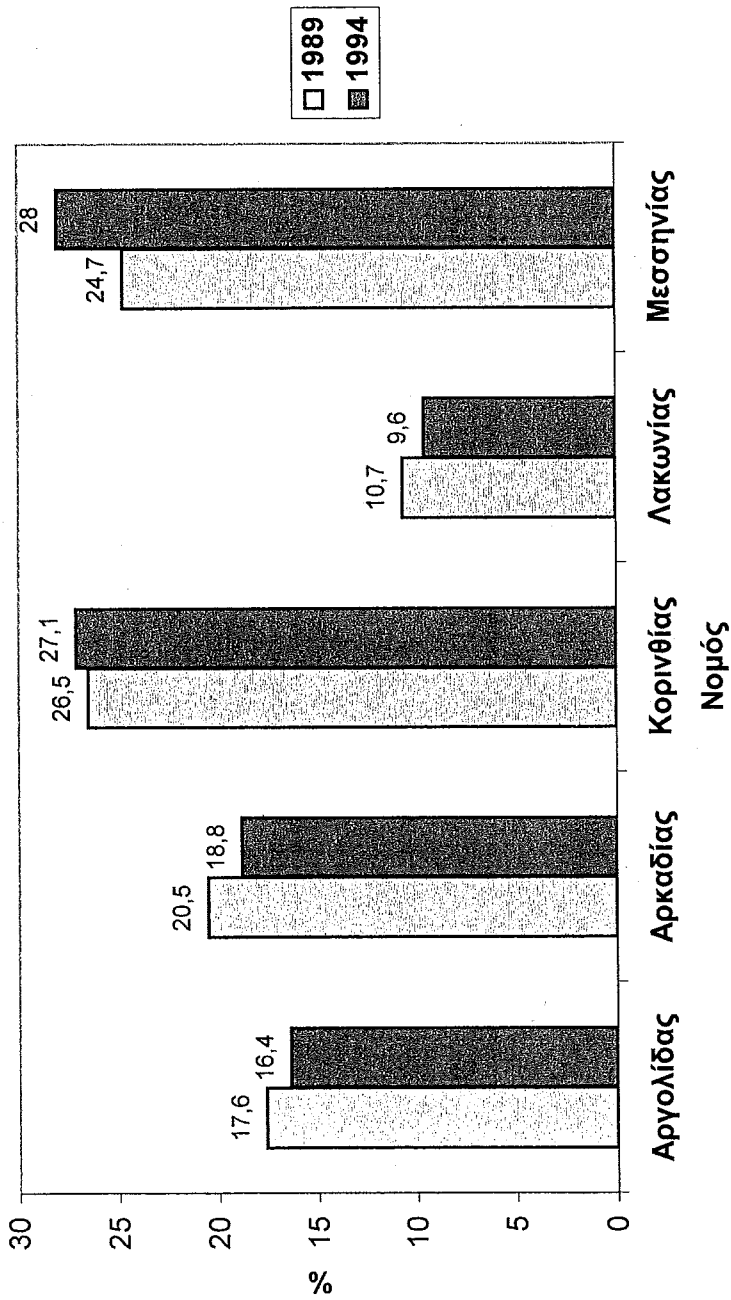
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2. 4
% Κατανομή του Αστικού Πληθυσμού

Πηγή Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 – 2006, Περιφερειακό Σκέλος, Η Περιφέρεια Πελοποννήσου.

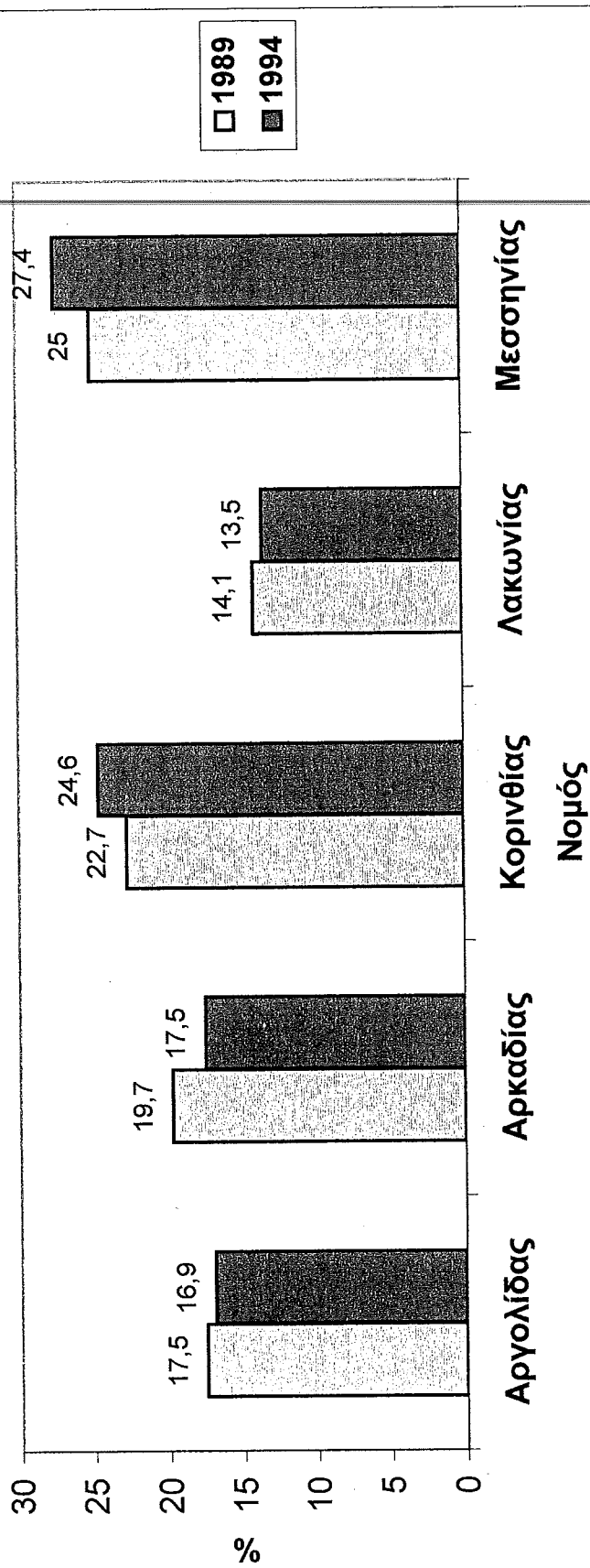
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.5

% Κατανομή της Απασχόλησης στο Δευτερογενή Τομέα

Πηγή Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 – 2006, Περιφερειακό Σκέλος, Η Περιφέρεια Πελοποννήσου.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.6
% Κατανομή της Απασχόλησης στον Τριτογενή Τομέα

Πηγή Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 – 2006, Περιφερειακό Σκέλος, Η Περιφέρεια Πελοποννήσου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1

ΕΘΝΙΚΟ ΣΚΕΛΟΣ	ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ 1994 - 1999		
	ΧΙΛ. ΕΥΡΩ	ΕΚ. ΔΡΧ.	
ΑΞΙΟΝΑΣ / ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ			
Προσβάσεις & Οδικοί Άξονες	2.366.527		765.792
Σιδηροδρομικό Δίκτυο	627.676		201.467
Ταχυδρομεία	45.067		15.220
Τηλεπικοινωνίες	380.488		121.090
Ενέργεια	818.444		264.437
Φυσικό Αέριο	644.675		208.643
Λεωφορεία Ο.Α.Σ.Α	74.800		25.500
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΙΟΝΑ 1	4.957.677		1.602.148
Αστική Ανάπτυξη (Μετρό Αθηνών)	1.466.000		468.225
Αστική Ανάπτυξη (Μετρό Θεσσαλονίκης)	15.000		5.084
Υγεία & Κοινωνική Πρόνοια	327.713		108.818
Περιβάλλον	463.637		149.176
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΙΟΝΑ 2	2.272.350		731.304
Βιομηχανία & Υπηρεσίες	1.326.441		431.504
Ιδιωτικές Υποδομές στη Βόρεια Ελλάδα	15.000		10.163
Έρευνα & Τεχνολογία	436.398		141.902
Τουρισμός - Πολιτισμός	318.927		104.050
	Τουρισμός 141.036		46.596
	Πολιτισμός 177.891		57.454
Γεωργία	2.109.593		668.192
Αλιεία	194.009		63.484
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΙΟΝΑ 3	4.400.368		1.419.295
Εκπαίδευση & Αρχική Κατάρτιση	1.745.087		565.785
Συνεχιζόμενη Κατάρτιση	1.238.274		400.343
Καταπολέμηση του αποκλεισμού	240.421		79.068
Εκσυγχρονισμός της Δημόσιας Διοίκησης	288.280		93.966
ΣΥΝΟΛΟ ΤΟΥ ΑΞΙΟΝΑ 4	3.512.062		1.139.163
Τεχνική Βοήθεια	84.751		27.968
ΣΥΝΟΛΟ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΚΕΛΟΥΣ (Α)	15.227.208		4.919.877

Πηγή: Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, Γενικό Μέρος, Υφιστάμενη Κατάσταση, Υ.Π.Ε.Θ Αθήνα 1999

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2

ΕΘΝΙΚΟ ΣΚΕΛΟΣ	ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ 1994 - 1999	
	ΧΙΛ. ΕΥΡΩ	ΕΚ. ΔΡΧ.
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ		
Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης	679.638	217.130
Κεντρικής Μακεδονίας	819.238	263.178
Δυτικής Μακεδονίας	314.905	101.656
Ηπείρου	336.530	108.165
Θεσσαλίας	516.734	165.786
Ιονίων Νήσων	203.784	66.179
Δυτικής Ελλάδας	393.424	127.978
Στερεάς Ελλάδας	477.881	154.517
Αττικής	957.141	308.077
Πελοποννήσου	359.258	116.816
Νήσων Βορείου Αιγαίου	296.960	96.348
Νήσων Νοτίου Αιγαίου	316.534	102.316
Κρήτης	427.705	136.798
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΣΚΕΛΟΥΣ (B)	6.099.732	1.964.945
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ (A + B)	21.326.940	6.884.822

Πληρ. Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, Γενικό Μέρος, Υφιστάμενη Κατάσταση, Υ.Π.Ε.Θ Αθήνα 1999

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3

ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΠΟΥ ΥΛΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟ Β' Κ.Π.Σ ΚΑΙ ΆΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΚΟΣΤΟΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ (ΔΙΣ. ΔΡΧ. ΣΕ ΤΙΜΕΣ 1999)

Α/Α	ΠΕΡΙΒΑΛΜΟΝΤΙΚΟ ΜΕΣΟ	Υ.Π.Ε.ΧΩ.ΔΕ (Ε.Π.ΠΕΡ & Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ)		ΣΥΝΟΛΟ
		ΑΛΛΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	820	
1	Φυσικό Περιβάλλον - Δασικά Οικοσυστήματα	28,5	39,3	67,8
2	Υδατικό Περιβάλλον	29,3	555,7	585,0
3	Ατμοσφαιρικό Περιβάλλον - Θόρυβος - Παγκόσμια προβλήματα	6,4	32,0	38,4
4	Έδαφος, υπέδαφος, στερεά και επικίνδυνα απόβλητα	25,0	86,4	111,4
5	Χωροταξία - Πολεοδομία - Αναπλάσεις	45,8	38,2	84,0
6	Θεσμοί - Μηχανισμοί - Διοίκηση	8,3	69,2	77,5
7	Κτηματολόγιο	51,5		51,5
	ΣΥΝΟΛΟ	194,8	820	1.015,6

Πηγή Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 - 2006, Τομεακό Σκέλος, Περιβάλλον, Υ.Π.Ε.Θ Αθήνα 1999.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4

(Ποσά σε εκατομμύρια ECUs)

Χρηματοδοτικός πίνακας Επιχειρησιακού Προγράμματος ανά έτος

ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ

ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜ. ΔΑΠΑΝΗΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΜΕΤΟΧΗ				ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΑΛΛΟ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
			ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.Π.Α	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	%		
1994	66,038	57,203	42,900	75	41,712	-	1,188	14,303	25	14,303	-	8,835
1995	64,717	56,068	42,042	75	35,292	2,175	4,575	14,016	25	14,016	-	8,658
1996	70,000	60,635	45,474	75	36,424	2,225	6,825	15,161	25	15,161	-	9,365
1997	74,402	64,448	48,334	75	36,759	2,775	8,800	16,114	25	16,114	-	9,954
1998	79,245	68,643	51,480	75	39,090	2,800	9,590	17,163	25	17,163	-	10,602
1999	85,849	74,363	55,770	75	40,323	2,625	12,822	18,593	25	18,593	-	11,486
ΣΥΝΟΛΟ	440,250	381,350	286,000	75	229,600	12,600	43,800	95,350	25	95,350	-	58,900

Πηγή: Εγκριμένο Π.Ε.Π Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	ΚΟΙΝΩΤΙΚΗ ΣΥΜΒΑΡΩΜΗ						ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	% ΚΟΙΝΩΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ		
			ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.Π.Α	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	%	ΚΡΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ			ΛΟΙΠΟΙ ΦΟΡΕΣ	
																75%
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ I	100.080	100.080	75.060	75%	74.560	500	—	—	—	25.020	25%	25.020	—	—	0	0
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ II	56.455	10640	7.980	75%	7.980	—	—	—	—	2.660	25%	2.660	—	—	45.815	0
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ III	92.231	79.146	59.360	75%	15.960	400	43.000	—	—	19.789	25%	19.789	—	—	13.065	0
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ IV	94680	94680	71.010	75%	71.010	—	—	—	—	23.670	25%	23.670	—	—	0	0
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ V	34520	34520	25.890	75%	14.490	11.400	—	—	—	8.630	25%	8.630	—	—	0	0
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ VI	47.866	47.866	35.900	75%	35.900	—	—	—	—	11.966	25%	11.966	—	—	—	0
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ VII	9.715	9.715	7.310	75%	7.310	—	—	—	—	2.405	25%	2.405	—	—	—	0
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ VIII	4.653	4.653	3.490	75%	2.390	300	800	—	—	1.163	25%	1.163	—	—	—	0
ΣΥΝΟΛΟ	440200	381300	286.000	75%	229.600	12.600	43.800	—	—	95.300	25%	95.300	0	—	58.900	0

Πηγή: Εγκυκλιόμιο Π.Ε.Π. Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.6 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑ ΜΕΤΡΟ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 1 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ															
	ΚΟΙΝΩΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ					ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ										
	ΣΥΝΟΛΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.Π.Α	Ε.ΚΤ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	%	ΚΡΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΛΟΙΠΗ	ΦΟΡΕΙΣ	ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΟΙΝΩΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ
ΜΕΤΡΟ 1 Συγκοινωνιακές Υποδομές Τουριστικής Ανάπτυξης	58900.00	58900.00	44175.00	75%	44175.00				14725.00	25%	14725.00	14725.00				
ΜΕΤΡΟ 2 Τουρισμός Αρχαιολογικά Χώροι	30942.00	30942.00	23206.00	75%	23206.00				7736.00	25%	7736.00					
ΜΕΤΡΟ 3 Χιονοσκι & Πάλεδορμική Ανασυγκρότηση Ανάπτυξη Πόλεων	8864.00	8864.00	6648.00	75%	6648.00				2216.00	25%	2216.00					
ΜΕΤΡΟ 4 Συμπληρωματικές Επενδύσεις	708.00	708.00	531.00	75%	531.00				177.00	25%	177.00					
ΜΕΤΡΟ 5 Επαγγελματική Κατάρτιση	666.00	666.00	500.00	75%	500.00				166.00	25%	166.00					
ΣΥΝΟΛΟ	100080.00	100080.00	75060.00	75%	74560.00		0.00	0.00	25020.00	25%	25020.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Πηγή Εγκριτήριο Π.Ε.Π Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.7 ΕΤΗΣΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 1 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ														
	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ					ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ					ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ				
	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.ΠΑ	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	%	ΚΡΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΛΟΙΠΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ
1994	6078,00	6078,00	4568,60	75%	4568,60	0,00	-	1519,50	25%	1519,50	0,00	-	-	-	
1995	15929,00	15929,00	11946,75	75%	11896,75	50,00	-	3982,25	25%	3982,25	0,00	-	-	-	
1996	21453,00	21453,00	16089,75	75%	15990,00	99,75	-	5363,25	25%	5363,25	0,00	-	-	-	
1997	21808,00	21808,00	16356,00	75%	16230,75	125,25	-	5452,00	25%	5452,00	0,00	-	-	-	
1998	22262,00	22262,00	16696,50	75%	16571,25	125,25	-	5665,50	25%	5665,50	0,00	-	-	-	
1999	12550,00	12550,00	9412,50	75%	9312,75	99,75	-	3137,50	25%	3137,50	0,00	-	-	-	
ΣΥΝΟΛΟ	100080,00	100080,00	75080,00	75%	74560,00	500,00	0,00	25020,00	25%	25020,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

Πηγή: Εγκυκλιόμένο Π.Ε.Π Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.8 ΕΤΗΣΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ 1.2

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ, ΜΝΗΜΕΙΑ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ			ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ			ΛΟΙΠΟΙ ΦΟΡΕΣ	ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ				
			ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.Π.Α	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ				%	ΚΡΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	
1994	1532.00	1532.00	1149.00	75%	1149.00	0.00	0.00	383.00	25%	383.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
1995	3699.00	3699.00	2924.25	75%	2924.25	0.00	0.00	974.75	25%	974.75	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
1996	4832.00	4832.00	3624.00	75%	3624.00	0.00	0.00	1208.00	25%	1208.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
1997	5153.00	5153.00	3884.75	75%	3884.75	0.00	0.00	1288.25	25%	1288.25	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
1998	7153.00	7153.00	5364.75	75%	5364.75	0.00	0.00	1788.25	25%	1788.25	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
1999	8373.00	8373.00	6279.25	75%	6279.25	0.00	0.00	2093.75	25%	2093.75	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ΣΥΝΟΛΟ	30942.00	30942.00	23206.00	75%	23206.00	0.00	0.00	7736.00	25%	7736.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Πηγή: Εγκυκλιόμο Π.Ε.Π Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.9 ΕΤΗΣΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ 1.3

ΧΡΟΤΑΞΕΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΑΝΑΤΙΛΑΣΕΙΣ ΠΟΛΕΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ		ΚΟΙΝΩΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ		ΕΓ.Τ.Π.Π.Ε		Χ.Μ.Π.Α		ΣΥΝΟΛΟ		ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ		ΛΟΙΠΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΟΙΝΩΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ
		ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.Π.Α	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	%	ΚΡΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ	%			
1994	0.00	0.00	75%	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	25%	0.00	0.00	0.00	0.00			
1995	709.00	531.25	75%	531.25	0.00	0.00	0.00	177.25	25%	177.25	0.00	177.25	0.00			
1996	2127.00	1595.25	75%	1595.25	0.00	0.00	0.00	531.75	25%	531.75	0.00	531.75	0.00			
1997	2127.00	1595.25	75%	1595.25	0.00	0.00	0.00	531.75	25%	531.75	0.00	531.75	0.00			
1998	2127.00	1595.25	75%	1595.25	0.00	0.00	0.00	531.75	25%	531.75	0.00	531.75	0.00			
1999	1774.00	1330.50	75%	1330.50	0.00	0.00	0.00	443.50	25%	443.50	0.00	443.50	0.00			
ΣΥΝΟΛΟ	8864.00	6648.00	75%	6648.00	0.00	0.00	0.00	2216.00	25%	2216.00	0.00	2216.00	0.00			0.00

Πηγή: Εγκυκλιόνο Π.Ε.Π Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.10 ΕΤΗΣΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ 1.4

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ										ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ		
			ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ					ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ							
			ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Γ.ΠΑ	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	%	ΚΡΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ		ΛΟΙΠΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ
1994	0.00	0.00	75%	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	25%	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
1995	71.00	71.00	75%	53.25	0.00	0.00	0.00	17.75	25%	17.75	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
1996	177.00	177.00	75%	132.75	0.00	0.00	0.00	44.25	25%	44.25	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
1997	177.00	177.00	75%	132.75	0.00	0.00	0.00	44.25	25%	44.25	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
1998	177.00	177.00	75%	132.75	0.00	0.00	0.00	44.25	25%	44.25	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
1999	106.00	106.00	75%	79.50	0.00	0.00	0.00	26.50	25%	26.50	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ΣΥΝΟΛΟ	708.00	708.00	75%	531.00	0.00	0.00	0.00	177.00	25%	177.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Πηγή: Εγκριμένο Π.Ε.Π. Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.11
ΥΓΡΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 2 ΣΤΗΡΗΝ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ & ΑΝΑΠΤΥΧΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ	ΚΟΙΝΩΤΙΚΗ ΣΥΜΒΟΛΗ		Ε.Γ.Π.Α.	Ε.Κ.Τ.	Ε.Γ.Τ.Π.Ε.	Σ.Μ.Π.Α.	ΣΥΝΟΛΟ	ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΛΩΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗΣ		ΛΟΙΠΟΙ ΣΦΟΡΕΣ	ΜΑΤΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΟΙΝΩΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ
				%	Ε.Π.Δ.Α.						%	ΚΡΑΤΟΣ			
ΜΕΤΡΟ 1 Ενυδρεύσιμα	17724,00	17724,00	13293,00	75%	13293,00					4431,00	25%	4431,00			
ΜΕΤΡΟ 2 Βελτίωση κτηνοτροφικής παραγωγής	1380,00	1380,00	1035,00	75%	1035,00					345,00	25%	345,00			
α) Βελτίωση κτηνοτροφικής Παραγωγής															
β) Μετακίνηση & Διερεύνηση Αποβλήτων κτηνοτροφικών προϊόντων	3965,00	3965,00	1545,00	75%	1545,00					515,00	25%	515,00		1695,00	
ΣΥΝΟΛΟ ΜΕΤΡΟΥ 2	5045,00	5045,00	2580,00	75%	2580,00					860,00	25%	860,00		3440,00	
ΜΕΤΡΟ 3 Αξιοποίηση Ήπιων Μορφών Εκβύθιας	6980,00	3440,00	3440,00	75%	3440,00					860,00	25%	860,00			
ΜΕΤΡΟ 4 Ενυδρεία & Ήπιων Πυλωτών Έκδοσης και Προσαρμογής	1772,00	1772,00	1329,00	75%	1329,00					443,00	25%	443,00			
ΜΕΤΡΟ 5 Είσοδος παραγωγικών βοοειδών στην Αγροτική Χώρα	2010,00	12060,00	9045,00	75%	9045,00					3015,00	25%	3015,00			
Μέτρο 6 Υποδομή Γεωργικών Αντιπληξ.	8610,00	8610,00	6457,00	75%	6457,00					2153,00	25%	2153,00			
Μέτρο 7 Βελτίωση & Προσαρμογή των Αποβίων	12060,00	12060,00	9045,00	75%	9045,00					3015,00	25%	3015,00			
Μέτρο 8 Δίπλη Συμμετοχική Ανταρραβική Επισκευαστική Παράδοση	18290,00	18290,00	14631,00	75%	14631,00					4877,00	25%	4877,00			
Μέτρο 9 Επαγγελματική Κατάρτιση	532,00	532,00	400,00	75%	400,00					132,00	25%	132,00			
ΣΥΝΟΛΟ	97731,00	79146,00	59390,00	75%	59390,00					19796,00	25%	19796,00	0,00	13055,00	0,00

Γραφή Ενεργειακό Π.Ε.Π. Περιφέρειας Περιφέρειας 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.12

ΕΤΗΣΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ 3

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ		ΚΟΙΝΩΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ				ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΛΟΙΠΟ ΦΟΡΕΙΣ	ΔΙΔΥΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ	
		ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	%	Ε.Τ.Π.Α	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	%	ΚΡΑΤΟΣ				ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
1994	4250.00	4250.00	4250.00	75%	2000.00	0.00	1188.00	-	1062.00	25%	1062.00	0.00	-	0.00	-
1995	11500.00	10000.00	7500.00	75%	3000.00	75	4425.00	-	2500.00	25%	2500.00	0.00	-	1500.00	-
1996	16833.33	14333.33	10750.00	75%	4000.00	75	6675.00	-	3583.33	25%	3583.33	0.00	-	2500.00	-
1997	19500.00	17000.00	12750.00	75%	4000.00	100	8650.00	-	4250.00	25%	4250.00	0.00	-	2500.00	-
1998	19666.67	16866.67	12500.00	75%	2980.00	100	9440.00	-	4166.67	25%	4166.67	0.00	-	3000.00	-
1999	20481.00	16896.00	12672.00	75%	0.00	50	12622.00	-	4224.00	25%	4224.00	0.00	-	3555.00	-
ΣΥΝΟΛΟ	97731.00	79146.00	59360.00	75%	15960.00	400.00	43000.00	0.00	19786.67	25%	19786.67	0.00	0.00	13065.00	0.00

Πηγή: Εγκριμένο Π.Ε.Π. Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.13

ΕΤΗΣΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ 3.1, ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΝΑΡΜΗ				ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ		
			ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.Π.Α	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	%			ΚΡΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
1994	0,00	0,00	0,00	75%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	25%	0,00	0,00	0,00
1995	566,67	566,67	425,00	75%	0,00	0,00	425,00	0,00	141,67	0,00	25%	141,67	0,00	0,00
1996	2233,33	2233,33	1675,00	75%	0,00	0,00	1675,00	0,00	558,33	0,00	25%	558,33	0,00	0,00
1997	3533,33	3533,33	2650,00	75%	0,00	0,00	2650,00	0,00	883,33	0,00	25%	883,33	0,00	0,00
1998	4720,00	4720,00	3540,00	75%	0,00	0,00	3540,00	0,00	1180,00	0,00	25%	1180,00	0,00	0,00
1999	6670,67	6670,67	5003,00	75%	0,00	0,00	5003,00	0,00	1667,67	0,00	25%	1667,67	0,00	0,00
ΣΥΝΟΛΟ	17724,00	17724,00	13293,00	75%	0,00	0,00	13293,00	0,00	4431,00	0,00	25%	4431,00	0,00	0,00

Πηγή: Εγκριμένο Π.Ε.Π. Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.14

ΕΤΗΣΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ 3.2, ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΝΑΡΜΗ				ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ	
			ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.Π.Α	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	%			ΚΡΑΤΟΣ
1994	0,00	0,00	0,00	75%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	25%	0,00	0,00
1995	966,67	666,67	500,00	75%	0,00	0,00	500,00	0,00	166,67	0,00	25%	166,67	0,00
1996	966,67	666,67	500,00	75%	0,00	0,00	500,00	0,00	166,67	0,00	25%	166,67	0,00
1997	966,67	666,67	500,00	75%	0,00	0,00	500,00	0,00	166,67	0,00	25%	166,67	0,00
1998	966,67	666,67	500,00	75%	0,00	0,00	500,00	0,00	166,67	0,00	25%	166,67	0,00
1999	1173,33	773,33	580,00	75%	0,00	0,00	580,00	0,00	193,33	0,00	25%	193,33	0,00
ΣΥΝΟΛΟ	5045,00	3440,00	2580,00	75%	0,00	0,00	2580,00	0,00	860,00	0,00	25%	860,00	0,00

Πηγή: Εγκριμένο Π.Ε.Π. Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.15
ΕΤΗΣΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ 3. 3. ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΗΠΙΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	ΚΟΙΝΩΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ				ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΛΟΙΠΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΟΙΝΩΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ		
			ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.Π.Α	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	%				ΚΡΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
1994	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
1995	1266.67	666.67	500.00	75%	0.00	0.00	0.00	500.00	0.00	166.67	25%	166.67	0.00	600.00	
1996	1266.67	666.67	500.00	75%	0.00	0.00	0.00	500.00	0.00	166.67	25%	166.67	0.00	600.00	
1997	1366.67	666.67	500.00	75%	0.00	0.00	0.00	500.00	0.00	166.67	25%	166.67	0.00	700.00	
1998	1366.67	666.67	500.00	75%	0.00	0.00	0.00	500.00	0.00	166.67	25%	166.67	0.00	700.00	
1999	1613.33	773.33	560.00	75%	0.00	0.00	0.00	560.00	0.00	193.33	25%	193.33	0.00	840.00	
ΣΥΝΟΛΟ	6860.00	3440.00	2580.00	75%	0.00	0.00	0.00	2580.00	0.00	860.00	25%	860.00	0.00	3440.00	

Πηγή: Εγκυκλιόνο Π.Δ.Π. Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.16
ΕΤΗΣΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ 3. 4. ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΑ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	ΚΟΙΝΩΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ				ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΛΟΙΠΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΟΙΝΩΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ		
			ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.Π.Α	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	%				ΚΡΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
1994	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
1995	667.67	667.67	500.00	75%	0.00	0.00	0.00	500.00	0.00	166.67	25%	166.67	0.00	0.00	
1996	667.67	667.67	500.00	75%	0.00	0.00	0.00	500.00	0.00	166.67	25%	166.67	0.00	0.00	
1997	438.67	438.67	329.00	75%	0.00	0.00	0.00	329.00	0.00	109.67	25%	109.67	0.00	0.00	
1998	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
1999	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
ΣΥΝΟΛΟ	1772.00	1772.00	1329.00	75%	0.00	0.00	0.00	1329.00	0.00	443.00	25%	443.00	0.00	0.00	

Πηγή: Εγκυκλιόνο Π.Δ.Π. Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.17

ΕΤΗΣΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ 3. 6. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ				ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ			
		ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.Π.Α	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	%			ΚΡΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	
														ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ
1994	934.00	700.00	75%	0.00	0.00	700.00	0.00	234.00	25%	234.00	0.00	0.00	0.00	0.00
1995	1333.33	1000.00	75%	0.00	0.00	1000.00	0.00	333.33	25%	333.33	0.00	0.00	0.00	0.00
1996	2000.00	1500.00	75%	0.00	0.00	1500.00	0.00	500.00	25%	500.00	0.00	0.00	0.00	0.00
1997	2000.00	1500.00	75%	0.00	0.00	1500.00	0.00	500.00	25%	500.00	0.00	0.00	0.00	0.00
1998	1333.33	1000.00	75%	0.00	0.00	1000.00	0.00	333.33	25%	333.33	0.00	0.00	0.00	0.00
1999	1009.33	757.00	75%	0.00	0.00	757.00	0.00	252.33	25%	252.33	0.00	0.00	0.00	0.00
ΣΥΝΟΛΟ	8610.00	6457.00	75%	0.00	0.00	6457.00	0.00	2153.00	25%	2153.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Πηγή: Εγκυκλιμ. Π.Ε.Π. Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.18

ΕΤΗΣΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ 3. 7. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ				ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ			
		ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.Π.Α	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	%			ΚΡΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	
														ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ
1994	650.67	488.00	75%	0.00	0.00	488.00	0.00	162.67	25%	162.67	0.00	0.00	0.00	0.00
1995	1333.33	1000.00	75%	0.00	0.00	1000.00	0.00	333.33	25%	333.33	0.00	0.00	0.00	0.00
1996	2000.00	1500.00	75%	0.00	0.00	1500.00	0.00	500.00	25%	500.00	0.00	0.00	0.00	0.00
1997	2666.67	2000.00	75%	0.00	0.00	2000.00	0.00	666.67	25%	666.67	0.00	0.00	0.00	0.00
1998	2533.33	1900.00	75%	0.00	0.00	1900.00	0.00	633.33	25%	633.33	0.00	0.00	0.00	0.00
1999	2876.00	2157.00	75%	0.00	0.00	2157.00	0.00	719.00	25%	719.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ΣΥΝΟΛΟ	12060.00	9045.00	75%	0.00	0.00	9045.00	0.00	3015.00	25%	3015.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Πηγή: Εγκυκλιμ. Π.Ε.Π. Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.19

ΠΙΝΑΚΑΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ 4 ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ - ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΑΝΑ ΜΕΤΡΟ													
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	ΚΟΙΝΩΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ			ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ			ΛΟΙΠΟΙ ΦΟΡΕΙΣ			ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ	
			ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.Π.Α	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	%	ΚΡΑΤΟΣ		ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΜΕΤΡΟ I Βασικές Υποδομές Μεταφορών	42635,00	31916,00	75%	31916,00	0,00	0,00	0,00	10639,00	25%	10639,00	0,00	0,00	0,00
ΜΕΤΡΟ II Υποδομές Υγείας	38716,00	29787,00	75%	29787,00	0,00	0,00	0,00	9929,00	25%	9929,00	0,00	0,00	0,00
ΜΕΤΡΟ III Κοινωνική Πρόνοια	3545,00	2699,00	75%	2699,00	0,00	0,00	0,00	886,00	25%	886,00	0,00	0,00	0,00
ΜΕΤΡΟ IV Υδρεύσεις Διαχείριση Απορριμμάτων	8864,00	6648,00	75%	6648,00	0,00	0,00	0,00	2216,00	25%	2216,00	0,00	0,00	0,00
ΣΥΝΟΛΟ	94680,00	71010,00	75%	71010,00	0,00	0,00	0,00	23670,00	25%	23670,00	0,00	0,00	0,00

Πηγή: Εγκριμένο Π.Ε.Π Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.20

ΕΤΗΣΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ 4 ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ - ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ													
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	ΚΟΙΝΩΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ			ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ			ΛΟΙΠΟΙ ΦΟΡΕΙΣ			ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ	
			ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.Π.Α	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	%	ΚΡΑΤΟΣ		ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
1994	0,00	0,00	75%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	25%	0,00	0,00	0,00	0,00
1995	20566,67	15425,00	75%	15425,00	0,00	0,00	0,00	5141,67	25%	5141,67	0,00	0,00	0,00
1996	28722,67	21542,00	75%	21542,00	0,00	0,00	0,00	7180,67	25%	7180,67	0,00	0,00	0,00
1997	28369,33	21277,00	75%	21277,00	0,00	0,00	0,00	7092,33	25%	7092,33	0,00	0,00	0,00
1998	15602,67	11702,00	75%	11702,00	0,00	0,00	0,00	3900,67	25%	3900,67	0,00	0,00	0,00
1999	1418,67	1064,00	75%	1064,00	0,00	0,00	0,00	354,67	25%	354,67	0,00	0,00	0,00
ΣΥΝΟΛΟ	94680,00	71010,00	75%	71010,00	0,00	0,00	0,00	23670,00	25%	23670,00	0,00	0,00	0,00

Πηγή: Εγκριμένο Π.Ε.Π Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 21

ΕΤΗΣΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ 4. 4 ΥΔΡΕΥΣΕΙΣ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	ΚΟΙΝΩΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ			ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ			ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΟΙΝΩΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ				
			ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.ΠΑ	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.ΠΑ			ΣΥΝΟΛΟ	%	ΚΡΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
1994	0,00	0,00	0,00	75%	0,00	0,00	0,00	0,00	25%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1995	2127,00	2127,00	1595,25	75%	1595,25	0,00	0,00	0,00	25%	531,75	0,00	0,00	0,00	0,00
1996	2127,00	2127,00	1595,25	75%	1595,25	0,00	0,00	0,00	25%	531,75	0,00	0,00	0,00	0,00
1997	1774,00	1774,00	1330,50	75%	1330,50	0,00	0,00	0,00	25%	443,50	0,00	0,00	0,00	0,00
1998	1418,00	1418,00	1063,50	75%	1063,50	0,00	0,00	0,00	25%	354,50	0,00	0,00	0,00	0,00
1999	1418,00	1418,00	1063,50	75%	1063,50	0,00	0,00	0,00	25%	354,50	0,00	0,00	0,00	0,00
ΣΥΝΟΛΟ	8864,00	8864,00	6648,00	75%	6648,00	0,00	0,00	0,00	25%	2216,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Πηγή: Εγκυκλιωμένο Π.Ε.Π. Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.22

ΠΙΝΑΚΑΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ 6 Ε.Α.Π.Τ. Α ΑΝΑ ΜΕΤΡΟ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ			ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ			ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ				
			ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.ΠΑ	Ε.Κ.Τ	ΕΓ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.ΠΑ			ΣΥΝΟΛΟ	%	ΚΡΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΜΕΤΡΟ I Βασικές Υποδομές	22666.00	22666.00	17000.00	75%	17000.00	0.00	0.00	0.00	0.00	5666.00	25%	5666.00	0.00	0.00
ΜΕΤΡΟ ΟΙ Η Προστασία του Περιβάλλοντος	6667.00	6667.00	5000.00	75%	5000.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1667.00	25%	1667.00	0.00	0.00
ΜΕΤΡΟ ΙΙΙ Στήριξη της Τοπικής Οικονομίας	18553.00	18553.00	13900.00	75%	13900.00	0.00	0.00	0.00	0.00	4633.00	25%	4633.00	0.00	0.00
ΣΥΝΟΛΟ	47866.00	47866.00	35900.00	75%	35900.00	0.00	0.00	0.00	0.00	11966.00	25%	11966.00	0.00	0.00

Πηγή: Εγκυκλιόμο Π.Ε.Π Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.23

ΕΤΗΣΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ 6 Ε.Α.Π.Τ. Α

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ			ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ			ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ				
			ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.ΠΑ	Ε.Κ.Τ	ΕΓ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.ΠΑ			ΣΥΝΟΛΟ	%	ΚΡΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
1994	1000.00	1000.00	750.00	75%	750.00	0.00	0.00	0.00	0.00	250.00	25%	250.00	0.00	0.00
1995	7000.00	7000.00	5250.00	75%	5250.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1750.00	25%	1750.00	0.00	0.00
1996	10000.00	10000.00	7500.00	75%	7500.00	0.00	0.00	0.00	0.00	2500.00	25%	2500.00	0.00	0.00
1997	12000.00	12000.00	9000.00	75%	9000.00	0.00	0.00	0.00	0.00	3000.00	25%	3000.00	0.00	0.00
1998	12000.00	12000.00	9000.00	75%	9000.00	0.00	0.00	0.00	0.00	3000.00	25%	3000.00	0.00	0.00
1999	5866.00	5866.00	4400.00	75%	4400.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1466.00	25%	1466.00	0.00	0.00
ΣΥΝΟΛΟ	47866.00	47866.00	35900.00	75%	35900.00	0.00	0.00	0.00	0.00	11966.00	25%	11966.00	0.00	0.00

Πηγή: Εγκυκλιόμο Π.Ε.Π Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.24

ΕΤΗΣΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ 6. 1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ					ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ					ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ	
			ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.Π.Α	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	%	ΚΡΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ			ΛΟΙΠΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
1994	700.00	700.00	525.00	75%	525.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	175.00	25%	175.00	0.00	0.00
1995	4000.00	4000.00	3000.00	75%	3000.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1000.00	25%	1000.00	0.00	0.00	0.00
1996	5000.00	5000.00	3750.00	75%	3750.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1250.00	25%	1250.00	0.00	0.00	0.00
1997	6000.00	6000.00	4500.00	75%	4500.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1500.00	25%	1500.00	0.00	0.00	0.00
1998	6000.00	6000.00	4500.00	75%	4500.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1500.00	25%	1500.00	0.00	0.00	0.00
1999	966.00	966.00	725.00	75%	725.00	0.00	0.00	0.00	0.00	241.00	25%	241.00	0.00	0.00	0.00
ΣΥΝΟΛΟ	22666.00	22666.00	17000.00	75%	17000.00	0.00	0.00	0.00	0.00	5666.00	25%	5666.00	0.00	0.00	0.00

Πηγή Εγκριμένο Π.Ε.Π Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.25

ΕΤΗΣΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ 6. 2 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ					ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ					ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ	
			ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.Π.Α	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	%	ΚΡΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ			ΛΟΙΠΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
1994	150.00	150.00	112.50	75%	112.50	0.00	0.00	0.00	0.00	37.50	25%	37.50	0.00	0.00	
1995	500.00	500.00	375.00	75%	375.00	0.00	0.00	0.00	0.00	125.00	25%	125.00	0.00	0.00	
1996	1500.00	1500.00	1125.00	75%	1125.00	0.00	0.00	0.00	0.00	375.00	25%	375.00	0.00	0.00	
1997	1500.00	1500.00	1125.00	75%	1125.00	0.00	0.00	0.00	0.00	375.00	25%	375.00	0.00	0.00	
1998	1500.00	1500.00	1125.00	75%	1125.00	0.00	0.00	0.00	0.00	375.00	25%	375.00	0.00	0.00	
1999	1517.00	1517.00	1137.00	75%	1137.00	0.00	0.00	0.00	0.00	379.50	25%	379.50	0.00	0.00	
ΣΥΝΟΛΟ	6667.00	6667.00	5000.00	75%	5000.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1667.00	25%	1667.00	0.00	0.00	

Πηγή Εγκριμένο Π.Ε.Π Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ 8 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΑΝΑ ΜΕΤΡΟ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	ΚΟΙΝΩΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ				ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΟΙΝΩΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ		
			ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.Π.Α	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	%			ΚΡΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΜΕΤΡΟ Ι Ε.Τ.Π.Α	3186,00	3186,00	2390,00	75%	2390,00	0,00	0,00	0,00	0,00	796,00	25%	796,00	0,00	0,00
ΜΕΤΡΟ ΙΙ Ε.Γ.Τ.Π.Ε	1067,00	1067,00	800,00	75%	0,00	0,00	800,00	0,00	0,00	267,00	25%	267,00	0,00	0,00
ΜΕΤΡΟ ΙΙΙ Ε.Κ.Τ	400,00	400,00	300,00	75%	0,00	300,00	0,00	0,00	0,00	100,00	25%	100,00	0,00	0,00
ΣΥΝΟΛΟ	4653,00	4653,00	3490,00	75%	2390,00	300,00	800,00	0,00	0,00	1163,00	25%	1163,00	0,00	0,00

Πηγή Εγκριμένο Π.Ε.Π Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΕΤΗΣΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ 8 ΕΦΑΡΜΟΓΗ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	ΚΟΙΝΩΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ				ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ				ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΟΙΝΩΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ		
			ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.Π.Α	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	%			ΚΡΑΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
1994	120,00	120,00	90,00	75%	90,00	0,00	0,00	0,00	0,00	30,00	25%	30,00	0,00	0,00
1995	780,00	780,00	585,00	75%	365,00	50,00	150,00	0,00	0,00	195,00	25%	195,00	0,00	0,00
1996	1000,00	1000,00	750,00	75%	550,00	50,00	150,00	0,00	0,00	250,00	25%	250,00	0,00	0,00
1997	1000,00	1000,00	750,00	75%	550,00	50,00	150,00	0,00	0,00	250,00	25%	250,00	0,00	0,00
1998	1000,00	1000,00	750,00	75%	525,00	75,00	150,00	0,00	0,00	250,00	25%	250,00	0,00	0,00
1999	753,00	753,00	565,00	75%	290,00	75,00	200,00	0,00	0,00	186,33	25%	186,33	0,00	0,00
ΣΥΝΟΛΟ	4653,00	4653,00	3490,00	75%	2390,00	300,00	800,00	0,00	0,00	1167,00	25%	1167,00	0,00	0,00

Πηγή Εγκριμένο Π.Ε.Π Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.28

ΕΤΗΣΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ 8.1 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ Ε.Τ.Π.Α

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	ΚΟΙΝΩΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ			ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ					ΛΟΙΠΗ ΦΟΡΕΙΣ	ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΟΙΝΩΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ	
			ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.Π.Α	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	%				ΚΡΑΤΟΣ
1994	120,00	120,00	90,00	75%	90,00	0,00	0,00	0,00	0,00	30,00	25%	0,00	-	-
1995	513,33	513,33	385,00	75%	385,00	0,00	0,00	0,00	0,00	128,33	25%	0,00	-	-
1996	733,33	733,33	550,00	75%	550,00	0,00	0,00	0,00	0,00	183,33	25%	0,00	-	-
1997	733,33	733,33	550,00	75%	550,00	0,00	0,00	0,00	0,00	183,33	25%	0,00	-	-
1998	700,00	700,00	525,00	75%	525,00	0,00	0,00	0,00	0,00	175,00	25%	0,00	-	-
1999	386,00	386,00	290,00	75%	290,00	0,00	0,00	0,00	0,00	96,00	25%	0,00	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	1186,00	1186,00	2390,00	75%	2390,00	0,00	0,00	0,00	0,00	796,00	25%	0,00	0,00	0,00

Πηγή Εγκριμένο Π.Ε.Π Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.29

ΕΤΗΣΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ 8.2 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ Ε.Γ.Τ.Π.Ε

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	ΚΟΙΝΩΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ			ΕΘΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ					ΛΟΙΠΗ ΦΟΡΕΙΣ	ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΟΙΝΩΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ
			ΣΥΝΟΛΟ	%	Ε.Τ.Π.Α	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	%			
1994	0,00	0,00	0,00	75%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-	-
1995	200,00	200,00	150,00	75%	0,00	0,00	150,00	0,00	0,00	50,00	25%	0,00	-
1996	200,00	200,00	150,00	75%	0,00	0,00	150,00	0,00	0,00	50,00	25%	0,00	-
1997	200,00	200,00	150,00	75%	0,00	0,00	150,00	0,00	0,00	50,00	25%	0,00	-
1998	200,00	200,00	150,00	75%	0,00	0,00	150,00	0,00	0,00	50,00	25%	0,00	-
1999	287,00	287,00	200,00	75%	0,00	0,00	200,00	0,00	0,00	87,00	25%	0,00	-
ΣΥΝΟΛΟ	1067,00	1067,00	800,00	75%	0,00	0,00	800,00	0,00	0,00	267,00	25%	0,00	0,00

Πηγή Εγκριμένο Π.Ε.Π Περιφέρειας Πελοποννήσου 1994 - 99

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΤΟΣ
Π.Ε.Π ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2000 - 2006

ΛΕΩΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ / ΕΤΟΣ ΛΕΩΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2	ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΤΟΜΕΑΣ															
	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ		ΣΥΝΟΛΟ		ΚΟΙΝΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ		ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ		ΛΟΙΠΑ ΧΡΗΜ. ΜΕΣΑ							
	ΣΥΝΟΛΟ	Ε.Τ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	Ε.Τ.Π.Α	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ	ΤΟΠΙΚΗ	ΆΛΛΗ	ΙΑΔΙΤΕΣ	ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΛΟΙΠΑ ΧΡΗΜ. ΜΕΣΑ	ΔΑΝΕΙΑ Ε.Τ.Ε
2000	950	713	950	713				239			239					
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	950	713									239					
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																
2001	1.864	1.398	1.864	1.398				466			466					
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	1.864	1.398									466					
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																
2002	2.814	2.111	2.814	2.111				704			704					
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	2.814	2.111									704					
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																
2003	2.957	2.218	2.957	2.218				739			739					
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	2.957	2.218									739					
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																
2004	3.800	2.850	3.800	2.850				950			950					
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	3.800	2.850									950					
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																
2005	3.800	2.850	3.800	2.850				950			950					
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	3.800	2.850									950					
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																
2006	2.815	2.111	2.815	2.111				704			704					
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	2.815	2.111									704					
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2	19.000	14.250	19.000	14.250				4.750			4.750					
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	19.000	14.250									4.750					
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																

Πηγή Σχέδιο Π.Ε.Π 2000 - 2006 Περιφέρειας Πελοποννήσου

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.2 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΤΟΣ
Π.Ε.Π. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2000 - 2006

ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ / ΕΤΟΣ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3	ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ										ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ					ΙΔΙΩΤΕΣ	ΤΑΜΕΙΟ	ΣΥΝΟΧΗΣ	ΛΟΓΙΑ ΧΡΗΜ. ΜΕΣΑ	ΔΑΝΕΙΑ Ε.Τ.Ε		
	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ		ΣΥΝΟΛΟ		ΚΟΙΝΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ		ΣΥΝΟΛΟ		ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ		ΤΟΠΙΚΗ	ΆΛΛΗ	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΧΗΣ	ΤΑΜΕΙΟ						ΛΟΓΙΑ ΧΡΗΜ. ΜΕΣΑ	ΔΑΝΕΙΑ Ε.Τ.Ε
	3.126	2.177	1.633	788	Ε.Τ.Π.Α	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ												
2000	3.126	2.177	1.633	788	845			544		544			949									
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	1.504			788				261					455									
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																						
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε	1.622				845			283					493									
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																						
2001	6.063	4.222	3.167	1.298	1.869			1.056					1.841									
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	2.485			1.298				433					755									
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																						
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε	3.578				1.869			623					1.086									
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																						
2002	9.398	6.545	4.909	2.033	2.876			1.636					2.853									
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	3.873			2.033				671					1.170									
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																						
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε	5.525				2.876			965					1.683									
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																						
2003	10.198	7.102	5.327	2.258	3.089			1.776					3.096									
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	4.303			2.258				746					1.300									
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																						
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε	5.894				3.089			1.030					1.796									
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																						
2004	11.716	8.160	6.120	1.583	4.538			2.040					3.558									
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	3.083			1.583				530					925									
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																						
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε	8.679				4.538			1.510					2.632									
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																						
2005	9.519	6.629	4.972	1.133	3.839			1.657					2.890									
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	2.178			1.133				381					665									
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																						
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε	7.341				3.839			1.276					2.225									
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																						
2006	5.981	4.165	3.124	860	2.484			1.041					1.816									
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	1.260			860				219					381									
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																						
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε	4.721				2.484			823					1.434									
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																						
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3	56.000	39.000	29.250	9.750	19.500			9.750					17.000									
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	18.841	12.981		9.750				3.241					5.631									
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																						
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε	37.359	26.009			19.500			6.509					11.349									
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																						

Πηγή: Σχέδιο Π.Ε.Π. 2000 - 2006 Περιφέρειας Πελοποννήσου

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.3 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑ ΔΕΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΤΟΣ

ΔΕΟΝΣΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ / ΕΤΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ										ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ							ΔΑΝΕΙΑ Ε.Τ.Ε									
	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ		ΣΥΝΟΛΟ		ΚΟΙΝΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ		Ε.Τ.Π.Α		Ε.Κ.Τ		Ε.Γ.Τ.Π.Ε		Χ.Μ.Π.Α		ΣΥΝΟΛΟ		ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ		ΤΟΠΙΚΗ		ΆΛΛΗ	ΔΙΩΤΕΣ	ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΛΟΙΠΑ ΧΡΗΜ. ΜΕΣΑ			
	1.407	965	724	724	Ε.Τ.Π.Α	724	Ε.Κ.Τ	724	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	724	Χ.Μ.Π.Α	241	241	241	241	241	241		241	241					241	442	442
2000	1.407	965	724	724																							
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	1.407		724	724																							
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																											
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																											
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																											
2001	2.726	1.869	1.402	1.402																							
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	2.726		1.402	1.402																							
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																											
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																											
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																											
2002	4.084	2.800	2.100	2.100																							
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	4.084		2.100	2.100																							
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																											
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																											
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																											
2003	5.517	3.763	2.837	2.837																							
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	5.517		2.837	2.837																							
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																											
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																											
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																											
2004	7.605	5.215	3.911	3.911																							
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	7.605		3.911	3.911																							
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																											
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																											
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																											
2005	7.508	5.148	3.861	3.861																							
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	7.508		3.861	3.861																							
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																											
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																											
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																											
2006	6.154	4.220	3.165	3.165																							
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	6.154		3.165	3.165																							
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																											
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																											
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																											
ΣΥΝΟΛΟ ΔΕΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4	35.000	24.000	18.000	18.000																							
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	35.000		18.000	18.000																							
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ																											
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																											
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																											

Πηγή Σχέδιο Π.Ε.Π 2000 - 2006 Περιφέρειας Πελοποννήσου

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.4 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΤΟΣ
Π.Ε.Π. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2000 - 2006

ΔΕΟΝΣΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ / ΕΤΟΣ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5	ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ										ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ					ΔΑΔΕΙΑ Ε.Τ.Ε			
	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ	Ε.Τ.Π.Α	Ε.Κ.Τ	ΚΟΜΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ			ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ	ΤΟΠΙΚΗ	ΆΛΛΗ		ΤΑΜΕΙΟ	ΣΥΝΟΧΗΣ	ΛΟΙΠΑ ΧΡΗΜ. ΜΕΣΑ
						Ε.Τ.Π.Α	Ε.Κ.Τ	Ε.Γ.Τ.Π.Ε											
2000	1.200	960	720	533	188	533	188	240	240	240	240	178	178	240	240				
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	888			533								178	178						
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ	312				188							62	62						
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																			
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																			
2001	2.688	2.150	1.613	1.125	488	1.125	488	538	538	538	376	376	376	538	538				
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	1.878			1.125															
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ	810				488														
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																			
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																			
2002	3.938	3.150	2.363	1.613	750	1.613	750	788	788	788	536	536	536	788	788				
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	2.684			1.613															
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ	1.254				750														
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																			
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																			
2003	4.750	3.800	2.850	1.688	1.163	1.688	1.163	950	950	950	561	561	561	950	950				
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	2.808			1.688															
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ	1.941				1.163														
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																			
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																			
2004	6.562	5.250	3.838	2.138	1.800	2.138	1.800	1.313	1.313	1.313	708	708	708	1.313	1.313				
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	3.555			2.138															
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ	3.007				1.800														
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																			
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																			
2005	6.512	5.050	3.788	1.988	1.800	1.988	1.800	1.263	1.263	1.263	657	657	657	1.263	1.263				
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	3.300			1.988															
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ	3.012				1.800														
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																			
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																			
2006	4.550	3.640	2.370	1.418	1.313	1.418	1.313	910	910	910	473	473	473	910	910				
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	2.964			1.418															
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ	2.186				1.313														
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																			
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																			
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5	30.000	24.000	18.000	10.500	7.500	10.500	7.500	6.000	6.000	6.000	3.488	3.488	3.488	6.000	6.000				
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	17.477	13.988		10.500															
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ	12.523	10.012			7.500														
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε																			
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																			

Πηγή Σχέδιο Π.Ε.Π. 2000 - 2006 Περιφέρειας Πελοποννήσου

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.5 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΠΙΧΕΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΤΟΣ

Π.Ε.Π. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2000 - 2006

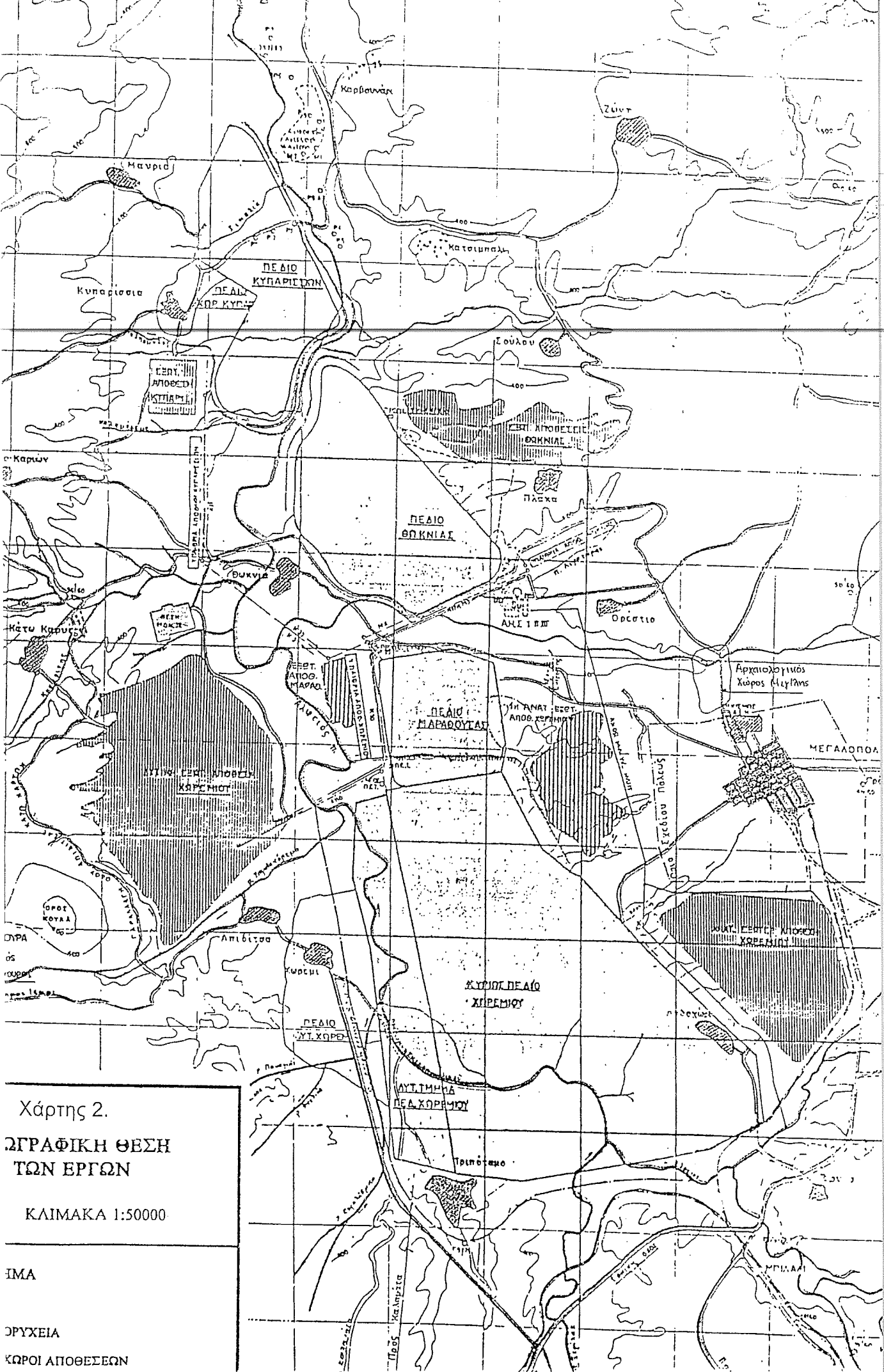
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ / ΕΤΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ										ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ					ΔΑΝΕΙΑ Ε.Τ.Ε				
	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ		ΣΥΝΟΛΟ		Ε.Τ.Π.Α.		Ε.Κ.Τ.		Ε.Γ.Τ.Π.Ε		Χ.Μ.Π.Α.		ΣΥΝΟΛΟ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ	ΤΟΠΙΚΗ		ΆΛΛΗ	ΙΔΙΩΤΕΣ	ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΛΟΙΠΑ ΧΡΗΜ. ΜΕΣΑ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ	Ε.Τ.Π.Α.	Ε.Κ.Τ.	Ε.Γ.Τ.Π.Ε	Χ.Μ.Π.Α.	ΣΥΝΟΛΟ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ	ΤΟΠΙΚΗ	ΆΛΛΗ	ΙΔΙΩΤΕΣ								
2000	375	375	281	169	38	75	94					94								
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	225			169			56					56								
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ	50				38		12					12								
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε	100					75	25					25								
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																				
2001	600	600	450	281	56	113	150					150								
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	375			281			94					94								
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ	75				56		19					19								
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε	150					113	38					38								
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																				
2002	525	525	394	225	56	113	131					131								
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	300			225			75					75								
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ	75				56		18					18								
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε	151					113	38					38								
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																				
2003	525	525	394	169	75	150	131					131								
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	225			169			56					56								
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ	100				75		25					25								
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε	200					150	50					50								
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																				
2004	450	450	338	113	75	150	113					113								
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	150			113			37					37								
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ	100				75		25					25								
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε	200					150	50					50								
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																				
2005	300	300	225	113	38	75	75					75								
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	150			113			38					38								
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ	50				38		13					13								
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε	100					75	25					25								
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																				
2006	225	225	169	56	38	75	56					56								
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	75			56			19					19								
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ	50				38		12					12								
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε	100					75	25					25								
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																				
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 7	3.000	2.250	1.125	375	750	750	750					750								
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 7	3.000	2.250	1.125	375	750	750	750					750								
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	1.500	1.500	1.125				375					375								
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ	499	499			375		124					124								
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε	1.001	1.001				750	251					251								
Σύνολο για το Χ.Μ.Π.Α																				
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ Ε.Π	244.000	210.000	157.500	121.875	7.875	27.750	52.500					52.500								
Σύνολο για το Ε.Τ.Π.Α	182.628	162.489	121.875				40.614					40.614								
Σύνολο για το Ε.Κ.Τ	10.490	10.490			7.875		2.615					2.615								
Σύνολο για το Ε.Γ.Τ.Π.Ε	50.883	37.022				27.750	9.272					9.272								

Πηγή Σχέδιο Π.Ε.Π 2000 - 2006 Περιφέρειας Πελοποννήσου

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΓΙΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΜΕΤΡΟ Π.Ε.Π. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2000 - 2006

ΑΕΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΜΕΤΡΟ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΕΤ.Π.Α. Ε.Κ.Τ.α Ε.Γ.Τ.Π.Π.Ε Χ.Μ.Π.Α	ΣΥΝΟΛΟ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	ΤΟΠΙΚΗ	ΖΩΝΗ	ΔΑΠΤΕΕ	% Συμ. Στο συνολ. Κόστος	ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΛΟΙΠΑ ΧΡΗΜ. ΜΕΣΑ	ΔΑΝΕΙΑ Ε.Π.Ε.
ΑΕΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1: ΕΝΔΥΣΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ												
ΜΕΤΡΟ 1.1		70.000	70.000	52.500	17.500		17.500					
ΜΕΤΡΟ 1.2		7.000	7.000	5.250	1.750		1.750					
ΣΥΝΟΛΟ 1		77.000	77.000	57.750	19.250		19.250	0				
ΑΕΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ												
ΜΕΤΡΟ 2.1		8.000	8.000	6.000	2.000		2.000					
ΜΕΤΡΟ 2.2		6.000	6.000	4.500	1.500		1.500					
ΜΕΤΡΟ 2.3		5.000	5.000	3.750	1.250		1.250					
ΣΥΝΟΛΟ 2		19.000	19.000	14.250	4.750		4.750	0				
ΑΕΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3: ΕΝΔΥΣΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ & ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ												
ΜΕΤΡΟ 3.1		15.000	15.000	11.250	3.750		3.750					
ΜΕΤΡΟ 3.2		3.000	3.000	2.250	750		750					
ΜΕΤΡΟ 3.3		9.000	9.000	6.750	2.250		2.250	55,60%				
ΜΕΤΡΟ 3.4		7.000	7.000	5.250	1.750		1.750					
ΜΕΤΡΟ 3.5		15.000	15.000	11.250	3.750		3.750					
ΜΕΤΡΟ 3.6		5.000	5.000	3.750	1.250		1.250					
ΜΕΤΡΟ 3.7		2.000	2.000	1.500	500		500					
ΣΥΝΟΛΟ 3		56.000	56.000	42.000	14.000		14.000	9,750				
ΑΕΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4: ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΕΝΔΥΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ												
ΜΕΤΡΟ 4.1		14.000	14.000	10.500	3.500		3.500					
ΜΕΤΡΟ 4.2		17.000	17.000	12.750	4.250		4.250					
ΜΕΤΡΟ 4.3		4.000	4.000	3.000	1.000		1.000					
ΣΥΝΟΛΟ 4		35.000	35.000	26.250	8.750		8.750					
ΑΕΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5: ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΟΡΕΙΝΗΣ ΕΝΔΟΧΩΡΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΕΘΟΙΚΤΗΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ												
ΜΕΤΡΟ 5.1		10.000	10.000	7.500	2.500		2.500					
ΜΕΤΡΟ 5.2		5.000	5.000	3.750	1.250		1.250					
ΜΕΤΡΟ 5.3		3.000	3.000	2.250	750		750					
ΜΕΤΡΟ 5.4		10.000	10.000	7.500	2.500		2.500					
ΜΕΤΡΟ 5.5		2.000	2.000	1.500	500		500					
ΣΥΝΟΛΟ 5		30.000	30.000	22.500	7.500		7.500					
ΑΕΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 6: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ												
ΜΕΤΡΟ 6.1		14.000	14.000	10.500	3.500		3.500					
ΜΕΤΡΟ 6.2		3.000	3.000	2.250	750		750					
ΜΕΤΡΟ 6.3		3.000	3.000	2.250	750		750					
ΜΕΤΡΟ 6.4		4.000	4.000	3.000	1.000		1.000					
ΣΥΝΟΛΟ 6		24.000	24.000	18.000	6.000		6.000					
ΑΕΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 7: ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ												
ΜΕΤΡΟ 7.1		1.500	1.500	1.125	375		375					
ΜΕΤΡΟ 7.2		500	500	375	125		125					
ΜΕΤΡΟ 7.3		1.000	1.000	750	250		250					
ΣΥΝΟΛΟ 7		3.000	3.000	2.250	750		750					
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		244.000	244.000	183.000	61.000		61.000	34.000				
% ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ				86,07%	24,99%		24,99%	19,93%				

Πηγή Σχέδιο Π.Ε.Π 2000 - 2006 Περιφέρειας Πελοποννήσου

Χάρτης 2.

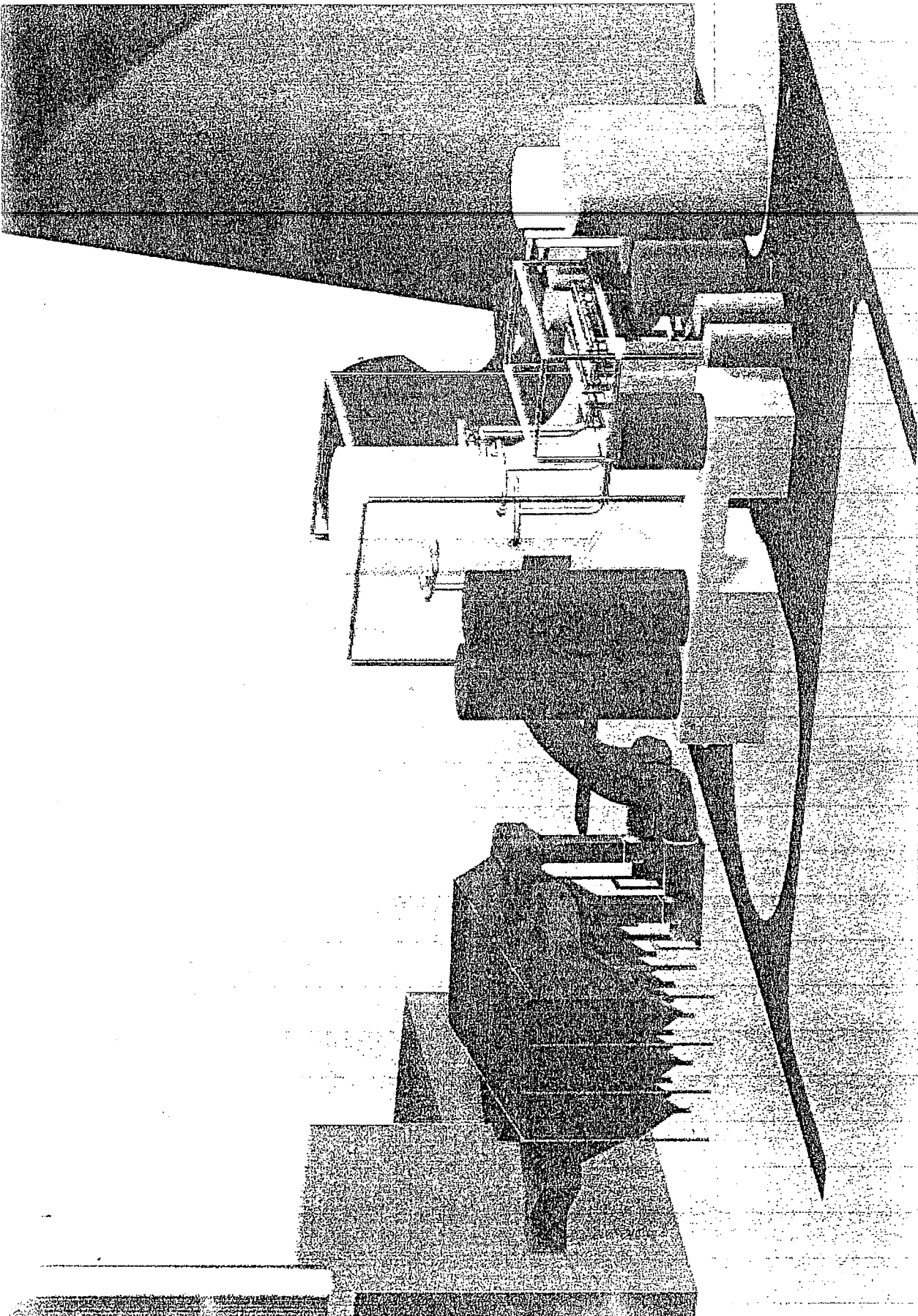
ΣΤΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50000

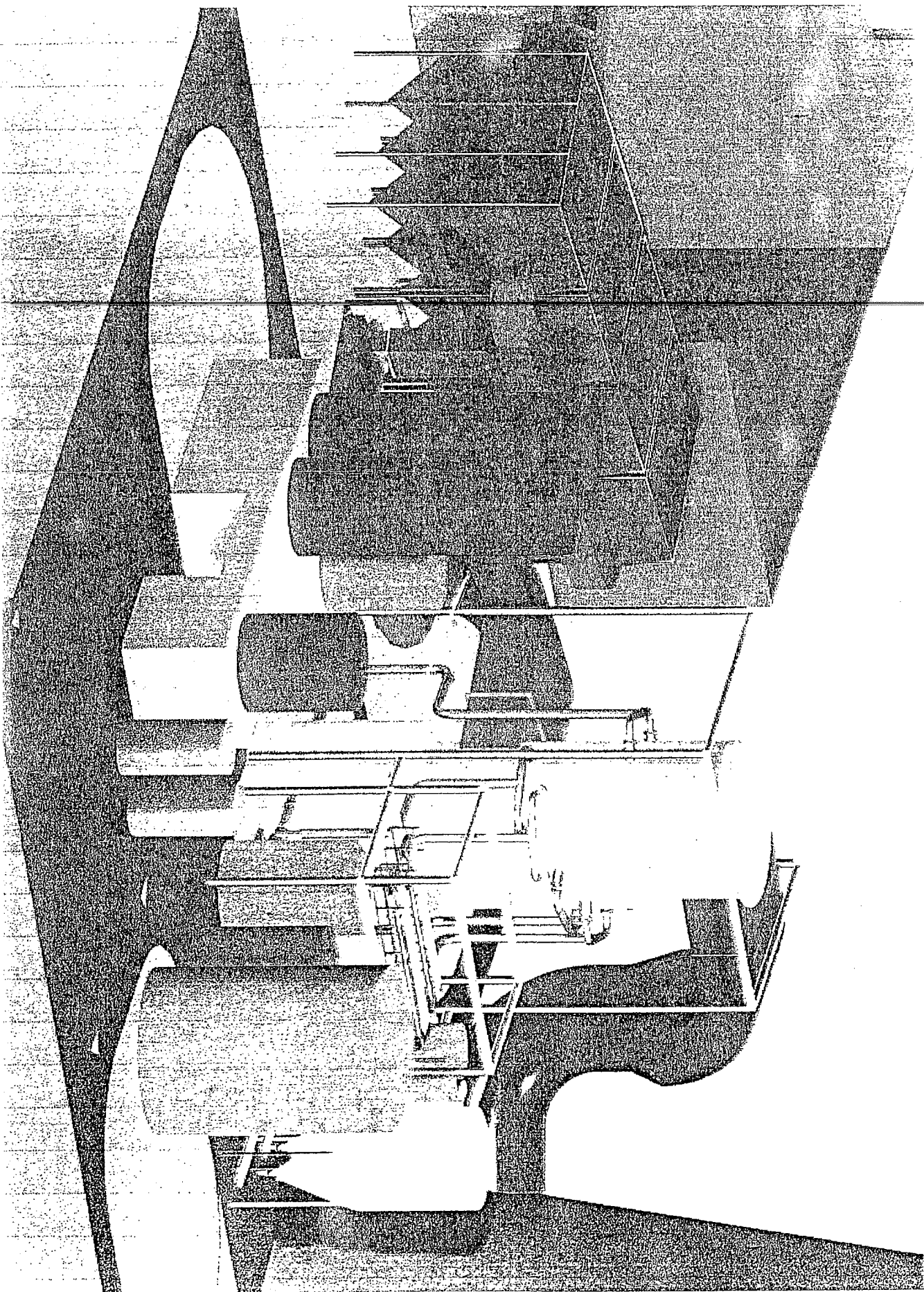
ΕΜΑ

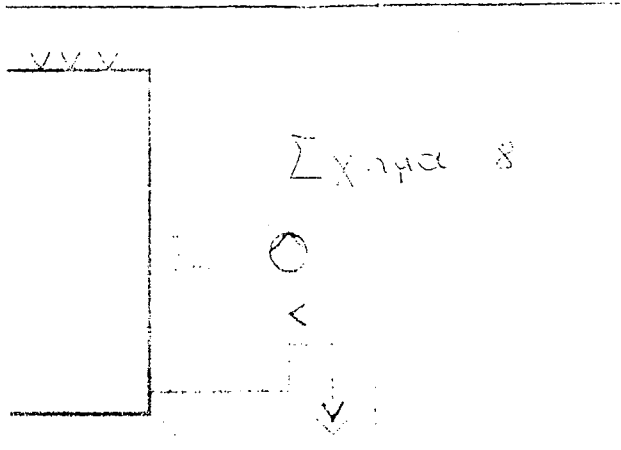
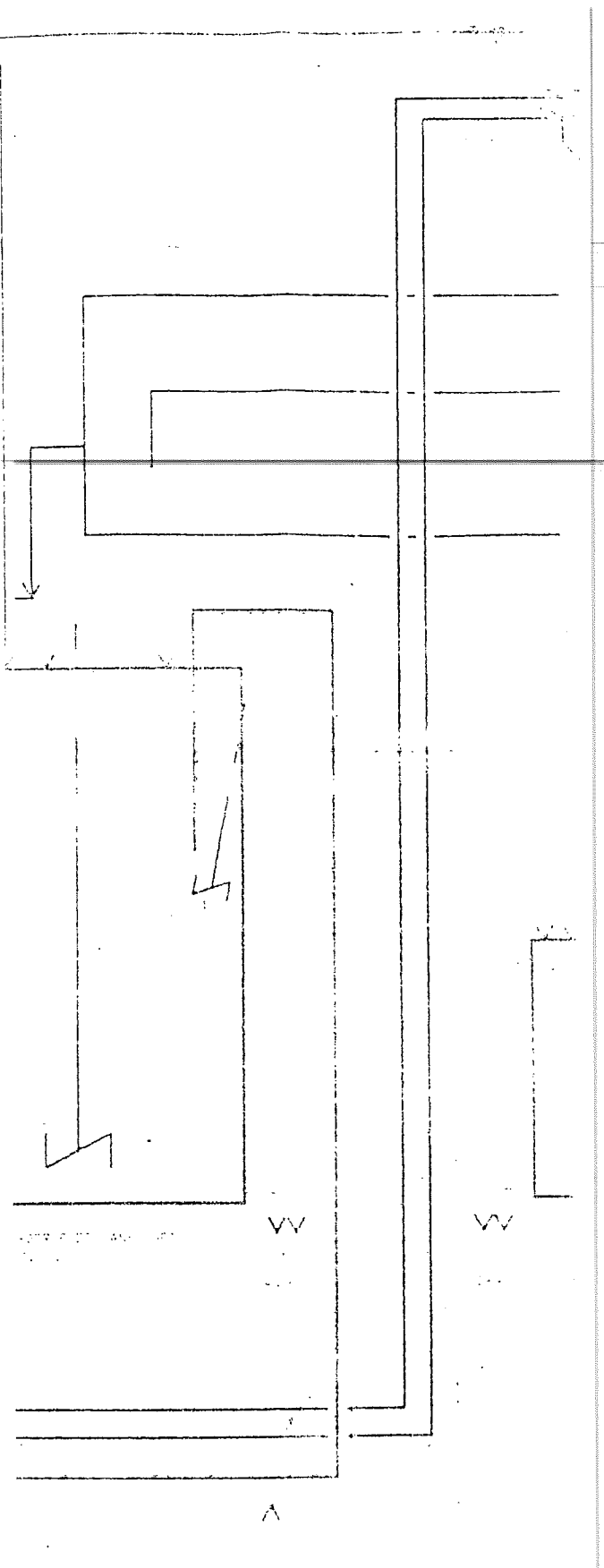
ΕΡΥΧΕΙΑ

ΚΩΡΟΙ ΑΠΟΘΕΣΕΩΝ

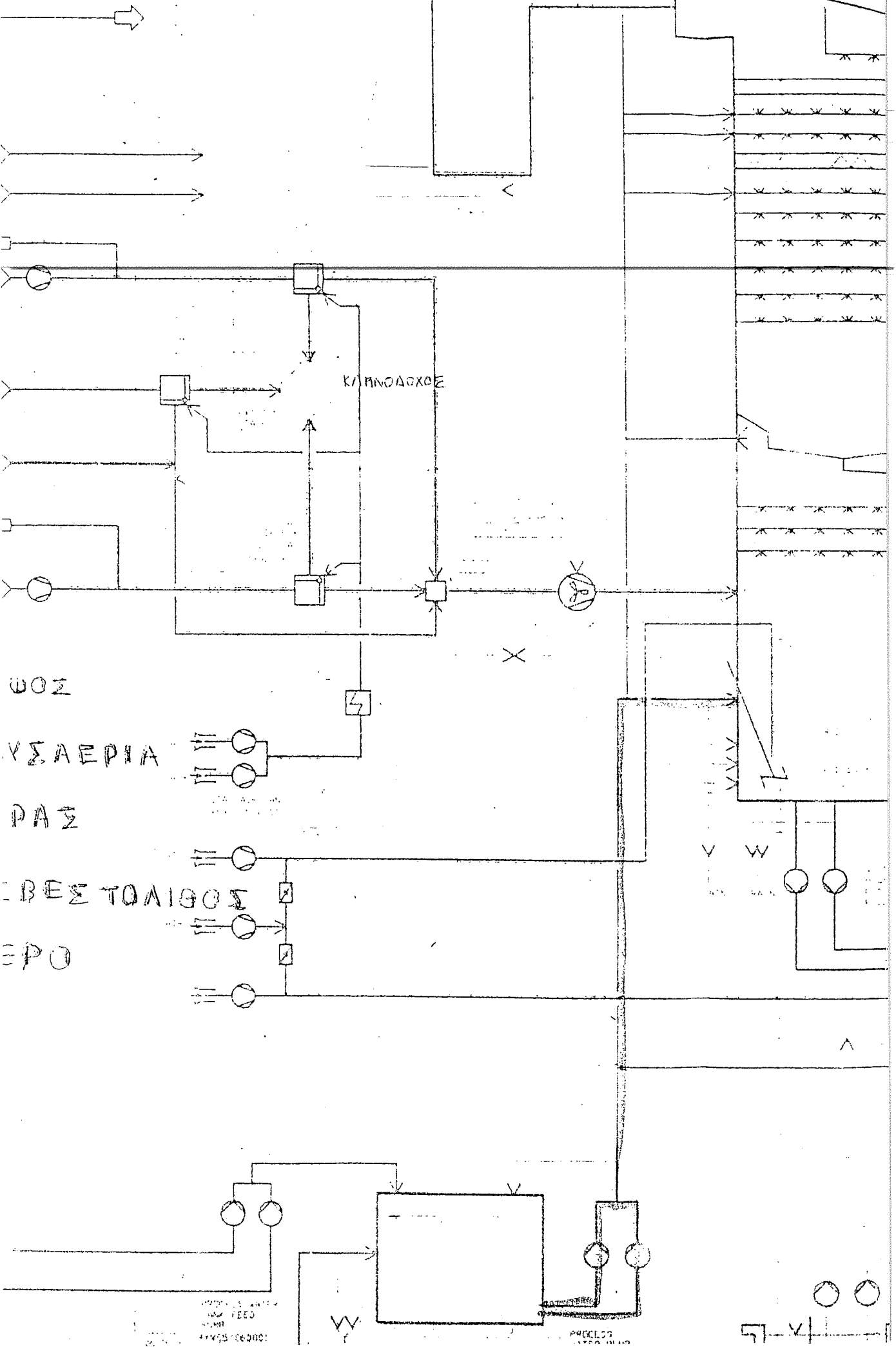
Σχήμα 6.

Σ чна 8

ΥΠΟΛΟΓΟΣ ΨΥΞΗΣ

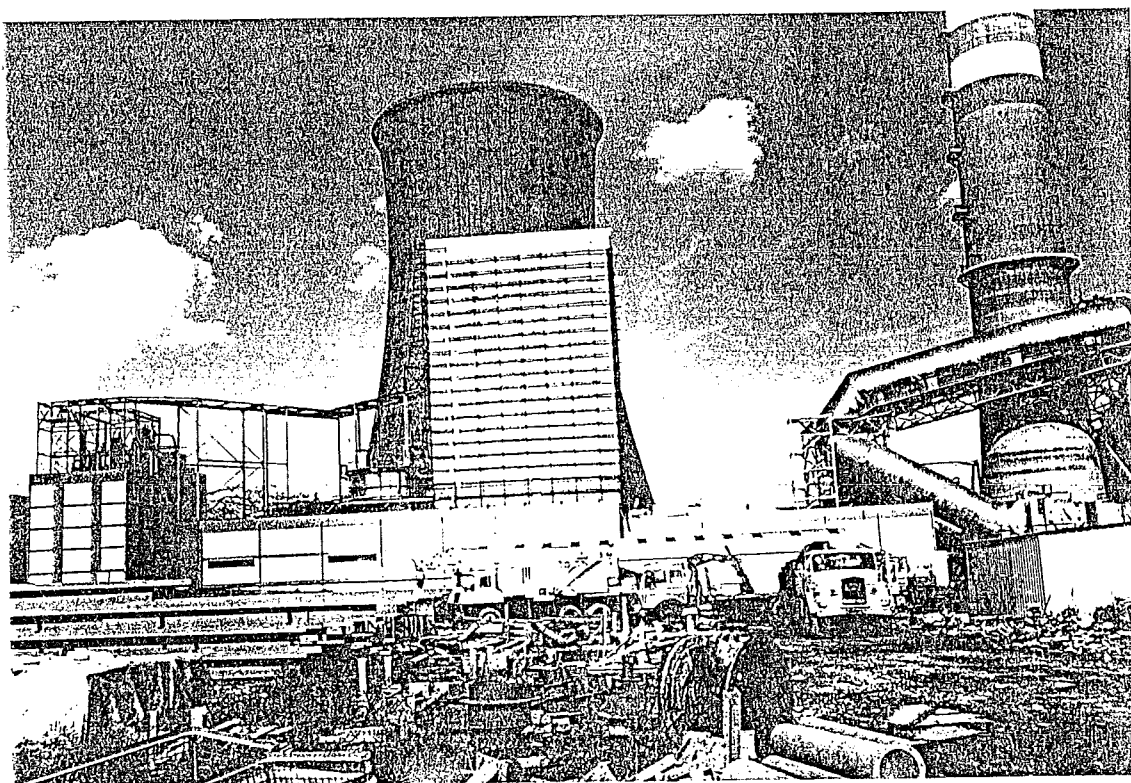
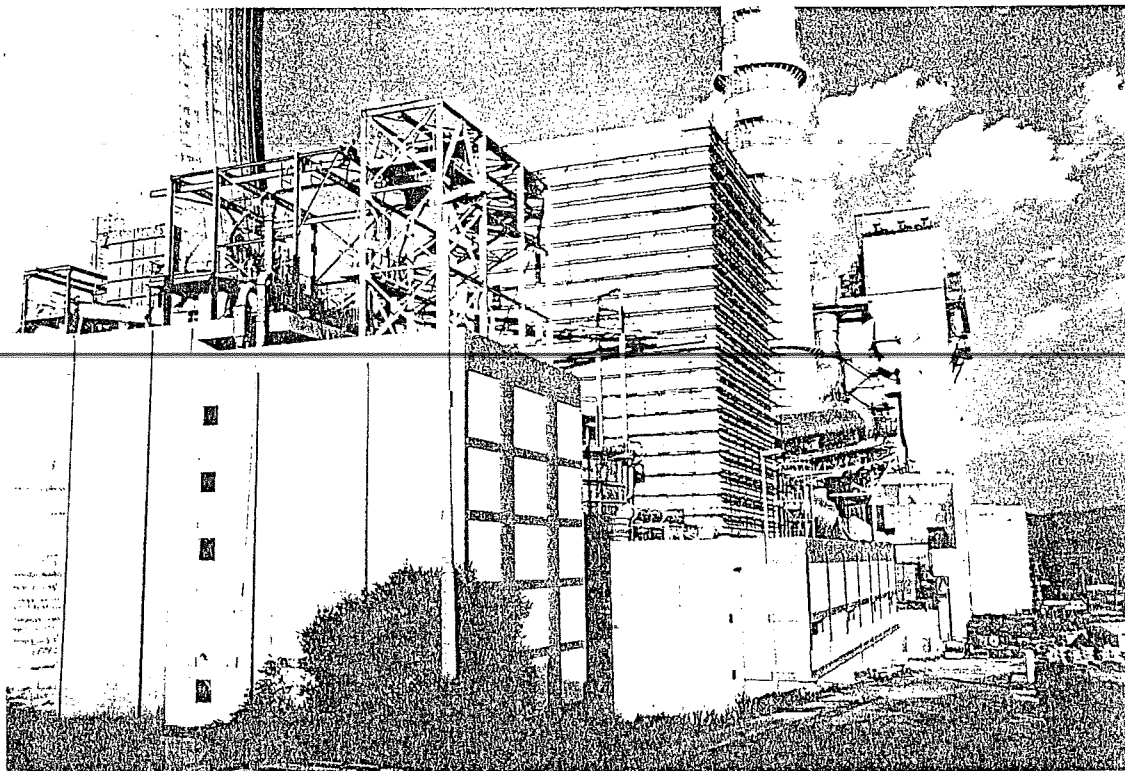

ΥΠΟΛΟΓΟΣ
 ΚΑΛΩΣΤΗΡΙΑΣ
 ΑΕΡΑΓΩΓΩΝ
 ΕΡΓΩΝ

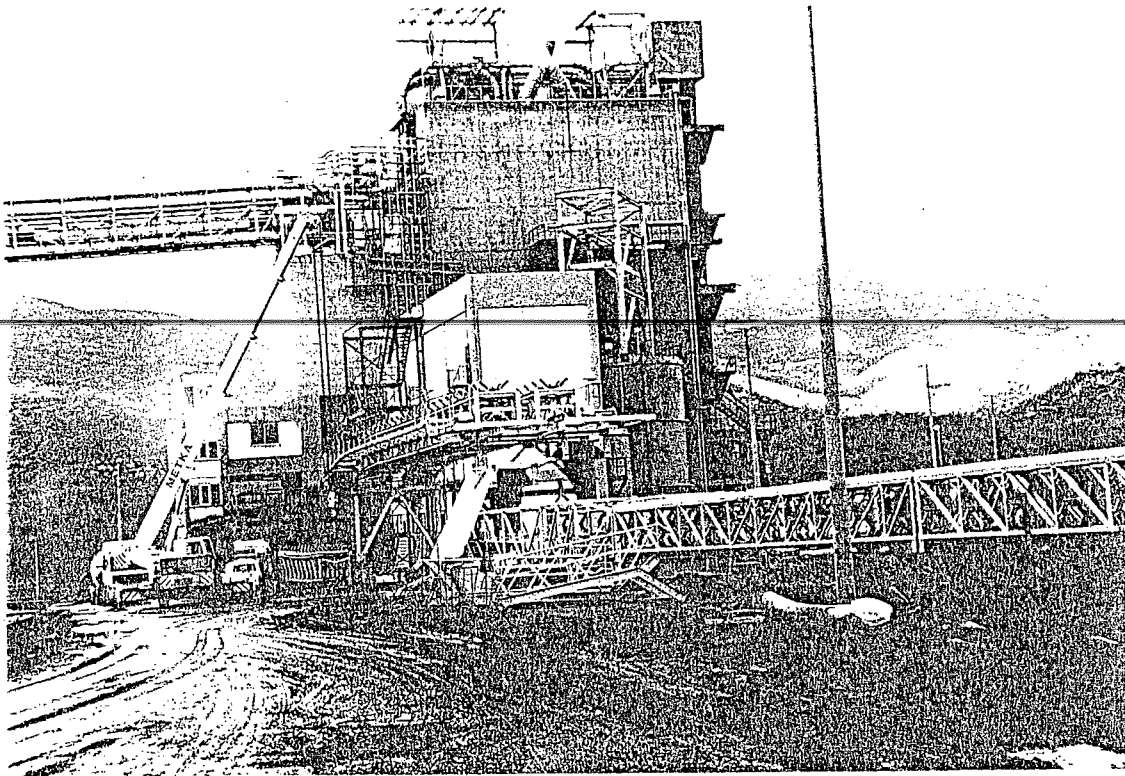
ΚΑΛΩΣΤΗΡΙΑΣ

PROCESOR
 41X05106000

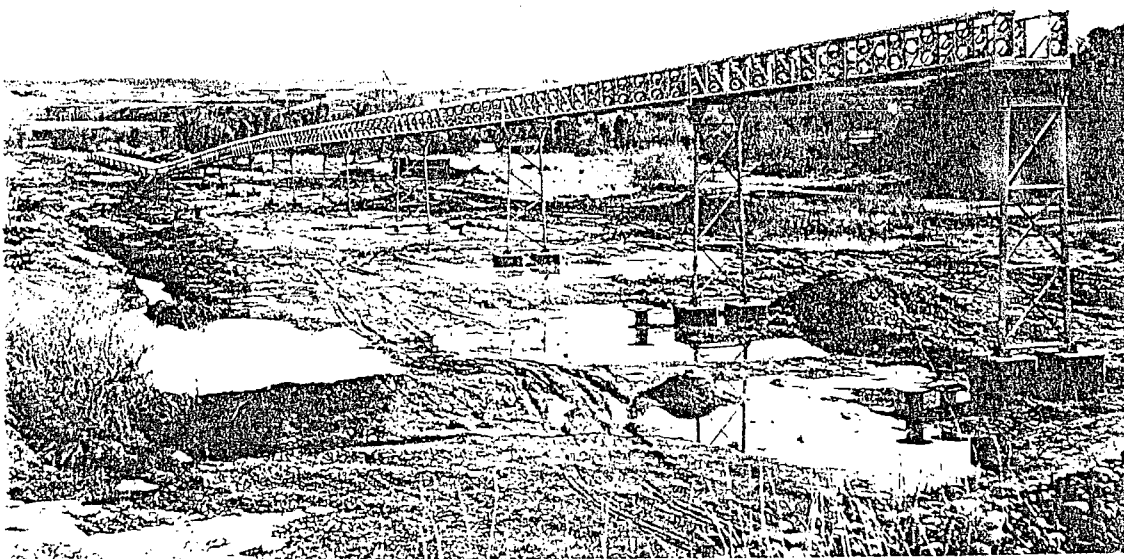
PROCESOR

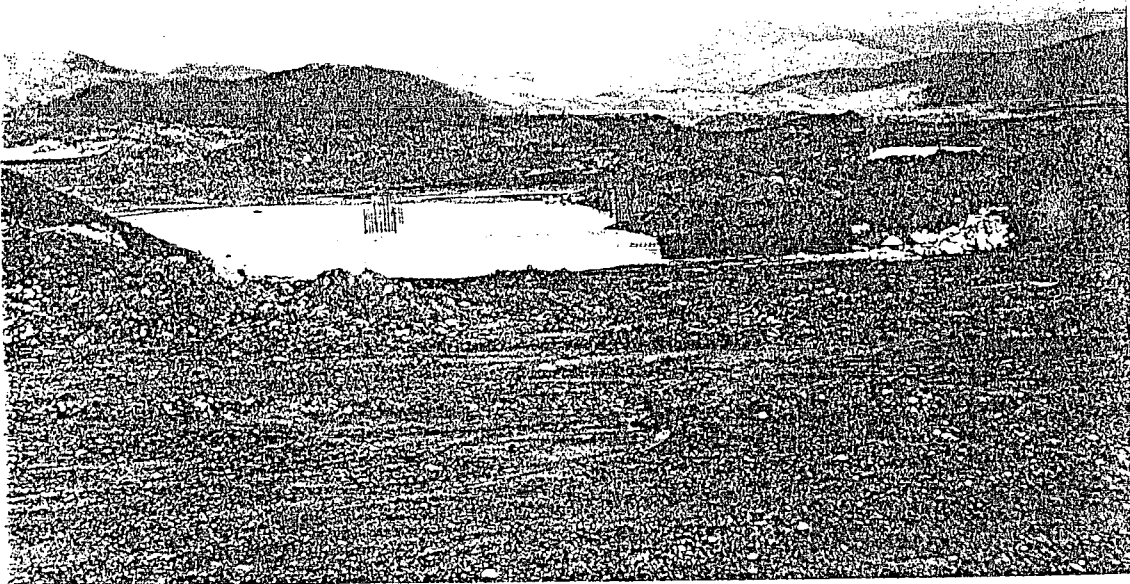
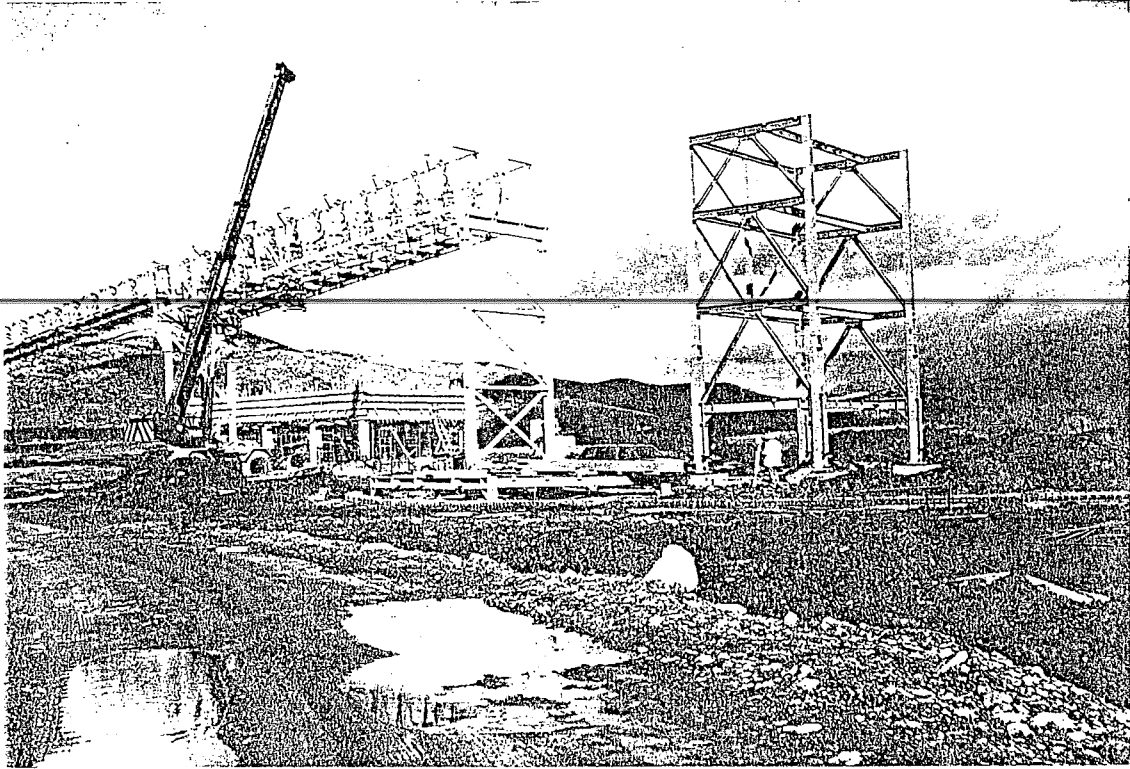
Συγκρότημα αποθείωσης καυσαερίων ΑΗΣ Μεγαλόπολης Β

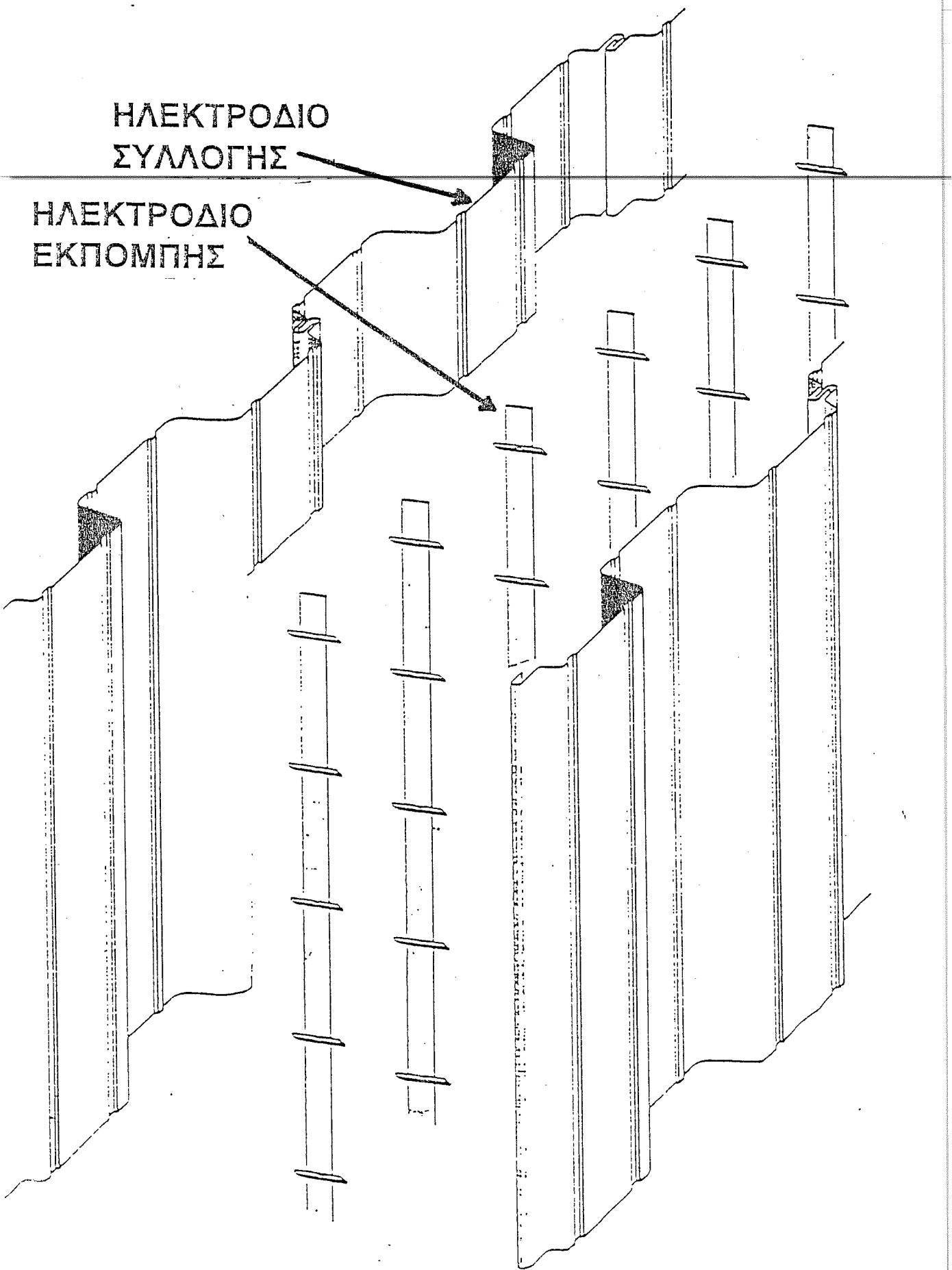
Σύστημα σταθεροποίησης των στερεών παραπροϊόντων

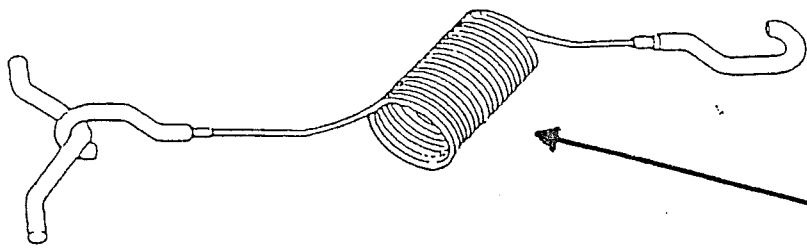
Ταινιόδρομοι μεταφοράς

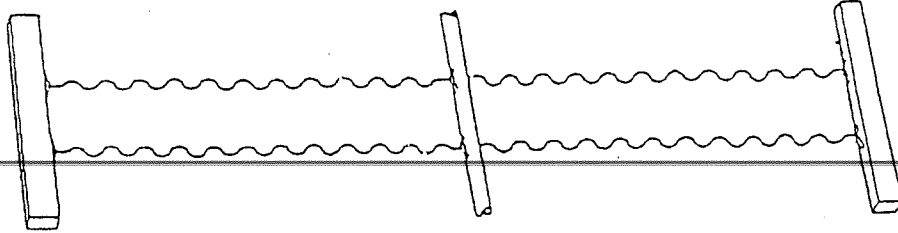
Χώρος Απέθεσης Στερεών Παραπροϊόντων

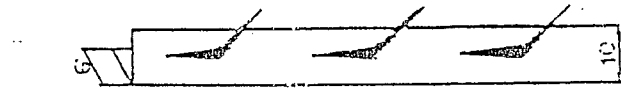
Σχήμα 9.

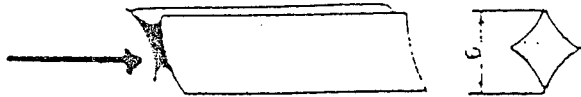
ΓΩΝΙΑΚΗ ΛΑΜΑ (ΙΣΟΔΥΝΑΜΙΚΗ)
ΜΕ ΠΡΟΕΞΕΧΟΝΤΑ ΣΗΜΕΙΑ

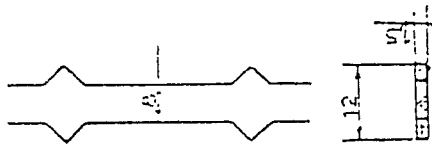
ΣΠΕΙΡΟΕΙΔΗΣ ΗΛΕΚΤΡΟΔΙΟ
ΕΚΠΟΜΠΗΣ

ΑΣΤΕΡΟΕΙΔΗΣ
ΑΓΩΓΟΣ

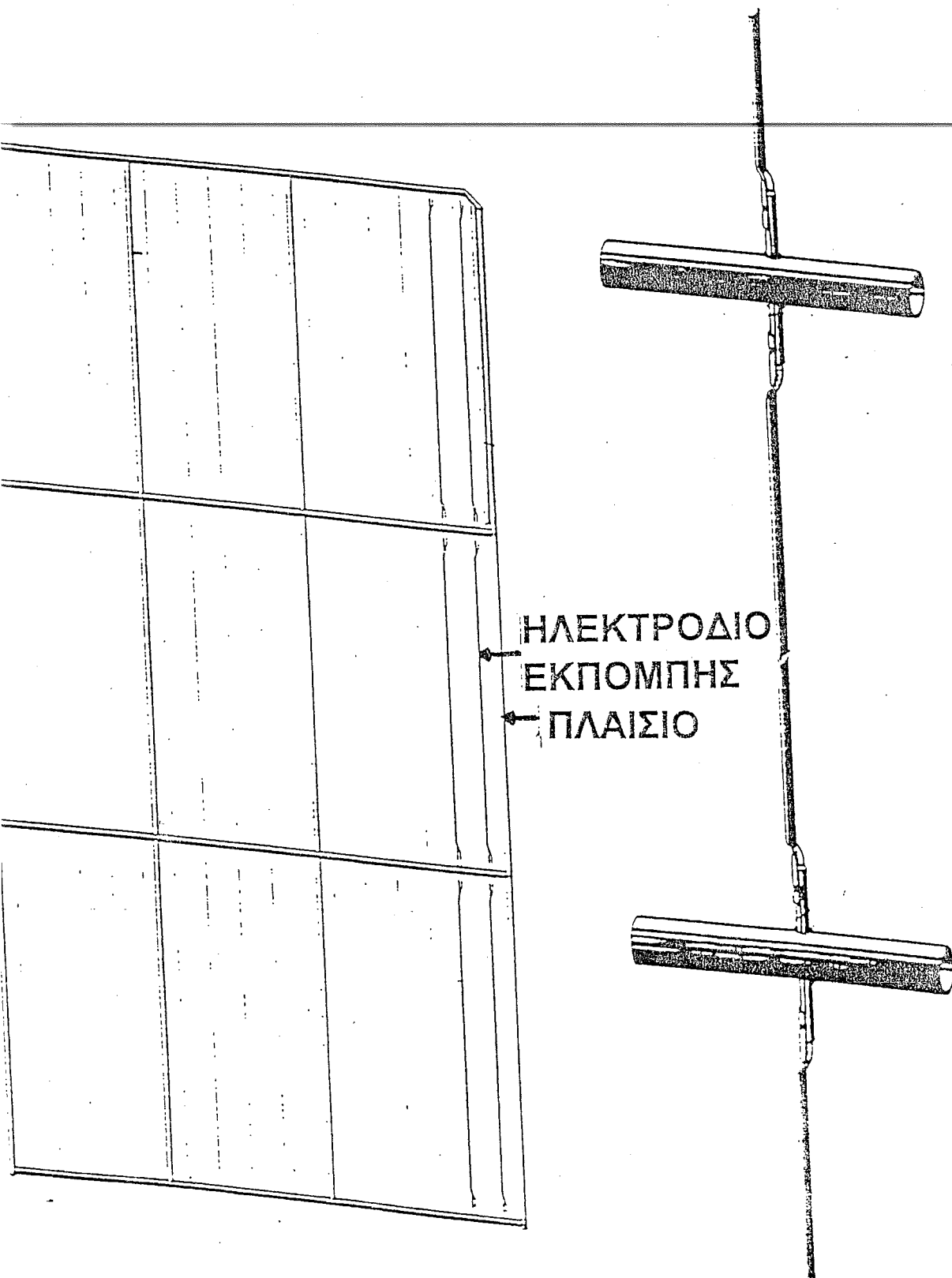

ΕΠΙΠΕΔΗ ΛΑΜΑ ΜΕ
ΠΡΟΕΞΟΧΕΣ

ΑΓΚΑΘΩΤΟ
ΣΥΡΜΑ

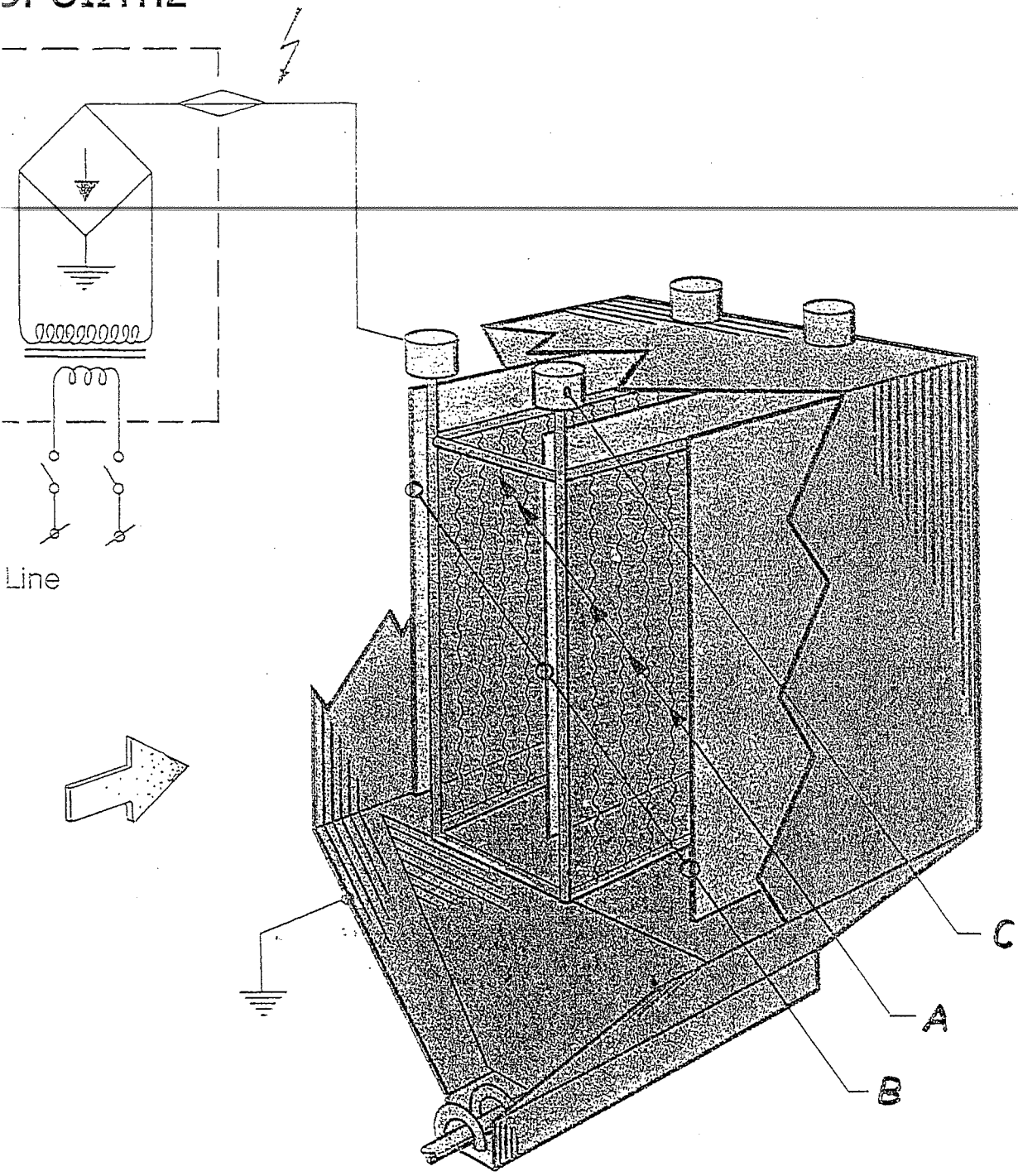

ΗΛΕΚΤΡΟΔΙΟ
ΕΚΠΟΜΠΗΣ
← ΠΛΑΙΣΙΟ

Σχήμα 11.

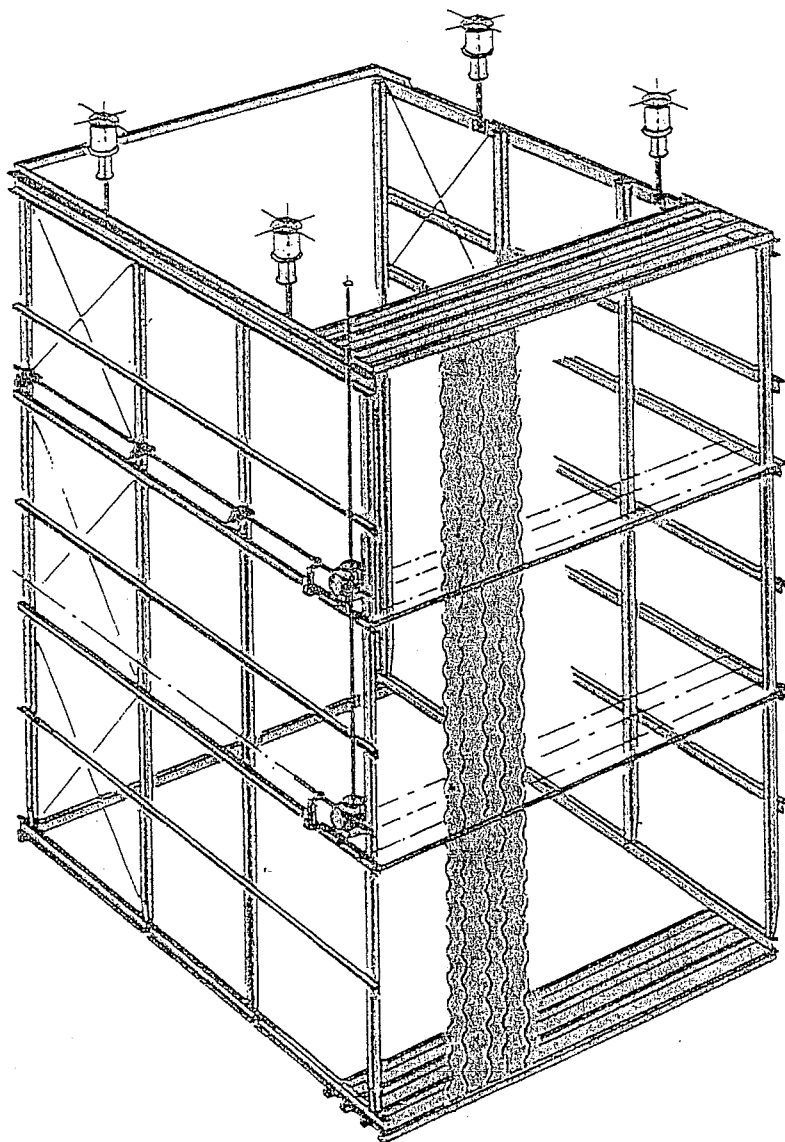
ΧΗΜΑΤΙΣΤΗΣ ΔΡΩΤΗΣ

- A: ΗΛΕΚΤΡΟΔΙΑ ΕΚΠΟΜΠΗΣ
- B: ΗΛΕΚΤΡΟΔΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗΣ
- Γ: ΜΟΝΩΤΗΡΕΣ

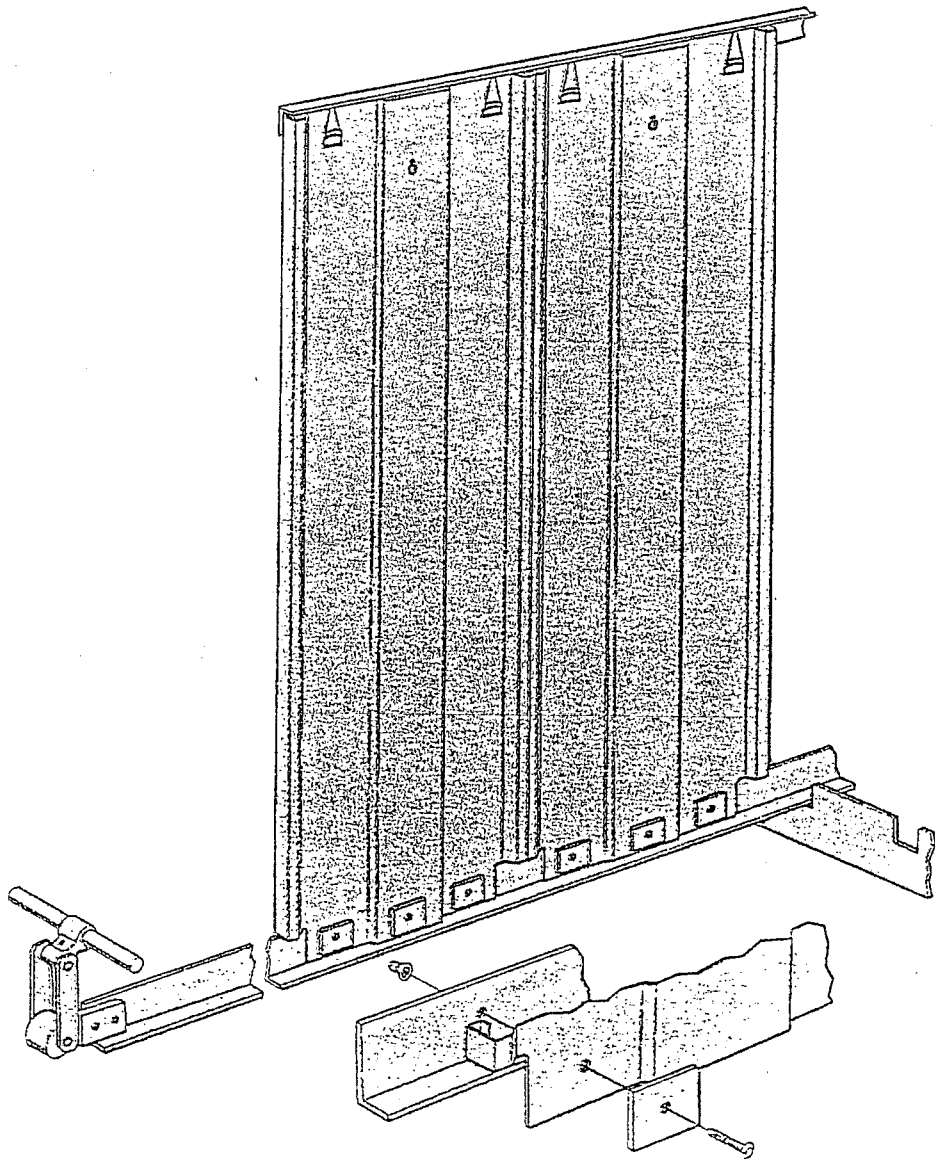
Σχήμα 12

ΠΛΑΙΣΙΟ ΗΛΕΚΤΡΟΔΙΟΥ ΕΚΠΟΜΠΗΣ

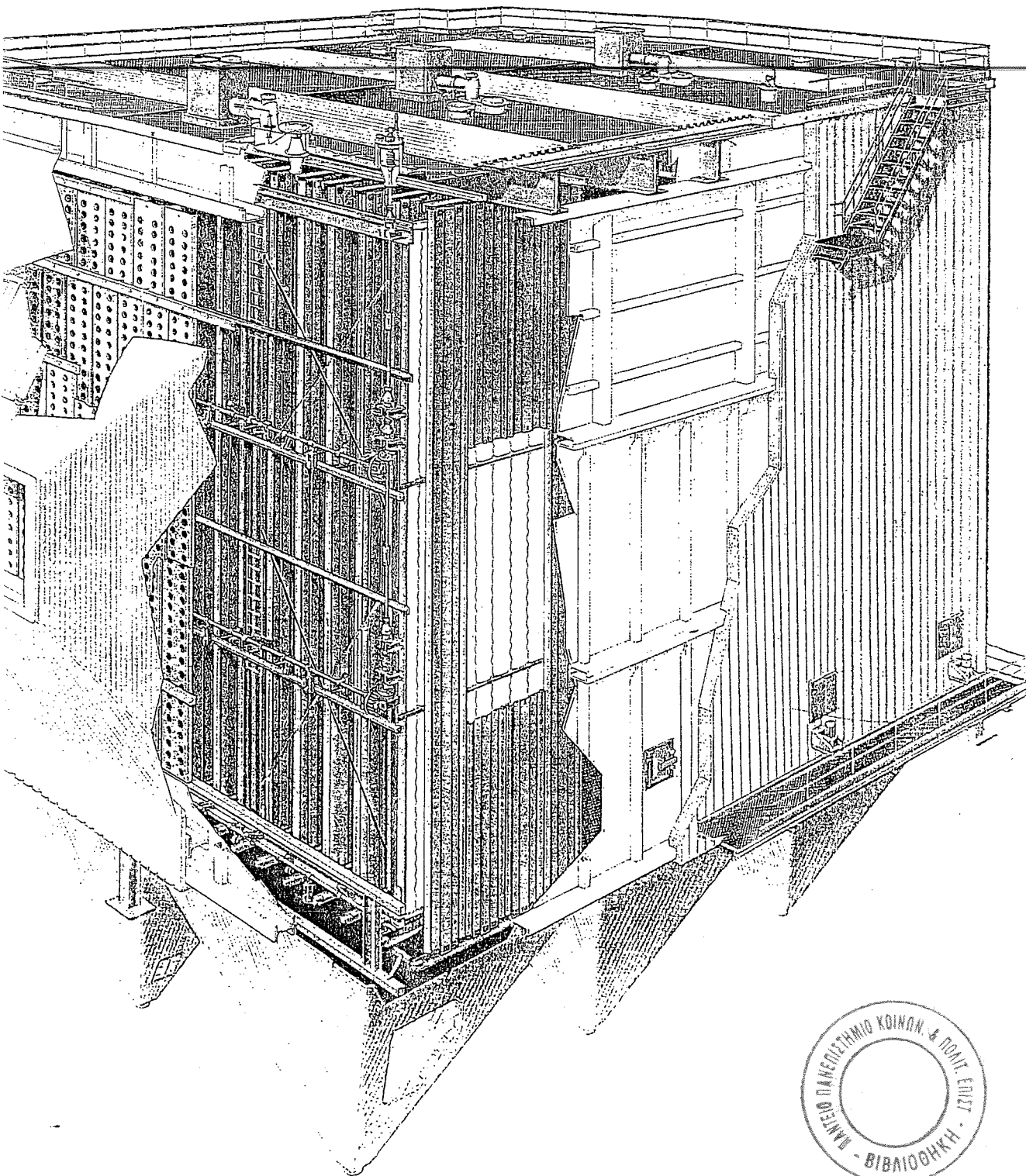
Σχήμα 14.

ΠΛΑΙΣΙΟ ΗΛΕΚΤΡΟΔΙΟΥ ΣΥΛΛΟΓΗΣ

Σχήμα 15.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΨΗ Η/Σ ΦΙΛΤΡΟΥ

Σχήμα 1ε.

